
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00396888 0

١٢٨٣ ييلنده بورسا ولايت مركزى اولوغندن گلن واليلر :

٢٦ تموز سنه ١٢٨٣ : حسنى پاشا
١٨ ذى الحجه سنه ١٢٨٤ : ثريا پاشا
٢٩ تشرين اول سنه ١٢٨٤ : حاجى عزت پاشا
جودت پاشا [آدى گلمش كندى گلمه‌مش
١٤ صفر ١٢٨٧ : جزايرلى على رضا پاشا
.... ١٢٨٨ : حمدى پاشا « ايكنجى »
.... ١٢٨٩ : غالب بك
.... ١٢٨٩ : صفوت پاشا
.... ١٢٩٠ : حاجى عزت پاشا
.... ١٢٩٠ : جزايرلى على رضا پاشا « ايكنجى »
.... ١٢٩١ : فوسفور مصطفى پاشا
.... ١٢٩١ : حسنى پاشا « ايكنجى »
.... ١٢٩١ : غالب بك « ايكنجى »
.... ١٢٩١ : حسين عونى پاشا « اسبق سرعسكر »
.... ١٢٩٢ : ولى الدين پاشا « ايكنجى »
.... ١٢٩٣ : على پاشا
.... ١٢٩٤ : احمد راسم پاشا

۲۹ جماذی‌الاخر سنه ۱۲٦۸ : سلیمان پاشا

۲۸ ذی‌الحجه سنه ۱۲٦۸ : داماد خلیل پاشا

• • • • ۱۲۷۰ ده : زینل پاشا

• • • • ۱۲۷۰ ده : آگاه پاشا

• • • • ۱۲۷۰ ده : اسبق صدراعظم محمد امین عالی پاشا

• • • • ۱۲۷۰ ده : عصمت پاشا
• • • • ۱۲۷۰ ده : ولی‌الدین پاشا
• • • • ۱۲۷۰ ده : چنگل کویلی حمدی پاشا
} آدلری بورسایه والی اولمش کندیلری کلەمەمشلر

۱۵ محرم سنه ۱۲۷۲ : نامق پاشا

۱ جماذی‌الاخر سنه ۱۲۷۳ : سلیمان پاشا « ایکنجی »

۱۲۷٦ ییلنده بورسا یکیدن متصرفلق اولدوغندن گلن متصرفلرك آدلری :

۲۹ جماذی‌الاول سنه ۱۲۷٦ : نور الدین پاشا

۱۱ تشرین ثانی سنه ۱۲۷۵ : بورسالی طاهر پاشا

۱ ذی‌الحجه سنه ۱۲۷۸ : نورس پاشا

۳۱ مایس سنه ۱۲۷۸ : بوشناق اوغلو اوکوز محمد پاشا

۵ شعبان سنه ۱۲۷۹ : نورس پاشا « ایکنجی »

۷ ایلول سنه ۱۲۷۹ : توفیق پاشا

۵ شعبان سنه ۱۲۸۱ : حمدی پاشا

۳ تموز سنه ۱۲۸۲ : تپه‌دلنلی اوغلو اسماعیل رحمی پاشا

محله‌سنده « الحاج عبدالغنی زاده » قوناغنده اوتورمش . بورسا متصرفلغی وقتنده نه یاپدیغی کتابلرده کورولمه‌یور . صوکرالاقزه سورولمش ، اوراده ئولمش . پك زورلو بروزیرمش . بیلکیسی بولونده اولوب بیتلر بیله دوزمش . ایشته برئورنه‌کی :

اطیعوالله بیان نص قاطع جمله جامع
ریا ولافله اولماز اثر امید مالدن

الحاج عزیز احمد پاشا :

١٢٢٩ییلنده ئولمشدر . بورساده یاتار .

سید الحاج مصطفی پاشا :

صدراسبق عزت‌پاشانك اقربالرندن ایمش ، وزیرلکله بورسایه کلمش ، ١٢٣٠ رجبنده مدللی‌یه یوللانمش .

نورالله پاشا :

١٢٣٠ییلنك رمضاننده بورسایه کلمش .

بوندن صوکرا ١٢٥٧ ییلنه قادار بورسایه کیملرك گلدیگنی بوله‌مدم . ١٢٦٠ ییلنده بورسا ایالت مرکزی اولدوغندن گلن والیلرك آدلرینی یازدم :

١٢٦٠ ده : دلاور پاشا
١ رمضان سنه ١٢٦٠ : صالح پاشا
١١ رجب سنه ١٢٨١ : مصطفی نوری پاشا
١١ رجب سنه ١٢٦٥ : حسن رضا پاشا
١٢٦٥ ده : اسبق صدراعظم عزت‌پاشا [بورسایه کلمه‌مش]
٢٥ رمضان سنه ١٢٦٥ : صارم پاشا
١ محرم سنه ١٢٦٨ : مصرلی شریف پاشا

بورساده والی و متصرفلق ایدنلر

بورسا ؛ ۱۲۵۷ هجرت ییلنه قادار مرکزی کوتاهیه اولان آنادولو والیلگنه باغلی ایمش . بو ییلده یاپیلان « تشکیلات » بورسایی خداوندکار ایالتی مرکزی یاپمش . بوگونه قادار گلن والیلرك آدلرینی سالنامه‌لردن بولوب چیقاردم واسکی کتابلرده داها ئوگجه‌لری ایچین بولدوغم آدلری‌ده یازیویردم . بورساده یاتانلر توربه‌لر ایچین آیریلان یاپراقلرده بر داها گورولەجگندن بورساده یاتمه‌یانلر ایچین اولان بیلگیلری یانلرینه یازیویردم :

طاهر عمر زاده عثمان بك :

۱۱۹۶ ده بورسایه متصرف اولمش . بورساده یاتار .

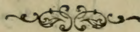
صدراسبق ممش پاشا :

آرناوودمش . سولطان دوردونجو مصطفایی تختدن اینديرمك ایچین استانبول اوستونه یورویەن اوردو ایله گلمش . سولطان ایکنجی محمود پادشاه اولونجه چاووش باشی اولمش . یکیچریلر صدراعظم علمدار مصطفی پاشایی « باب عالی » ده یاقدقلری زمان صدراعظملق ممش پاشایه ویرلمش . قرق‌دورت گون صدراعظملق ایتمش ، صوکرا عزل ایدلمش ، بورسایه گلمش . « دخترشرف »

ایشته بورسانك بوكونه قادار كچن كونلرینی بوراده یتریورم :

بوكتابده‌كی بوشلوقلری وبوندن صوكراكی كونلری بزدن صوكرا كلنلرك قلمی دولدوره‌جق .

فی ٢٠ آغستوس ١٣٢٨

١٣٢٨ ییلی مارت آینك یگرمیسنده یاپیلان مبعوث چیقارمه‌سنده بورسه‌دن بیکباشی رضا بك ، آدیرناز قائممقامی رأفت بك ، اسکی مبعوث خوجه احمد افندی اسکی مبعوث صبری بك مبعوث اولوب استانبوله گیتدیلر .

١٣٢٨ ییلنده مراد امری افندینك مطبعه‌سنده ، « حقوق عباد » جریده‌سی و « معین هلال » مطبعه‌سنده « یاووز » جریده‌سی باصیلدی . شمدی برنجیسی چیقیور .

آره‌ده « یاپراق » ، « تلغراف » « بروسه » گبی هرگون بر قاناد کاغد اوستونه باصیلیر گونده‌لك جریده‌لرده چیقمش آمابونلردن « یاپراق » ایله « بروسه » سینه‌ماطوغراف وتیاترو اویونجیلرینی اعلان پولی پاره‌سندن قورتارمق ایچین قورولمش بر دولاب اولدوغی ایچین بونلرك مملکته اوقادار فائده‌سی دوقونمیور ، « تلغراف » ؛ استانبول جریده‌لرنده‌کی بیلگیلری جریده‌لر گلمه‌دن دویوره‌بیله‌جك گبی چیقارلدیغی ایچین بك مراقلی گونلرده بك مراقلی اوقویوجولرك ایشنه یاریور .

بلدیه‌ده قورولان سرگینك قاپیسنی آچدی . وبوتون توربه‌لری دولاشدی . بورسا اولوجه‌لرنی طوپلایوب اونلرله قونوشدی . [*] وضابطلره لیراچیره‌گی ، عسکرلره وبویوك مكتب چوجوقلرینه ایكیشر مجیدیه چیره‌گی وكوچك مكتب چوجوقلرینه ایكیشر ایكیلك داغیدلدی . بوپاره‌لرك بریوزونده سلطان محمدرشادك طوغراسی وبریوزونده‌ده عز نصره ضرب فی بروسه ١٣٢٧ سنه‌ یازیلی .

پادشاهله برابر كندیسندن صوگرا تخته چیقه‌جق اولان یوسف عزالدین افندی حضرتلری وكندی اوچ شهزاده‌سی واردی .

جمعه گونی نماز اولو جامعده قیلندی . پادشاه كندیسی ایچین حاضرلانان یره چیقمه‌دی ، خالقك آره‌سنده نماز قیلدی .

١٣٢٦ ییلنده ینه معین هلال مطبعه‌سنده مستنطق اسماعیل حقی افندی « مدافعه » آدلی بر جریده باصدیردی آما شمدی چیقمه‌یور .

ینه بوزمانلرده مجاهدۀ ملیه و« جهد » آدلی جریده‌لرده كاه قرائضجی زاده مطبعه‌سنده كاه معین هلال مطبعه‌سنده باصیلدی . شمدی چیقمه‌یور .

---

[*] بشنجی سلطان محمد حضرتلرینك بورسایه كلدیكی زمان ایچین رسملی كتابی چیقارانلر آیریجه بر رسملی كتاب چیقارمشدر .

مطبعه‌سنده عبدالکریم فهیم و سلیمان عادل افندیلر «بارقهٔ ارشاد» آدلی هفته‌لق جریده چیقارمشلر اما بوده سورکسز اولمش .

١٣٢٥ییلنك نیساننده استانبولده ایکنجی سولطان عبدالحمید تختدن ایندیریلوب سلانیکه یوللاندیغی زمان استانبولده‌کی قاریشقلغه بورساده قاتیشمش ، ردیف ده‌بویندن داغیدیلان ماوزر توفکلری ایله سلاحلانان گنجلر مودانیه‌یه قادار گیتمشلر .

١٣٢٥ نیسانك اون دوردونجی صالی گونی بشنجی سولطان محمد خان عثمانلی تختنه چیقدی .

١٣٢٥ییلنده‌بورساده «معین‌هلال» آدلی برمطبعه دها آچیلدی وبونده هفته‌لق «ارطغرل» جریده‌سی باصیلمغه باشلادی . حالا هفته‌ده بر چیقه‌یور .

١٣٢٥ ییلی آغستوسنك اون دوقوزونجی چهارشنبه گونی بشنجی سولطان محمد خان حضرتلری مودانیه یولو ایله بورسایه گلدی .

مودانیه ــ بورسا ده‌میر یولونك یهودیلر دوواغنده بورسایه چیقوب دورت آتلی بر عربه ایله بالق پازاری ــ اولو جامع یولو ایله خونکار کوشکونه ایندی . بورساده اوزاقدن یاقیندن یوز بیکلرجه خلق طوپلاندی « پادشاه

١٣١٨ ییلنده طوز پازاری یانغینی اولمشکه بورساده بولونه‌مدیغم ایچین یانارکن گورمدم آما ، یانان یرلری ئوگجه‌دن بیلدیکم وگلنجه‌ده گوردوگم ایچین اولانه بیتنه عقلم ایردی .

اوزمانلر ؛ تالینجیلر حمامنك اللی آدیم قادار گون باتیسنده ، طوز پازاری دوورت یول آغزی یانندن قاپالی چارشی‌یه قادار اولان دوكانلر بیتوی یانمش .

ینه بو ییلده قارنجه دره‌سی طاشمش ، تاتارلر ، سلیم دده ، انجیرلی محله‌لرینی صو باصمش .

بورسالی گورنلر ، گوردوكلری یكی گوزه‌لكلرك کیملرك غیرتیله میدانه گلدیگنی صورارلرسه باشده عزیز احمد پاشا اولمق اوزره احمد وفیق و رشید ممتاز پاشالرك آدلرینی ایشیدیرلر . دوغروسوده بو . آچیلان گنیش یوللر ، قورولان اولو یاپیلر هپ شو اوچ آگلایشلی والینك اوغراشمه‌سیله اولمشدر .

١٣٢٤ ییلنك تشرین ثانیسنده آچیلان ملت مجلسنه بورسادن بیكباشی طاهر بك ، متصرف صبری بك ، خوجه احمد افندی ، خوجه عمر افندی مبعوث یوللانمش .

١٣٢٤ ییلنك تشرین اولنده مراد امری افندینك

قادار اولان یرلری یاقدی . بو یانغین‌ده عقله صیغمه‌یه‌جق گبی گورونه‌ن بر ایش اولدی‌که گوزومله گورمسه ایدم کندم‌ده اینانه‌مزدم .

اولوجامعك قوبه‌لری مناره‌لرك چوق آشاغیسنده‌در . بردن قوبه‌لره قادار اولان یوکسکلگك همان داها اوقادار یوقاریسنده مناره کولاهلری واردی . یانغین قوبه‌لردن آلچاق اولان دوکانلری قاصوب قاووروركن بردنبره فتواخانه طرفنده‌کی مناره‌نك کولاهی اوستونده‌کی قورشونلر ثه‌ریوب دوکولمگه‌ومناره‌نك کولاه آلتی یانمغه باشلادی . دوشونولورسه قوبه‌لره برضرر اولمه‌دیغی حالده بومناره‌نك یانمه‌سی عقله صیغماز آما بوده برشی دگل . بومناره یانارکن بردن آره‌لرنده یتمش آدیمه یاقین بر آره‌لق اولان اوته‌کی مناره‌ده یانمغه باشلادی .

ایشته بومناره‌لرك یانمه‌سنه او زمان هرکسلر شاشدی . (اوزمان یدی سکز یاشلرنده‌رشدیه مکتبنه کیدر بر چوجوق اولدوغم ایچین کوچوکلوکنده کورولن شیلرك قافاده بویوك بر طوتمه‌سی یوزوندن بوایشی بویتدوکم عقلمه کلدی ، او وقتی بندن داهاایی بیلنلره دانیشدم اونلرده بنم دوشوندوکم کبی دوشونویورلر .)

١٣١٢ ییلنك آغستوسنده فرائضجی زاده شـاکر افندی تورك دیلنه یك یارایه‌جق یازیلرله دولو و یك سوسلو اولان « گون دوغدی » آدلی هفته‌لق بر رساله چیقارمش آما صوکو چیقمه‌مش .

شیخ بهاءالدین ورضا افندیلرله سحاق افندی بارونیان وپاولاکی افندی مبعوث دیه یوللانیلمش . [*]

١٢٩٨ ییلنده آلاجه مسجد محله سنده « فرائضجی زاده » شاکر افندی برمطبعه آچمش .

١٣٠٣ ییلنده موره یکیشهرلی مراد امری افندی « مطبعهٔ امری » دیه برباصمه‌خانه آچمش . و « فوائد » آدلی هفته‌لق بر « رساله » چیقارمغه باشلامش . شمدی چیقمه‌یور .

١٣٠٤ ییلنده « فرائضجی زاده » شاکر افندی « نیلوفر » آدلی هفته‌لق بر « رساله » چیقارمش . شمدی چیقمه‌یور .

١٣٠٦ ییلنك تشرین ثانیسنده حالا هفته‌ده بر چیقان « بروسه » جریده‌سنی و اوییلك کانون اولنك برنده « صنایع » آدلی هفته‌لق رساله‌یی مراد امری افندی افندی چیقارمش . بش آلتی دانه چیقدقدن صوکرا بیراقیلمش .

١٣٠٧ ییلنده اولو جامع یاننده بر لباده‌جی دوکانندن چیقان یانغین اولو جامعك گون باطی طرفنده فتواخانه‌یه

---

[*] رسملی کتابك اوچونجو صایفه‌سنك ٣٢٤ نجی یازاغنده بومبعوثلرك رسملری واردر .

١٢٨١ ییلنده داماد افندی قوناغی دهنیلن ئهو مفتش احمد وفیق پاشانك غیرتیله خستهخانه اولمش .

١٢٨٤ ییلنده «بلدیه تشکیلاتی» یاپیلمش . و خداوندکار آدی ایله برده غزهته بصیلمغه باشلامش ، بونك ایکی یاپراغی تورکجه ایکی یاپراغیده ارمنیجه باصیلیورمش .

١٢٨٥ ده شمدی « صنایع مکتبی » دیه آدی دهکیشدیریلن اصلاحخانه آچیلمش .

١٢٨٩ ییلی ایلولنك ٢٩ نجی پنجشنبه گیجهسی قاپاغان چارشیسنده یانغین اولمش وجامع ایله برابر بوتون دکانلر یانمش .

١٢٨٩ ده آلمانیا ولی عهدی آرشیدوق شارل بورسایه گلمش .

بوسنهنك حزیرانده بورسا ــ مودانیه دهمیر یولونی اوچمهگه باشلامشلر .

١٢٩٣ ییلنده سولطان عبدالعزیزك آردنجه تخته چیقوب دوقسان اوچ گون پادشاهلقدن صوگرا یرینی سولطان ایکنجی عبدالحمیده براقوب چکیلن سولطان بشنجی مراد وقتنده بورساده تاریخلره گیچهجك بر شی اولمهمش .

١٢٩٤ ییلنده مبعوثلر مجلسی آچیلدیغی زمان بورسادن

قاپلیجه‌لره گیتمش اسکی قاپلیجه اوکونده عربه‌سنك یارگیرلرندن بری چاتلامش .

پادشاهی قارشیلامغه چیقان مکتب قالفه‌لرینه برر مجیدیه چوجوقلره ایکیشر چاریك ویرمشلر .

سولطان عزیزك بورسایه گلدیکنه اشارت اولسون دیه پاره‌لر باصدیرلمش . [*]

١٢٨٠ ییلی ربیع‌الآخرینك ایکنجی جمعه‌ایرتسی گونی سد باشنده بر فروندن چیقان یانغین تا اوموربك جامعنه‌قادار سدباشنك بوقاری محله‌لرینی یاقوب طوتشدورمش ودره ایچنده‌کی اوتلوقلردن گوك دره‌نك گون باطی طرفنه‌ده گچوب پك خیزلی ته‌سه‌ن گوندوغو روزکاری آتشی بو یولتەرك خواجه علی زاده جامعنك صوك جماعت یرینه دایانمش .

---

[*] سولطان عبدالعزیزك بورسا پاره‌لرندن یالکز بر مجیدیه چه‌یرکی الیمه گچدی . بوا کسیکمی تاملادیغی ایچین بورسا اتحاد وترقی مکتبی مدیری نجیب نجاتی بکه تشکر بورجومی بوراجقده ئرده‌که چالیشه‌رق پاره‌نك ئورنه‌کنی یازییورم :

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
	عز نصره
سولطان عبدالعزیز طوغراسی	ضرب فی
سنه ١	بروسه
	١٢٧٧

بورسا آدینه باشته‌جنس پاره‌باصیلوب باصیلمه‌دیغنی اوگره‌نه‌مدم .

سولطان عزیز کملیك یولوندن گلمش . آنجیلرده چادرلر قورولوب حاضرلقلر یاپیلمش اولدوغندن اوراده اینیلوب یمکار ییلمش وپوللق دەنیلن طوپراق ئەشمگە یارایان آلت اوزمان یگی چیقدیغی ایچین پادشاهك قارشیسنده همان اوراجقده شویله بر گلوب گیتمش یری ئەشمش ، اورادن قالقیلوب قصبەیە گیرلمش .

پادشاه بر قیر آتە بینمش ، کندیسندن صوگرا تخته چیقەجق اولان «ولیعهد» شهزاده مراد افندی ، شهزاده حمید افندی وشهزاده محمد رشاد افندیدە یاننده ایمشلر .

پادشاه شکر خواجه محلەسندەکی طاهر پاشا قوناغنه اینمش . اولو جامع یانندن قوناغنه قادار قیرمزی چوخه دوشەنمش .

سولطان عزیز یگی یاپدیردیغی « عثمانی » نشانندن بردانەسنی کندی الیله اولو دەدەسی عثمانغازینك توربەسی اوستونه داقمش .

بوتون دەدەلرینك توربەلرینی گزمش دولاشمش . [*]

[*] بورساده آغیزلرده دولاشان بر اکلادیشه گوره توربەلرك هپسنی گزمشده ، یالکز ییلدیرم توربەسنه گیتمەمش . بونی «سلطان مراد خامس» تاریخندەده « یاپراق ـ ٩٦ » گوردم .

متصرف اوکوز محمد پاشانك عقلی صوکرادن باشنه کلمش ، قورد اوغلونه یتیشمش آما خلق کورمه‌مزلکه کلمشلر ، ایچلرندن کیمیسی « اغاججیلر حمامجیسی حاجی حسین اغا ، یشیل جامعی مؤذنی کباب اوغلو حاجی محمد دایی ، محضر عصمت ، سلجوق خاتون محله‌سندن بویاجی سعدالدین ، زندانجی اوغلو حاجی مصطفی ، آلاشارلی حاجی محمد علی » وداها توکلو وزورلو قابادایلر متصرفی طاشلامغه باشلامشلر ، « مصطفی ملازم » پاشایی قاچیرمش . خلق فابریقه‌یی اتشله‌یوب کول ایتدکدن صوکرا داغیلمشلر . ایمرزا اوغلو قارادن اسکوداره قاچمش . بوایش استانبولدن دویولونجه ایکی طابور عسکر کلمش . « طوپ یوللانمش وکملیکه کلمش » دیه سوزلر بیله یاییلمش . کلان طابورلر اولا آنجیلره اینمشلر ، صوکرا طوز بازارنده خانلره یرلشدیرلمش . ایشی قورجالامشلر ، اوك آیاق اولانلری بولوب قاپامشلر وفابریقه‌نك پاره‌سنی بورسالیلره اوده‌تمشلر .

بو ییل ایچنده سولطان عبدالعزیز بورسایه کلمش ودورت کون قادار اوتورمش .

پادشاه کلمزدن اوکجه بورساده حاضرلقلر یاپیلمش . پادشاهی قارشیلامغه چیقه‌جق مکتب چوجوقلرینه برر فس ویشیل یاقه‌لی قیرمزی آبدستلکلر داغیدلمش .

مسلمانلر، اولو جامعده نماز قیلندقدن صوکرا داغیلمه‌مشلر . بویوك بر قالابالق طوپلانمش . یوللرده داها پك چوق کیمسه‌لر قاتیشمش ، دوغروجه قورد اوغلونه ، فابریقه‌نك یاننه گلمشلر . « بو فابریقه‌نك لاغملری مزارلغه دوکولویور بونی ییقه‌جغز » دیه‌رك باغریشمغه باشلامشلر . قالابالق سارای اوکوندن گچمشده حکومت هیچ سسنی چیقارمه‌مش ، چیقارمه‌مش . او زمان آلای بکی قوجه عرب دیه آکیلان حاجی ابراهیم اغا ایمش . [*]

[*] قوجه عرب بورسانك پك اوکلو بر آدمی ایمش . هر ایشدن خبری اولور . نره‌ده نه اولورسه دویارمش . اونك پك چوق ماصاللری حالا دیللرده کزییور . مزاری پیکار باشنده پولیس قاراقولو اوکوندن تزویره‌نه دوغرو یوللانجه ایکی یوز آدیم قادار یوقاریده و یوز آدیم قادار صاغده قوجه‌فسلی برطاشدر . اوستونده شو یازیلر وار :

هو الحی الباقی

حیف کیم بو کلستان دهرده بر بلبلك
ایرمدی منقارینه برك وفا بی دار وکیر
زال دنیا الفت صد ساله‌یی هیچه ویرر
کوسفندینه ایدرمی رحم وشفقت کرك پیر
حاجی ابراهیم اغا مرحوم باسن کمال
نیجه سال اولمش ایکن سرکرده‌لك ایله شهیر
ایردیکی دم کوشه آنك خطاب ارجعی
عازم خلد برین اولدی همان نعم المصیر
یازدی تاریخ وفاتن معجماً خامه‌م سعید
ایردی حقه حاجی ابراهیم اغا اولدی سفیر
رضاًلله فاتحه   نمقه احمد کمال

فی ۱۰ ذی القعده سنه ۲۸۲

او زمان میرآلای ، قائمقام اولوب صوڭرالری عثمانلی اوردوسنده هر کسه کندیلرینی طانیته‌رق الڭ صوڭ رتبه‌لره قادار ایره‌ن غازی عثمان پاشا . علی صائب پاشا ، ماجارلی محمد علی پاشا ، توفیق پاشا بودرنه کده باشلق ایدیورلر ودفتر خاقانی ناظری صبحی بك افندی ده الڭ باشده بولونیورمش .

بورسانك پك کوزل بر خریطه‌سنی چیزمشلر و ۱۲۷۸ ییلنده بو خریطه‌یی مهندس مکتبی مطبعه‌سنده « باصمه خانه » باصمشلر . [*]

۱۲۷۵ ییلنده بورساده رشدیه مکتبی آچیلمش .

۱۲۷۷ ییلنده سولطان عبدالمجید ئولمش . یرینه شمدیکی پادشاهمزڭ عموجه‌سی سولطان عبدالعزیز تخته چیقمش .

۱۲۷۸ ییلنده بوشناق اوغلو اوکوز محمد پاشانك متصرفلغی وقتنده بورساده کننلره کچه‌جك کبی برایش اولمش .

قورد اوغلو کوپروسی یاننده‌کی مزارلق قییسنده ایترزا اوغلو آدلی بر ارمنی فابریقه یاپدیرمغه قالقیشمش . فابریقه‌نڭ یری مزارلقمش . یاپی قورولمش ، بیتمش .

[*] بوردومزده فرنك ایشلرینه پك بویوك دوشکونلك کوسترلر فرنك بیلکیجلریك عثمانلی بیلکیجلری قارشیسنده ناصل شاشقینلق کوستردیکنی اکلامق ایسترلرسه « کوکدره » صو یوللری ایچین بلدیه‌یه خریطه‌چیقارمق لازم اولوبجه فرنکلرڭ ، بو ۱۲۷۸ باصمه‌سی خریطه‌یی قارشیلق طوتدوقلری حالده بجره‌میوب یاکلش یاپدقلری « صو یوللری » خریطه‌سینه باقسینلر وهر شایقالی‌یی « بر بویوك بیلکیج » صاییه‌سینلر .

١٢٦٢ ييلنده سارای یاننده‌کی عسکر اعدادیه مکتبی یاپیلمش .

١٢٦٨ ییلنده بورساده برنجی اوله‌رق قرعه ایله عسکر آلنمش وقاپلیجه قاپیسندن مرادیه‌یه گیدرکن . جیلمبوز دره‌سی قیسنده صولده قالان بکلك فابریقه‌ده بو ییلده یاپیلمش ، بوندن ایکی ییل صوکراده بورساده ملکیه اعدادیه‌سی مکتبی آچیلمش .

١٢٧١ ییلنك جمادی‌الآخرینك اون برنجی چهارشنبه گونی (٩ شباط ١٨٥٤) ساعت دوقوزده بر تپرنمش ، بورساده اولو یاپیلردن همان هیچ بر شی قالمه‌مش . اولو جامع ، ییلدیرم جامعی ، شهادت جامعی ، امیر سلطان جامعی ، اوزون چارشی ، داها بر چوق اوفاق جامعلر ، حماملر ، اولوخانلر ، چارشیلر هپ ییقلمش ، یشیل جامعی ایله او سوسلو توربه چاتلامش .

بر تپره‌نه‌سندن صوکرا شمدیکی رژی یاپیسنك اولدوغی یرلردن برده یانغین باشلامش وتاطوز پازارینه قادار ئوگونه گلن یاپی‌یی کول ایتمش ، سوزوك قیصه‌سی بورسا ویرانه‌لکه دونمش .

١٢٧٤ ییلنده حربیه ومهندس مکتبی خواجه‌لرندن وبیلگیلی عسکرلردن طوپلانان بردرنه‌ك بورسایه گلمش ،

چيقدى تاريخ مجوهرله دو زبان خامه‌دن
اولدى ظل‌الله عالمه بروسه شادمان
۱۲٦۰
سنه

ال يازمه‌سى بر كتابده ۱۲٦۰ ييلندن ۱۲٦۷ ييلنه قادار اولان ايشلر ايچين بولدوغم بر قاچ سطر يازى‌يى بورايه يازيويردم :

بيك ايكى يوز آلتمش سنه‌سى ماه جماذى‌الاولينك اون ايكنجى صالى كونى سلطان عبدالمجيد خان بروسه‌يى تشريف ايتديلر درت كون مسافر اولديلر بزار (پازار اوله‌جق) كونى عودت همايون اولدى ينه بيك ايكييوز آلتمش سنه‌سى ماه جماذى‌الاخرك غره‌سندن بروصه يكيدن تحرير اولندى . جماذى‌الاخرك اون التنجى كونى حزيرانك اون طقوزنده سرطان برجينك طقوزى بزار (پازار) كونى ساعت اون ايكيه بش دقيقه قاله شرق جانبندن بر علامت ظهور ايلدى باش طرفى قالين قيورق (قويروق اوله‌جق) طرفى اينجه فشنك كبى رسمده طولى بش التى قولاچ رنكى صارى نيرمزى قيورق (قويروق) طرفى قنديلى غرب طرفنه طوغرى كيتدى وكچدكى يرده دومان كبى بز كوكلك ساعت بره قدار طوردى غربه كچدكدن صكره بش‌دقيقه كوك كورلر كبى درينده بش‌دقيقه قدار كوكده بر كورلتى اولدى نه‌اولديغى معلوم اولمدى . بيك ايكييوز التمش بر سنه‌سى هركلك ينه تمتعاتى تحرير اولندى بيك ايكى يوز التمش ايكى سنه‌سى ماه ذى‌القعده‌ده عساكره آدم الندى بيك ايكى‌يوز التمش ايكى سنه‌سى قاسمك اون‌برنجى كيجه‌سى قارياغيدى ايكى اوچ كون دوردى بيك ايكى‌يوز التمش يدى سنه‌سى رمضان شريفك اوتوزنجى پازار ايرته (ايرته‌سى اوله‌جق) كونى ساعت طقوزده كسوف شمس واقع اولدى نصف يقين طوطولدى بر ساعت مقدارى سوردى .

كوكن اوغلو حاجی حسین رفعت افندینك دوزدوگی بیتی بورایه یازیویردم :

پادشاه هفت اقلیم شهنشاه جهان
حضرت عبدالمجید خان ظل رب مستعان
قطب عالم خادم شرع شریف احمدی
سایه‌سی راحت فزای مؤمنات مؤمنان
وارث محبوب یزدان منبع لطف وکرم
مالك كنج خفی سلطان اعظم بی کمان
چاریارك جمله آثاری ورلمش ذاتنه
اولدی تدبیری دمادم باعث امن و آمان
کحل عدلیله بولور چشم جهانیان نور وفر
حاصلی بوروح عالم ذات پاکیدر همان
شویله بر خاقان اعظمدرکه مثلی کلمه‌مش
قول اولوردی کورسه شان شوکتن نوش روان
بحر احسانته نسبت قطره دریای سفید
باب الطافی نگهبانی اولورلردی کیان
قیلدی تشریف جد اعلاسن زیارت ایتمکه
بولدی آثار قدومیله بروسه عزوشان
دائما دلخواهی خیره قیلمه‌در صرف امل
هپ دعا خوانی اونور هرآنده روح تدسیان
قیل دعا ذاتینه کوکن زاده رفعت صدقله
دست آچوب آمین دیه اهل زمین آسمان
عمرنی حق ایده افزون اوله مقهور دشمنی
حفظ ایده ذاتن جناب خالق کون ومکان
وصفنی ایتمك محالدر بر دعادر ذاتنه
عفو ایده نقصانمی لطف ایلیوب شاه جهان

پاشانك واليلگى وقتنده سلطان عبدالمجيد بورسايه
گلمش . او گونلرى بيلن ياشليجه‌لردن اوگره‌نه‌بيلديگمى
ايشته يازييورم :

گوك دره‌نك گون دوغو طرفنده‌كى خونكار كوشكو
اوزمان ياپيلمش . ئوگجه‌دن كوشكك يرنده ابى شخمه
شيخى حسيب افنديـنك بر قولوبه‌سى وارمش . كوشك
اونك يرينه ياپيلمش .

اولو جامعك گون باطى طرفنده محراب يوزونده‌كى
كوشه — صوقاقلر دار اولدوغى ايچين — او زمان
يونتولمش .

سلطان عبدالمجيد ، توربه‌لرى گزمش ، عثمانجق
توربه‌سنى گزدكدن صوكرا مولويخانه‌يه‌ده گلمش . پادشاه
آت اوستونده‌ايمش ، بنك طاشنده آتدن اينمش . درويشلر
دونركن باقمش .

« مولويخانه » باغچه‌سنده‌كى حاووضك چاغلايه‌رق
آقيشى پك خوشنه گيتمش . اوصودن بر بارداق گتيرتوب
ايچمش . درويشلره آيرى ، شيخ افندى‌يه آيرى هديه‌لر
ويرلمش . مكتب چوجقلرينه‌ده برر مجيديه ويرلمش .

شاعرلر ، پادشاهك بورسايه گليشنه ، بيتلر دوزمشلر .

۱۲۰۳ يلنده تخته چيقان اوچونجى سولطان سليم وقتنده بورساده بويوك يانغين ديه آكيلان ، ۱۲۱٦ يلى شعبانننك اون برنجى صالى گونى يشيل محله‌سنده برئه‌ودن چيقوب اوطرفلرى بيتوى ياقوب كول ايتمش اولان يانغين گوزه چارپار .

۱۲۲۳ يلنده تخته چيقان سولطان دوردنجى مصطفا ايله ۱۲۲۳ يلنده بونك يرينه چيقان و ۱۲۵۵ يلنه قادار پادشاهلق ايدن شمديكى پادشاهمزك دده‌سى ايكنجى سولطان محمود وقتنده و ۱۲۵۳ يلنده بورساده ايلك « ايپك فابريقه‌سى » آچيلديغنى ۱۲۸۷ و ۱۲۸۸ يللرينك « سالنامه »لرنده گوردم اما ۱۳۲۵ « سالنامه »سنده ايپكجيلك ايچين پك درين بيلگيلرى اولان بر يازيجينك قلمندن چيقمه يازيلرده ؛ بورساده ايلك ايپك فابريقه‌سى ۱۲٦۱ يلنده وقايا باشنده آچيلديغنى بولدم .

۱۲۵۵ هجرت يلنده تخته چيقان شمديكى پادشاهمزك باباسى سولطان عبدالمجيد وقتنده و ۱۲۵۷ يلنده شمدى‌يه قادار كوتاهيه‌ده اوتوران ايالت واليلرى بوندن صوكرا بورساده اوتورمغه باشلامشلر . ايلك والى دلاور پاشا ، آلاى بگى‌ده مظهر پاشا ايمش . ۱۲٦۰ يلنده صالح

ییلندن ١١٨٧ ییلنه قادار اولان ایشلرك ایلك یاپراقلرینی کتابلردن آلمش کندی عقلی ایرمگه و الی قلم طوتمغه باشلادیغی زمانلرده‌کی ایشلری کندی الیله یازمش. بو یازیلر آره‌سنده بورسایه یارایانلری بورایه یازیویردم:

١١٤٠

«محترق شدن چارشوی قپغان در بروسه

١١٦٩

محترق شدن قزاز خانه وپازار سپاهی وسراج خانه وحوالیٔ خان کیوه‌در ربیع‌الاول در بروسه ومحترق شدن چیره‌پازاری در جماذی‌الاول

١١٧٣

محترق شدن زاویهٔ نصوح زاده در جماذی‌اول در بروسه

١١٧٤

حریق جزئی در سوق باقرجیان در بروسه

١١٧٥

وبأ عظیم در بروسه وظهور حریق در چیره‌پازاری وظهور حریق جزئی در قرب محکمهٔ صغری در بروسه در شعبان

١١٨٧

محترق شدن چارشوی قپغان وبت‌پازاری وحوالیٔ خان تحل در بروسه

١١٨٥

حریق عظیم در سوق قپغان در بروسه محرم ومحترق شدن زاویهٔ یعقوب افندی در بروسه در ماه شوال

١١٨٦

محترق شدن حجره‌های کتاب در محکمهٔ کبری در بروسه

١١٨٧

محترق شدن باصمه خانه و منزلهاً ارمنیان در زیر ارغندی در بروسه در جماذی‌الاخر»

اداء صلوة قدر ایچون (بیت) « وکلت الی مولای امری کله *
فان شـأ احیانی وان شـأ اهلکا » دیه‌رك قیام ومتوجه قبلة الانام
اولجق اول طائفهٔ شوم الات حرب ایله هجوم وکونا کون کروب
وشـتوم ایدوب صاحب الترجمه امام افندی حضرتلرینی قتله بیت
وسائر امت محمدی اضراره جسارت ایتدکلرنده بارکیر دلیسی دیمکله
ملقب بر شخص جسیم پرهوش (مربع) « افلاکه چیقارسه موج
دریاسی * محسن دشمندن آنك کنار کیر اولم بن * سرجمله نثاری
پای یار ایلر ایدم * کابرك حیاتم اولسه داخی دامن » فحواسنجه
امام افندی حضرتلرینی سرتاقدم دراغوش ایدوب کلن اشقیا آلات
جارحه‌سن شخص مزبوره صالدیرمشلر ، عاقبت غربالر کبی اولوب
سفینهٔ وجودینی دریای شهادته صالدیرمشلر ، مکر سکبانان والی
حوالیٔ جامع شریفده بولنوب عجالةً خبر اولنوب آنیده یتیشوب
اشقیای مزبورونی اخذ و الرینی قفالرینه بند واول کیجه خاشاك
وجودلرینی صباحه دك آتش اذیته سپند ایدرلر . صباح اولدقده
کیمیسی نفیله تأدیب وسکز اون دانه‌سیده صلب ایله تعذیب
اولنور .)

ایشته شو یازیلر بورساده « ۱۱۱۰ وقعه‌سی »نك اولو جامع ایچنده کچن قانلیجه بر کون اولدوغنی کوستریور .

بوندن صوکرا بربری آردنجه عثمانلی تختنه اوتوران اوچونجی سولطان احمد ، برنجی سولطان محمود ، اوچونجی سولطان عثمان ، اوچونجی سولطان مصطفا ، برنجی سولطان عبدالحمید وقتلرنده بورساده اولان بیته‌ن ایشلری ؛ کندی وقتنده اولانی بیته‌نی یازمغه مراق ایتمش بر عقللی آدمك دفترندن اوکرندم . آدی اوکره‌نه‌مدیکم بو بیلکیچ ۱۱۰۰

قپودن چیقاروب بر چاتقین بارکیره سوار ایدوب وضع زندان ایدك دیو بیوردقلرنده فی‌الحقیقه نطق شریفلری وحسن تدبیرلری اوزرینه بو فتنهٔ عظیمه مندفع اولدی دیو هادی افندی نقل وبیان ایلدی .

بعده شیخ احمد حضرتلرینی دولت علیه طرفنه اولك وافترایی متضمن اعلام ایدوب جامع کبیرده اولان قتل ماده‌سی صلوة قدر اچوندکلدر انجق شیخ احمد ملاحده‌دن فاسدالاعتقاد اولمغله امت محمدی کندی اعتقاد باطلنه ترغیب ایتمکله ایله‌قدرده واعظ مزبور اعتقاد اهل‌السنه‌یی کرسیده بیان وطریق هدایتی عیان ایدرکن دامادی تکذیب ایدوب اعتراض ایتمکله فتنه‌یه باعث اولدیلر دیو شیخ‌الاسلام فیض‌الله افندی‌یه [*] عرض اولندقده ادرنه‌دن بر فرمان‌عالی وموجبنجه مکتوب‌شیخ‌الاسلامی صادراولوب مضموننده شیخ احمد غزی‌یی مجلس شرعه احضار ایدوب فی‌الحقیقه استنطاق ایدوب فاسق‌الاعتقاد ایسه عقائد اهل‌السنه‌یه ترغیب ایده‌سز اعتقاد فاسدندن رجوع ایتمزسه وضع زندان ایدوب وقوعی اوزره اعلام ایده‌سز دیو بیورمش فرمان عالی بروسه‌یه مباشر یدیله وصول بولدقده وانی زاده احمد افندی بتون اعیان واشراف وسائر مدرسینی محکمه‌یه جمع ایدوب جمله‌سنه تنبیه وتأکید ایدوب شیخ احمد کلدکده قیام ایتمه‌یك .وحقنده شهادت ایدوب سؤ حالنی خبر ویرك دیو قول وقرار بعده [**]

گلزار صلحانك ۱۷۸نجی یاپراغنده « شیخ‌عبدالرحیم افندی ترجمه حالنده » بوایش شویله‌جه یازلمش :

(. . . . . . بعدذا اول شب امام افندی بعدالصلوةالتراویح

---

[*] شیخ‌الاسلام فیض‌الله افندی وانی افندی دامادیدر وبو سببله وانی زاده احمد افندینك‌ده انشته‌سیدر .

[**] بورادن اشاغیسنی بوله‌مدم .

شیخ احمدك زاویه‌سنك هدم وشیخی دخی قتل ایدوب سائر
زوایایی ومصری زاویه‌سنی خاکه برابر خراب ایدوب کروه صوفیه‌یی
طعمهٔ شمشیر ایدك دیو تنبیه وتحریك ایلدکده شیخ احمد افندی
درویش سلیمان نامنده مانند فیل بر بنده‌سنه سن بوکیجه تراویحی
جامع کبیرده قیل لکن امام یانندن آیرلمه دیو تنبیه ایدوب جام
شهادتی نوش ایده‌جکن ایما واشارت ودرویش سلیمان دخی شیخك
امرینه اطاعت وامام افندیله معیت ایدوب صلوة تراویحی بعدالادا
قدر نمازینه مباشرت اولندقده فجر (فجره اولسه کرك) کروهی هجوم
ایدوب صلوة قدری منع ایلدکدن صکره امامی قتله مباشرت
ایلدکده درویش سلیمان قفادار اولوب امامی خلاص وکندی‌یه
بچاق اوشوروب شهید ایلدکلرنده جماعات مسلمین فراره اغاز
ایدوب بر مقداری جامع کبیردن طشره‌یه بروز ایدوب سوختوات
فرار ایتمسون دیو قپولری محکم قپایوب صباحه دك جامع شریفده جماعت
مسلمین وفئهٔ متعصبین بی‌صوم جامع کبیرده محبوس وشیخ نجدی
دخی نفس حبیثی قتلدن خلاص بوله‌جغندن مأیوس وجامعده امت
محمد بو حال اوزره مضطرب ایکن علی‌الصباح شیخ احمد افندی
عبدالهادی افندی مرحومی دعوت ایدوب بیورمشکه وار وانی
زاده احمد افندی‌یه سویله شمدن صکره انلردن خوف ایتمه بو
فسادی نیچه تحریك ایتدیسه ینه تسکین ایلسون دیو وانی زاده‌یه
ارسال ایدوب عبدالهادی افندی نقل ایدرکه شیخك خبرینی افاده
ایلدیکمده وانی‌زاده‌نك بتون وجودی لرزه‌ناك اولوب کمال حیرتندن
دفعنی بندن نیاز ایلدی . بو احوالی شیخ حضرتلرینه افاده
ایتدیکمده حسن تدبیره مباشرت ایدوب بیوردیلرکه وار شیخ
نجدی علی‌ملاءالناس قتل اولنمه‌سی اقتضا ایلدی دیو اشاعت وجمیع
ناسی مصلا قپوسی طرفنه جمع ایدوب امت محمد غزانیتنه الکزه بر
طاش آلوب حاضر ایدك دیو غوق ایدوب محکمه طرفنده اولان

محمد مرحوم اسلامبولی فتح ایلدکدن صکره جامع شریفنی بنا ایلدکده شرط وتعیین ایدوب وقفیه‌سنده جامع مذکورده امام اولنلر بو اوچ نمازی جماعتله ادا ایدرسه فیها ایتمزسه عزل اولنه دیو تصریح ایتمکله ابراهیم الحلبی مرحوم صلوة مذکوره‌یی امام ایکن اقامت ایدوب منیه‌المصلی شرحنده علی سبیل التداعی قلنمق مکروهدر دیو تصریح ایلیوب باعث قیل وقال اولمشدی . میزان الحق مؤلفی اولان حاجی خلیفه مرحوم بیان ایلدیکی اوزره درت یوز سنه‌دن برو الی وقتنا هذا قیلنه کلوب بین المشایخ سنت سنیهٔ صوفیهٔ محققین اولمغله بلاد وامصارده جماعتله ادا اولنوب خلق بر درلو ممنوع اولمق ممکن دکل ایکن سلطان محمد رابع عصرنده بیك سکسان سنه‌سنده خنکار شیخی اولان وانی افندی شیخ مصری افندی ایله مناقشه ایدوب قاضی زاده ایله سیواسی افندی میاننده نزاع ظهور ایدوب خلق ایکی فرقه اولوب بر فرقه‌سی وانی افندی طرفنه وبر فرقه‌سی دخی مصری افندی جانبنه چوب متعصبین صوفیه طرفنی تکفیر صوفیه کروهی دخی قاضی زاده‌لیلر منکر اولیا ویزیدیدر دیو هزیان کونه اول طرفی تضلیل ایدوب وانی ومصری دار اخرته انتقال ایتدکلرنده خلق عالم بوجدالدن خلاص بولمشکن وانی افندینك اکبر اولادندن اسلامبول پایه‌سیله بروسه‌ده ییلدیرم بایزید خان مدرسی احمد افندی تکرار نائرهٔ طغیانی اشعال ایدوب متعصبین کروهی فرجه بولدقده طریقت علیه مشایخك خصم جانی وعلی الخصوص شیخ احمد افندی حضرتلرینه شدت عداوتی علت مستقله اولمغله بیك یوزاون سنه‌سی شهر رمضان شریفنك یکرمی یدنجی لیلهٔ قدرده جامع کبیرده صلوة قدری ادا ایتمه‌دن منع اولنمق ایچون مرقوم وانی زاده بر مفسد جرار واعظ پیدا ایدوب شیخ احمد غزینك دامادی عبدالرحیم افندی جامع کبیر امامی اولمغله اولا امامی قتل ایتدیروب بعده سوختوات طائفه‌سیله

سولطان ایکنجی سلیمان و ایکنجی احمد وقتلرنده یعنی ۱۰۹۹ ییلندن ۱۱۰۶ ییلنه قادار بورساده کتابلره یازیله‌جق گبی بویوك ایشلر اولمه‌مش . یالکز ۱۱۰۵ ییلنده بورسا بکلربکی (متصرف) اسماعیل پاشا خلقه ظلم ایتدیگی ایچین بر چوق کره‌لر شکایت ایدلدیگندن و آرانوب صوروله‌رق گرچکدن اویغونسزلقلری گورولدوگندن فتوا چیقاریلوب بوینو اوردورولمش .

۱۱۰۶ ده پادشاه اولان سولطان ایکنجی مصطفی وقتنده‌ده ۱۱۱۰ وقعه‌سی دیه ئوگله‌نن (اولوجامع وقعه‌سی) اولمش .

بر وقتلر بو وقعه‌نك نه اولدوغنی چوق مراق ایتمشدم ، آرایه آرایه اورخان کتبخانه‌سنده (گلزار صلحاو وفیات عرفا) آدلی کتابده بولدم .

« اشرف زاده شیخ احمد ضیاءالدین » افندی یازدیغی بو کتابك ۱۰۶ نجی یاپراغنده بو وقعه‌یی اوزون اوزادی‌یه آکلاتمش . ایشته ئوشه‌نمه‌یوب بر ئورنه‌گنی بورایه یازیورم :

« شیخ احمد غزی ترجمهٔ حالندن »

عزیز مشارالیه حضرتلرینك کراماتندندرکه قدیم‌الایامدن برو جماعات ایله قلینه‌گلان [*] صلوة رغائب وبرات وقدرکه حتی سلطان

[*] یازیلر او کتابده‌کنك ئورنه‌گیدر . نه سوزلری ، نه یازیلیشی دکیشدیرلمه‌مشدر .

پادشاهله برابر « خرقهٔ شریفهٔ حضرت پیغمبری » دخی گتیرلمش سلحدار آغانك اوتوردوغی ئەولك کوشەسنه یاپیلان کورسی اوستونه قونولمش .

سارای خلقی یکی سارایك یانندەکی ئەولره یرلشدیرلمشلر. دولت آدملری چادرلرده قالمش ، ذی القعدەنك ایکنجی گونی اونلرده قصبه اچنده ئەولره یرلشدیرلمشلر .

آیك آلتنجی گونی پادشاه توربەلری گزمش ، پارەلر داغیتمش ویرمنجی گونی کشیش داغنه چیقمش .

چوق رشوت آلدیغی اچین بر قاچ کره ایشدن ال چکدیریلوب بورسایه سورولەن شامی نعمان افندی آدلی بر قاضی ؛ جلالیلر بورسایی قوشاتدیغی زمان خلقك ئوگونه دوشوب باش اولمش وقلعەیی جلالی اشقیاسنه ویردیرمەمش . بو ایلگی اسکی قباحتلرینی اونوتدورمش کندیسی بورسا قضیسی اولمش آما اسکی خویوندن وازگچەمدیگی اچین اورتەلق یاتیشنجه ینه اوتەکی بریکنی صویمغه باشلامش . جانی یانانلر قاضینك صویغونجولوغنی پادشاهه بیلدیرمشلر ، قوربان بایرامندن برگون ئوگجه بوینو اورولمش .

١٠٧٠ییلی محرمنك اونونجی گونی پادشاه بورسادن چیقوب چاق قلعەیه گیتمش وشوحالجه آوجو سولطان محمد بورساده اوچ آیه یاقین قالمش .

ایله توغلر اونونجی گونیده پادشـاه آوجو سـولطان محمد یوله چیقمش . ایلك گون مال تپه‌یه ، ایکنجی گون طوزله‌یه ، اوچونجی گون اینه‌حاجی‌یه ، دوردونجو گون چنارلی چایره ، بشنجی گون ازنکمید دەنیلن ازمیده گلمش . ازمیدده بش گون اوتورولمش . استانبولدن چیقیلدیغنك اون برنجی گونی طاراقلی‌یه ، اون ایکنجی گون دیکیلی طاشه ، اون اوچونجو گون ازنیقه ، اون دوردونجو گون یکی‌شهره گلنمش . یکی‌شهرده ایکی گون دیکله‌نیلمش . ایرته‌سی گون کستله گلنمش . بر گونده کستلده قالندقدن صوکرا استانبولدن چیقیلدیغنك اون سکیزنجی گوننده پك اولو بر آلایله بورسایه گلنمش ویکی یاپیلان سارایه اینیلمش . بوتون بورسا خلقی واطرافده‌کی کویلولر هپ سوقاقلره دوکولوب پادشاهی قارشیلامغه چیقمشلر . نعیما تاریخنك آلتنجی کتابنك ٤١٣ نجی یاپراغنده شویله یازییور :

اهالیٔ شهر کمال تعظیم واجلال ایله استقباله مسارعت ایدوب انواع امتعهٔ دیبا واقمشهٔ زرد وزرکران بهالرین فراش پای انداز رخش پادشاهی ایتمکده بذل مقدور ایلیوب مشاهدهٔ انوار دیدار خسروانی ایله مظهر سرور وشادمانی اولدقلرندن ماعدا زمرهٔ فقرا وضعفا مستغرق انواع عطایا اولوب هر طرفدن آوازهٔ دعا وثنا پیوستهٔ قباب سما اولمشدی ویوم مزبورده آلای سرور ایدرکن ساعی بالفساد مقوله‌سندن برنیجه اشقیا طریق عامده صلب وسیاست وخلق عالمه موجب عبرت قلنمشلر ایدی .

« کوپرولو وزیر یکیچریدن سپاهیدن بو قادار بیکلرجه آدم ئولدوردی اونلرده بزم دین قارده‌شلریمز ایدی . بزجنکدن یکی گلدك . شمدی ینه جنکه گیتمه‌یز . گیدرسه‌ك باش وزیری دوشمانلرینه تسلیم ایدرز »

دیمکه باشلامشلر .

ایشته نه باش بللی نه آیاق . هرکس کندی قافاسنك ایره‌بیلدیکی گبی دوشونمکه‌اوغراشدیغی‌شو زمانلرده بر دوزه‌ن ایله حلبده‌کی مرتضاپاشا آبازه حسن‌پاشا ایله یاننده کندیسنه قاتیلمش اولان وزیر وبکلری اله گچیروب برگیجه ایچنده هپسنی تپه‌له‌یویرمش‌ده دولت‌بویوك بردرددن قورتولمش .

۱۰٦۹ هجرت ییلی رمضاننك دوردونجی‌پازارایرتسی گونی سارای قاپوسی ئوکونه توغلر دیکیلمش . پادشاهك سفره چیقه‌جغنی بیلدیره‌ن بو حاضرلقلردن ایکی گون صوکرا اوسکودارده پادشاه چادیری [اوتاغ همایون] قورولمش . آیك اون سکیزنجی گونی باش وزیر کوپرولو محمد پاشا اوسکوداره گچمش . شوالك سکیزنجی گوننه قادار آنادولوده طوتولوب گتیریله‌ن چلالی اشقیاسی دوکونتولری ئولدورولمش .

شوالك سکیزنده اولو برآلایله پادشاهك آنه‌سی (طورخان‌سولطان) دوقوزونجی گونی یکیچری آغاسی

اشقیایه قارشی دوره‌بیلمك ایچین بورسه‌لیلردن باروت وقورشون ، ییه‌جك ، نعل ، پاره طوپلامغه باشلامش . هرشیئی حاضرلانجه گونك برنده اوده آبازه حسن پاشا اوردوسنه قاتیلیویرمش .

ایش بویله اولونجه اوسکوداره قادار بوتون آنادولو زوربالرك النده قالمش .

کوپرولو محمد پاشا اردل جنگنی بیتیروب ادرنه‌یه ، اورادن استانبوله گلنجه ؛ اولانی بیته‌نی ، یکی‌چری ایلری گلنلرینه آکلاتمش . یکی‌چریلر ، بوزوربالری قیروب داغیتمدقدن صوکرا سلاحلرینی ، پوصادلرینی چیقارمیه‌جقلرینی سویله‌مشلر .

آنادولوده پادشاهه دوست قالان مرتضا پاشا بویوك بر اوردو ایله سیواسه دوغرو یاقلاشنجه آبازه حسن پاشا بورسادن اینه‌گوله دوغرو چکیلمش . مرتضا پاشا قونیه اوستونه دوغرو اینوب آنقره طرفلرنده آبازه‌اوردوسیله چارپیشمش آما جنگی داها قالابالق اولان آبازه‌حسن پاشا طرفی قازانمش ومرتضا پاشا یکیدن عسکر طوپلامق ایچین حلبه گیتمش .

اسکودارده قورولان اوردونقده یکی‌چریلرك‌ده آغزی دگیشمکه باشلامش .

پادشاه — « اوفكه ايله باغيره‌رق » حاشا اونلر بنم قوللرم دگلدر . اونلر شيطان قوللريدر . له قرالی كافر ايكن بو عظيم جنگه ياردیمجی بوللادی . بونلر ؛ (مؤمن وموحد وپادشاه اسلام قولويوز) ديرلر . مسلمانلره لايق اولان بوميدركه شيطان وسوسه‌سی ايله باشی قورقوسنه دوشوب بوقادار آدمی كنديسنه اويدوروب (كافر نعمت) اوله . بوندن ئوگجه عفو و آمان كاغدی يوللادم . بو بوزوق دوشونجه‌نی براقسينلر ، بورايه كلمكدن قورقارلرسه باغداده گيتسينلر ياخود داغيلسينلر ، وزير دگيشديريله‌جك زمانده دگلز ديدم . پادشاهك سوزونی دیكله‌مه‌مك مسلمانلقميدر ؟ الله ايله عهدم اولسون بوندن صوڭرا هيچ‌نی قيلجدن گچيروب برینی ديری براقميه‌جغم . سزی‌ده ئولدوره‌جكدم آما ايلچی‌يه دوقونمق اولماز . وارڭ ، يقيلڭ ، گيدڭ .

آبازه حسن پاشا بو ايشلری دويونجه :

— چونكه سوزومز ديكلنمدی ، بوندن صوڭرا پادشاه بزی‌ده عجم شاهی گبی دوشمان بيلسين . روم ايلی اونلرڭ ، آناطولو بنم .

ديه آتوب طوتمغه باشلامش . و بورسا طرفلرینی ياغمايه باشلامش .

بورسا محافظی طوپال كنعان پاشا بورسايه گلنجه ،

طرف سلطنتی گوشمال ایچون تجمع ایدن جنود مسلمینك برموجب دفتر زاد وزوادلرین واران مباشر یدیله بالتمام ارسال ایلیه‌سز » دیه بوبورولتولر یازاراق قصبه‌لرك کویلرك بویوکلوکنه گوره « اونر بیك و یکرمیشر بیك غروش تحصیل اولونوب لوندات واشقیایه توزیع وتقسیم » اولونورمش . یاغمانك بر باشقه تورلوسی دیمك اولان بوصویغونجولق آنادولویی وهله بورسا طرفلرینی بایاغیجه اوزمش .

آبازه حسن پاشانك بورسا کنارلرنده پرلشدیگنی پادشاه دویدوغی زمان استانبولده باش وزیرك یرینه براقیلان وزیر ، طوپال صاری کنعان پاشایی شوالك اون بشنجی گونی بورسا محافظی اوله‌رق یوللامش .

آبازه حسن پاشا ؛ بورسا قاضیسی هاشم زاده ایله بورسا اولوجه‌لرندن بر قاچ کیمسه‌یی وکندی آدملرینك باشلیجه‌لرندن بر قاچنی استانبوله پادشاهه یوللایوب « کوپرولو وزیری ئولدوروب یرینه‌باشقه‌سنی چیقارمسنی » سویلتمك ایسته‌مش . بوگیدنلر پادشاهك قارشیسنه چیقارلمشلر .

پادشاه — سزی کیم گوندردی ؟

بورسا قاضیسی — آبازه حسن پاشا قولوکز ایله یاننده اولان قوللریکز .

دیو ایاغه قالقوب اول کلیسایی وآندن ماعدا اوچ کلیسایی دخی برباد ایدوب ییقدیلر وزیراعظم غضبه کلوب وزاردن ایوب پاشایی ومصردن معزول شعبان افندی‌یی تفتیشه کوندروب هدم دیر ایدنلرك متعینلرندن نیجه کیمسه‌لری دیوان همایونه احضار ایدوب نیجه عتاب وسرزنش ایله تعزیر اولندیلر وکلیسالر کیرو ابقا اولنمغه فرمان ویردیلر .

آوجو سولطان دوردونجی محمد وقتنده بورسا :

١٠٥٨ دن ١٠٩٩ ییلنه قادار عثمانلی تختنده اوتوران آوجو سولطان محمد وقتنده ، بورسانك جلالی اشقیاسی هجومنه اوغرامه‌سی وپادشاهك بورسایه کلمه‌سی کوزه چارپار .

١٠٦٨ هجرت ییلی رمضاننده باش وزیر کوپرولو محمد پاشا (اردل) جنکنه کیتدیکی زمان آنادولو بکلرینه‌ده همان آدملرینی طوپلایوب باش وزیره قاتیلمه‌لری یازلمش آما کوپرولونك زورباتپه‌له‌دیکنی اوکه‌سوره‌رك آنادولوده‌کی بکلرله وزیرلردن برچوغی کوپرولو باش وزیرلکدن چکلمدکدن صوکرا جنکه کیتمیه‌جکلرینی بیلدیروب قونیه اووه‌سنده اولو بر اوردو قورمشلر و آبازه حسن پاشایی کندیلرینه باش دیکمشلر ویاواش یاواش اورادن ایلروله‌یوب بورسایه دوغرو یاقلاشمشلر . وزوربالر بورسایی یاغما ایتمك ایسته‌مشلر ، آبازه راضی اولمه‌مش آما ، « مقتضای شرعله

موحشه صدور ایتمکله عجالةالوقت تختگاهه تشریف نزوللری مأمول ومسئول اولمش . حضرت پادشاه کرامت پناه دل آگاه دخی اول ساعت صوب دارالسلطنةالعلیه یه عطف عنان مطیهٔ عزیمت بیوردیلر .

سولطان ابراهیم وقتنده بورسا :

سولطان مراددن صوڭرا تخته چیقان سولطان ابراهیم وقتنده عثمانلی مملکتی ینه قارمه قاریشیقدر . بو پادشاهده آزیجق عقلجه اکسیك اولدوغی ایچین خوجه‌لره اوقوتمق ، جینجیلردن نسخه آلمق ، بویوجولره باقدیرمق گبی ایشلرله اوغراشیرکن بورسانڭ کشیش داغندن یوللانان «قارقوردو» کندینه قوت ویردیگنی آڭلامش .

اولیاچلبی سیاحت کتابنڭ ایکنجی جلدنده ، بورسادن استانبوله قار یوللاندیغنی یازییور .

ینه بو پادشاه وقتنده و ١٠٥٢ییلنڭ رجبنده بورساده « کلیسه مسئله‌سی » دیه بر ایش اولمش . نعیما تاریخنڭ دوردونجی کتابنڭ اون سکزنجی یاپراغنده :

وقعهٔ هدم کنیسه در بروسه

بروسه‌ده اولان ذمیلر شهرده برکلیسا احداث ایدوب حاکملر آقچه آلمغله سکوت ایدرلردی . خواجه زاده مسعود افندی قاضی اولدقده انکار ایدوب بعدالثبوت بو محدث کلیسایی هدم ایدرم دیو قپوسنی کلیدلدی وزیراعظم طرفنه خلاف انها اولمغله در دولته عرض ایتمزدن مقدم بویله مصلحته شروع ایتدك دیو قاضی مظهر عتاب وعزل اولدی بروسه خلقی قضیه‌ن ناحق یره عزل اولدی

واولو بیلگیجلرك توربه‌لرینی گزوب قاپلیجه‌لری ده دولاشمش ، پنجشنبه گونی آوه چیقمش . ایرتسی گونکی جمعه نمازی بورساده‌قیلنمق قرارلاشدیرلمش آما استانبولده فساد چیقدیغی خبری گلدیگندن آودن گری دونمه‌مش واو گیجه‌یی صمانلیده گچیرمش ، ایرتسی گون قاطرلی‌ده بولدوغی برقایغه بینمش هوانك سرتلگنه باقمه‌مش استانبوله گیتمش .

بورسالی بلیغ ؛ گلدستهٔ ریاض عرفان آدلی کتابنده شویله برشی یازییور :

(الآن گلگشت بهین دشت حیاتله نازنده‌خرام اولان یاران نافذالکلامدن مسموعدرکه فاتح بغداد بهشت آباد اولان مرحوم سلطان مراد محروسهٔ بروسه‌یه سایه‌انداز تشریف اولدقلری محل مدینهٔ مزبورده‌ء نمونهٔ آثار سلطان بایزیدخان ولی‌اولان خان‌جدید (سیمکش خانی) پیشگاهندن آلای شوکت نمای شهریاری ایله مرور اثناسنده مجذوب مزبور [*]

دوپادشاه در اقلیمی نگنجد

دیو صدای بلند ایله ندا وسمع همایون شهریاری‌یه القا ایلدکده صغیروکبیر اغنیا وفقیر اول آن سرمجذوب ساده ضمیردن قطع امید نجات وشمدنکرو زمرهٔ شهدایه لاحق اوله‌جغی هر بری ملاحظهٔ عاقبت بین اولان براهین ساطعه‌ء ایله اثبات ایتمش ایکن جانب پای تخت علیه‌دن صدر روم قره چلبی زاده محمود افندی مرحوم ووالده سلطان حضرتلرندن ضراعت‌نامه وصول بوله‌رق بعض علل

[*] قاراماناْلی قارا بك

دوردونجی سولطان مراد وقتنده بورسا :

یگی‌چریلر النده ئوله‌ن گنج پادشاه سولطان ایکنجی عثماندن صوگرا برنجی سولطان مصطفایی تکرار تخته چیقارمشلر آما دلیلگی ایش گوره‌میه‌جك قادار ایلریله‌دیگی ایچین ینه ایندیروب سولطان احمد اوغوللرندن سولطان مرادی تخته چیقارمشلر . ١٠٣٢ دن ١٠٤٩ هجرت ییلنه قادار — ئوگجه‌لری چوجوقلق وقتنه گلدیگی ایچین بر آز کوشکجه ، صوڭ زمانلرده — پك جسورجه مملکتی قوللانمش . دولتڭ یوزونی اغارتمش ، ملتڭ گوگلونی شنلندیرمش .

١٠٤٣ ییلی جماذی‌الاخرینڭ اون بشنده استانبولدن قالقوب ازمیده گلمش . توتون ایچنلردن بر قاچ کشی ئولدورتمش . اورادن قالقوب ازنیقه گلمش ، یوللری پك بوزوق گوردوگی ایچین ازنیق قاضیسنی بوغدورمش . صوگرا اینه‌گوله گیدوب رجبڭ اون بشنده بورسایه گلمش . بورساده خلقڭ دردلرینی دیگله‌مش ویوکسك فائضله پاره ویروب خلقی صویان محمدچلبی آدلی برزنگینی ئولدورتمش .

دوردونجی سولطان مراد بورساده دده‌لرینڭ

برنجی سولطان مصطفی و ایکنجی سولطان عثمان وقتنده بورسا :

سولطان مصطفی دلی اولدوغی ایچین چوق گچمه‌دن تختدن ایندیرلمش یرینه سولطان احمدك الڭ بویوك اوغلو سولطان ایکنجی عثمان پادشاه اولمش .

بوزمانلر ؛ عثمانلی تاریخنك الڭ آجیقلی یرلریدر . بورساده نه‌لر اولدوغنی کتابلر یازمیور آما ، یوردوك هر طرفی قارمه قاریشیق اولدوغندن بورسانكده اویله اوله‌جغی میداندهدر .

سولطان ایکنجی عثمانده بورساده‌پاره باصدیرمشدر . ایشته نمونه‌کی :

« اوته‌کی یوزو »	« بر یوزو »
عز نصره ضرب بروسه	سلطان عثمان بن احمد
بویوکلوکی (قطری) ١١ میلمتره	آغیرلغی (٣) قیراط (٢) حبه

دوردونجی سولطان مراد وقتنده بورسا :

بوندن صوکرا تا سولطان عبدالعزیز وقتنه قادار بورساده پاره باصیلمه‌مشدر .

برنجی سلطان احمدده بورساده پاره باصدیرمش :

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
سلطان	عز نصره
احمد بن	ضرب
محمدخان	بروسه
	١٠١٢

آغیرلغی (١) قیراط (٢) خبه   بویوکلوکی (قطری) ١٢ میلمتره

برنجی سولطان احمد یکی بر قانون یاپه‌رق پادشاهلری قارده‌ش ئولدورمکدن قورتارمش . « وراثت قانونی » ده‌نیلن بوقانونه گوره برپادشاه ئولدوگی زمان ، « سلطنت خاندانندن » یاشجه الڭ بویوك اولان پادشاه اوله‌جق بویله اولونجه‌ده ئولمه‌یوب صاغ قالان هر شهزاده پادشـاهلق ایده‌جك .

بوندن ئوگجه فاتح قانوننه گوره الڭ بویوك شهزاده پادشاه اولورمش و اوته‌کیلرینی کسدیرمش . وکندندن صوگراده کندی الڭ بویوك اوغلو پادشاه اولورمش . گورولیورکه برنجی سولطان احمدك قانونی داها ای .

بویله اولدوغی ایچین سولطان احمد ئولدوکدن صوگرا یرینه اوغلو سولطان عثمان شهزاده چیقارلمامش . وراثت قانوننده گوستردیگی گبی اولوسك الڭ یاشلیسی اولان وئوله‌ن پادشاهك قارده‌شی اولان شهزاده مصطفی چیقارلمش .

انجیرلی تکیه‌سنك امامی شیخ حسن افندینك پك کوزل سسلی، الی آیاغی دوزکون بردلیقانلی اوغلو وارمش . چوجوغك سسنی اشقیا رئیسی ایشیتمش . همان شیخه آدم یوللایوب ایسته‌تمش . شیخ برقاچ دفعه‌لر یوللادیغی آدملری بوش چویرمش آما صوڭ کلیشده پك صیقیشدیردقلرندن آغلایه آغلایه اوغلونك کاله‌سنی کسوب حایدودلرك اوکونه قویوویرمش . قلندر اوغلو بوسفر کندیسی قالقوب کلمش انجیرلی تکیه‌سنه هجوم ایتمش . آتیلان قورشونلردن بری شیخی اولدورمش وقلندر اوغلو شیخك اولوسنی تکیه‌نك قاپوسنه آصوب اوموزلرینه موملر دیکمش چکیلوب کیتمش .

جلالی اشقیاسنك بوایشلرله اوغراشدقلری برزمانده استانبولدن — کیم بیلیر ناصل اولمش — بورساییلره یاردمجی کلمش . نقاش حسن پاشا ایله کلن بوقوت داها یاقلاشمه‌دن قلندر اوغلو طاقمنی طوپارلایوب میخالیچ یولونه دوغرو چکیلوب قاچمش . چوق کچمه‌دن قویوجو مراد پاشا یتیشوب بونك ده چاکنه اوت طیقامش ویانندهکیلری تپه‌له‌یوب کندینی ، عجم صینیرینی آتلایجه‌یه قادار قووالامش .

ایشته دوقسان یاشنی کچمش اولان شواختیار مراد پاشا ، یوز بیك کیشی تپه‌له‌یرك ملتك یوزونی بر پارچه آغیرتمش وآنادولویه آزیجق صولوق آلدیرمش .

اوغراشیرکن قلندراوغلو ده‌نیلن زورباده بوش دورمامش، بورسا ئوستونه گلمش . « ١٠١٦ ییلنده‌کی جلالی باصمه‌سی » دیه آگیلان بوایش اپچه قانلیدر .

قلندر اوغلو قونیه‌دن قالقوب بورسایه گلنجه قنالی اوغلو ده‌نیلن زوربا ایله برله‌شمش . بونلردقاتیلان اوفاق ته‌فك زوربالرك آدلرینی بیله تاریخلر یازییور .

او زمانك گیدیشی ایچین ، بر دویغو اویاندیرر ، دیه‌رك اوزوربالرك آدلرینی بن‌ده یازییورم :

بالدیری قیصه ، کافر مراد ، تکری ییلمز ، طاغلر دلیسی ، شقلوز احمد ، کج محمد ، آغاچلر پیری ، لاز حسین ، قاراسعید ، کدوسلی اقدارمی . کوینکلی خلیل ، کورحسین ، کوسه احمد .»

ایشته نه‌مال اولدوقلری آدلری ایشیدیلنجه‌ده بر آز آگلاشیله‌بیلن شوحایدودلر ، قلندر اوغلو وقنالی اوغلو الی آلتنده بورسایه گلمشلر و آتچیلرده چادر قورمشلر . خلق ایچریدن دیشاری‌یه چیقه‌ماز اولمش . و بورسایی یاقوب یاغما ایتمشلر .

کتابلرده آرایه آرایه بو ایشه یارایه‌جق بیلگیلردن برقاچ دانه بوله‌بیلدم :

سلچوق خاتون جامی امامی تاتار حسن افندی حایدودلرك النده ئولمش .

شیخ مکحل محمد افندی‌ده بونلرك النه دوشمش وصوکرادن یاقه‌یی قورتارمش آما ئه‌وینه دونر دونمز قورقوسندن ئولمش .

قویوجی مراد پاشا اوزمانك وزیرلرینك هیچ برینه بکزه‌مز. او وقتك وزیرلرینك، سانجاق بکلرینك میلیونلرجه آلتینلری اولدوغی حالده بو جسور پاشانك پارلاق آلندن، کسکین قیلجندن باشقه هیچ بر شیئی یوق. ناموسنی رشوت آله‌رق لکه‌مدیکی ایچین اللهدن باشقه کیمسه‌دن‌ده قورقوسی یوق.

ایشته ایش باشنه بویله بر وزیر کچیور.

شوقارغه‌شه‌لق آره‌سنده استانبوله کلن قویوجو مراد پاشا، یانندەکی تیریاکی حسن پاشا ایله بیرلیکده آنادولویه کچوب حایدود وزوربالری تپه‌له‌مکه‌باشلامش. منقرجی، سراج اوغلو احمد بك، مصلی‌چاووش، اطنه‌لی جمشید کبی زوربالری وبونلره اویمش اولان قرق اللی بیك حایدودی تپه‌له‌یوب جان‌بولاد اوغلو ایله قلندراوغلو دیه الکزیاده توکانمش اولانلری‌ده ییلدیرمش. جان‌بولاد اوغلو اوتوزبیك قادار آدمندن یرمی آلتی بیکنی قویوجو مراد پاشانك چادری اوکونده دوره‌مایوب ایشله‌ین یرمی جلادك النده براقه‌رق حلبه قاچمش، قویوجو مراد پاشا یه‌شینی براقمش، اك صوکو چوللر ایچینه صیغینمش صینیردن دیشاری‌یه قاچمش.

قویوجو مراد پاشا، عجم صینیرینه یاقین یرلرده

١٠١٤ ييلنك جماذي الاخرنده بورسا محافظی اولان نقاش حسن پاشایه بورسا سارایی حاضرلامه‌سی تنبیه ایدلمش . وقیشك سرتلکنه باقیلمه‌یوب آنادولونك شو گچیرمکده اولدوغی قارغه‌شه‌لغی یاقیندن گورمك ایچین برنجی سولطان احمد بورسایه گیده‌جگنی و کمیلرك حاضرلانمه‌سنی سویله‌مش . رجبك ایکنجی گونی اوچ قادرغه ایله مودانیه اسکله‌سنه چیقیلمش واولو برآلایله بورسایه گلوب سارایه یرلشمش .

رجبك اون آلتنجی گونه قادار بورساده قالوب دده‌لرینك توربه‌لرنی ، اولو ییلکیجلرك مزارلرنی گزدکدن قاپلیجه‌لری ده گوردوکدن صوکرا آیك اون دوقوزونجی گونی استانبوله دونمش . و آنادولوی پك قاریشیق بولمش . بو ایشلرك ایچندن یوز آقیله چیقه‌جق بر وزیر آرامش ، عقلنه قویوجو مرادپاشا گلمش . بلغراده‌ده بولونان قویوجی مراد پاشایه برمکتوب یازلمش .

بو مکتوب پك عبرت آلنه‌جق گیبدر . اورنه گنی بورایه یازیوردم :

(سنکه وزیرم مراد پاشاسین حالا کمسنه‌نك القاسیله دکل و بر فردك رجاسی اولمقسزین خاصة قریحهٔ همایونمدن وزارت عظمایی سکا ویردم وخاتم همایونمی گوندردم امیدرکه جناب عزت هرایشکده معین ودستگیر اوله گوره‌یم سنی هراموروده نیجه سعی ایدرسین وعتبهٔ علیه‌مه برگون مقدم ایرشه‌که اقدام ایده‌سین .)

برنجی سولطان احمد وقتنده بورسا :

اون دورت یاشنده ایکن ١٠١٢ هجرت ییلنده تخته
چیقان اون دورت ییل پادشاهلق ایدن برنجی سولطان
احمد وقتنده ، توتون وتونبه‌کی (تنباکو) ده‌نیلان ایچکیلر
عثمانلی مملکتلرنده‌ده قوللانیلمغه باشلامش . بوزمانلر
دولتمزك الك قاریشیق گونلریدر . قصبه‌دن قصبه‌یه دگل ،
کویلردن قصبه‌لره گلمك بایاغی زورلاشمش . عثمانلی
مملکتنك همان هر طرفنده قاریشقلقلر ، یولسوزلقلر
میدان آلمش . بوزمانلرده استانبولده؛ وزیرلر ، پاره‌لردوکه‌رك
بری اوته‌کینك یایدیغی یا گلشـلقلری ال آلتندن میدانه
چیقارته‌رق اونك آیاغنی قایدیروب یرینه کندی گچمك ،
بونك یرینه‌ده بر باشقه‌سی گوزدیکمك گبی کولاه قاوغالریله
اوغراشمقده . بیلگیجلر دوغرو یولو گوسترمکدن زیاده
کارلی ایشلری قووالامقده . یکیچریلرله سپاهیلر جانلری
ایستدکجه ، پاره‌لری توکندکجه پادشاه سرایی قوشادوب
تورلو تورلو دوزه‌نلرله وقت گچیرمکده . طونه بویونده
شهید قانلرندن دره‌لر آقمقده .

زواللی آنادولو ، همان هر قصبه‌سنده توده‌ین زوربالرك
هرگونکی بویوروقلرینه‌بویونا گه‌ا گه‌واری یوقی توکنمکده ،
اودی اوجاغی سونمکده .

مجمع مغلطهٔ رنکارنك
محفل لقلقهٔ کونا کون
ظرفا کانی صفا دکانی
فرح افزا و مسرت افزون
ایچیلیر ینیلر آنده دائم
بنی قهوه و مصری معجون
اوقونور صوت و مربعله غزل
چالینور چنکله نای و قانون
پس دیدم بنده آنوك تاریخین
خانهٔ قهوه و بنك آفیون
سنه ۹۹۸

اوچونجی سولطان مراده بورساده آقچه باصدیرمه‌مش .

اوچونجی سولطان محمد وقتنده بورسا :

۱۰۰۳ هجرت ییلندن ۱۰۱۲ ییلنه قدر سورن اوچونجی سولطان محمد وقتنده‌ده بورسا تاریخنه یازیله‌جق بر شی یوقدر . بورساده باصدیردیغی کوموش آقچه‌نك :

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
سلطان محمد بن مراد خان	عز نصره ضرب بروسه ۱۰۰۳
آغیرلغی (۱) قیراط (۲) حبه	بویوکلوکی «قطری» ۱۲ میلمتره

اوچونجی سولطان مراد وقتنده بورسا :

٩٨٢ دن ١٠٠٣ یلنه قادار سورەن اوچونجی سولطان مرادك پادشاهلغی وقتنده ٩٩٨ یلنده بورساده بویوك بر یانغین اولمش .

سلانیكلی تاریخنده شو قادارجق بیلگی بوله بیلدم :

یاپراق ٢٦٨ :

« ومحروسهٔ بروسەده عظیم حریق واقع اولمغین ایرتسی بعض مسلمانلر اوزرینه دیوار ییقیلوب شهادت نصیب اولدیغی حکایت اولندی »

بورساده دوقوز یوز دوقساندن صوكرا قهوه دوشكونلری بایاغی چوغالمش .

اوزمانه قادار ایلری گلنلرك ، اولوجەلرك «اودە»لرنده طوپلانیلوب قونوشولورکن بوندن صوكرا « قهوه خانه » دیه آچیلان یرلردەده طوپلانیلمغه باشلانیلمش . بر اسكی كتابده گوردوگم شو آشاغیدەكی بیتك یری گلدی . اوزمان قهوه‌لری ایچین بر دویغو اویاندیره بیله‌جك گبی اولدوغندن اورنه گنی یازیویردم :

لمحرره الفقیر

شهر ایچنده ینه بنیاد اولدی

بر گوزل منزل وبیت موزون

آقچه کسدیرمشدر . او وقته قادار بورساده آلتین پاره کسیلمه‌مشدر .

آلتون سکه

«اوته‌کی یوزو»	«بر یوزو»
سلطان سلیمان	
بن سلیم خان	ضارب النصر
عز نصره ضرب	صاحب العز والنصر
بروسه فی	فی البر والبحر
سنه ٩٢٦	

آغیرلغی (١) درهم (١) قیراط (١) خبه بویوکلوکی (قطری) ١٩ میلمتره

باقر (مانغیر)

«اوته‌کی یوزو»	«بر یوزو»
	ضرب
نقش	بروسه
	سنه ٧٢٦

بویوکلوکی (قطری) ١٥ ملیمتره

ایکنجی سولطان سلیم وقتنده بورسا :

ایچکی‌یه پکجه دوشکون اولدوغی ایچین سرخوش ده دینیلن صاری سولطان سلیمک ٩٧٤ دن ٩٨٢ ییلنه‌قادار سوره‌ن پادشاهلغنده بورساده کتابلره یازیله‌جق گبی هیچ بر ایش اولمه‌مش و بو پادشاه بورساده آقچه‌ده باصدیرمه‌مشدر .

اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنك ایكنجی كتابنك ۲۳ نجی یاپراغنده :

(اوصاف ینی قاپلیجه ـ شهره قریب بر قیالی یرده واقعدر . عمارتی قورشون اورتولو بالردر . اول بناسی مختصر ایمش سلطان سلیمان بورایه كیدوب نقرس مرضندن شفا بولونجه وزیری صاری رستم پاشایه « شونده بنای عظیم بر حمام بنا ایله » دیه فرمان بیورمش اوده مضمون فرمانی اجرا ایلمشدركه .... »

دیه گوروان یازیلرده بولوشومزك دوغرولغنه یاردمجی اوله‌بیلیر .

قهوه ایلك نوكجه استانبوله ۹٦۹ ییلنده گلمش . قانونی سولطان سلیمان صوك گونلرنده پك صوفولاشمش . ایپكلی قافتانلری ، آلتین تپسیلری ، گوموش صحانلری قالدیرمش . ایچكی‌یی یاساق ایتمش .

هر شیئك دوشكونی اولیور یا ! كندینی ایچكی‌یه قاپدیرانلردن بری بویاساغی اگلادیركن قهوه‌نك‌ده آدینی آكیور . باقكز نه قادار آجی آجی درتله‌شیور .

خملر شكسته ، جام تهی ، یوق وجودمی
قیلدك اسیر قهوه بزی هی زمان هی

بورساده‌ده بو زمانده قهوه ایچلمكه باشلانمش ؛ اما ، قهوه پیشیروب صاتمق ایچین دكان آچمق داها صوكرادر . بری گلنجه یازیله‌جق .

قانونی سولطان سلیمان ایلك نوكجه بورساده آلتین

یکی قاپلیجه‌ده بو پادشاه وقتنده یاپیلمشدر . خداوندکار سالنامه‌لرینك الك اسکی باصیلانلرنده :

« یکی قپلوجه شهرك وسطه اوچ چاریك وکنارنده اون دقیقه مسافه‌ده واقع اولوب بادملی باغچه دینکله عریف مسیره‌نك قربنده کائن اوله‌رق هیئتی جسیم ومثلی عدیم اولدیغی کبی بناسی قدیم ایسه‌ده چغال زاده رستم پاشا حضرتلری توسیع ومجدداً انشا ایلمشدر ...... »

دیه یازیلی اولوب عثمانلی تاریخلرنده چغال زاده رستم پاشا آدلی بر وزیر اولمیوب چغاله زاده دیه بر وزیر وارسه‌ده اونك آدی رستم دگل سناندر .

قاپلیجه‌نك صوغوقلوغندن گیرکن قارشی‌یه گلن قاپو اوستونده :

(بنا رستم دارا)

دیه یازیلی اولدوغی ایچین یاپی‌یی یاپدیرانك سنان دگل رستم اولدوغی اکلاشیلیر . آزیجق قورجالانوب (ابجد) صایسی ایله قارشیلاشدیریلنجه بو یازی (٩٦٠) صایسنی گوستره‌جگی ایچین ٩٦٠ ییلی قانونی ایکنجی سلیمان زمانی وصاری رستم پاشانك باش وزیرلك وقتی اولدوغی میدانه چیقار .

سلطان ایکنجی قانونی سلیمان وقتنده بورسا : [*]

یاووز سلطان سلیمك بیرنجك اوغلو اولان سلطان سلیمانك قرق سکز ییل سورەن پادشاهلغنده تاریخ کتابلرنده بورسا ایچین بولونان بیلگی ؛ یکی قاپلیجەنك یاپیلمەسی وخصکی سلطان دینیلان موسقوفدن دونمه حرم سلطانك چویردیگی دولابلر یوزوندن ٩٦٠ ییلنده قونیه ارکلیسنده بوغدورولان شهزاده سلطان مصطفانك بورساده مرادیه توربەسنه وینه بو قادینك دوزەنلری یوزوندن عجم یوردونه قاچوب دورت اوغلو ایله برلکده اوراده ئولدورتولەرك سیواسه گومدورولەن شهزاده بایزید سلطانك ، آدینی بیلەمدیگمز هنوز اوچ یاشنده بر یاوروسنك ده بورساده بوغدورولوب مرادیه توربەلرینه گومولمەسیدر .

---

[*] عثمانلی بیلگیجلری ییلدیرم بایزیدك اوغلو برنجی سلیمانك پادشاهلغنی بیلمەمزلکدن کلدکاری ایچین یاووز سلطان سلیمك اوغلو قانونی سولطان سلیمانی برنجی سلیمان دیه یازارلر آما (١٥٤,١٤٨) نجی یاپراقلرده اوزون اوزادییه یازدیغمز کبی ییلدیرمك اوغلو سلیمانزده پادشاه اولدوغی ایچین قانونی سلیمان ایکنجی سلیمان دیه اکیلمق لازمدر .

مكه مكرمه‌نك اناختاری
مكهٔ مكرمه‌ده (باب‌التوبه) دینیلان قپونك قنادی
بر پارچه بالچق
چهار یار گزین حضراتنك سنجاقلری
چهار یار گزین حضراتنك تسبیخلری
عشرهٔ مبشره حضراتنك آلتی عدد قلیج قبضه‌لری
اصحابدن معاذ بن جبل حضرتلرینك قلیجی
حضرت حسن وحسینك سنجاقلری
ویس‌القرانی حضرتلرینك تاجی
حضرت‌عثمانك کندی ال یازیسیله قرأن کریم نسخهٔ‌شریفه‌سی
امام‌علی حضرتلرینك ال یازیسیله قرأن کریم نسخهٔ شریفه‌سی
اصحابدن زین‌العابدین حضرتلرینك ال یازیسیله قرأن کریم نسخهٔ شریفه‌سی وسائره .

خرقهٔ سعادت کوموش صندوق درونده اوله‌رق اندرون همایونده تخت اوطه‌سنده محفوظ اولدیغی کبی دیکر امانات مبارکه دخی ینه کوموش قوطیلر ایچنده اوله‌رق بو اوطه‌نك راف وجوارلرنده حفظ ایدلمکده‌در . هر رمضان‌شریفده وعلی‌الاکثر اون بشنده پادشاهلرمزك طوپقپو سراینه آلایله کیده‌رك زیارت ایتدکلری خرقهٔ سعادت بودر . (کعب بن زهیر نامنده‌کی صحابهٔ معززه حضرت پیغمبره بر قصیده تقدیم وبو قصیده فوق‌العاده ممنونیت رسالتپناهی‌یی موجب اولمغله مبارك خرقه‌لرینی مشارالیهه احسان ایتمشیدی . ایشته بزده‌کی (خرقهٔ سعادت) بودر . خرقهٔ سعادت دائره‌سنی سلطان سلیم اول بنا ایله‌مشدر .

بو زمانه قادار یالکز عثمانلی مملکتنك پادشاهی اولان قارا عثمان اوغوللری بوندن صوکرا بوتون دونیا یوزونده‌کی اوچ یوز میلیون مسلمانك‌ده خلیفه‌سی اولمش .

« امانات مباركه »

« امیرمکه (سیدبرکات) ك اوغلی شریف (ابو نمی) وداعتیله سلطان سلیم اوله کوندریلن امانات مبارکه‌دن بعضیلری :

حضرت پیغمبرك بر عدد دیشی ،
حضرت پیغمبرك ایکی نعلینی
حضرت پیغمبرك خرقهٔ سعادتی
ابوبکرالصدیق حضرتلرینك سجاده‌سی
حضرت پیغمبرك بر قلیج قبضه‌سی
حضرت پیغمبرك بر اوقی
پیغمبر حضرت نوحك تجره‌سی
اوزرنده قدم سعادت نشانه‌سی بولنان بر طاش
حضرت پیغمبرك سجاده‌سی
حضرت پیغمبرك لوای سعادت احتواسی ، سنجاغ شریف
بری انبیادن شعیب علیه‌السلامك ایکی عصای شریف
پیغمبر حضرت ابراهیمك قزغانی
پیغمبر حضرت داودك قلیجی
مکهٔ مکرمه‌ده آلتون اولوق
مکهٔ مکرمه‌ده (مقام ابراهیم) ك کوموش قپاغی
غسل بنوی صویی
چهار یار کزین حضراتنك عمامه‌لری
چهار یار کزین حضراتنك قلیجلری
اصحابدن جعفر طیار حضرتلرینك قلیجی
اصحابدن خالد بن زید حضرتلرینك قلیجی
اصحابدن شرجیل بن حسن حضرتلرینك قلیجی
پیغمبر حضرت یوسفك کوملکی

آره‌دن وقتلر کچمش . عثمانلی تختنده بر چوق سولطانلر ده‌گیشمش مصرده پیغمبر یوستونده‌ده بر چوق پیغمبر وکیللری گلوب گچمشدی . ایشته یاووز سولطان سلیم وقتنده مصرده پیغمبر یوستونده اوچونجو متوکل علی‌الله بولونیورمش . یاووز سولطان سلیم ۹۲۲ ییلنده مصر اوستونه یورویوب مصری چرکسلردن آلینجه اوراده‌کی پیغمبر وکیلنك گوکانی آلوب کندیسنی استانبوله گتیرمش .

بر جمعه گونی آیاصوفیه جامعنده اوچونجو متوکل علی‌الله منبره چیقوب پیغمبر یوستونده‌کی حقنی « خلیفه‌لگی » عثمانلی پادشاهی یاووز سولطان سلیمه براقمش . اوگوندن بری عثمانلی پادشاهلری « خلیفه » اولمشدر .

پادشاه مصرده ایکن مکهٔ مکرمه امیری شریف محمد ابوالبرکات، اوغلو ابونمی‌یی پادشاهك یاننه یوللامش ویازدیغی مکتوبده (خادم‌الحرمین شریفین) دیه آدینی قوتلوله‌مش وکعبه‌نك اناختارلری ایله پیغمبر وقتندن قالمه (امانتلر) ی یوللامش .

احمد راسم بگك عثمانلی تاریخنده امانتلرك آدی شویله‌جه یازیلی :

«بر یوزو» «اوته‌کی یوزو»

سلطان
سلیم شاه
بن بایزید خان

نصره
عزضرب
بورسه
سنه ٩١٨

آغیرلغی (٢) قیراط (٢) حبه بویوکلوکی (قطری) ١١ میلیمتره

ایشته ٩١٨ییلندن ٩٢٦ ییلنه قادار سوره‌ن یاووز سولطان سلیم پادشاهلغی ایچین بورسا تاریخنه یارایه‌جق بو قادار بیلگی وار .

بو پادشاه پیغمبر یوسته‌ونده اوطوران ایلك عثمانلی پادشاهی اولدوغی ایچین بوراده آزیجق یایلمق لازم . بو سوزلرك بورسا تاریخنه دوغرودن دوغرویه دوقونور یری یوق گبی گورونور آما بر از ایچه قورجالانیجه پك ده اویله اولمادیغی آکلاشیلیر .

هجرتك ٦٥٩نجی ییلندن بری پیغمبر وکیلی اولانلر مصرده اوتوروپوردی . مسلمان پادشاهلری اونلرك بویورولتوسی ایله یرلرنده داها مسلمانجه یرلشمش اولوپورلردی . دوردونجی پادشاه ییلدیرم بایزید ، نیکبولی جنگنی قازاندیغی زمان مصرده‌کی خلیفه برنجی متوکل علی الله یوللادیغی بر مکتوبله ییلدیرمه « سولطان اقلیم روم » دیمشدی [*] .

[*] یپراق (١٠٥)

یر ویرلمه‌سنی ایسته‌مشلر . بوبله‌لکله بشرینی قورتارمغه چالیشان بو زواللیلرك ایچنده اون سکیزینی بتیرمش ، بیقلری ترله‌مش دلیقانلیلر اولدوغی گبی اینی کوتونی آییرد ایده‌مه‌ین یاوروجقلر بیله وارمش .

یاووز سولطان سلیم بونلره گوللر یوز گوسترمش برقاچ گون صوکرا برسوره‌لك آوی یاپیلمه‌سی قرارلاشدیرلمش ، جلادلر بو زواللیلرك «صاغ دونمه‌مه‌سی ایچین نه‌لازمسه یاپیلمه‌سی» یولونده «ارادهٔ پادشاهی‌نی» یرینه گتیرمشلر .

توربه‌لر ایچین یازیلان یاپراقلرده‌دورین درین قورجالانه‌رق بوتون آجیلغی اورته‌یه دوکوله‌جك اولان بو قانلی ایشك قوربانلری سولطان شهنشاه اوغلو محمد ، سولطان محمود اوغوللری موسی ، اورخان ، امیر ، عثمانشاه اوغلو عثمان شاه ایمش .

بو قانلی گونلرك آرقه‌سندن تکه‌ده طوتولوب یولده بوغدورولان قورقود سولطانك ئولوسی گتیریلوب سولطان اورخان توربه‌سنه ، آز صوکراده احمد سولطانك مرادیه‌ده‌کی توربه‌یه گوموله‌سی بورسانك «شهیدیتی» دیه اکیلمه‌سنه یول آچه‌جق قادار آجیقلی اولمش .

برنجی سولطان سلیمده بورساده پاره باصدیرمش .

پادشاه بیوك قارداشی احمد سلطانك اوردوسنی داغیدوب كندیسنی قاچیردقدن صوكرا بورسایه دونمش .

تاج التواریخ پادشاهك بورسایه كلیشنی شویله‌جه آكلاتیور .

« ...... وسنهٔ مزبوره رمضاننده آناطولی ممالكنك آبرونی اولان محروسهٔ بروسه لازالت اقطارها مأنوسه اول شاه عالیقدرك شرف مقدم مسرت توأمی ایله قدره ایروب عید خجسته نوید هلالنی اهالیٔ شهر سم سمند دلپسندنده كوردیلر واول روزهٔ هجر تشنه‌لرینه ینابیع الطاف شاهیدن فیضان ایدن كوثر مسرت اثر ایله افطار روزی اولیجق حیات جدیده بولوب صفالر سوردیلر وپای انداز ایچون دوشه‌دكاری زیبا دیبالر سمند خوش خرام زرین نعلی سلوكی ایله نقش پلنك باغلادی كوك دره شاه فرخنده دره قارشو چیقوب آق چاغلان كبی چاغلادی ماء رأس العین نعل زرین ایله زین اولمش سم سمندینه علی الرأس والعین دیوب اول سرچشمهٔ زلال نوال ایاغنه یوز سوردی . مراقد طیبهٔ آبا كرامنی زیارتدن صكره بارگاه جاه وجلال جانبنه رجوع ایتدكده علما واشراف وفقرای شهر واطراف ساحهٔ جودنده مظاهر الطاف اولوب مراحد حدندن زیاده احسان كوردی .

جود واحسان اولدی اول شاهك ایشی

قالمدی محروم دورنده كشی »

یاووز سلطان سلیم بورساده اوتورور كن قارداشلرینك اوغوللرندن بش دانه‌سی یاننه كلوب سلطان احمدن چكیندكلرینی وسارایك بركوشه‌سنده كندیلرینه صیغینه‌جق

علاءالدین شهزاده بر قارده‌شی ایله مصر یوردونه قاچمش اوراده ئولمش .

احمد سلطان ایچین اولان بیلگی توربه‌لرده کوروله‌جك .

محمد ، قورقود ، عبدالله سلطانلرله علمشاه سلطان واوغلو عثمان شاه و شهنشاه سلطان ایله اوغلو محمد شهزاده و محمود سلطانله اوغوللری امیر ، اورخان ، موسی شهزاده‌لر ایچین توربه‌لرده اوزون اوزادی‌یه بیلگیلر واردر .

یاووز سلطان سلیم وقتنده بورسا :

ایکنجی سلطان بایزید پادشاهلقدن چکیلوب یرینه اڭ کوچوك اوغلو سلطان سلیم قایجی قوتیله پادشاه اولدوغی زمان بورساده آجیقلی کونلر باش کوسترر .

ایلك ئوکجه یووزڭ بویوك قارده‌شی شهزاده احمد سلطانڭ اوغلو علاالدین بك بورسا صو باشیسنی بولدورمش و بورسالیلری باباسی احمد سلطانه اویماق ایچین زورلامش ، بوبوزدن چوق جفالر ایتمش . یاووز سلطان سلیم بوایشی دویونجه همان آنادولویه کچمش وعلاءالدین بکده براقوب صاووشمش .

آنادولویی قاصوب قاوورمغه باشلامش وقارشیسنه چیقان اوردولره بایاغی قارشی دورمش ویر کره پادشاهك اوغلو قورقود سولطانی بیله صویمش .

٩١٧ هجرت ییلنده قارا گوز احمد پاشا شیطان قولو دوکونتولرینه بوزولدوغی زمان بورسالیلر بایاغی قورقولو گونلر گچیرمشلر وحالی وقتی یرنده اولانلر قاچیشمغه حاضرلانمش آما کوتاهیه‌یی اله گچیرن حیدودلر بورسا اوستونه گلمگه گووه‌نه‌مه‌یوب آلاشهر اوستونه یورودوکلری ایشیدلدیگندن هرکس یرلی یرنده اوتورمش .

ایشته ایکنجی سولطان بایزید وقتی ایچین اسکی کتابلر بورسایه یارایه‌جق بوقادار بیلگی یازیورلر .

ایکنجی سولطان بایزیدك چولوغی چوجوغی :

ایکنجی سولطان بایزیدك محمد ، عبداه ، علمشاه ، قورقود ، شهنشاه ، احمد ، محمود ، سلیم آدلی سکز اوغلو اولمش . بونلردن سلیم ایله علمشاهدن باشقه‌سی بورساده یاتار .

احمدك دورت اوغلو اولمشدر :

عثمان ، سلیمان ، مراد ، علاءالدین . بونلردن مراد شهزاده عجم پادشاهی شاه اسماعیلك یانینه قاچمش و اوچ دورت سنه اوراده قالدقدن صوکرا ئولمش .

ایچینده بورسانك یاغما ایدلمه‌سنی ایسته‌مشلر آما هر یکی چری یه خزینه‌دن بیکر آقچه ویریلوب بورسا قورتاریله بیلمش .

ایکنجی سولطان بایزیدده بورساده پاره باصدیرمشدر .
ایشته اورنکلری :

کوموش آقچه

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
سلطان	نصره
بایزید	عز ضرب
بن ن	برسه
محمد خا	سنه ۸۸۶
آغیرلغی (۲) قیراط (۳) حبه	بو یوکلوکی « قطری » ۱۱ میلمتره

مانغیر (باقر)

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
بایزید بن	خلد ملکه
محمد خان	ضرب برسه

بو یوکلوکی « قطری » ۱۵ میلمتره

۹۱٦ هجرت ییلنده اسکی قپلیجه‌نك صویونوله‌جق یری یاپدیرلمش . و « سیم کش » خانی‌ده ایکنجی سولطان بایزید یاپدیرمش .

بو پادشاه وقتنده آنادولوده تورەیه‌ن شاه قولی یاخود شیطان قولی دیه‌ده آکیلان قرا بییق اوغلو آدلی بر افه

جم سلطان تیزه‌سی سلجوق خاتونی [*] بایزید سلطانك یانه یوللایوب بایزید سلطانك استانبولده و روم ایلیده و جم سلطانك بورساده و آناطولوده پادشاهلق ایتمك اوزره عثمانلی یوردونی پایلاشمه‌لرینی ایلری سورمش.
سلطان بایزید بو ایشه راضی اولمه‌مش وال آلتدن جم سلطانك لالاسی اشتین اوغلو یعقوب بگی (سانجاق بگلگی ویرمك سوزو ایله) قاندیروب کندی طرفنه چویرمش.
جنك باشلاینجه یعقوب بك، سلطان بایزید طرفنه گچیویردیگندن جم سلطانك اوردوسی بوزولمش، کندیسی زور قچوب قونیه‌یه، اورادن‌ده مصره و حجه گیتمش. [**]
جم سلطان ایشی شمدیلك بویله‌جه قاپانجه پادشاه سلطان ایکنجی بایزید بورسایه دونمش. یاغمادن لذت آلمغه باشلامش اولان یگی چریلر؛ آیاس پاشانك اسیرلگی ایشندن[***] اوتورو بورسالیلرك جزالندیرلمه‌سنی و بوجزا

[*] سلجوق خاتون: یشیلده یاتان چلبی سلطان محمدك قیزی اولوب آکلاتدیغم ایسته‌دیگمز زمانده بورساده بولونیورمش.
[**] ایشك بورادن آشاغیسی بورسا تاریخنك سلطان جمه یارایه‌جق بیلگیلری آره‌سنده یاقیشیق آلمه‌جغی ایچین شمدیلك بو قادار براقیورز.
[***] یاپراق (۲٤۸)

ایشته پاره‌نك ئورنه‌گی :

گوموش آقچه

«بر یوزو»	«اوته‌کی یوزو»
بن	عز نصره
جم سلطان	بروسه
محمدخان	ضرب سنه
	٨٨٦
آغیرلغی (٣) قیراط (٢)	بویوکلوکی (قطری) ١٢ میلیمتره

بو اون سکز گون ایچنده جم سولطان پادشاهلق ایچین لازم اولان هرشیئی یاپوب یولونه قویمغه اوغراشمش .

استانبولده‌کی پادشاه سولطان ایکنجی بایزیدك اوغوللرندن عبدالله سولطان بو زمانلرده مغنیساده والی ایمش . بورسایه گلوب یتیشمه‌سی ایچین باباسندن گلن خبری دویار دویماز بورسا اوستونه یورومش آما جم سولطانك بورساده یرلشدیگنی آگلاینجه بوزوق دوزه‌ن استانبوله دونمش .

ایکنجی بایزید سولطان پادشاهلغی آنادولویه‌ده طانتمق ایچین بیتوی قوتیله ازمید ئوستوندن یکی‌شهره دوغرو یورومش . جم سولطانده اوردوسی ایله قارشیسنه دیکیلمش . ایکی قارده‌ش اوردولری چارپشمازدن ئوگجه دولابلر دونمگه ، دوزه‌نلر قورولمغه باشلامش .

و ترشاقلردن ، دورغودلردن ، تورکمنلردن دوزدوگی بر اوردو ایله بورسا اوستونه یورومش .

استانبولده بولونان پادشاه ایکنجی سولطان بایزیدده لالا آیاس پاشـانك ئەلی آلتنده ایکی اوچ بیك کیشیلك برقوت یوللامش .

بورساليلر ، استانبولده یگی چریلرنڭ یاپدیغی یاغمالری دویدوقلری ایچین ، اونلردن یوز چویرمشلر آمادوغرودن دوغرویه جم سـولطان طرفنەده دونەمەمشلر ، ایکی طرفەده قاپولری آچمەیوب قلعه ایچنه چکیلمەگی دوغرو بولمشلر .

سکز یوز سکسـان آلتی ییلی ربیع الاولنك سکزنجی گونی جم سولطانك ئولڭ قوللری ایله آیاس پاشا اوردوسی آرەسنده باشـلایان جنکده جم سولطان طرفی ئوستون گلوب آیاس پاشانی اسیر آلمش اولدوقلرندن بورساليلرده قلعه قاپولرینی آچوب بو آرەلقده بوتون قوتیله گلوب یتیشەن جم سولطانی ایچری آلمشلر وپادشـاه یاپمشلر . جم سولطانك بورسادە پادشاهلغی ربیع الاولك یگرمی آلتیسنه قادار اون سکز گون سـورمش . آدینه خطبه اوقوتمش وپاره باصدیرمش .

باباسنك صاغلغنده ئولدوگی ایچین فاتح ئولدوگی زمان بایزید وجم آدلی ایکی اوغلو قالمشدر. قیزلری ایچین بورسا تاریخنه یارایه‌جق بیلگی یوقدر.

سولطان ایکنجی بایزید وقتنده بورسا:

فاتح ئولدوگی زمان ایکی اوغلوندن بویوگی بایزید سولطان آماسیه‌ده، کوچوگی جم سولطان قارامان یوردونده والی ایمشلر. یکیچریلر پادشاهك ئولدوگنی دویدوقلرندن بویوك قارغه‌شه‌لقلر چیقارمشلر. برچوق جانلر یاندقدن، ایچه قان دوکولدکدن صوکرا بایزید سولطانك اوغلو شهزاده قورقودی باباسی گلنجه‌یه قادار «پادشاه وکیلی» یاپمشلر وسولطان بایزیده مکتوب یازمشلر.

جم سولطانك استانبولده‌کی اوغلو اوغوزخانزده باباسنه خبر صالدیرمش.

بایزید سولطان دوقوز گونده استانبوله یتیشمش، یتیشمش آما یکیچریلرك بیك تورلو یولسز دیله‌کارینی یرینه گتیره‌رك تخته اوتورمش.

بو اویغونسزلقلری دویان قارامان والیسی شهزاده جم سولطان، یاشجه سولطان بایزیددن کوچوکسه‌ده بیلگیجه اوندن پك ایلری اولدوغنی ایلری سوره‌رك

باشقه تورلوسی

خالدمنکه
)——ه——(
ضرب بر—٩

محمدبن ٦

باشقه تورلوسی

محمدبن ٦ + ...
... ب ز—٩ ٧٠

فاتح آدیله آکیلان بو پادشاه وقتنده بورسا اسکی پارلاقلغنی اونوتمش . استانبول اله گچیریلوب تخت یری ایدیندیگی ایچین بورسانك سونوکلوگی آرتمش .

بو زمانلرده او قدار بویوك ایشلر کورونمشکه بو یوزدن یاپراقلر دولوسی یازیلر آرهسنده بورسایه یارایه‌جق بك آز سوزلر بولونیور ، بو . بورسانك اویوشوقلوغنه دگل ، اوقومه یازمه بیلنلرك ، اولانی بیته‌نی یازمغه یتیشدیره‌مدکلرینه باغشلانه بیلیر آما نه‌ده اولسه ٨٥٥ هجرت ییلندن ٨٨٦ ییلنه قادار ــ باشقه یرلره کوره ــ بورساده بر دورغونلق واردر .

فاتح سولطان ایکنجی محمدك چولوغی چوجوغی :

فاتح سولطان محمدك آنسی بورساده یاتار [*] اوغوللرندن ٨٥٦ هجرت ییلنده دوغان سولطان مصطفی

[*] یاپراق (٢٣٤)

ایکنجی سولطان محمد بو سادە پارە کسدیرمش در .
ایشتە اورنکلری :

عثمانلی آقچەسی « کوموش »

« بریوزو » [*] « اوتەکی یوزو »

مراد
بن خان
محمد
٨٤٨

خلد ملکە
ضرب برسە

آغیرلغی (٥) قیراط (١) خبە بویوکلکی (قطری) ١٢ میلمترە

باقر (مانغیر)

« بریوزو » « اوتەکی یوزو »

خان مراد
محمد بن

خلد ملکە
٨٦١
ضرب برسە

باشقە تورلوسی

محمد بن مراد خان
عز نصرە

خلد ملکە ضرب
برسە

باشقە تورلوسی

محمد بن مراد خان

خلد ملکە
ضرب برسە

[*] بورادەکی رقم ٨٥٥ در .

استانبولك عثمانلی النه کچدیکی کوندن
بو کونه قادار بورسا

فاتح ایکنجی سولطان محمد وقتنده بورسا :

ایکنجی سولطان مرادك اوغلو ایکنجی سولطان محمد باباسنك یرینه اوتورونجه ایلك ایشی اووه‌ی (اوکی) اناسی پرنسس مارانی باباسی یوردو اولان صربستانه یوللامق اولمش .

صوکرا اسفندیار بگنك قیزی فاطمه سولطانك قوجاغنده ممه ئه‌مه‌ن قارده‌شی کوچوك احمد سولطانی بوغدورمش . بو مینی مینی شهزادەنك کناهسز بوغدورلەسی یوزوندن بر صیزلتی چیقمەسلك دیه بو ایشده پارماغی اولان اوره‌نوس اوغلو علی بگی‌ده ئولدورتمش . [*]

[*] شمدی‌یه قادار : عثمانلی النه کچدکدن صوکره بورسانك کچیردیکی کونلری آکلاتمغه چالیشیوردم . بو کونلر : بورساده یاتان سکز پادشاهك زمانلرنده اولدوغندن آزنجق کنیشچه داورانه‌رق اوپادشاهلرك وقتلرنده اولان ایشلری الك صوك بیلکی‌یه قادار یازوب بو آلتی پادشاهی ایچه طانیتمغه اوغراشدم‌که ایلریده توربه‌لری یازارکن تکرار یازلمەسین . دوقوزونجی پادشاه فاتح ایکنجی سولطان محمد واوندن صوکرا کیلر استانبولده یاتدقلری ایچین آرتق عثمانلی تاریخنك بوتون یاپراقلرینی دکل بورسایه یارایەجق الك لازملی سطرلرینی یازەجغم .

بر کویلو دیوانه گیرر و « دلو تلو خونکار افندیمز قیغگوزدر
دردیمی آڭلاته جغم » دیر . ایکنجی سلطان محمد بو آجیق
سوزلره گوجه نیرده اوندن صوڭرا دیوانلری قفس آرقه سندن
دیڭله مگه باشلار . بو، تاریخلره گیرمشدر و استانبول عثمانلی
النه گچدکدن صوڭرا اولمش بر ایشدر .

شو ایشی بیلنلر ، ایکنجی سلطان مراد وقتنده
پادشاهلرك قفس آرقه سنده اوتورمدقلرینی ده بیله جکلری
ایچین بوراده کی قفسك نه یه یارادیغنی اوگرنمك ایسته یه جکلردر .

حصارده کی اولو سرایلر دورورکن ایکنجی سلطان
مرادك بوروده اوتورمه سنده هیچ بر سبب یوقدر .

ایکنجی سلطان مراد وقتنده بورسا اسکیسی قادار
پارلاق دگلدر . ادرنه تخت یری اولدوغی ایچین پادشاه
و وزیرلر اوراده اوتوردقلرندن بورسا بر آز سونوکجه‌در
آما پادشاه صیق صیق بورسایه گلمش و هر زمان قادینلرندن
بر قاچی بورساده بولونمشدر .

گرك بو خسته‌لق و گرکسه بوندن أوکجه کوچوك شهزاده مصطفانك بورسانی صیقیشدیرمق ایچین گلوب‌ده ازنیقه گیتمك ایچین قاندیرلمسی یوقاریده سویلنلدی .

ایکنجی سولطان مراد وقتنده بورسانك مرادیه سمتی پك شنله‌نمش وبورسا او طرفلره دوغروده گنیشله‌مش وپك چوق جامعلر مدرسه‌لر یاپدیرلمشدر .

مرادیه محله‌سنده اسکی زماندن قالمه بر ئه‌و وار . بو ئه‌و ایچین ایکنجی سولطان مرادك ئه‌وی ده‌نیلیور .

ئه‌وی گزدم گوردم . سوسلو چوکرته بر طاوان ، یان طرفده یوکسکجه بر قفس .

هر سوسلو طاوانلی ئه‌و پادشاه ئه‌وی دکلدر ، هر قفس آرقه‌سنده پادشاه اوتورمه‌مشدر .

افتاده تکیه‌سنده‌کی سوسلو طاوانی گوره‌نلر بوئه‌وده‌کی طاوانك اونك یاننده پك بایاغی بر طاوان اولدوغنی آکلارلر .

قفسه گلنجه :

پادشاهلرك دیوانلرده قفس آرته‌سنه گیرمه‌سی فاتح سولطان ایکنجی محمد وقتنده عادت اولمشدر . اووقتلره پادشاهلری دیوانلرده کندیلری حاضر بولونورلر ایمش . بر گون؛ النده صوپاسی ایله، آیاغنده چاریقی ایله

اوغلو حضر بك چلبی . مولا شکرالله . خطیب اوغلو تاج الدین . منتشه‌لی حضر شـاه . ایاثلوغلی قاضی اوغلو محمد . علاءالدین طوسی . قارامانلی حمزه . مولا مجید اوغلو . مولا سید علی عجمی . ومولا سیدعلی قومنانی . توقاتلی حسام الدین . سینابلی ابراهیم اوغلو مولا الیاس . حمزه اوغلو یحیی اوغلو مولا آیاس . قاضی میناس اوغلو مولا محمد . قوچ حصارلی علی . مولا قاضیجق ، بخشـایش فقیه . ازنیقلی قطب الدین اوغلو مولا محمد . شروانلی فتح الله ، مولا شجاع الدین الیاس «اسکوب شیخی». باش وزیر خلیل پاشا اوغلو سلیمان چلبی ، موسی اوغلو شمس الدین احمد «مولا خیالی» .

ایکنجی سولطان مرادوقتنده‌کی توکلوشیخلر :

آق بیق سولطان ، یازیجی اوغلو شیخ محمد ، قارده‌شی یازیجی اوغلو شیخ احمد ، شیخ مصلح الدین ، شـیخ پیری خلیفه . شیخ تاج الدین ، شیخ حسـن خوجه ، ولی شمس الدین ، گرمیانلی سنان «شیخی» .

ایکنجی سولطان مراد وقتنده بورسا :

ایکنجی سولطان مراد وقتنده بورسـاده بلنی باشلی ٧٣٢ ودنبـنـدن باشقه تاریخنه گیجه‌جك برشی یوقدر .

بك وحضر بك روم‌ایلی بگلر بگی سنان پاشا ودین سنانی دەنیلن اوتەکی سنان پاشا ، قوله شاهین پاشا ، لالا یورگیچ پاشا ، قاراجه پاشا ، روم‌ایلی بگلربگی داوودپاشا ، فضل‌الله پاشا ، توقاد والیسی بالابان پاشا ، صاریجه پاشا ، خادم شهاب‌الدین پاشا ، زغنوس پاشا ، طورخان بك ، اسحق پاشا ، اورەنوس اوغلو علی وعیسی بگلر ، اسحق پاشا اوغلو عیسی بك ، اورغوز اوغلو عیسی بك ، تیمورطاش پاشا طورونی عثمان بك (اومور بگك اوغلو) ، لالابایزید پاشانك قاردەشی حمزه بك ، فیروز بك ، آنقره جنگنده شهید دوشەن فیروز پاشانك اوغلو علی بك ، انطالیەدەکی فیروز بك اوغلو حمزه بك ، یخشی بك ، مزید بك ، دەدە موزاق اوغلو یعقوب بك ، محمود چلبی ، شاراپچی الیاس .

ایکنجی سولطان مرادوقتنده‌کی اولوبیلگیجلر :

بخارالی محمد شمس‌الدین «امیر سولطان» و ارمغان اوغوللرندن محمد « مولا یکان » . اوغلو مولا محمد شاه ویوسف بالی . مولا بشیر اوغلو محمد . قریملی کمال اوغلو شراف‌الدین . قریملی عبدالله اوغلو سید احمد . سمرقندلی سید شیخ علی . گورانلی اسماعیل اوغلو شمس‌الدین احمد « مولا گورانی » . مولا مجدالدین . جلال‌الدین

بر باشقه تورلوسی :

«بر یوزو» «اوته‌کی یوزو»

مراد

||*|*

مراد ۲ [illegible]

سه

ضرب بر

«بوبوکلوکی (قطری) ۱۳ قیراط»

آیاسلوغ‌ده ، آنقره‌ده ، آماسیه‌ده ، ادرنه‌ده ، سیروزده ، نوارده ، کسدیردیکی پاره‌لر یوقاریده کچنلره بکزر . یالکز برسه یرنده ، آیاثلق ، انکوریه ، آماسیه ، ادرنه ، سرز ، نوار ، دیه یازیلیدر .

لالا یورکج پاشانك‌ده پادشاهك اذنیله پاره کسدیردیکی وبو پاره‌لره « لالا یورکج اقچه‌سی » ده‌نیلدیکی تاریخ کتابلرنده کورولیور آما بویله بر پاره کوره‌مدم وپاره بیلگیجلرینك کتابلرنده‌ده بوله‌مدم .

ایکنجی سولطان مرادوقتنده باش وزیرلك ایدنلر :

چاندارلی ابراهیم پاشا ، اوغلو خلیل پاشا .

ایکنجی سولطان مرادوقتنده‌کی بوکلو وزیرلر وبکلر :

لالا بایزید پاشا ، حاجی عوض پاشا ، ده‌میرطاش اوغلو اومور بك واوروج بك وعلی بك ، میخال اوغلو محمد

بر باشقه تورلوسی :

« بر یوزو »

[*] ٨٢B
مراد بن محمد
« طوغرا شکانده‌در »

« آغیرلغی (٥) قیراط (٣) حبه

« اوته‌کی یوزو »

خلد ملکه

ضرب برسه

بویوکلوکی (قطری) ٥ ۱ میلیمتره (١٣) ایسی‌ده وار .

بر باشقه تورلوسی :

« بر یوزو »

٤ (مراد بن / محمد خان) ٨ / ٣

« اوته‌کی یوزو »

خلد ملکه

X

برسه
ضرب

« بویوکلوکی (قطری) ١١ قیراط »

باقر (مانغیر)

« بر یوزو »

سلطان
مراد بن
محمد خان خلد
ملکه

« اوته‌کی یوزو »

برسه
ضرب
حمل عسر الباب
٨٢٧

بویوکلوکی (قطری) ٢٠ قیراط

[*] (B) بش صاییسی دیمکدر .

ایکنجی سولطان مراد، ئەشی آزبولونان پادشاهلردندر. تاریخ کتابلری همان هیچ صوچونی بولەمیورلر . قلیجی آلتندە ئەزیلمش دوشمانلری بیلە بویوکلوگونی یازیبورلر . قاردەشلرینی ئولدورمەمسی ، تام دونیا ذوقنی اکلادیغی برياشدە پادشاهلغی اوغلونە براقمەسی ، هلە بوتون برملتك يالوارمەسيلە دوشمانلرلە اوغراشمغە كلدیكی زمان پادشاهلغی دکل اوردو قوماندانلغی الە آلماسی بیکلرجە ییل یاشامش دونیانك بر باشقە ئەشنی كورمدیكی بر بویوكلوكدر .

بورسادە كندن باشقە ادرنەدە عمارتی ، مدرسەسی ، جامعی باشقە یرلردە پك چوق خیرلری وارمش .

ایکنجی سولطان مرادك باصدیردیغی پارەلر :

بورسادە كوموش آقچە

« بر یوزو »	« اوتەكی یوزو »
خان مراد بن محمد « طوغرا شكلندەدر »	ضرب ( ) ٨٢٤ ( ) ملکه

« آغیرلغی (٥) قیراط (١) حبە بویوكلوكی (قطری) ١٣ میلمترە

ایشته بر ایکی ثورنه‌ك :

بیت

ساقی کتور ینه دونکی شرابمی سوینت دله[*] کتور ینه چنك ورباب‌می
بن وار ایکن کرك بکا بو ذوق و بو صفا بر کون کله که کورمیه کیمسه ترابمی

بیت

کرچه کیم حدم دکلدر بوسه‌کی قنمق طلب
عارف اولان چوق بیلور ذاتی نه لازم سویلك

بیت

جالینور چنکلر آیاقلر قارصلور
رقص اوورر رقاص چارداق صارصیلور

غزل

اویخوده دون کیجه جانم کبی جانان کوردم
تن افسرده‌ده قالقوب اثر جان کوردم
نبلرین حسرت ایکن آغزمه آلدم بالله
ای طبیب دل وجان دردیمه درمان کوردم
ادرنه کرچه کوزللر یریدر ای همدم
بورسه‌ده داخی نیجه دلبر فتان کوردم
سرورا کرچه کوزومز قدره ایرر ایلیجه‌ده
بر کمشدن یاپیلو سرو خرامان کوردم
ای مرادی شه افاق ایکن فی الحال سنی
ذلفنه قیلمش اسیر اول شه خوبان کوردم

[*] دیله اولسه کرك که (آغزلرده کزسین ، هرکس طرفندن سویلنسین) دیمك اولور . (یا) سز یازیلنجه بو معنا یوقدر . ثورنه‌کزده (یا) سز اولدوغی ایچین بزده بویله یازدق آما ، عقلمزه کله‌نی ده سویله‌یویردك .

گورونویور وبودوگون ۸۰٥ سنه‌سنك صوڭلرینه دوغرو اولویور. ایكنجی سولطان‌مراده ۸۰٦ییلنده دوغدوغی ایچین بلكه‌ده آناسی ذوالقدریه بگی سولو بگك قیزیدر.

ایكنجی سولطان مراد ۸۰٦ هجرت ییلنده دوغمش و۸۲٤ ییلنك جماذی‌الاولی باشلانغجنده باباسنك یرینه گچمش و ۸٥٥ ییلنك محرمنك اوچونجی جمعه گونی ئولمش اولدوغندن ئولدوگی زمان قرق دوقوز یاشنده بولونیورمش وشوصاییلردن تخته چیقدیغی زمان اون‌سكز یاشنده اولدوغنی و اوتوز بر ییل پادشاهلق ایتدیگنی‌ده بولوروز آما آره‌ده ۸٤۷ ییلنده تختی اوغلونه براقوب صوڭرا ۸٤۹ ییلنده تكرار چیقدیغی دوشونولورسه اوتوز ییلدن براز اكسیك پادشاهلق ایتدیگی آڭلاشیلیر.

ایكنجی سولطان مرادك بیلگیسی:

ایكنجی سولطان مراد بیلگیلی پادشاهلردن صاییلیر. پادشاهلریمزك ایچنده بك ده‌گرلی شاعرلر گلمسدر. عربجه، عجمجه چوق شیلر سویله‌مشلر ویازمشلردر آما ایكنجی سولطان‌مراد ئوز آنا دیلنی براقمه‌یوب اودیل ایله یازدیغی ایچین یازدقلری توزكلرك قولاغنه بك طاتلی گلیر.

فرنكلر هر نه دن ايسه عثمانليدن بويوك آدم يتيشديكنى ايشتمك ايستهميورلر . بوقيصه قانجلق هر زمان گوزه چارپار .

فاتحك آناسى فرانسه قرالنك قيزى ايمش [*] ديه بر سوز بيله واردر .

نه ده اولسه فاتح سولطان محمدك آناسى بورسه ده مراديه محلهسنده خاتونيه توربهسنده ـ مسلمانجه ياپيلمش بر توربه ايچنده ـ گومولودركه قاپوسنك ئوستونده اوزمانه يازيسيله يازلمش شو سوزلر وار :

(الحمد لله بنت هذه التربه المنورة فى ايام مولانا السلطان الاعظم والخاقان المعظم السلطان مراد بن السلطان محمد بن بايزيد خان خلد الله)

(ملكه بامره وقرة عينه سمى رسول الله صلى الله عليه و سلم السعيد النجيب السلطان ابن السلطان محمد چلبى اربط الله اطنابه دولته باوتاد)

(الخلود سيد اوركاب عزة الى اليوم الموعود لوالديه المرحومة سيدة الخواتين طاب ثراها ووقف الفراغ من شهور رجب الفرد سنه ثلث وخمسين وثمانماة)

ايكنجى سولطان مرادك آناسنى چوق آرادم بوله مدم . بولانلر عثمانلى تاريخنه خدمت ايتمش اولورلر . كتابلرده سولطان چلبى محمدك يالكز ذولقدريه بگنك قيزيله ئه ولنديگى

[*] روضة العزيزيه ـ ياپراق (٨١)

سولطان ایمش [١] بو سولطان بالیگمرده گومولو ایمش .
٨٣١ ییلنده ایکنجی سولطان مراد ؛ اسفندیار بگك قیزی
(فاطمه) سولطانله [٢] ئه‌ولنمش .
یورگچ پاشانك قاریسنك قارده‌شی (بگی) خاتونی‌ده آلمش.[٣]
٨٤٣ ییلنده صرپ دسپوتی لازارینك قارده‌شی اوغلو
ژورژ برانقوویچك قیز قارده‌شی قیزی (مارا) ایله‌ده
ئه‌ولنمش . [٤]
ذوالقدریه بگینك قیزی عالمه خاتله‌ده ئه‌ولنمش .
بیلگیچلرڭ چوقو وهله هامر ، ایکنجی سولطان محمدڭ
بوقادیندن دوغدوغنی سویلر . [٥]
صرپ قرالی استفان لازاروویچك قیزی ئه‌له‌نی ایله‌ده
ئه‌ولنمش . [٦]
صرپ دسپوتی واقوویکیونك قیزی میلیچچا ایله‌ده
ئه‌ولنمش. بیلگیچلرڭ کیمیسی هله لوران ایکنجی سولطان
محمدڭ بوقادیندن دوغدوغنی سویلر . [٧]

---

[١] تاریخ شاکر : جلد ٢ - یاپراق ٨٧
[٢] نامق کال : جلد٣ - جزؤ ٣ - یاپراق ١٣١ وشاکرپاشا :
جلد ٢ - یاپراق ١٠٦ ، ١٢٩ ونشانجی تاریخی : ١٤٩
[٣] شاکر پاشا : جلد ٢ - یاپراق ١١٤
[٤] شاکرپاشا: جلد٢- یاپراق١٢٩ ونشانجی تاریخی یاپراق ١٤٩
[٥] شاکر پاشا : جلد ٢ - یاپراق ٢١١
[٦] شاکر پاشا : جلد ٢ - یاپراق ١٢٩
[٧] شاکرپاشا : جلد٢- یاپراق ٢١١ ونشانجی: یاپراق ١٥٢

اتمکده اولان ــ قارده‌شی کوچك شهزاده احمد سولطانی بوغدوروب باباسـنك جنازه‌سی ایله بیرلیکده بورسـاده مرادیه محله‌سـنده ایکنجی سـولطان مرادك صاغلغنده یاپدیرتدیغی جامع، مدرسه، عمارت وحمام یاننده‌کی توربه‌یه یوللامش .

ایکنجی سولطان مرادك چولوغی چوجوغی :

ایکنجی سولطان مرادك احمد، محمد، علاءالدین، حسن، اورخان، احمد آدلی آلتی چوجوغی اولمش .

بونلردن احمد آماسیه‌ده والی ایکن ئولمش . محمد باباسنك یرینه پادشاه اولمش . علاءالدین ایزلادی بوزغونلغی ییلنده ئولمش . حسن ایله اورخان ادرنه‌ده ئولمشلر وطونجه یاننده دارالحدیث ده‌نیلان یرده گومولو ایمشلر[*] اسفندیار بگك قیزی فاطمه خانمك دوغوردوغی کوچوك احمدی ایسه بویوك قارده‌شی سولطان محمد تخته چیقدیغی زمان بوغدورمش .

ایکنجی سولطان مرادك قاچ قیزی اولدوغی بیلنه‌میور. کتابلرده ؛ برینی وارنه‌ده ئوله‌ن قاراجه بگه ، برینی‌ده ٨٤٣ ییلنده علاءالدین ومحمد شهزاده‌لری سونه‌ت ایتدیرر کن اسفندیار بگك اوغلونه ویرمش دیه یازیلیدر . برینی‌ده زغنوس محمد پاشایه ویرمش‌که بونك آدی فاطمه

[*] رمضانزاده تاریخی: یاپراق ١٤٨ وتاج التواریخ: یاپراق ٤٠٨

حضرت امیر آستانه‌سنده پرورش بولان قلوب صافیه اصحابندندر واول طریقهٔ انیقهٔ احبابندندر . شاه کردون اساس اول درویش نکته شناس کلامندن پرهراس اولوب سرای دلارایه وارد قده صداع مفرط غلبه ایلدی . مقدما بر وصیتنامه یازدروب ضمننده نیجه وصایای حسنه وجهانکشالکمه متعلق تدابیر مستحسنه درج ایدوب خلف اشرفلرینی وصی مختار وخلیل پاشایی نظارته اختیار ایتمشلر ایدی . اول وصیت‌نامه‌یی وزرای کرامه کوستروب مضمون منیفنه اشهاد بیوروب ولی عهدلرینك سریر سعادته قدوم بهجت لزوملرینی مراد ایدندیلر ورعایت رعایا وحمایت برایایه‌متعلق نصایح صالحه جواهری ایله اصداف اذانلرینی پر وقطرات اشك لاآلیسی ایله داماتلرینی پردر ایلدیلر وهنکام خروجلرنده اول درویش ناصحك احضارین سپارش بیوردیلر هر چندکه جست وجو ایتدیلر کوهر نایاب کبی ناپیدا اولدی قوت عارضه پنجهٔ تدبیر اطبایی رنجه ایدوب :

هرانکهی که مرض بر مزاج غالب شد
سکنجبین اطبا کجا بکار آید

مضمونی اوزره دست تصرف طبیب معالجه‌دن کوتاه اولوب ماه مزبورك ثالثده‌که یوم جمعه ایدی صدای صلای ارجعینك کاخ صماخلری مرجعی اولوب انقیاد تام ایله آرامکاه انسه وبارکاه قدسه خرام ایتدیلر.»

ایکنجی سولطان مرادك ئولدوکی دویولورسه بلکه بر فتنه قوپار دیه‌رك وزیرلر ، مغنیسایه کیزلیجه خبرلر صالدیروب پادشاهك ئولدوکنی صاقلامشلر . اون اوچ کون صوکرا شهزاده ایکنجی سولطان محمد ادرنه‌یه کلوب یتیشنجه — آزصوکرا آکلادیله‌جغی وجهله داها آناسنك سودونی

ئولدوگندن یرینه گچه‌جك اولانلر ایكنجی سلطان مرادك سوزو اولمه‌دن گچه‌میه‌جكلری ایچین مورده‌کی قسطنطینی پالئولوغ پادشاهه ایاقچیلر یوللایه‌رق گوگلونی یاپمش وایمپراطورلغه گچمش .

٨٥٤ ییلنده ذوالقدریه اوغوللرندن حمه سلیمان بگك بش قیزندن الگ گوزلی اولان «ستی خاتون» شهزاده سلطان محمده آلنمش ، اولو دوگونلر یاپیلمش .

٨٥٥ ییلی محرمنك اوچونجی جمعه گونی ، اوچ گون سوره‌ن بر باش آغریسندن خسته یاتان ، ایكنجی سولطان مراد . اوغلو سولطان محمده بر وصیت مكتوبی یازدیروب بو دونیادن گوچمشدر . « الله رحمت ایله‌سین »

تاج‌التواریخی یازان شیخ‌الاسلام خواجه سعدالدین افندی ؛ پادشاه ئولمزدن اوچ گون ئوگجه گزمكدن گلیرکن بر درویشه راست گلدیگنی وبو درویش پادشاهه « ئولومی یاقلاشدیغنی » خبر ویردیگنی بر بیت ایله سویلرده شویله‌جه یازار .

« واقعهٔ مزبوره سنه (خمس وخمسین وثمانائه) محرمنك غره سنده وقوع بولوب شاه دل آگاه حین انابتنده گواه ایتدوكی وزیرلر اسحاق پاشا وصاروجه پاشا ایدی‌که هنگام خطاب درویشده شهریار كامكارك یمین ویسارنده روان ایدیلر اول درویش نیك اندیش کیم ایدوكین تفحص وتفتیش بیوردقلرنده اسحق پاشا ایتدی‌که

حضرت امیر آستانه‌سنده پرورش بولان قلوب صافیه اصحابندندر واول طریقهٔ انیقهٔ احبابندندر . شاه گردون اساس اول درویش نکته شناس کلامندن پرهراس اولوب سرای دلارایه واردقده صداع مفرط غلبه ایلدی . مقدما بر وصیتنامه یازدروب ضمننده نیجه وصایای حسنه وجهانگشالکغه متعلق تدابیر مستحسنه درج ایدوب خلف اشرفلرینی وصی‌مختار وخلیل پاشایی نظارته اختیار ایتمشلر ایدی . اول وصیت‌نامه‌یی وزرای کرامه گوستروب مضمون منیفنه اشهاد بیوروب ولی عهدلرینك سریر سعادته قدوم بهجت لزوملرینی مراد ایدندیلر ورعایت رعایا وحمایت برایایه‌متعلق نصایح صالحه جواهری ایله اصداف اذانلرینی پر وقطرات اشك لآلیسی ایله داماٺلرینی پردر ایلدیلر وهنگام خروجلرنده اول درویش ناصحك احضارین سپارش بیوردیلر هر چندکه جست وجو ایتدیلر گوهر نایاب گبی ناپیدا اولدی قوت عارضه نیچهٔ تدبیر اطبایی رنجه ایدوب :

هرانکهی که مرض بر مزاج غالب شد
سکنجبین اطبا کجا بکار آید

مضمونی اوزره دست تصرف طبیب معالجه‌دن کوتاه اولوب ماه مزبورك ثالثه‌که یوم جمعه ایدی صدای صلای ارجعینك کاخ صماخلری مرجعی اولوب انقیاد تام ایله آرامکاه انسه وبارکاه قدسه خرام ایتدیلر.»

ایکنجی سولطان مرادك ئولدوگی دویولورسه بلکه بر فتنه قوپار دیه‌رك وزیرلر ، مغنیسایه گیزلیجه خبرلر صالدیروب پادشاهك ئولدوگنی صاقلامشلر . اون‌اوچ گون صوکرا شهزاده ایکنجی سولطان محمد ادرنه‌یه گلوب یتیشنجه — آزصوکرا آگلادیله‌جغی وجهله داها ! آناسنك سودونی

ئولدوگندن یرینه گچه‌جك اولانلر ایکنجی سولطان مرادك سوزو اولمه‌دن گچه‌میه‌جکلری ایچین مورده‌دکی قسطنطین پالئولوغ پادشاهه ایلچیلر یوللایه‌رق گوکلونی یاپمش وایمپراطورلغه گچمش .

٨٥٤ییلنده ذوالقدریه اوغوللرندن حمه سلیمان بگك بش قیزندن الك گوزلی اولان «ستی خاتون» شهزاده سولطان محمده آلنمش ، اولو دوگونلر یاپیلمش .

٨٥٥ ییلی محرمنك اوچونجی جمعه گونی ، اوچ گون سوره‌ن بر باش آغریسندن خسته یاتان ، ایکنجی سولطان مراد . اوغلو سولطان محمده بر وصیت مکتوبی یازدیروب بو دونیادن گوچمشدر .   « الله رحمت ایله‌سین »

تاج التواریخی یازان شیخ الاسلام خواجه سعدالدین افندی ؛ پادشاه ئولمزدن اوچ گون ئوگجه گزمکدن گلیرکن بر درویشه راست گلدیگنی وبو درویش پادشاهه « ئولومی یاقلاشدیغنی » خبر ویردیگنی بر بیت ایله سویلرده شویله‌جه یازار .

« واقعهٔ مزبوره سنه (خمس وخمسین وثمانائه) محرمنك غره سنده وقوع بولوب شاه دل آگاه حین اناپتنده گواه ایتدوکی وزیرلر اسحاق پاشا وصاروجه پاشا ایدی‌که هنگام خطاب درویشده شهریار کامکارك یمین ویسارنده روان ایدیلر اول درویش نیك اندیش کیم ایدوکین تفحص وتفتیش بیوردقلرنده اسحق پاشا ایتدی‌که

قوصوه اووه‌سنده قارشیلاشان ایکی اوردونك ئوڭنو بگلری ؛ عثمانلیلر طرفنده ، اسحاق اوغلو عیسی بك ، طورخان بك . میخال اوغوللرندن حضر بك وصاریجه پاشانك قارده‌شی سنان بك . ماجارلر طرفنده‌ده افلاق بانی ایله سكولت بانی ، له‌باتی ایله جه‌بانی دیه آدلری دگیل مملكتلری یازیلان او لوجه‌لردر .

جنگك برنجی گونی ایش بیتمه‌مش ، او گیجه ماجارلر بر گیجه باصیقنی یاپمغه قالقیشمشلر ، اونده‌ده بر شی بجره‌مه‌مشلر . ایرتسی گونی آغیر باصان عثمانلی هجوملری باشلاز باشلاماز یانقو هونیاد هیچ کیمسه‌یه دویورمه‌دن طونه یولونی طوتمش ، اوردوسی‌ده بوزولمش ، داغمه داغین قاچیشمغه باشلامشلر .

ماجارلرك جنگ میداننده براقدقلری ئولولر اون‌ایدی بیك قادار ایمش . عثمانلیلرك نه‌قادار اولدوغنی بزم کتابلر یازمیور . فرنك بیلگیجلری ئوگجه‌دن‌ده سویلدیگمز گبی جنگده بر ایش بجره‌مه‌مش اولملرنی یگه بیلمك ایچین قلملرینك اوجو ایله اولسون عثمانلی ئولدورمگه مراق ایتمشلرده‌بو جنگده‌ده (عثمانلیلردن قرق‌بیك کیشی ئولمشدر) دیمشلر .

بو ییل ایچنده قسطنطنیه ایمپراطوری مانوئل پالئولوغ

و آقچه‌حصاری قوشادیلوب صیقیشدیرلمش اما آقچه‌حصار آلنه‌مه‌دن قیش باصدیرمش اولدوغندن ـ گری دونولمش. بعض بیلگیچلر قلعه‌نك عثمانلی‌یه گچدیگنی و اوردو چکلدکدن صوکرا تکرار اسکندر بك گری آلدیغنی یازارلر.

٨٥٣ ییلنك گوز آیلرنده ماجارلرك بویوك براوردوسی یانقو هونیادك الی آلتنده اوله‌رق طونه‌یی آشدیغی وصربستانی یغما ایدوب قوصوه اووه‌سنه دوغرو ایندیگی خبرلری آز صوکراده صینیربکلرینك یاپدیغی برباصقین ایله دشمندن آلنان اسیرلر گلمش.

عثمانلی اوردوسی‌ده صوفیه‌ده طوپلانوب قورشونلو اوستوندن قوصوه‌یه دوغرو یورومش.

وارنه بوزغونلغنك آجیسنی چیقارمغه گلن ماجارلرك بوسفر عسکری یننه ٢٤,٠٠٠ وعثمانلی اوردوسی ٥٠,٠٠٠ صاییلی گوستریلیور. عثمانلی اوردوسنك صاییسنه بر شی ده‌نیلمز سه‌ده ماجارلرك بویله بر آووج عسکرله گلمیه‌جکلری سوز گوتورمز. ایکنجی سولطان مرادك، قارا قویونلی پادشاهنه، محاربه‌دن صوکرا یوللادیغی مکتوبده دشمن اوردوسنك یوز بیکه یاقین اولدیغی گوستریلیور.

٨٥٣ هجرت ییلی شعبانك برنجی صالی گونی (کانون ثانی)

ایدوب عصیان بایراغی آچان عسکره علوفه آرتدیرمق یولونی اوکرته‌ن کندیسیدر . ایشته ، بوتون یکیچری زوربالقلرینك باشلانغیجنه یول آچدیغی ایچین خلیل‌پاشا عثمانلی تاریخنده لکه‌لی بر آد براقمش اولویور .

سولطان ایکنجی مراد ادرنه‌یه گلنجه دوغرو بوچوق تپه‌یه ایتمش آیری آیری اوردوبی وخلقی دیگله‌یوب ایشی آکلامش وایکنجی سولطان محمد آوده ایکن ادرنه‌یه گلوب تخته اوتورمش ، شهزاده تکرار مغنیسایه یوللامش ، زغنوس پاشاده خدمتدن چیقارلمش .

٨٥٠ ییلنك ایلك بهارنده ایکنجی سولطان مراد موره‌یه گیدوب قلعه‌سی دیللرده دستان اولان گرمه حصاری اله‌گچیرمش وبوحصارك بورجونه‌ده ایلك تۆکجه عثمانلی بایراغنی ، واونه جنگی قهرمانی قوجه حضر دیکمش .

٨٥١ ییلنك ایلك یازنده‌ده اقچه‌حصار طرفلرنده یرلشمش اولان اسکندر بك تۆستونه قرق بیك صایلی بر اوردو ایله یورومش اولان پادشاه استونیغراد ودبره حصارلرینی اله‌گچیرمش .

٨٥٢ هجرت ییلنده آرناوودلق داغلری تۆستونده ، دورت گون ایچنده ، دوردی آلتی قانطارلق وآلتیسی ایکی قانطارلق گولله آتان اون طوپ دوکدورمش

وقت گچیرمکه باشلامش آما ۸٤۹ ییلینك صوگونه دوغرو ادرنه‌دن گلن بر مکتوب عجله ادرنه‌یه یتیشمه‌سنه سبب اولمش :

. کیمك اولدوغی داها شیمدی‌یه قادار ایجه اکلاشیلامه‌یان بر کیرلی پارمق هرکسلری کندینه دوشکون ایدن یکیچری اوجاغنك باجاسنی دومانلاندیرمش وبرنجی دفعه اوله‌رق او کوزه‌ل اوردو بوزوق تربیه‌لیلره بکزه‌مش .

« ادرنه‌ده بریانغین اولمش . بویانغین وقتیله سوندوروله‌مه‌مش بزازلر چارشیسی وتخته‌قلعه دنیلن قالعه‌آلتی واطرافی وپازار یرلری هپ یانمش وبزازلر کاهیه‌سی خوجه قاسم ایله بزاز اصنافندن بك چوقو یانغینده یانمشلر . یکیچریلر بوایشه پك آجینمشلر ووقتیله سوندورله‌مه‌سی قباحتنی حکومته بولمشلر ، او یوزدن وزیر خادم شهاب‌الدین پاشانك قوناغنی صارمشلر ، زواللی پاشا ایچ قاپیدن پادشاه سراینه قاچمش‌ده جاننی قورتاره‌بیلمش . شهاب‌الدین پاشایه برشی یاپه‌میان یکیچریلر اورادن دوغرو بوچوق تپه‌یه چیقمشلر . باش وزیر خلیل پاشا بونلری-علوفه‌لرینی پارمشر آقچه آرتدیرمق کبی یولسز بر چیغیر آچه‌رق - داغیتمش ، او تپه‌یه‌ده بوچوق علوفه اکلندیکندن ئوتورو « بوچوق تپه » آدی ویرلمش . »

ایشته اولان بو ! . . .

صوکراده باش‌وزیر خلیل‌پاشا کندینه‌بولدوغی بر ایکی یارداقجی ایله مغنیسایه دائلی بوداقلی بر مکتوب یازوب ایکنجی سولطان مراده حالی پك فنا کوستروب ادرنه‌یه چاغیرمش .

باقیلیرسه حال دوغروسی پك فنا ؛ آما فنالق اولش بیتمش . آتیلان اوق پادشاه دکل کیم کاسه کری چویره‌من . او آدیم برکره آتیلمشدر . و آصل فنالق خلیل پاشاده‌در . اطاعتسزلك

جنك بيتنجه ؛ ایکنجی سولطان مراد ، الك ئوكجه قاچغه باشلایانلرك قافالرینك کسیلمه‌سنی وصوكرادن قاچانلركده قادين قيلغنه‌صوقوله‌رق سوقاقلرده كزديرلمه‌سنی سويله‌مش آماوزيرلو يالواره‌رق‌صوچلرينی باغشلاتمشلردر .

ماجار قرالنك كلله‌سی چورویوب بوزولمامق ایچين بال‌ایچنه طیقیلمش اوبله‌جه بورسایه يوللانمش بورساخلقی صوباشی جبه‌علی بكله برلكده قارشی چيقمشلر ، اولفر صويو كنارنده بكله‌مشلر ، اوراده كلله‌یی آچوب اولفرده يیقه‌مشلر قافه هنوز کسیلمشه دونمش و بر مزارغه دیکوب بر قاچ كونلر بورساده كزديرمشلر صوكرا دوم مترەپولیدينه ويرمشلر . اوده كشيش داغی ئەتكنه كومدورمش . [*]

اسکی بوزغونلق يوزوندن توقاتده‌كی بدوی چارداغنه آتيلان طورخان بك بو جنكدن صوكرا چيقارلمش .

ایکنجی سولطان مراد ادرنه‌يه دوندوكی زمان يكيدن تخته كچمه‌سی ایچين سوز سويله‌ينلری ديكله‌ميه‌رك دوغرو جه‌مغنیسايه‌چكيلمش [**] وكندی عالمنده خوشجه

[*] قرالك كلله‌سنی ماجارلرچوق آره‌يورلر . نچن سنه‌ده‌كلوب آره‌ديلر .

[**] ایکنجی سولطان مرادك اوچ كره تخته چيقديغنی ئوكه سوره‌ن بيلكيجلرده واردر . بونلر وارنه جنكنه كلدیكی زمانی‌ده پادشاهلق ضايارلر .

ماجار قرالنك كلەسنی گورنلر باشلرینك قایغیسنه دوشمشلر . ینقو هونیاد پشین داورانوب صیویشمش ، هر کس بیگیرینك باجاغنه گووەنوب اوزاقلاشمغه باشلامش.

عثمانلی اوردوسی بونلری طونه یه قادار قووالامش ، طونه ده نه قدارینك بوغولدوغی بللی دگل اما جنك میداننده قالانلرك اون ایکی بیكدن آشاغی اولمدیغی ماجارلر کتابلرنده یازمشلردر .

عثمانلیلردن بوجنکده قاچ کشی ئولدوگی بللی دگل . فرنکلر عثمانلیلردن اوتوز بیك کشی ئولدوگنی یازیورلر. بوتون عسکریمزك قرق بیکدن فضله اللی بیکدن آز اولدوغی گوز ئوکونه گتیریلیرسه بونی قلیجلریله چیقاره‌مدقلری آجی‌نی هیچ اونوتمازسه قاملری اوجو ایله آلمغه قالقیشدقلرینه ویرملك لازمگلیر .

ذاتاً ماجرلر بوجنکده عثمانلیلر ١٥٠,٠٠٠ بزم طرف ٢٤,٠٠٠ کشی ایدی دیرلر . بز بو صاییلرله اوزون اوزادی‌یه اوغراشه‌جق دگلز . یازدقلریمزك الڭ دوغروء اولدوغنی وبو یالانلره ایناننلمه‌مسنی سویلیه‌جگز .

دوشمانك بوتون آغیرلقلری عثمانلی النه گچمش باپانك بیرداقجیسی ژولیەن سزارینی‌ده ئولولر آره‌سنده ئولدورولمش اوله‌رق بولمشلر . بوندن باشقه‌اگری وواراددین پیسقوپوسلری ایله ئه‌تیەن باتوری‌ده بوجنکده ئولمشلر .

ایکنجی سـولطان مراد ماجارلرله اون ییل ایچین باغلانان باریشقلق کاغدینی بر مزراق اوجونه آصدیروب کندی بولوندوغی یرك اوگونه دیکدیرمش . ۸٤۸ هجرت ییلی رجبنك دوقوزونجی صالی گونی (تشرین ثانی) جنك ، عثمانلی هجوملریله باشلامش وصول قولده قاراجه پاشانك شهیددوشمه‌سی بوقولك بوزولوب گری‌چکیلمه‌سنه یول آچمش ، اونی گورونجه صاغ قولده قاچمش آما اورته‌ده یکی‌چریلرله بوتون قاپی‌قولو عسکرلری یرلرندن بر آدیم قیپیردامه‌یه‌رق اورته‌لغه شان صاچمش .

ماجار قرالی ولادیسلاس سچمه عسکرلرندن برازیله یکی‌چریلرك ئوستونه آتیلمش وایکنجی سولطان مرادك بولوندوغی یره دوغرو صوقولنغه باشلاینجه یکی‌چریلر صاغه صوله آچیلیویروب بوگلنلری آره‌لرینه صیقیشدیرمشلر ، چالا قیلیج بیتیرمکه باشلامشلر . « قوجه حضر » آدلی بر یکی‌چری بر قلیجله ماجار قرالنك آتنی گه‌بردوب کندینی آشاغی آلمش وهمان گوکسنه اوتورمش وماجار قرالی یالوارمغه باشلامش آما قوجه حضر مزراق ئوستونده‌کی کاغدی گوستروب قافاسنی کسمش وهمان مزراغنك اوجونه داقوب ایکنجی سولطان مراده گوتورمش ، بو مزراقده کاغدلی مزراغك یننه دیکیلمش .

طونه‌یی گچن ماجارلر ایله اونلرله برلیك اولان افلاقلیلر یتمش بیك صایلی ایمشلر . بالقان گچیدلرینه دوشمه‌دن ادرنه‌یه گیده‌بیلمك ایچین بوسفر نیکبولی ئوستوندن وارنه‌یه ایمشلر . گیدرکن نیکبولی‌یی قوشاتمشلر آما بو ایش بجره‌مه‌مشلر ، براقوب گچمشلر واوفاق تفك قلعه‌لری اله گچیروب وارنه‌یه گلمشلر .

ایشته بو آرالق سولطان ایکنجی مرادك بالقانلری آشدیغی ایشیدلمش .

ماجارلر ، اولاحلر ، لهلیلر ، ترانسلوانیه‌لیلر ، خروواتلرله و « اهل صلیب » دەنیلن گوکوللولرك برلشمه‌سندن میدانه چیقان دوشمان اوردوسنك باشنده ماجارقرالی ولادیسلاو بولونیورمش آما آصل یانقوهونیاد ایش گورویورمش . ولاددراقوله ، قاردینال ژولیه‌ن سزارینی ، بان‌تالوچ ، غروس واراده‌ن ، ئه‌تیه‌ن باتوری ، لاسقوبونیچ ، فرانقوه اگری‌پسقوپوسی ئوکلو قوماندانلری ایمش .

عثمانلی اوردوسنك قوماندانی اسکی پادشاه ایکنجی سولطان مراد اولوب آصل پادشاه اولان اوغلو ایکنجی سولطان محمد ادرنه‌ده قالمش . ئوکلو قوماندانلردن بوجنکده آنادولو بکلربکی قاراجه پاشا ایله روم‌ایلی بکلربکی داوود پاشانك آدلری گچر .

یازیلان ایلك مكتوبه مغنیساده‌كی سولطان ایكنجی مراد قارشیلق بیله چویرمه‌مش . « اوغلوم اولان پادشاهڭز اوایشی گورمگه یه‌تر ، آرتار بیله » دیه خبر یوللامش اما ، بر قاچ ییلدن بری بوزغونلقدن صینمش اولان ادرنه خلقی و بوتون او طرفلر اهالیسی قورقوده پك ایلری وارمشلر و « ماجارلر گچن جنكده بزی یگمشكن باریشیقلق ایتدیلر ، دیمك‌كه قوتلری آزمش . شمدی ئوستومزه گلیورلر . آڭلاشیلیوركه پك چوق یاردیجیلری وار . بوجنك ماجار جنگی دگل مسلمانلری ، روم ایلیدن چیقارمق ایچین یاپیلان « اهل صلیب » جنگی‌در . مطلقا بویوك پادشاه گلملی‌كه قزانه‌بیله‌لم » دیمگه باشلامشلر . بوسوزلری ایشیدن گنج پادشاه وزیرلرینك سوزلرینی قیرمه‌مق ایچین باباسنه یگیدن مكتوب یازمش :

« پادشاهسه‌ڭ گل ! هركس ایسته‌یور ، یوردونی دوشمانه چیگنه‌تمه ! پادشاهسه‌م گل ! امر ایدیورم ، یوردومی دوشمانه چیگنه‌تمه »

بومكتوبی آلنجه ایكنجی سولطان مراد مغنیسادن قالقمش وقرق بیك صایلی آندولو اوردوسنك هربریسی ایچین بر آلتین ویره‌رك جنویزلیلرك گمیلریله قزاده‌گز بوغازندن روم ایلی طوپراغنه گچمش .

ایشه باشلامش آما بر قاچ آی گچمه‌دن قارامان اوغلو «پادشاهك چكلدیگنی ویرینه بر كوچوك چوجق گچدیگنی» یازاراق ماجارلری ووندیكلیلری قیشقیرتمغه باشلامش. و«بوتون روم ایلی‌نی ایستدكلری گبی پایلاشوب آنادولوبی كندینه براقه‌لرینی» سویله‌مش.

رومه‌ده اوتوران پاپانك ماجار مملكتنده‌كی ایلچیسی قاردینال ژولیه‌ن سزارینی‌ده ماجار قرالنی صیقیشدیرمغه باشلامش وپاپادن اذن آلمه‌دن دین دوشمانلریله باریشقلق باغلامق دوغرو اولمیه‌جغنی وهله ایتدیگی یمینك هیچ ده‌گری اولمدیغنی سویله‌مش.

یانقوهونیادده ده‌نیلن ژان هونیادده بولغار تاجنی گیه‌جگنه سوینه‌رك قاردینالك سوزلرینی طوتمش وبوییلك ایلول آینده ماجار اوردولری طونه‌یی گچوب عثمانلی یوردونی یاقوب صاوورمغه باشلامشلر.

مارمارا ده‌كیزنده‌كی پاپا كیلری وقسطنطنیه امپراطوری آنادولوده‌كی سولطان ایكنجی مرادی روم‌ایلی طوپراغنه گچیرمیه‌جكلرینی ئوكجه‌دن بیلدیرمشلر.

ادرنه‌ده‌كی گنج پادشاه سولطان ایكنجی محمد بوخبرلری پك صوغوق قانلیلقله قارشیلامش آما، وزیرلری، باشده باش وزیر خلیل پاشا اولدوغی حالده، قوجه پادشاهك گلمه‌سنی ئوكه سورمشلر.

بو بيتمز توكنمز غائله‌لرى صرب قرالنك بوللاديغى بر ايلچى ياتيشديريويرمش . صرب قرالنك پادشاه يانـنده بولونان ايكى اوغلو ايله سمندره قلعه‌سى گرى ويريليرسه ماجارلرله‌ده باريشقلق ياپيله‌بيله‌جگى ونوسته ، اسير گيتمش اولان محمود چلبى ايله روم‌ايلى بگلربگى قاسم پاشا گرى آلنه‌جغى آڭلاشلمش ، بر زمان ايچين مملكتده قان دوكولميه‌رك ، ايچ فسادلرنى تميزله‌مك بولو دوشونولمش وآره‌يه محمود چلبينك قاريسى وپادشاهك قيزقارده‌شى سولطانك يارمغى‌ده قاريشنجه باريشقلق باغلانمش وجنك باشلامازدن توكجه‌كى يرلر اسكى صاحبلرينه ويريله‌رك اون سنه كيمسه كيمسه‌نك يوردونه گچمه‌مگه سوز ويرلمش . وايكى طرف دين كتابلرينه ال باصمشلر .

پادشاهك آماسيه‌ده والى اولان شهزاده‌سى علاءالدين سولطان‌ده بو ييل ايچنده اولمش .

۸٤۷ هجرت ييلنده پادشاه اون درت ياشنده‌كى اوغلو سولطان محمدى يرينه گچيروب مغنيسايه چكلمش .

يكى پادشاه باش وزير خليل پاشايى دگيشديرمه‌مش وخادم شهاب‌الدين پاشـا ايله صاريجه پاشايى‌ده وزير ياپوب موللا خسروى قاضى عسكرلكده [*] براقه‌رق ادرنه‌ده

---

[*] بزده او زمان داها شيخ‌الاسلاملق اولمديغندن قاضى عسكرلك شيخ‌الاسلاملق ديمكدر .

قیش بك سرت ، دوشماندە بك قالابالق اولدوغندن
چارەسز گچیدی قورومق دوشمانی گچیرمەمك یولو
دوشونولمش ودوشمان ایلری گچەمیەجگنی آڭلاینجە
یەجگی‌دە آزالمش اولدوغی ایچین چکلمگە باشلامش .

پادشاه ؛ روم‌ایلی بگلر بگی قاسم پاشـا ایلە توقاد بگی
بالابان بگی وباش وزیرك اوغلو وبولو بگی محمود چلبی‌یی
دوشمانك اردندن صالدیرمش امابونلر ماجارلرك قوردوغی بر
پوصویەدوشوب ایچلرندن بك آز کیشی قورتولمش وقاسم
پاشا ایلە صدراعظمك اوغلو محمود چلبی‌دە اسیر دوشمش .
آرناوودلقدە «اسکندربك غائلەسی» دیەباش گوسترەن
یگی بر وقعەدە بویلەلك قارغشەلقلرینی چوغالتیر .

میردیتا حاکمی «یانی قاستریوتا» دورت اوغلونی
پادشاهك تربیەسنەویرمش کندیسی‌دە ویرگی‌یەباغلانمش .
اوغوللرندن اوچو کوچوك ایکن ئولمشلر ، اسکندر آدلیسی
قالمش . بو ییل ایچندە یانی‌قاستریوتا ئولمش . یوردونی
پادشاه باشقەسنەویرمش ، اسکندربك‌دە قاچوب آق‌حصاری
بردوزەنلە الە گچیرمش . وچوق قانلر دوکەرك اوطرفلر
خلقنی صیندیرمش وقومشو سانجاقلرك بگلرینی‌دە کندینە
باغلایوب بر حکومت قورمش وئوستونە یوللانان عثمانلی
عسکرلرینی‌دە بوزمش .

خاطری ایچین بو قادار ضررلر یاپان بر آدمك صوچو
باغشلانمه‌سنه ـــ باشقه باشقه دوشونجه‌لر اویانیور . حال بوکه
دیدیکمز کبی ایشك آصل ایچ یوزو شاهرخ میرزا ایله‌ده
جنك آچیلمق ایسته‌نیلمه‌مسی‌در .

ایکنجی سولطان مراددن شاهرخ میرزایه یوللانمش
بر مکتوب واردرکه بزم حقلی اولدوغمزه ئورنه‌ك اولدوغی
ایچین بورایه جانلی یرلرینی یازیوردم :

(جهان پناها !
بزم دوشونجه‌مز هپ دین دوشمانلریله جنك ئوستونه‌در .
بو دوشونجه‌مزه انکل اولمق ایسته‌ینلرك آزارلانمه‌سی لازمدر .
بز ادرنه‌دن آزیجق آیریلوب طونه بویونه یوللانسه‌ق همان
قارامان بکلری یوردومزه دالوب تورلو تورلو ظلملر یاپارلر .
ئوستلرینه یوللادیغمز عسکرلرك داها یوزونی کورمه‌دن چاقالر کبی
همان قاچوب طاش قوووقلرینه صوقولورلر . وقت اولیور اونلره
آجینیلیور . بوندن یوز بولوب شیماریورلر . آرتق بونلره آدم
عقللی بر درس ویرمك لازمدر . اکر بونلرك بو حاللرینه سس
چیقارمه‌یوب دین دوشمانلریله اوغراشمغی‌ده براقه‌مزی ایسترسه‌کز
الحکم لله . والا اومولورکه بونلره برشی یاپیلسین .)

آنادولوده قارامان ایشی بویله‌جه یتیشدیریلنجه ؛
طونه‌یی کچوب نیشی یقه‌رق صوفیه ئوستونه صارقان
ماجارلی، واونلرله برلشه‌ن دوشمانلری دوردوزه بیلمك
ایچین پادشــاه همان ادرنه‌یه کچمش وطوپارلایه بیلدیکی
اوردوایله بالقانلرك ئه‌ته‌کنده‌کی ازلادی کچیدینه کلمش .

تام بوزماند. قارامان اوغلو آياقلانمش. وبولادين ده دەنيلەن «بوليوادين» طرفلری ايله بك شهرينی ياقديروب ييقديرمش. برطرفدن ده ماجار وصرب قراللرينه مكتوبلر يوللايوب بيرليكده ايش گورمگی يازمش.

پادشاه بو آجی خبری ده دويونجه همان آناطولی يه گچوب قارامان صينيرندن ايچری يه دالمش وتا قونيه يه قادار اولان يرلری ياغما ايتديره رك ايلريلەمش. قارامان اوغلو صيقی نی گورونجه هر زمان ياپديغنی تكرارلەمش، همان طائش ايلنه قاچمش، اورادن صوچونك باغشلانمه سنی ديلەمش. پادشاهك قيز قارده شی وقارامان اوغلو ابراهيم بگك قاريسی اولان خانمك يالوارمه سی يوزوندن ياقه سنی قورتاره بيلمش.

قارامان اوغلونك آصل قورتولمه سی نه يالوارانلرك خاطری ايدی، نه ده پادشاهك مرحمتی؛ آصل آرقه ده دوران، اقصاق دمير دولتنك دوگونتوسی اوستونده كی شاهرخ ميرزانك ده عثمانلی صينيرينه آرديلەرق روم ايلی آتش ايچنده ياناركن آناطولينك ده بويله قورقونج برجنگه طوتوشمه سی يوزوندن دولتی بويوك تهلكه لره آتمه مق نيتی ايدی كه قارامان اوغلونی قورتاردی.

بزم كتابلر بو صولك سبی يازمه قلرندن ــ بر قادين

طونه‌یی کچن قوله شاهین پاشا قارشیسنه چیقان ماجارلرله اوغراشمش واك صوكو دمیر طاش پاشا طورونلرندن عثمان چلبی [*] دده موزاق اوغلو یعقوب بك، فیروزبك، حضر بك ، عمر بك كبی پك شانلی بكلر بو جنك میداننده ناموسلری دیه‌تی اوله‌رق شهید قالمشلر ، قوله شاهین پاشاده دوشمان النه اسیر دوشمش .

(بزم تاریخلرده بو قوله شاهین پاشا جنكی ایچین اویدورولان افترالر ، پك بایاغی شیلردر . کویا قوله شاهین پاشا ، داها دوشمانله قارشیلاشمه‌دن آتوب طوتارمش و « دوشمان بنم قاووغمی کورسه بقرق ییللق بوله قاچار » دیرمش . هر کیجه ایچکی ایچرمش . صوکراده دوشمان کورونور کورونمز قاچمش .

بونلر اویدورمه دوزه‌نلردر . اسكی تاریخلر ، بزم نیجه شانلی قوماندانلریمزی بویله قورو افترالرله لکه‌له‌مشلردر . بونلرك دوشونجه‌لرینه کوره « اکر دوشمانك قازانمه‌سی بزم طرفك ییلغینلغندن اولدوغی آكلاشیلورسه عسکرك کوزو ییلوب برداها دوشمان قارشیسنه چیقمغه قورقارمش . اونك ایچین عسکرلره امنیت کلسین دیه قوماندانلرك یولسوزلغی ، دوشماندن پاره ورشوت آلدیغی ، ایچکی ایله وقت کچیردیکی کبی برطاقم یالانلر اویدورولوب عسکرك جسارت دامارلرینی قابارتمق لازممش ». ایشته زواللی قوله شاهین پاشا ایچین اویدورولان بویالانده بوصویدندر .)

بو بوزغونلقده پادشاهه چوق دوقونمش . دوشمانی قیروب کچیرمك ایچین بویوك بویوك حاضرلقلره باشلامش.

---

[*] انقره جنکنده تولەن دمیرطاش اوغلو یحشی بکك اوغلودر.

صحیفه ۲۶۰

٨٤٢ ده ماجارلر سمندره‌یی گیری آلمق ایچین گلمشلر آما اوردولرنده خسته‌لق چیقمش وکندیلرینك ایدن ایی‌یه گوزلری ییلمش اولدوغی ایچین بر ایش بجره‌مه‌مشلر .

بو سنه ایچنده ادرنه‌ده اونودرنکلر قورولوب پادشاهك علاالدین ومحمد آدلی شهزاده‌لری کسدیرلمش وقیزلرندن بری‌ده اسفندیار اوغلونه ویرلمش .

٨٤٤ ییلنك ایلك یازنده ماجارلی الندهکی بلغراد قلعه‌سی قوشادلمش آما آیلرجه سوره‌ن صیقیشدیرمه‌دن الله بر شی کچمه‌مش وماجار ایچنه صالدیریلان آقینجیلر اوروپا ایچریلرینه قورقوصالمش . هله گتیردکلری اسیرلر او قدر چوقش که بر پپوجه بر جاریه صاتیلمش .

٨٤٥ هجرت ییلنده عثمانلی آقینجیلری ماجارستانده هرمانشتاد یانلرینه قادار واروب اورته‌لغی قاصوب قاوورورکن یانقو دیه‌ده آدلانان ژان هونیاد چه‌ویردیگی بر جنك دوزنیله آقینجیلری آولامش وبو آقینجیلردن یك آز جان قورتوله‌بیلمش .

ایکنجی سولطان مراد بو قارا خبری ایشیدنجه یك کدرلنمش . کندیسی گیتمه‌گه حاضرلانیرکن روم ایلی بکلر بگی قوله‌شاهین پاشایی گوندرمگه راضی اولمش . آنادولودن گچیریلن عسکرلرله صایسی چوغالتیلان بر اوردو ایله

طونه‌ی کچن قوله شاهین پاشا قارشیسنه چیقان ماجارلرله اوغراشمش والك صوكو دمیر طاش پاشا طورونلرندن عثمان چلبی [*] دده موزاق اوغلو یعقوب بك، فیروز بك، حضر بك ، عمر بك کبی پك شانلی بکلر بو جنك میدانندە ناموسلری دیه‌نی اوله‌رق شهید قالمشلر ، قوله شاهین پاشاده دوشمان النه اسیر دوشمش .

(بزم تاریخلرده بو قوله شاهین پاشا جنکی ایچین اویدورولان افترالر ، پك بایاغی شیلردر . کویا قوله شاهین پاشا ، داها دوشمانله قارشیلاشمه‌دن آتوب طوتارمش و « دوشمان بنم قاووغمی کورسه بقرق ییللق بوله قاچار » دیرمش . هر کیجه ایچکی ایچرمش . صوکراده دوشمان کورونور کورونمز قاچمش .

بونلر اویدورمه دوزه‌نلردر . اسکی تاریخلر ، بزم نیجه شانلی قوماندانلریمزی بویله قورو افترالرله لکه‌له‌مشلردر . بونلرك دوشونجه‌لرینه کوره « اکر دوشمانك قازانمه‌سی بزم طرفك بیلغینلغندن اولدوغی آکلاشیلورسه عسکرك کوزو ییلوب برداها دوشمان قارشیسنه چیقمغه قورقارمش . اونك ایچین عسکرلره امنیت کلسین دیه قوماندانلرك بوسوزلغی ، دوشماندن پاره ورشوت آلدیغی ، ایچکی ایله وقت کچیردیکی کبی برطاقم یالانلر اویدورولوب عسکرك جسارت دامارلرینی قابارتمق لازممش ». ایشته زواللی قوله شاهین پاشا ایچین اویدورولان بویالانده بوصویدندر .)

بو بوزغونلقده پادشاهه چوق دوقونمش . دوشمانی قیروب کچیرمك ایچین بویوك بویوك حاضرلقلره باشلامش .

---

[*] انقره جنکنده ئوله‌ن دمیرطاش اوغلو یحشی بکك اوغلودر.

صحیفه ٢٩٠

٨٤٢ ده ماجارلر سمندره‌یی گیری آلمق ایچین گلمشلر آما اوردولرنده خسته‌لق چیقمش و کندیلرینك ایدن ایی یه گوزلری ییلمش اولدوغی ایچین بر ایش بجره‌مه‌مشلر .

بو سنه ایچنده ادرنه‌ده اونودرنکلر قورولوب پادشاهك علاالدین و محمد آدلی شهزاده‌لری کسدیرلمش وقیزلرندن بری‌ده اسفندیار اوغلونه ویرلمش .

٨٤٤ ییلنك ایلك یازنده ماجارلی النده‌کی بلغراد قلعه‌سی قوشادلمش آما آیلرجه سوره‌ن صیقیشدیرمه‌دن الله بر شی گچمه‌مش وماجار ایچنه صالدیریلان آقینجیلر اوروپا ایچریلرینه قورقوصالمش . هله گتیردکلری اسیرلر او قدر چوقمش‌که بر پاپوجه بر جاریه صاتیلمش .

٨٤٥ هجرت ییلنده عثمانلی آقینجیلری ماجارستانده هرمانشتاد یانلرینه قادار واروب اورته‌لغی قاصوب قاوورورکن یانقو دیه‌ده آدلانان ژان هونیاد چه‌ویردیگی بر جنك دوزنیله آقینجیلری آولامش وبو آقینجیلردن پك آز جان قورتوله بیلمش .

ایکنجی سولطان مراد بو قارا خبری ایشیدنجه پك کدرلنمش . کندیسی گیتمگه حاضرلانیرکن روم ایلی بگلر بگی قوله شاهین پاشانی گوندرمگه راضی اولمش . آنادولودن گچیریلن عسکرلرله صایسی چوغالتیلان بر اوردو ایله

طرفلرینه قاچمش وقاریسی نفیسه سولطانك یالوارمه‌سی یوزوندن صوچو باغشلانمش .

٨٣٩ ییلنده عثمانلی اوردوسی آرناوودلق ایچنه دالمش .

بو ییل ایچنده پرنسس ماری ویامارا دینلان صرب قرالنك قیزینی آلمق ایچین ریحان اغا ایله اوزنك اتا صربستانه یوللانمش . گلین گتیرلمش ، بر قاچ گون پادشاهك یانده قالدقدن صوکرا بورسایه یوللانمش وبورساده‌کی اسفندیار بگنك قیزی فاطمه خانم ادرنه‌یه گتیردیلوب پادشاه قیشی اونکله گچیرمش .

٨٤٠ و ٨٤١ هجرت ییللری بربری آردنجه اوره‌نوس اوغلو علی بگك ماجارستان آقینلرینه گچمش . یالکز ایکنجی سفرده آلنان اسیرلك صاییسی دوقسان بیکدن فضله اولدوغنی ماجار کتابلری یازییور .

٨٤٢ ده ایکنجی سولطان مراد اوردوسنك باشنه گچه‌رك طونه‌یه دوغرو ایلریله‌مش وایکی آی اوغراشه‌رق سمندره قلعه‌سنی اله گچیرمش . واورایه طورخان بگی براقه‌رق اطرافدن‌ده چوق صاییلی اسیر آلایلری ایله گلن آقینجیلرله برلکده گری دونولمش . ایلك عثمانلی تاریخی یازان عاشق پاشا اوغلو یالکز باشنه بش اسیر آلمش بونلری اسکوبده دوقوز یوز آقچه‌یه صاتمش .

ينه بو سنه ایچنده کونش طوتولمش و بر قویروقلی ییلدیز کورونمش .

٨٣٣ ییلنده اسکی بیزانس ایمپراطورلغنی کوکوندن سوکوب آته‌جق اولان شهزاده محمد ادرنه‌ده دوغمش . ینه بو ییل ایچنده یانیه طرفلری عثمانلی بویوروغی آلتنه کیرمش .

٨٣٤ هجرت ییلی پك اولو ودکرلی بر بیلکیجك ، مولا فناری حضرتلرینك بورساده ئولدوکی ییلدز .

٨٣٥ هجرت ییلنده اسکی کتابلرده انکروس دینلن شمدیکی ماجارستانه کوندریلن آقینجیلر بوزولمش و آقینجیلر باشی اوردنوس اوغلو علی بك زورلوقله قورتوله‌بیلمش . پادشاه بو خبری دویونجه همان ماجارستانه یورومك ایسته‌مش آما قرامان اوغلو ابراهیم بك‌ده آنادولونی قاریشدیروب حمیدایلی سانجاق بکی شارابجی الیاسی اسیر ایتدیکی وروم ایلنده‌ده بر چوق دولتلر برلیك اولدوغی دویولدوغندن ماجارستانه سنان پاشا یوللانمش و کوکرجینلك قلعه‌سی یاننده ایدیلن جنکده ماجارلر بوزولمش و بوتون جنك آلتلری عثمانلی النه کچمش .

ماجار ایشی بیتدکدن صوکرا ٨٣٧ ییلنده قرامان اوغلو اوستونه کیدلمش . قرامان اوغلو یوردونك طاغلق

اله گچیرمشلر . پادشاه کندی یانینه دوشن اسیرلری آزاد ایتدکدن باشقه اونلری ینه اولرنده یوردلرینده براقمش . بویله‌جه‌سلانیلك ییلدیرم‌بایزیدوتنده‌اله‌گچمشکن‌صوگرادن چیقدیغی حالده ایکنجی سولطان مراد تکرار عثمانلی طوپراغنه قاتمشدر .

٨٣٢ هجرت ییلنك قورقونج و آجیقلی گونلری بورسا تاریخنده چوق قارا یاپراقلر دولدورمش وچوق دگرلی کیمسه‌لر بو ییلده گوچوب طوپراق اولمشدر .

٨٣٢ هجرت ییلی «وه‌با» دەنیلن ئولدوروجی‌دردك بورسایی یاقوب قاووردوغی ییلدر .

امیر سولطان ، پادشاهك اوچه گوزلری اویدوروان یوسف ومحمود آدلی قارده‌شلریله امیر سلیمانك مصطفی ویاارطوغرولده دینلن اورخان آدلی شهزاده‌سی [یاپراق — ١٦٦] حاجی عوض پاشا ، حصار ایچنده محله وجامی ایله اگیلان چراغیك وداها بت‌چوق کیمسه‌لر بو خسته‌لغك قوربانی اولمش . کتابلر نه قادار انسان ئولدوگنی یازمیورلر آما چوق اولدوغی یازیلیشدن اگلاشیلیور . تاج‌التواریخ بو خسته‌لغی اگلادیرکن « وبروسه‌ده طاغون عظیم ظهور ایدوب اعیان واشرافدن چوق کمسنه جوار رحمت صوبنه رحلت ایلدی » دیيور .

مملکتی عثمانلی طوپراغنه قاتیلمش ودمیرطاش اوغوللرندن اومور بگك اوغلو عثمان چلبی‌یه ویرلمش .

ابراهیم پاشاده بو ییل ایچنده ئولمش . یرینه اوغلو خلیل پاشا باش وزیر اولمش .

قسطنطنیه قوشادلمه‌سندن بری تورلو تورلو دولابلرله عثمانلی یوردونده قارغه‌شه‌لقلر چیقاره‌رق ماجار قرالنی ، فرنك پادشاهلرینی عثمانلی دوشمانلغنه حاضرله‌یان ایمپراطور یوانك ۸۳۲ هجرت ییلنده سلانیك تکفوریله‌ده برلیك باغلامه‌سی وبرطرفدنده وندیکلیلرك سلانیك طرفلرنده چویردکلری فیرلداقلرله سلانیکه یرلشمه‌لری اوطرفلرك‌ده عثمانلی مملکتنه قاتیلمسنی چابقلاشدیرمش .

پادشاه حاضرلقلرینی بیتیرنجه سیروزه گلمش و آنادولو بگلر بگیسی لالابایزیدپاشانك قارده‌شی حمزه بگی اوردوسنه ئوك قول یاپوب سلانیك اوستونه یوللامش . حمزه بك اوقلر اوجونه باغلادیغی مکتوبلرله خلقی تسلیم اولمغه چاغیرمش ومالارینه ، جانلرینه دوقونولمیه‌جغنی بیلدیرمش آما قلعه اله گچمه‌مش . بو آرهلق ایکنجی سولطان مراد اوردوسیله برلکده یتیشوب قلعه ایله مملکت پادشاهلك گیری قالان عسکرلرك اولدوغنی سویله‌ینجه یاووز هجوملرله قلعه قوشادلمش ومردیوونلرله قلعه دیوارلرندن گیردیلر سلانیکی

آیری آیری قونقلره یرلشدیرمش وهر گیجه ایچکیلرله اووتدوروب الصوکو بر گیجه دوردونیده ئولدورتمش . ایرته‌سی گون آدملرینده طوتوب بر مغاره‌یه دولدوره‌رق دومان ایله بوغدورمش .

دولتك ایچریدن دیشاردن هیچ قورقوسی اولمدیغی بر زمانده بویله قانجیقجه ایش گورمك ، آره‌یه پادشاهلك فرمانیده صوقمق هیچ « ار » ایشی اولمدیغی میدانده‌در .

جنیك حاكمی آلب ارسلان اوغلو حسین بگه یاپدیغی ، قیزیل قوجه اوغوللرینك كندن داها كوتودر .

۸۳۱ ییلنك ایلك یازنده پادشاه آنادولودن ادرنه‌یه گچمش . یوز یتمش دورت گوزلو ارگنه كوپروسنی یاپدیرمش وارگنه قصبه‌سنده بر جامع ایله عمارت یاپدیروب جامعك قندیللرنی ایلك ئوگیجه كندی الیله یاقمش ، عمارتنده‌ده الك ئوگیجه كندیسی ئتك داغیتمش .

بوندن صوكرا كتابلرده یالان یا گلش صرب وبوسنه آقینلری گورونور . بونلردن ‌له‌نوب طوپلانیرسه؛ صربستان صینیرنده‌كی قوماندانمز اسحق بگك گوگرجینلك قلعه‌سنی اله گچیروب صربلی ایله باریشقلق باغلاندیغی وبوسنه آقینلرندن‌ده پك چوق یاغمالر یاپیلدیغی آكلاشیلیر .

۸۳۱ ییلنده گرمیان اوغلو یعقوب بك ئولدوكندن

یورگج پاشا ادلی بر وزیرمزك چویردیگی دولابلر ، دوکدوگی قانلر عثمانلی یرادیلیشنه هیچ ده اویغون دوشمیه جك چیرکینلکلردندر . گورونوشده لالا پاشا یاپدیغی ایشلری عثمانلیلیغك ایلیگی ایچین یاپمش آما قوللاندیغی دوزه نلر یوز قیزارته جق شیلردر . عثمانلیلر قیلیجلری ایله ایش گوردوکلری ایچین ارالرنك یوزونی اکشیده جك قانجیقلقلری سومزلر . اونك ایچین دکلمیدرکه (اوزو سوزو بر عثمانلی) دیرلر . ایشته یورگج لالا عثمان اوغوللرینك قزاندقلری یرلرده کی خلقك تربیه سیله یتیشمش برکیمسه اولمدوغی ایچین گوردوگی ایشلر اوز عثمانلیلرك دویغوسنه اویمه یور .

اماسیه طرفلرنده والی اولان یورگج پاشانك ایلك دوزنبازلغی یالانجی فرمانلر چیقارمقدر :

قیزیل قوجه اوغوللری دینیلن دورت حایدود قرداش اماسیه وتوقاد طرفلرنده تورلو تورلو یولسوزلقلر یاپیورلرمش . گویه گوندوز قصبه یه گیره رك حماملردن قادین قاچیرمق گبی اویغونسوزلقلری بر تورلو یکیله میورمش . یورگج پاشا بر یالانجی فرمان دوزه رك بونلری « جانیك طرفلرینی فتحه گیده جگی ایچین آدملریگزی طوپلایوب گلیگز او یالاقلر سزه ویریله جکدر » دیه یاننه طوپلایوب

انطالیه سانجاغنك بگی فیروز بك اولدوگی ایچین تکه اوغوللرندن عثمان چلبی‌یی قارامان اوغلو محمد بك قیشقیرتمش و آتالرندن قالان یوردو اله گچیرمك ایچین یاردمجی عسکرلر ویرمش آما فیروز بگك اوغلو حمزه بك داها چابوق داورانوب عثمان چلبی ایله عسکرلرینی برگیجه باصقیننده بیتیریوردیگندن قارامان اوغلو داها چوق اوفكه‌له‌نوب کندیسی انطالیه‌یه گلمش . وایچه قوشادوب بویوك بویوك طوپلرله قلعه‌یی دوگمگه باشلامشده‌ده گونك برنده قلعه‌دن آتیلان بر گولله محمد بگی آلاجه آتیله برلکده پارچه‌لادیغندن تا آنقره جنگندن صوگرا تاتارلر طرفندن بروسه محبوسندن چیقارلدیغی گوندن بری تورلو تورلو دولابلرله عثمانلی‌یی اڭ صیقنتیلی زمانلرنده صیقیشدیران بو یورولمق بیلمز آدمده دونیا قارغشه‌لقلرینه گوز یومش . محمد بگك علی بك آدلی برقارده‌شی وابراهیم وعیسا آدلی ایکی‌ده اوغلو قالمش . ایکنجی سولطان مراد بونلرڭ آره‌لرینی بولوب ابراهیم بگی قارامان بگلگنه اوتورتمش وعلی بگله عیسا بگی روم ایلیده یرلشدیرمش . قیز قارده‌شلرندن ایکی دانه‌سنی ابراهیم بگه عیسا بگه ویرمش .

بوندن صوگراکی سطرلر آزنجق قاراجه‌در . ۷۷

جنید اوغلونك اوردوسنی ایکی یه بولوب هم کندیسی هم ده اوغلو قورد حسنی ایله گچیروب قافالرینی کسدیرمش .

بر ییل صوڭره باریشقلق تازه‌له‌مك وقوللق گوسترمك ایچین ادرنه‌یه گلدیگنی یازدیغمز صربلی ۸۲۹ هجرت ییلنده صینیری گچوب او طرفلرك سانجاق بگی اولان اسحق بگك اوغلو ولی پاشایی اسیر آلدیغندن پادشاه صرب ایشنی یاتیشدیرمغه حاضرلانیرکن آنادولوده‌ده قارامانلیلرك انطالیه طرفلرینه صارقدقلرینی خبر آلمش . وروم ایلی بگلربگی سنان پاشایی صرب قرالنك حقندن گلمگه یوللایوب کندیسی آنادولویه گچمگه حاضرلانمش .

سنان پاشا صربلی‌یی قورشیلایوب صیقیشدیرمش وصرب یوردوندن ایچری‌یه داله‌رق آلاجه حصار طرفلرینی ایله گچیرمش اولدوغندن صرب قرالی ادرنه‌یه ایلچیلر یوللایوب باریشقلق دیله‌مش . سنان پاشاده یکی ایله گچیردیگی یرلری برسانجاق یاپوب مزید بگی [*] سانجاق بگی دیگه‌رك گری دونمش .

---

[*] مزید بك چلبی سلطان محمدك دها آماسیه طرفلرنده ایکن اوغراشدیغی اشقیالرك اك نامللرندن اولوب حرامی مزید دیه آکیلیرمش . [صحیفه ۱٤۲] یاقه‌لاندقدن صوڭرا چلبی صوچینی باغشلامش . اوده قاننك صوڭ داممله‌سنی عثمانلی ملتنك بویومه‌سی اوغرونده آقیتمش .

قاچوب بابالرینك یرینه اوتورمق ایسته‌مشلر آما یاقالانوب توقاتده‌کی بدوی چارداغنه ضیقیلمشلر و صوکرادن ینه قاچمشلرسه‌ده بری یاقه‌لانمش ، اوته‌کی‌ده بر ایش بجره‌مه‌مش .

اولو اووه صویو قییسنده دوزمه‌جه مصطفی اوردوسندن آیریلوب ازمیره قاچان جنید اوغلو حمزه بك آیدین اوغوللریله اوغراشوب اونلرك قوتلرینی زورله کندینه‌قاتمش وکوندن کونه کوکاشمکه باشلامش اولدوغی ایچین دمیرطاش پاشا اوغوللرندن اوروج بك کوندرلمش وجنید اوغلو بوجنك ارینك قارشیسنده دارینه‌مه‌یوب قاچمش اوروج بك‌ده بونك یوردونی درله‌یوب طوپلایوب عثمانلی بکلرینه داغیده‌رق کری‌یه دونمش . داها اوروج بك دونر دونمز جنید اوغلو یکیدن اورته‌یه چیقمش اولدوغندن ایکنجی سولطان مراد بك اوفکه‌لنمش ، بر دیوان قورمش ، وزیرلره ، بکلره « بو آدمك یوردومزه آردیه‌سی هپ سزك بجریکسزلکلریکزدندر . یا بونك چاره‌سنی کوروك یاخود ایشلریمك باشندن چکیلك » دیه آزارلر صاچمغه باشلامش . اوروج بك آز نوکجه نولدوگی ایچین اونك یرینه لالا بایزید پاشانك قارده‌شی حمزه بك کچیرلمش . حمزه بك کوزل بر جنك دوزه‌نی ایله

يالالرينه قاپيلان پادشاه حاجى عوض پاشانك گوزلرينى اويدورمش .

٨٢٨ هجرت يلنده پادشاه ادرنه‌يه گچمش والوان بك وخادم شرف‌الدين پاشا وريحان پاشالر پادشاهك «شاه آنا» ديه چاغيرديغى گرميان اوغلو يعقوب بگك قاريسى و پادشاهه طايه‌لق ايتديگى ايچين «طايه قادين» ديه آكيلان خليل پاشانك قاريسى سينوبدن اسفنديار بگك قيزى «فاطمه» خاتمى گتيرمشلر . ادرنه‌ده اولو دوگونلر قورولمش و ينه بوزمانده پادشاهك اوچ قيز قارداشندن برى اسفنديار بگك اوغلو قاسم بگه ، برى ـ صوگرادن وارنه جنگنده ئوله‌ن ـ قاراجه‌بگه ، برى‌ده باش وزير ابراهيم پاشانك كوچوك اوغلو محمود چلبى‌يه ويرلمش .

ينه بوسنه ايچنده قسطنطنيه ايمپراطورى «مانول» ئولدوگندن يرينه گچن اوغلو «يوان» اوتوز بيك آلتين ويرگى ومورە وقاراده‌كزده‌كى يرلرينى ويره‌رك باريشقلق تازه‌له‌مش . صرب قرالى «ئه‌يته‌ن لازاروويچ» ده قوللق گونترمش .

٨٢٩ هجرت يلنده منتشا بگى الياس بك ئولمش ، پادشاهك يانده بولونان اوغوللرى اوويس واحمد بگلر

ایکنجی سلطان مراد مصطفی شهزاده‌نك بوغدوروتمسنه یك گدرلنمش وبو ایشی یاپان مزید بگی ایشندن آییرمش . بیلگیجلرك کیمیسی مزید بگك صوچو اولمادیغنی اصل صوچلو باش وزیر ابراهیم پاشا اولدوغنی سویلرلر .

بو ایشلر بیتدکدن صوڭره پادشاه دمیرطاش اوغوللرندن اومور بگی گرمیان اوغلونه سغیرلکه یوللامش اوزوج بگی آنادولو بگلر بگی ، علی بگی ده صاری خان والیسی یاپمش .

تاریخلرك « دوزمه‌جه مصطفی وشهزاده مصطفی وقعه‌لری » دیه آدلادقلری بوقارغشه‌لقلر طرافده قارا گون گوزله‌ینلری یوره‌کلندیرمش . قومشو بگلرك برچوغی آیاقلانمشلر ، الك ایلری گیده‌نی قسطمونی طرفلرنده‌کی اسفندیار بك اولمش . اسفندیار بك صینیری کچوب عثمانلی یوردونه ایلریله‌مگه باشلامش آما بولو دیوبده «بولی» دیه یازدیغمز قصبه‌نك یاننده ایکنجی سلطان مراد اوردوسیله چارپشنجه بوزولوب بریشقلق دیله‌مش . وسینوبدن باشقه بوتون یوردونی پادشاهه براقمش وگوزللکی هرطرفلرده سویله‌نیلن «قیزی» فاطمه خاتمی ده پادشاهه ویرمش .

بوجنکدن دونوشده باش وزیر ابراهیم پاشانك

چالیشمشلر آما زواللی شهزاده شارابجی یه بك قاپیلدیغی ایچین سوزوندن چیقمه‌مش .

میخال اوغلو محمد بگك عسکرلری ایله مصطفی شهزاده یانده‌کی قارامان وگرمیان عسکرلرینك قوماندانی اولان تاج‌الدین اوغلو آره‌سنده‌کی جنکده میخال اوغلو ئولمش وعسکری‌ده بوزولمغه یوزطوتمش اولدوغی برصره‌ده ایکنجی سولطان مراد اوردوسیله برلکده گلوب یتشدکلرندن ایکنجی سولطان مراد جنگی قازانمش شارابجی الیاس‌ده زواللی مصطفی شهزاده‌یی کندی الیله میراخور مزید بگه تسلیم ایتمش . اوده ازنیق یانده بر انجیر آغاجنه آصوب ئولدورمش . بوایشلره قارشیلق قافاسی قوپارلمق لازم اولان شارابجی الیاس سنجاق بگی اولمش (!) . . . . وپادشاهك اوته‌کی قارده‌شلری محمود ویوسف چلبیلرك‌ده گوزلری اویدورولمش .

بوایشلر ۸۲۶ ییلنده اولوب بیتدیگندن بورسایه گتیریلوب ییشیلده‌کی چلبی سولطان محمد توربه‌سنه گومولن مصطفی شهزاده‌نك‌ده ۸۲۶ده ئولدوگی آکلاشیلیر . [*]

---

[*] توربه‌ده مصطفی چلبینك باش اوجونده (۸۳۲) دیه گوسترلمش . بورسا وه‌باسنده ئولن شهزاده‌لرك باشنده ۸۳۲ یازیلی اولدوغی ایچین بونی‌ده اویله صانمشلر . دوغروسی ۸۲۶ دره بویله دوغرولتمق لازمدر .

اولان فیروز پاشا اوغلو علی بك ایله جنگه باشلامش .

علی بك ، قلعه‌سنی — قرق گون قادار — ارکك گبی قورومقده ایکن پادشاهدن گلن بر مکتوب قلعه‌قاپولرینی شهزاده مصطفایه آچمه‌سنی واونی دیله‌دیکنی یاپمقده سربست براقمه‌سنی بیلدیردیگندن پادشاهك سوزونی طوتوب قلعه قاپولرینی آچمش . مصطفا چلبی‌ده ازنیقه گیروب عثمانلیلره باش‌وزیرلك ایدن چاندارلی اوغوللرینك ازنیقده‌کی بویوك سرایلرنده پادشاهلق ایتمگه باشلامش . دیوانلر قورمش ، رتبه‌لر ، ویرمس ، آیلقلر باغلامش .

گونك برنده ایکنجی سلطان مراد اوردوسنك اوك قوللری ، باشلرنده میخال اوغلو محمد بك اولدوغی حالده ازنیق اوگونده گورولمش .

(شهزاده مصطفا چلبی قسطنطنیه‌ده ایکن شارابجی الیاس ایکنجی سولطان مرادك ویره‌جکی سانجاق بکلکنی داها یاغلیجه بولدوغی ایچین شهزاده‌یی پادشاهه تسلیم ایتمکه سوز ویرمش . ایشته ازنیق قوماندانی فیروز پاشا اوغلو علی بك اونك ایچین ازنیقی تسلیم ایتمش .

فسادی آیاقلاندیران شارابجی ، سوندوردن ینه شارابجی آما بوش بوشونه دکل .)

ایشده بر فساد اولدوغنی قارامان بگنك ویردیگی عسکرلر آکلامغه باشلامشلر وشهزاده‌یی قورتارمغه چوق

قادار مصطفى شهزاده‌یه یاردم ایتمش . یاننده بر قونجك طوپلاندیغنی گوردن كوچوك شهزاده بورسا اوستونه یورومش . « فدیه قیصیغی » دینلن قاپلی قیا بوغازی آغزنده‌كی كویه قادار گلمش . بیقیقلری بوگون گوزه چارپمقده اولان اویرلر ، اوزمانلرده بایاغی قالابالق وزنكینجه ایمش . اوندن باشقه عسكرلكجه‌ده ایشه یارایه‌جق گبی اولدوغندن مصطفى شهزاده بوراده كندینه چكی دوزدن ویردكدن صوكرا بورسا اوستونه یورومگه حضرلانمش .

بورسالیلر ایكی كشی یوللایوب یوز طوپ قوماش هدیه ویرمشلر وكندیلری قلعه‌یه قاپانمشلر .

گیدن ایلچیلر « شهزاده حضرتلرینك تختده حقی اولدوغنی بیلیورز اما ئوگجه‌دن بویوك شهزاده‌نك پادشاهلغنی قبول ایتدك . شمدی او سوزومزی بوزه‌مایز وبورسانك قلعه‌سی بویوك ، عسكری چوقدر ، اله گچیرمگه قالقارلرسه اوزون زمان لازم . الك ایسی داها چابق اله گچه‌جك قلعه‌لره گیدرسه‌گز سزك ایچینده ایی اولور » دیه قلعه‌یی ویرمیه‌جكلرینی آلت پرده‌دن طوتدوره‌رق اكلاتمشلر وشهزاده‌یی قاندیرمشلر .

بوندن صوكرا شهزاده مصطفى چلبی قسطنطنیه‌یه گیدوب صوكرا ازنیق اوستونه یورومش واوراده قلعه‌بگی

بو آدم اگر مصطفی چلبی ایسه ئولوسی نره‌یه گومولدوگی بیلنه‌مدیگی ایچین بك آجینیر .

بوقاریشیقلغی قیزیشدیران آصل قسطنطنیه ایمپراطوری اولدوغی ایچین فساد یاتیشنجه اونکله حسابلاشمق اونودولمه‌مش ، صاییسی چوقه واران براوردو قسطنطنیه‌یی گوزلجه قوشاتمش ، بو صیقیشدیرمه قسطنطنیه‌یی ئه‌زه‌جك برحاله گلمش ؛ آما بیزانس آلتینلری ، قارامان فسادلری ، شارلاجی دولابلری ایشی چویرمش ، قسطنطنیه بو اڭ صوڭ صیقیشدیرمه‌دن‌ده یاقه‌سنی قورتاره‌بیلمش .

آز یوقارده سویلدیگمز گبی ایکنجی سولطان مراد قارده‌شلرینه قیمه‌مش ، اونلری ئولدورته‌مش ، محمود چلبی ایله یوسف چلبی‌یی بورسا سرایلرنده سربست پاشادیورمش . اون اوچ یاشنده‌کی مصطفی چلبی‌ده حمیدایلینده واليلك ایدیورمش . بوقاریده (١٥٠) نجی یاپراقده‌ده برقانجیقلغنی گوردوگمز شارلاجی الیاس بوکوچوك شهزاده‌نك یاننه صوقولمش و « اورته‌لغك قاریشقلغنه یاپانجی قالمه‌یوب آناطولوده برپادشاهلق قورمغه چالیشمه‌سنی واگر بویله یاپمازسه چوق گچمه‌دن قافاسی کسیله‌جگنی » زواللینك قافاسنه صوقمش . مصطفی چلبیده آیاقلانمش .

بویله وقتلر قوللایان قارامان اوغلوده الندن گلدیگی

آزالوب . تکرینك یاردیمی کندیلرنده اولدوغنه ایناناں ایکنجی سولطان مراد طرفنده چوقالمقده ایکن آرایه وزیرلرك قوردوغی دوزه‌نلر ، چویردکاری دولابلرده گیرمش .

بدوی چارداغندن گتیردیله‌ن میخال اوغلو محمد بك بر گیجه دزه قیدسنه گلوب :

— بره اوره‌نوس اوغوللری ، آبه‌کوملو اینشولری ، طورخان اوغوللری ! نه‌ایدیگی بلیرسز بر آدمه ناصل ایناندیکز ؟ عثمانلی تختنك بربجك پادشاهنه نه جسارتله قلیج چکه‌جکسکز . بابالریمزك بوقادار امکلرله قوردوغی بوگوزل یاپی‌یی ، بو شه‌ن یوردو اونلرك ضوروونلری اولان بزلرمی ییقه‌جغز . باقیك ، ده‌ده‌لریمزك باش اوجومزده دولاشان روحلری بزه لعنت یاغدیریور ! . . .

دیه باشلادیغی آجی سوزلری ، عسکری یوموشاتمش ودوزه‌نلردن قوشقوللانان جنید اوغلو ازمیره دوغرو قاچارکن اونی دویان دوزمه‌جه مصطفاده لاپسکیدن گلیبولی‌یه گچمش . اوردوسی ایکنجی سولطان مراده تسلیم اولمش . پادشاهده صوچلرینی باغشلامش .

بوندن صوکرا دوزمه‌جه‌نك آردی براقیلمامش ، طونجه‌بویونده‌کی قیزیل آغاج یکیجه‌سنده‌یاقاسی اله گچیریلوب ادرنه‌ده آصیلمش .

آما ایش بویله بیتمه‌مش . عسکرلکده « قوهٔ معنویه » دینلن بر قوت وار . ال ایله دوقونوله‌مایان ، گوزله گوروله‌مه‌ین ، یالکز قفالرله دوشونوله‌ن بو قوت هانکی طرفده ایسه او طرفلك قازانه‌جغنه ایشته بو اولو اووه صوبی ای بر نمونه‌کدر .

سولطان مراد اوردوسنده بولونان امیر سولطان « محمد شمس الدین البخاری » سولطان مراد طرفنك قازانمه‌سی ایچین دعا ایدییورمش .

ایشته بر جنگك صوگونه دوقونه‌جق بر قوت . ایشته ایکی طرفك قوتی اولچمك ایچین قوللانه‌جق ترازینك آغیر درهملری .

عسکر آره‌سنه یاییلان بو سوز ، توکجه‌دن بك آز فیسیلدیلره سبب اولورکن ، بوزنی قنامغه باشلایان دوزمه‌جه‌نك بو بوزون قنامه‌سی اوزاییوریجه سوز آغزدن آغزه یاییله‌رق ایکنجی سولطان مراد طرفنی سویندیره‌جك دوزمه‌جه طرفنی دوشوندوره‌جك قدار بویومش . دورمه‌یوب آقان قان دوزمه‌جه مصطفانی ضعیفلاتمش . دوزت گون قارشی قوشی‌یه اللری باغلی دوران اوردولر شوسویله‌دیگمز حالده ایکن یعنی جوقموغه گووه‌نه‌ن دوزمه‌جه مصطفی عسکرنده‌کی « قوهٔ معنویه »

بیله ایکنجی سولطان مرادله چارپیشه‌جق قادار گوزه کسدیرمش . طوپارلادیغی اوردونی آنادولویه گچیروب اولو آباد ولوباط دینان « اولو اووه » قیسنده ایکنجی سولطان مرادك قارشیسنه دیزمش .

اوردوسننك صاییسی اون بیگی گچمه‌ین سولطان مراد ؛ اولو اووه کوپروسنی ییقدیروب صول طرفنی آبولیوند گولونه دایامش ، اوکونی‌ده ایچنده قایقلر یوزه بیله‌جك قدار دوین اولان اولو اووه صوی ایله قاپامش اولدوغندن دوزمه مصطفی اللی بیك کشیلك اوردوسننك صاغ طرفنی ــ بوگون بیله ییقیقلری گوروله‌کده اولان ــ اولو اووه قعه‌سنه دایاتوب اولو اووه صوی ایکی طرفك آره‌سنده قالمش .

دوشونولوبجه ، عثمانلی اوردوسی بری اوته‌کندن بش کره بویوك ایکی پارچه‌یه آیرلمش ، آره‌لرندن گچن بردره‌نك ایکی قیسنه دیزلمشلر بر اشارتله قارداش قارداشه ، بابا اوغوله قلیج صاللامغه حاضرلانمش . هر ایکی طرفده جسارتده ، جنگه دایانمقده ، برئورنك . بوجنگك ناصل بیته‌جگنی کسدیرمك قادار قولای هیچ برشی اوله‌ماز .....

ایکنجی سولطان مرادك غیب ایده‌جگنی بولوب چیقارمق ایچین چوق دوشونمك ایسته‌مز .

دوكولدوكى يره قدار سوردن آطلر ده كيزى وقاره ده كيز قيلرينى كنديسنه براقديرمق ايچين ، سوز آلمش .

دوزمه‌جه مصطفى روم ايلنده كوروتجه اورنوس اوغوللرى ، طورخان اوغوللرى ، كوملو اوغوللرى كنديسنك شهزاده اولدوغنه قانه‌رق همان اوكا قاتيلمشلر .

بو ايشلر بورساده ايشيدلنجه ايكنجى سولطان مراد آز صوكره باش وزير ابراهيم پاشايه آلدانه‌رق بورسادن اوزاقلاشديرديغى دميرطاش اوغوللرندن اومور ، اوروج ، على بكلرى باشنه طوپلايوب حاجى عوض پاشا وباش وزير ابراهيم پاشا ولالا بايزيد پاشا ايله برلكده نه ياپيله‌جغنى سوزلاشمشلر . صوڭ سوزلرى « لالا بايزيد پاشانك بو ايشى تميزله‌مه‌سى » اولمش .

لالا بايزيد پاشا آناطولو حصارندن بوغازى آشوب . روم ايلى به كچمش وسازلى دره‌ده قارشيلاشديغى دوزمه‌جه مصطفى اوردوسى ايله اوروشمغه ميدان قالمه‌دن يانندكى عسكرلر او طرفه كچيويرمشلر ، بايزيد پاشا يالڭز باشنه برايش بچره‌ميه‌جكى ايچين كنديسنى برلكده‌كى كوسترمش اما اينانديره‌مه‌مش ، اڭ صوڭو قافاسى كسيلمش .

لالا بايزيد پاشا عسكرى ده قاتيلنجه دوزمه‌نك يانندكى قوت بايغى چوقلمش و آرتق روم ايلنده دكل آناطولوده

او زمانلر بر مملکتده پادشاه ئولمه‌سی دیمك ، باشی بوش قالمش بر سوزو قویونك گوزو گوزدوگی یره گیتمه‌سی گبی بر قارغه‌شه‌لق وقتی دیمك اولدوغی گبی ، عثمانلی تاریخلرنده بوندن باشقه یگی بر پادشاهك تخته چیقمه‌سی کندندن باشقه نه قادار شهزاده وارسه هپسنك «بوغولمه وقتی» گلمش دیمك گبی اولدوغندن ایکنجی سولطان مراددن‌ده بکله‌نن کندندن باشقه نه‌قادار شهزاده وارسه هپسنی ئولدوروب بوغدورمقدی . یگی پادشاه بویله یاپمه‌مش . قارده‌شلرینك هیچ بر قیلنه دوقونمه‌مش ، اونلری بورساده‌کی سرایلرده سربست یاشاتمش . بوتون تاریخ کتابلری پادشاهك بو بویوکلوگنی یازه یازه بیتیره‌مه‌یورلر .

قسطنطنیه ایمپراطوری‌ده محمد چلبینك ئولومنی عثمانلی طوپراغنده یگی قاریشقلقلرك باشلانغجی صانمش و محمدچلبی وقتنده‌کی «مصطفی چلبی‌یم» دیه اورته‌یه چیقان و محمدچلبی ایله چارپیشوب‌ده بوزولونجه قسطنطنیه ایمپراطورینه صیغینان آدمی [٠] مدللی آطه‌سندن گتیردوب گلیبولی‌یه چیقارمش و قویویرمه‌دن ئوگجه « اگر بر ایش بجرویده روم‌ایلنه یرله‌شیرسه سلانیکدن ، طونه‌نك قاره ده گیزه

---

[٠] یارانی ١٧٤

سکیزنجی پادشاه ایکنجی سولطان مراد

اورته بویلو ، قیرمزی یه قاچار آق بکزلی ، طوپارلاق یوزلو ، قویو ئه‌لا گوزلو ، قومراك صاچلی صقاللی ، سیرك دیشلی ، شهلا باقیشلی دیه آکیلان بوپادشاه باباسی ئولدوگی گونلرده اماسیه‌ده والی ایمش .

لالابایزید پاشانك یوللادیغی خبر یتیشنجه چارچابوق آتلانوب یوله چیقمش وبورسایه گلوب تخته اوتورمش .

ایکنجی سولطان مراد تخته چیقدیغی زمان اون سکز یاشنده بر گنج ایمش . بلینه قلیجنی بورساده‌کی « امیر سولطان » قوشاتمش . ایشته پادشاهلره قلیج قوشاتمق او زماندن قالمش‌که « تقلید سیف » دنیلن بو دوزنه هر پادشاه اویمش . هیسی دگرلی بر بیلگیچ الیله قلیج قوشانه‌رق « علما » ایچین ایچلرنده نه قدار درین دویغولر اولدوغنی هروقت گوستره گلمشلردر . [*]

[*] « قلیج قوشاتمه » نك نیکبولی جنکندن صوکرا ایلك ئولجه یلدیرم بایزید وقتنده عادت ایدنلدیکی ده ئوکه سورنلر وار .

شو بيت اوقونوب برده امیر سلیمان چلبینك كوركوتوك سرخوش ، حمامدن زورله سرایینه گوتورولدوگی ؛ اورادن گیجه‌یه قادار آییلمه‌سی بكله‌نوب آزیجق عقلی باشنه گلیر گلمز آرد قاپیلردن قاچیرلدیغی و دیگلنمكه میدان بولمه‌مه‌دن دو گنجیلر كویونده ئولدورولدوكی دوشونولورسه اوزوالی بیت دوزمگه‌دگل توبه ایتمكه بیله آز زمان بولمش اولدوغی و بو بیتك باشقه‌سی طرفندن دوزولدوگی آكلاشیلیر. ١٥٤ نجی پاراقده سویلندیگی گبی سلیمان چلبینك سویله‌دیگی بیتلر بولونه‌مه‌مشدر .

بورسانك الكسوسلو جامعی اولوب کونلرلك ساعتلرجه کوزلرینی آییره مدقلری یشیل جامع وتوربه وعمارت، مدرسه‌ده بوزمانده یاپیلمش.

تخت قاوغاسنك ایلك ییللرنده یعنی امیر سلیمان چلبینك بورسایه کلدیکی زمانلرده بورسا ذوق واکلنجه کونلری‌ده کورمش کچیرمش، شمدی نالینجیلر (نعلینجیلر) حمامی دیه آکیلان «طحل» حمامنك قبه‌سی، آق جنینك اویوشدوردوغی قافالرك باغریشلریله، کوزل یوزلو، طاتلی سوزلو تورکوجولرك هی‌هیلریله، مددلریله کونلرجه، هفته‌لرجه ایکله‌مش، چینلامش.

صوك کونلرنده امیر سلیمان چلبی ایچکی‌یه توبه ایتمش دیرلر وعطا تاریخنك دوردونجی کتابنك دوقسان دوردونجی یاپراغنده شویله بر بیت‌ده وار :

«شهزادهٔ کبیر ییلدیرم بایزیدخان سلیمان چلبی درزمان حلول نفس واپسین»

دریغا نفس النده نیك نامی پایمال ایتدم
شراب آله بکزتدم ایچوب قانم وبال ایتدم
نیجه زاریلغ ایتدم باغ وراغ ملك ودولتده
بن اول زنبوردوندم کیم نه موم ایتدم نه بال ایتدم
حرامیکن نه حرمتلر ایتدم یوز صوین دوکدم
عدویه کوز کوره تسلیم اولوب قانم حلال ایتدم
کیروب حمامه خلوت پوته‌سنده جانکزار اولدم
زرم قال اولمدی ناپخته قلدم نیجه قال ایتدم

اوته‌نی بری‌نی دوزه‌لدیرکن بورسانی شنلندیرمگی‌ده اونوتمه‌مش .

بورسا قلعه‌سننك بر قاپی ، پیکار باشی قاپیسی ، زندان قاپیسی ، قاپلیجه قاپیسی ، حصار قاپیسی آدلی بش قاپیسندن حصار قاپیسی ویرانه‌مش اولدوغندن اوستا قوپوب یکیدن یاپدیرمش . بونی شوطاشده‌کی یازیدن اوگره‌نیورز :

احدی وعشرین وثمانمئه [*]
امر بتجدید هذالباب السلطانیه السلطان بن
السلطان سلطان محمد بایزید خان خلد سلطانه فی اول جمادی الثانی

محمد چلبی بورسا سراینك بر کنارینه ، داها یاپی یاپدیره‌رق سرایی بویوتمش . بونك نره‌لرده اولدوغنی چوق آرادم . بر یرده اسکی یاپی ایزلری بولدوم ، گوکلم پك قانمه‌دی آما باشقه بر یردده بولامدم . حصار قاپیسندن گیرمه‌دن شمدیکی پولیس قارا قولونك یانندن ، گون دوغو طرفنه دوغرو یورونورسه اڭ اوچده بویوك بر ئه‌و وار [**] ایشته او ئه‌وك اولدوغی یرلرده چلبی سولطان محمد کوشکلر یاپدیرمش .

---

[*] بوطاش « بروسه موزهٔ همایون شعبه‌سنده » ٢٢٣ صایی ایله بولونه‌بیلیر . ١٥ تشرین ثانی ١٣٢٠ ییلنده قلعه‌نك بوقاپیسی ییقدیرلدیغی زمان موزه‌یه کوتورولمش .

[**] شمدی او ئه‌وده « بروسه ردیف فرقه‌سی قوماندانی جمال پاشا حضرتلری » اوتورویور .

یکی باصیلان کتابلر « قارامان اوغلو بورسایی براقوب قاچارکنییلدیرملک توربه‌سنی آچوب ایچندن کمیکلرینی چیقاروب یاقدیغنی » یازییورلر . الك اسکی کتابلرده بویله برشی کوروشیور . تاج‌التواریخ شویله‌جه یازمش :

« لاجرم مزید رعت وندم برله فرار مسلکنه وضع قدم ایدوب شهره آتش براقدی وشرارهٔ شرارت ایله اول خطهٔ دلارایی یاقدی وکلدوکی دربندلر مسدود اولمغین کرماستی یولندن دیار نکبت مدارینه عزم ایلدی »

اسکی کتابلرده بولونان بیالکی بوقادار . اسکی طاشلردزده براز شی اوکره‌نیلیور :

« امر بهذه العمارة الشریفه [*]
سلطان الغزاة والمجاهدین اورخان بك بن
عثمان بك طاب ثراهما فی سنه اربعین وسبعمائه وحرق ولد
قرمان ثم اتم الناظر وهوالوزیرالاکبر بایزید پاشا باشارة
السلطان ابن السلطان سلطان محمد بن بایزید خان خلد سلطانه فی سنه
عشرین وثمانمائه »

شو یازی اوقونونجه قارامان اوغلونك یاقدیغی یانغینده اورخان جامعی ده یاندیغی وصوکرادن یاپدیرلدیغی آکلاشیلیر .

ایشته تخت قاوغاسی کونلرنده بورساده بوایشلر اولمش .

چلبی سولطان محمد عثمانلی تختنده باشلی باشنه قالنجه

[*] نوقطه قونمه‌یان یرلرده طاشده‌ده نوقطه یوق .

یاغمالرك، قاراگونلرك بو آجی باشلانغجی صوكرالری‌ده سوروب گیتمش .

ایكنجی یاغمانی؛ ییلدیریمك اوغلو عیساچلبی یاپدیرمش.[*] تاج التواریخ بو یاغمانی شویله اڭلادییور :

« . . . بروسه شهرینه گلدی . هرچندكه اول مقدمات مموهه ومقالات عرموجهه ایله اول شهر دلفریب اهلنی فریب ورطه‌سنه قریب ایتمكه سعی وكوشش ومرجل طمع خامی آتش حرصله جوشش ایتدی . كلامی حیز قبولندن دور وافاده رتبه‌سندن مهجور دوشوب مرامی نه ایدوكین استشمام ایتمكین اعیان شهر مجدداً مظهر قهر اولمق خوفی ایله خفیةً حصاره التجا ایدوب مداخلنی سد وعیسی چلبینك مرادینی رد ایتدیلر . اول دخی مقتضای تهور ایله تصور مآل حالدن غافل اولوب خارج شهری یغما وغارت واهالی عرضهٔ خسارت ایدوب تعدی دستنی دراز وتطاول پنجه‌سنی باز ایدوب ایمان وعهودینی فراموش وشاهد مقصودینی دراغوش ایتدی . »

بوندن صوكرا قارامان اوغلو محمد بگك بورسایی صیقشدیرمه‌سی و حاجی عوض بگك قلعه‌نی ویرمه‌مسی یوزوندن آچیلان جنكلرده بورسالیلر ایجه صیقنتی چكمشلر [**] واك صوكو موسا چلبینك ئولوسی گلدیگی زمان محمد بك قلعه طیشنده‌كی محله‌لری یاقوب ییقوب براقوب قاچمش .

---

[*] یاپراق « ۱٤٦ »

[**] یاپراق [۱٦٤ و ۱٦٥]

پریشان ومکدر ایتدیلر ونیجه مدارس ومساجدی اصطبل دواب ونیجه معابدده کار ناصواب ایتدیلر . حتی منقولدرکه جامع کبیرده نزول ایدوب اول عبادتگاهده ناسزا عمللر ایتدیلر وایچی طیشی مربطدواب ومواشی ونیجه شنایع اول قوم بدضایعدن ناشی وفاشی ونظام اسلام اول ایام الندن متلاشی اولدی . »

بورسا یاغماسنده امیر سولطان ایله مولّا فناری‌یی وشیخ محمد جرزی‌یی طوتوب زنجیرلرله باغلامشلر اما صوگره‌دن گوگللرینی آلوب ، گولر یوز گوسترەرك کوتاهیه‌ده‌کی دەمیرك یاننه یوللامشلر .

تاج‌التواریخ بو ایشی‌ده شویله‌جه اگلاتیور :

« حتی قطب دائرهٔ ولایت ومحور کرهٔ هدایت سید بقایای مقربان باری (حضرت سید محمد بخاری) که حالا مزار مبترکاری بلدهٔ مزبوره‌ده مشهور ومطاف نزدیك ودوردر واستاد العلماءالفحول جامع‌المعقول مولاناالعلامه والحبرالفهامه شمع جمع بزرکواری (مولانا شمس‌الدین فناری) وفخرالمحدثین وزخرالحفاظ سند علمای دین (شیخ محمدجزری) قدس‌الله وافاض علینا انوارهم اول معرکهٔ آشوب وطوفان قیامت اسلوبده اول ستمکران عبوس النده کرفتار ومحبوس اولوب قیدبند ایله امیر شیخ نورالدین [*] مجلسنه احضار اولندیلر . امیر نورالدین جبین سعادت قریننده نور دین التماعنی ورتب علیه‌لرینك مزید ارتفاعنی مشاهده ایدیجك اول سروران سلسلهٔ علما ومشایخی سلاسل اغلالدن اطلاق ایدوب مزید اجلال ایله کوتاهیه‌ده امیر تیموره ارسال ایتدی . »

---

[*] امیر شیخ نورالدین دەمیرك توکلو جنك ارلرندندر .

محمدانجنون، نقاش علی اوغلی علی الیاس، اویمه‌جی عبدالعزیز اوغلو محمد .

بو زمانده بورسا :

ییلدیرم بایزید دمیره اسیر دوشدوکدن صوکرا بورسانك گچیردیکی گونلر پك آجیقلیدر . امیر سلیمان چلبی‌یی قوغالایوب گلن دمیرك عسکرلری بورسایی یغما ایتمشلر ، برچوق قانلر دوکمشلر ، یاپمدقلری فنالق قالمامش . اولوجامعه حیوانلرینی باغلامق گبی دینسزلکلر بیله یاپمشلر .

تاج التواریخ بورسا یغماسنی شویله اکلاتیور :

« دمیر میرزا جهانگیر نام اوغلینك اوغلی میرزا محمد سلطانی بروسه‌یی غارت ایدوب خزانهٔ سلطانی ضبط ایچون روان ، ونیجه عوانی یانجه دوان ایتدی وامیر سلیمان اول جانبده ایدوکندن آگاه اولوب آذربایجان حاکمی اولان میرزا میرانشاهی عسکری ایله میرزای مزبوره قوشدی . امر سلیمان دخی اول دیوسیرتلرك موکلان آجل کبی استعجاللرندن آگاه اولیجق خزانهٔ سلطانده بولدیغی نفایس امتعه واثوابی انتخاب ایدوب روم ایلی یقاسنه گچدی . میرزا محمد سلطان دخی اوتوز بیك مقداری سوار تباهکار ایله بروسه‌یی غارت ایدوب بر وجهله تعدی دستنی دراز وخسارت یججه‌سین باز ایتدیلرکه :

ان الدیار تصنعصنعت ارکانها
وانقاض فوق عروشها جدرانها

فحواسی مفهوم اهل نهی اولدی . ییقمادقلری محل ویاقمادقلری محله قلمادی . اهل اسلامك اموال ودماسنی هدر واحواللرینی

بك واوغلو عيسا بك ، كور شاه ملك ، مقبل صوباشى ، بوداق بك ، بيجر اوغلو حمزه بك ، علوان بك ، پاشايكيت ، يكيچرى اغاسى حسن اغا ، فيروز پاشا اوغلو يعقوب بك ،

بو زمانده‌كى اولو بيلكيجلر وشيخلر :

بخارالى محمد شمس‌الدين (امير سلطان) ايله محمد حمزة‌الفنارى و عجمستانلى فخرالدين ، سماولى شيخ بدرالدين ، هراتلى حيدر ، صارى يعقوب ، قارا يعقوب ، صوفو بايزيد ، فضل‌الله ، كافيه‌جى محمد محى‌الدين وشيخ عبداللطيف ، شيخ عبدالمعطى ، شيخ شجاع ، پيرالياس ، شيخ عبدالرحمن ، شيخ عبدالرحيم ، شيخ ذكريا ، شيخ لطف‌الله ، مظفرالدين ، شيخ بدرالدين دقيق ، شيخ بابا نخاسى ، شيخ صلاح‌الدين ، شيخ مصلح‌الدين خليفه ، شيخ عمر دده .

بو زمانده‌كى هكيملر :

ايلك عثمانلى هكيمى اولان گرميانلى سنان [*] وكورد اوزان .

بو زمانده‌كى اينجه ايشجيلر :

تبريزلى احمد ، ياپيجى على اوغلو حسين ، چينيجى

---

[*] شيخى آديله بيتلرده دوزمش .

محمد چلبی ایله سلانیك اووه‌سنده‌كی جنكلری یازیلان مصطفی‌ده پاره باصدیرمشدر . ایشته نمونه‌گی :

ادرنه :

گوموش عثمانلی آقچه‌سی (آقچهٔ عثمانی)

« بریوزو »

مصطفی بن بایزید خان	خلد ملكه ضرب ادرنه ٤ سنه ٨٢٢

آغیرلغی (٥) قیراط (٣) حبه بویوكلوكی (قطری) ١١ میلمتره

اقصاق ده‌میرله بیرلیكده باصدیردیغی پاره‌نك باقری‌ده واردر .

تخت قاوغه‌سی باشلادیغندن سلطان محمد چلبینك اولدوكی یه‌ قادار باش وزیر :

جاندارلی اوغلو علی پاشا ، اوغلو ابراهیم پاشا .

بو زمانده‌كی وزیرلر واوكلو بكلر :

لالا بایزید پاشا ، ده‌میرطاش پاشا ، اوره‌نوس بك ، حاجی عوض پاشا ، ابراهیم پاشا ، (صوكرادن باش وزیر اولمشدر .) ده‌میرطاش پاشا اوغلو اومور بك ، اوروج بك ، علی بك ، اوره‌نوس بك اوغلو علی بك وسنان بك ، میخال اوغلو محمد بك ویخشی بك ، بایزید پاشانك قارداشی حمزه

باشقه تورلوسی :

«بریوزو» «اوته‌کی یوزو»

بایزید
محمد بن
خان نصره
عز

خلد ملکه
ضرب
سرز
۸۲۲

آغیرلغی (۵) قیراط (۲) حبه بویوکلوکی (قطری) ۱۳ میلمتره

نره‌لرده باصلدیغی بیلنه‌مه‌ین پاره‌لر :

«بریوزو» «اوته‌کی یوزو»

سلطان بن
بن سلطان محمد با
یزید خان

سلب
ضرب
خلد ۸۹۱ ملکه
زید عمر

آغیرلغی (۵) قیراط (۲) حبه بویوکلوکی (قطری) ۱۱ میلمتره

باقر (مانغیر)

«بریوزو» «اوته‌کی یوزو»

محمد
بن بایزید

(اوقونور)
خلد ملکه
۸

بویوکلوکی (قطری) ۱۷ میلمتره

«مصطفی چلبی‌یه» دیه اورته‌یه چیقان واسکی کتابلرده دوزمه‌جه مصطفی دیه اکیلوب آز ئوکجه‌کی یازاقلرده

ادرنه‌ده :

گوموش : عثمانلی آقچه‌سی (آقچهٔ عثمانی)

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
سلطان بن	ضرب ادرنه
بن سلطان محمد	خلد ۸۹٦ ملکه
بایزید خان	زید عمره
آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه	بویوکلوکی (قطری) ١٢ میلیمتره اون برلکی‌ده وارمش .

باشقه بر تورلوسی :

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
بایزید	خلد ملکه
محمد بن	ادرنه ضرب
خان نصره	٨٢٢
عزّ	
آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه	بویوکلوکی (قطری) ١١ میلیمتره

سیروزده :

گوموش : عثمانلی آقچه‌سی (آقچهٔ عثمانی)

« بریوزو »	«اوته‌کی یوزو »
	سروز
سلطان بن	ضرب
بن سلطان محمد با	خلد ۸۹٦ ملکه
یزید خان	زید عمر
آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه	بویوکلوکی (قطری) ١٣ میلیمتره

بورساده :

گوموش : عثمانلی آقچه‌سی (آقچهٔ عثمانی)

« بر یوزو » — سلطان بن / بن سلطان محمد / بایزیدخان / آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه

« اوته‌کی یوزو » — ضرب بروسا [*] / خلد ٨١ / ٦ ملکه / زید عمره / بویوکلوکی (قطری) ١١ میلمتره

باشقه بر تورلوسی :

« بر یوزو » — بایزید / محمد بن / خان نصره / عز / آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه

« اوته‌کی یوزو » — خلد ملکه / (بروسا ضرب) / ٨٢٢ / بویوکلوکی (قطری) ١١ میلمتره

آیاثلوغده :

گوموش : عثمانلی آقچه‌سی (آقچهٔ عثمانی)

« بر یوزو » — بایزید / محمد بن / خان نصره / عز / آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه

« اوته‌کی یوزو » — خلد / (آیاثلق ضرب) / ٨٢٢ / بویوکلوکی (قطری) ١٣ میلمتره

[*] یدیجی یاپراقده « بورسانك آدی ، بورسه ، بورسا ، بروسه ، بروسا ، برسه ، برسا دیه قیلفدن قیلفه صوقولمش » دیمشدم . ایشته ، بوپاره‌لرك اوستونده‌كی یازیلیشلری کورنلر او سوزلری کندیلکمدن اویدورمدیغمه اینانیرلر .

درین بیلیشلرینی داها ایجه‌لکله گوستره‌جکمز ایچین شمدیلك سویلدیگی بر بیتی یازیویریورز :

جهان خصم اولسه حقدن نصرت ایسته
ارنلردن دعا و همت ایسته
چاوب دین عشقنه اعدایه شمشیر
آکو بن چار یاری خدمت ایسته
اکر لب تشنه ایسه‌ك ای بد اندیش
بو دشنه چشمه‌سندن شربت ایسته
کچندن کچ دمور طاشدن صاقنمه
دموری محو ایدندن قوت ایسته
چورمه یوز مخالفدن محمد
عدوی عرصه‌دن سور وسعت ایسته

چلبی سلطان محمدك باصدیردیغی پاره‌لر

محمد چلبی دها باشلی باشنه قالمه‌دن اقصاق دمیرله برلکده پاره باصدیرمش . « سکهٔ مشترکه » دینیلن بو پاره‌نك :

« بر یوزو » « اوته‌کی یوزو »

« بر یوزو »	« اوته‌کی یوزو »
لا اله الا الله	دمور خان کورکان
محمد رسول الله	محمد خان بن بایزید خان
ضرب برسه [*]	خلد ملکه
٨٠٦	

آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه بویوکلوکی (قطری) ٥ ١ میلمتره

محمد چلبی باشلی باشنه پادشاه قالدقدن صوکراشو ئورنه‌کده پاره‌لر باصدیرمشدر :

یا گلشلقلری کوکوندن قازیەجق دیکیلی بر شاهد اولدوغی دوشونولونجه محمد چلبینك ٧٩١ و ٧٩٢ دیەن بیلگیجلرك سویلدیکی وقتلرده دونیایه گلدیگنه ایناناق و بو یا گلشی اویلەجه دوغرولتمق لازم کلیر .

دوغدوغی ییلی بو قادار زورلوقله بولدوغمز بو پادشاهك تختده باشلی باشنه قالدیغی ییل ایچینده ایکی صایی گوستریلیور : بیلگیجلرك کیمیسی ٨١٦ هجرت ییلنی کیمیسی ٨١٨ هجرت ییلنی گوستریور . ٨٢٤ ییلنك جماذی‌الاولی باشلانغجنده ئولدوگی یشیل محله‌سنده ، چینیلرله قاپلی اولان مزارینك اوستونده یازیلی اولدوغی ایچین تامی تامنه بیلنه‌بیلیور . شو حالده چلبی سولطان محمد اوتوزاوچ یاشلرنده تام ایش گورەجك بریاشده ئولمشدر . ٤٨ جنکده بولونمش ، ٢٤ یاره یزی وارمش .

چلبی سولطان محمدك بیلگیسی

محمد چلبی صوفو بایزیددن درس آلمش پك بیلگیلی بر پادشاه ایمش . آگلایشی یاپدیردیغی یاپیلردنده آگلاشیلیور .

بو یاپیلری آگلادیرکن اونك گوزل دویغولرینی ،

محمد چلبینك هانكی ییلده دوغدوغنی آرایانلر هر كتابده بو تورلو گوروب شاشار قالیر . كیمیسی ٧٧٧ده دوغدو دیر ، كیمیسی ٧٨١ی گوستریر ، كیمیسی ٧٩١ده كیمیسی ده ٧٩٢ده دونیایه گتیریر . شویله بر باقیلیرسه آره‌ده‌كی آیرله بر ایكی ییل دگل اون بش ییل قادار اولویور . كتابلرده‌كی بو آیریلغی طوپلایه‌جق بر شی وارسه اوده آناسی اولان (دولت خاتون)ك باباسی ییلدیرمه گلدیگی ییلدر .

اولو دوگونلرله خداوندكار مرادغازی وقتنده ییلدیرم بایزیده آلنان گرمیان بگنك قیزی ٧٨٣ده گلین اولمش . بوصاییی بوتون كتابلر ٧٨٣ دیه گوستریور . كتابلری بوراده برله‌شنجه آره‌ده چوروك بر یرجگز قالیر . اوده (محمد چلبی باقه‌لم بو قادیندنمی دوغدو ؟) بو صورویه ویریله‌جك قارشیلق قوتلی دلیللره باغلی اولونجه محمد چلبینك ٧٨٣ دن اول دوغدوغی آكلاشیله‌جق و ٧٧٧ و ٧٨١ گوسترنلرك یاكلش یازدقلری میدانه چیقه‌جقدر .

ثوره‌گنی ١٢٥نجی یاپراقده گوستردیگمز میدانجقده‌كی دولت خاتون مزار طاشنك ـ صانكه ایلریده بویله بر قاریشیقلق اوله‌جغی بیلینیرمش گبی ـ « وهی والدة السلطان الاعظم سلطان محمد بن بایزید خان » دیه هر تورلو

قیزلرندن اوچونی ایکنجی سولطان مراد آدی شانی بلای بکلره نکاحلهمش اولدوغی یازیلی اولدوغندن محمد چلبینك دها بشقه قیزلری ده وارمش دیمکدر .

(بو شهزادهلر ایچین اولان بیلکی توربهلر ایچین آیریلان یاپراقلرده سویلنمك لازم آما سوزو یورودهبیلمك ایچین بوراده آزیجق یازیلمق لازم .

محمد چلبی اولدوکی زمان ارکك اوغوللرینك بشیده صاغ ایمش [*] قیزلرندنده اوزوز زمان پاشالرلروسولطان فاتحك اوغلو ایکنجی سولطان بایزید وقتنی بیله کورهنلر اولمش .

بعض بیلکیجلر « شهزادهلرك اك بویوکو محموددر » دیرلر آما، مراد شهزاده اولدوغی اوتهکیلرینك صاغلغنده تخته چیقمهسندن وباباسی وقتنده جنك ایشلرنده قوللانیلمهسندن آکلاشیلیور)

---

[*] احمد مدحت بك « مفصل » آدلی کتابنك ٧٨٤ نجی یاپراغنده (چلبی سلطان محمدك بش اوغلندن ایکیسی کندندناول وفات ایتدکاری جهتله ......) دیه یازمش آما ـ توربهلر ایچین آیریلان یاپراقلرده کوروله جکی اوزره ـ بو شهزادهلردن « محمود، احمد یوسف » ٨٣٢ییلندهکی بویوك بورسا وباسنده ئولمشلر . تاج التواریخ برنجی کتاب / یاپراق ٣٤٥ و کلدستهٔ ریاض عرفان / یاپراق ٤٥ . مصطفی چلبی ده سولطان ایکنجی مرادوقتنده ازنیقده براینجیر آغاجنه آصیلهرق ئولدورلمش . بونلر کورولدکدن صوکرا منصلك آلداندیغی میدانه چیقار .

سولطان چلبی محمدڭ چولوغی چوجوغی :

تاریخ کتابلری ؛ محمدچلبینڭ ، یالکز ذوالقدر اوغلو سلیمان بگڭ قیزیله ئولندیگنی یازیورلر . باشقه‌سنی گوسترمه‌یورلر . افتاق دمیرده قیزینی ویره‌جك اولدوغنی سویله‌یورلر .

ینه کتابلرده ؛ محمدچلبینڭ مراد ، محمود ، یوسف ، احمد ، مصطفی ، اورخان ؛ حسن [*] آدلی یدی چوجوغی گورولویور وسلچوق دیه برده قیز آدی گچیور .

تورب‌لرده ایسه ؛ بونلردن باشقه داها عایشه ، صفیه آدلی ایکی قیزی بولونیور وتاج التواریخده یاپراق ٣٢١ محمدچلبینڭ

[*] « تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سینڭ » آلتنجی کتابی اکلمه‌سنڭ ٨٣ نجی یاپراغنده قارولیدی افندی ایکنجی سولطان مرادڭ قارده‌شلرینی علاءالدین ، احمد ، اورخان ، حسن ، دیه گوستریورکه بونلرڭ برقاچی اکسیك یا کاشدر . علاءالدین ، سولطان مرادڭ قارده‌شی دگل اوغلودر . ٨٣٦ هجرت ییلنده ئولن بوشهزاده تاریخلرده ایزلادی بوزغونلوغی آجیسنی آرتدیرمش دیه گوستریلر .

اورخان ایله حسن ده سولطان مرادڭ قارده‌شی دگل اوغلودر . ادرنه‌ده « دارالحدیثه » گومولو ایمشلر .

احمد آدلی ؛ سولطان مرادڭ برقارده‌شی ایکی‌ده اوغلو واردر . یری گلنجه یازیله‌جقدر .

بو اورخاندن باشقه مرادیه توربه‌لرنده گومولو بر اورخان داها وار آما بو ، سولطان ایکنجی بایزیدڭ اوغلودر ٩١٨ ییلنده یاووز سولطان سلیم بوغدورمشدر .

گون دوغوسی طرفلرنده قوپه‌جق فیرطنه‌یی ، دوشونجه‌لی پادشاهلره یاقیشیر بر بویوکلوکله دوردورمش . وصوکرا قالقوب گلیبولیدن روم‌ایلی‌یه گچمش . افلاق بگیله اولان حسابی تمیزله‌مك ایچین ادرنه‌یه گلیرکن بارگیر اوستونده اینمه گلمش (نزول) . آتدن دوشمش . ایرته‌سی گون ینه آته بنمش آما بو صوك بینیشی اولمش . ٨٢٤ هجرت ییلنك جمادی‌الاولانك باشنده دیلی طوتولمش واو گیجه ئولمش . « الله رحمت ایله‌سین »

ئولدوگی عسکر آره‌سنه یاییلیرسه ینه بر فساد چیقار دیه قورقان وزیرلر پادشاهك ئولومنی قرق گون صاقلارلر . آماسیه‌ده والی اولان تخته چیقه‌جق شهزاده مراد سولطانه خبر صالدیریلیر آما سپاهیلر قوشقولانیرلر ، « ایالله پادشاهمزی گوره‌جگز » دیه آیاق دیره‌رلر . گونك برنده وزیرلر ، پادشاهك اوستونی باشنی گیدیروب تخته‌اوتوردورلر ، سپاهیلردن آیریلان بر قاچ کیشی پادشاهك قارشیسنه چیقار ، آرقه‌سنه صاقلانان بر کیمسه‌ده پادشاهك النی قولونی اوینادیر . پادشاهك صاغ اولدوغنه عسکری قاندیررلر . الکصوکو مراد شهزاده بورسایه گلوب تخته‌چیقارده اوندن صوکرا ئولدوگنی عسکره دویورورلر وگتیروب صاغلغنده حاضرلاتدیغی بورساده‌کی اوقیمتلی توربه‌سنه گومرلر .

بورسانك نه‌شمز ، اقرانسز ، برنجك زينتى اولان يشيل جامعى ايله توربه وعمارت ومدرسه بويلده ياپديرلغه باشلانمش ودەميرطاش پاشا اوغلو اومور بك ، امير سليمان چلبى طرفندن دەمير بوزغوننده قسطنطنيه ايمپراطورينه براقيلان هركه ، گبزه (گگبوزه) دارنجه ، پندك ، قارتال طرفلرينى تكرار اله گچيرمش اولدوغندن بواولو ياپيلره وقف ايدلمش .

٨٢٣ يلنده سلانيكده « انقره جنگنده نه اولدوغى بيلنه‌مه‌ين شهزادەمصطفى بنم » ديه بريسى اورتەيه چيقمش وروم ايلى بگلرندن برچوقى بونك سوزونەقاپيلوب يكيدن بر تخت قاوغاسى قيزيشديرمغه قالقيشمشلر . محمد چلبى بونلرى سلانيك اووه‌سنده ايديلن جنكده بوزمش اما مصطفى سلانيك قلعه‌سنه قپانمش . قسطنطنيه ايمپراطورى مصطفانى استانبوله آلديرتوب محمد چلبينك صاغلغنده قويويرميه‌جگنه سوز ويره‌رك گچينمه‌سى ايچين پاره باغلاتديرمش .

آزصوكرا يكيدن بويوك غائله‌لر چيقارديغنى گوره‌جگمز بو ايشده افلاق بگنك ده‌پارماغى اولدوغى ايچين محمد چلبى افلاق بگندن حساب صورمغى گرى‌يه براقه‌رق بوايش بويله يارم يامه‌لاق قاپانجه بورسايه گچمش وقاراگلق گورونه‌ن

قاپتق ایتمش وشیخ بدرالدین ایشنده ده پارماغی اولدوغی آگلاشیلدیغی ایچین بوله گتیرلمسی لازم گلمش .

محمد چلبی اوردوسنك باشنه گچه‌رك طونه قییسنه گلمش برکوی ده بر قلعه یاپدیردقدن صوکرا آقینجیلری افلاق ایچنه صالدیرمش وافلاق قطعه‌سنی ویرگی‌یه باغلادقدن صوکرا مجارستانه ده آقینجیلر صالدیره‌رق اونلری ده باریشقلق باغلامغه قوشدورمش . وبو جنگلرده چوق خدمتلری گورولن اسفندیار اوغلو قاسم بگه باباسی یوردوندن طوسیه، کنغری، قسطمونی، باقر کره‌سی (کرهٔ نحاس) طرفلری ایتمش آما اسفندیار بك اوغلونه کوجه‌نك اولدوغندن قسطمونی کندیسنه براقیلمسنی و اوته‌کی مملکتلرینك پادشاه یوردونه دوغرودن دوغرویه قاتیلمسنی ایتمش وبوبله‌جه یاپیلمش .

٨٢١ بویوك زلزله بیلیدرکه قیزیل ایرمقدن آدالر ده گیزینه قادار مملکتلرده خلق أولرنی براقوب چادرلرله اووه‌لره ، تارلالره قاچیشمش و بر تپره‌نمه‌ی اوچ آی سوردوکی ایچین هرکسك ایچنی قورقو بورومش .

ینه بو ییل ایچنده صامسون عثمانلی النه گچمش و اسکلیب طرفلرنده یرله‌شمش بر تاتار دونگی اوزادن قالدیریلوب روم ایلی طوپراغنده شمدی تاتار پازارجغی دنیلان یرده یرلشدیرلمش .

واديدان جنكده شيخ بوزولوب دلى اورمان طرفلرينه دوغرو قاچمش آما آرقه‌سندن واريلوب ياقه‌لانمش وسيروزده آصديرلمش .

بيلگيجلردن كيميسى بو قالقيشمه‌نك فنا گورور . كيميسى قالقيشمه‌يى فنا گوروب شيخك قباحتسز اولدوغنى وبوروكلوجه ايله طورلاق كمال آقيرى يولدن گيتديكنى سويلرلر . صوك زمان بيلگيجلرى ايچنده شيخك بو قالقيشمه‌سنى « دينى قورتارمق ايچين آتيلمش ايلك آديم » ديه توگه‌نلر بيله وار . [*]

سماو قصبه‌سنده يتيشه‌ن شيخ بدرالدين بك دگرلى بيلگيج ايمش . كنديسى اورخان غازى وقتندده ايش باشنده گورولدوگى ايچين آصيلديغى زمان ياشى يوزو گچمش اوله‌جق .

« مسرت القلوب » ، « لطائف الاشارات » ايله « جامع الفصولين » يازدقلرى كتابلرك اك توگلولرى ايمش .

روم ايلنده قاريشقلقلر ، آنادولوده قالقيشمه‌لر عثمانلى دولتنى اوغراشديريركن افلاق بانى [**] ميرچه‌ده گولاه

---

[*] آنادولونك بعض يرلرنده حالا بو مذهبى گودن انسانلر بولوندوغنى سويله‌يورلر . باشقه باشقه آدلرله آكيلان بو بولوك بولجولرى ديمك كه فرنكلردن بيله باصقين !

[**] بان ، بك ديمك .

از اکسیگی کبی برشی ایمش . یعنی طورلاق کمالك یایدیغی دینه گیرنلرك هپسی مالجه ، ملکجه ، وارلقجه ، دارلقجه اورتاق اوله‌جقلر . قاریلرندن باشقه هر شیلری اورته‌یه دوکوله‌جك ، هرکس ایستدیگی قادارینی آله‌جق .

یاردمسزلرك ، پرسز ، یوردسزلرك پك خوش بولدوقلری بو دین آز زمان ایچنده چوق توکنمش و محمد چلبینك ایکی کره یوللادیغی عسکرلر دده سلطانی اله گچیرەمه‌یوب قارشیسندن صاووشدقلری ایچین ایش دگرندن چوق بویومش .

اك صوکو شهزاده مراد سلطان دده سلطانی یاقه‌لایوب عسکرینی داغیتمش و کندیسی ایله ایلری کلن درویشلرینی آصدیرمش و طورلاق کمالك ده حقندن کلمش ده آنادولو قورتوله‌بیلمش .

ارنیقده‌کی شیخ بدرالدین ایشك بویوله دوکولدوکنی گورونجه سینوبه قاچمش ، اورادن روم ایلی یاقه‌سنه گچمش و آز زمان ایچنده آدینی ایشیدنلر اطرافنه طوپلانمغه باشلادیغندن یاننده کیلرك صاییسی سیروزده بولونان سلطان محمد چلبینك قوتندن آرتیق اولمش .

ایشته بو زمانده شهزاده مراد سلطان آنادولونی دوغرولتوب روم ایلنه گچمشده باباسنك قوتنی چوغالتمش

اوتوره‌قده اولان سیماولی شیخ بدرالدینك یکی بر دین چیقارمه‌سی یازیجیلره یاپراقلر دولدورمش .

بیله‌جیکی‌نی بوتون بیله‌جیکلرك پك توکدوکاری شیخ بر چوق درویشلر یتیشدیردیکی ایچین عثمانلی یوردونك هرطرفنده آدی حرمتله آکیلیر ایمش . شیخك آدملرندن « دده سولطان » دیه‌ده آکیلان بوروکلوجه [*] مصطفی صاری‌خان طرفلرنده اون‌بش بیك کیشی قادار طوپلایوب هانکی دیندن اولورسه اولسون توکونه کلنی یکی دینه دوندورمکه باشلامش .

طورلاق [**] کمال آدلی بر یهودی دونمه‌سی‌ده اوچ بیکه چیقان آدملریله مغنیسا طرفلرنده یکی دینی یایمقله اوغراشیورمش .

یکی دین بوکون فرنکلرك سوسیالیست دیدکاری « فقرانی ، اصنافی ، زنکینلره ازدیرمه‌مك » بولونه پك یاقین اولوب یالکز طورلاق کمال بر آز داها آچیق داورانوب موسقوفلرك « نیهالیست » دیدکاری « بنم مالم سنك ، سنك مالك بنم . بنم ئوم سنك ، سنك ئوك بنم » بولونده‌کی ایسته‌کلرنده‌قاریلرنده‌ده اورتاقلغی توکه‌سوده‌ن کیدیشلرینك

[*] بوروك Beuruque باشه صاریلان ساریق دیمکدر .

[**] طورلاق کماله بیله‌جیکلرك کیمیسی « خوب دین کمال » کیمیسی « هو دین کمال » ده دیورلر .

بز بو بیلکیبی جنکدن صوکرا محمد چلبینك تبریزده کی قاراقویونلی پادشاهی قارا یوسفه یوللادیغی مکتوبك ئوزنکندن چیقادق . اسکی کتابلر نشری آدلی بر مورخك یالانجیسیدرلر . یالکز اسکیلر دکل . اك صوك باصیلمش کتابلر بیله .

ایچلرندن یالکز نامق کال بکك تاریخی بویولده . تون بیلکیجلردن آیریلوب دوغرویی بولوب کوستریور .

کال بکدن باشقه بوتون تاریخ یازانلر : قارامان اوغلو محمد بکك حیله ایله بر طوزاغه دوشورولوب اوغلو ایله برابر یاقالاندیغنی وصوکرا قباحتی باغشلاندیغنی سویله یوب « بوجان بوتنده ایکن بر دها عثمان اوغوللرینه قارشی دورمام » دیدیرتیرلر وقوینوندن بر کوکرجین چیقارتدیروب الی اونك اوستونه قویدوره رق یمین ایتدیردکاری ایچین پادشاهك یاندن چیقار چیقماز کوکرجینك بوغازینی صیقوب ئولدوره رك « ایشته بوجان بوتندن چیقدی ، بزم عثمان اوغوللریله دوشمانلغمز بشیکدن مزاره قادار سوره جك » سوزلرینی سویلتدیررلر و پادشاهك بر قاچ بارکیرینی چالدیره رق یکیدن باش قالدیردیغنی سویلرلر .

بونلر اویدورمه ماصالدن باشقه برشی دکلدر . ایشك دوغریسی فرمانده یازیلاندرکه بز بویلکیبی دوغرو بولدوغمز ایچین نامق کال بکك طوتدوغی یولو کودیورز .

٨١٩ هجرت ییلنده کلیبولی ئوکونده وندیکلیلرله برده کیز جنکی اولمش وبو ایلك ده کیز قاوغاسنده عثمانلیلر بوزولمش .

ینه بو ییل ایچنده ، موسا چلبینك قاضی عسکری اولوب محمد چلبی طرفندن بیك آقچه آیاق باغلانوب ازنیقده

قاچدی . اوجاقلرمز سوندی . چوق کویلرده خروس سسی دویولماز اولدی . چنت جیبق یرلری ، تورداره توشلره یووا اولدی . حایقیرمه‌لرمز ، کوکده ملکلره ایریشدی‌ده خالزه آجیان اولمدی . ناموسلولر سیندی . ناموسسزلر یوزه چیقدی ، آرتق بیچاق کمیکه دایاندی .

خداوندکار مرادغازی وقتنده‌کی راحت وامنیت نرده ؟... [*]

اوزمانکی یوردلوقلر هپ ظالمره داغیلدی . اولو پادشاهدن آق‌شهرك عادل بر حاکمه ویرلمه‌سنی ایسته‌رز . اگر ینه قارامانلیلر الندهٔ قالیرسه حالمز یماندر . »

بوندن صوکرا بك شهری ، سیدی شهری ، اوقاق حصاری ، سعید ایلی طرفلری اله کچیریلوب ٨١٨ هجرت ییلنده قونیه اوکونده اورته چای قییسنده ایکی طرف چارپیشمش ، قارامانلیلر بوزولمش ، محمدبك قونیه قلعه‌سنه قاچمش اولدوغندن قونیه قوشادلمش آما محمد بك ، اوغلو مصطفی بگی یرینه براقوب کندیسی طاش ایلنه قاچمش ، بایزید پاشاده پیشندن قوالایوب یاقه‌لامش ، محمد چلبینك قارشیسنه گتیرمش . بویله‌لکله قونیه اله کچیرلمش . صوکرا قونیه‌نك ایلری گلنلری محمد چلبی‌یه یالواروب قارامان اوغلو محمد بگله اوغلو مصطفی بگك یاقه‌سنی قورتارمشلر .

---

[*] خداوندکار مراد غازی قیزی نفیسه سولطانی قارامان اوغلو علی بگه ویردیکی زمان آق شهر . آق سرای . ایلغین قصبه‌لرینی‌ده ویرمش اولدوغنی ٨١ نجی یاپراقده یازمشدق .

محمد چلبی بوشهزاده‌یی صوکرالری پك سومش واوکا «کیوه» یاننده «آق‌حصار» کوینی یوردلوق ویرمش و نه‌زمان بورسه‌یه کچمشسه مطلقا چاغیروب کوکلونی آلیرمش . قیز قارده‌شی اولوب سلیمان چلبی طرفندن قسطنطنیه ایمپراطورینه رهین براقیلان فاطمه سولطانی‌ده کتیردوب ئوکلو بر سانجاق بکینه نکاحلامش .

بو ایشلری یولونه قویدوقدن صوکرا محمد چلبی ازمیرده‌کی جنید بك اوغلو حمزه‌بك اوستونه یورومش . چولوغی چوجوغی گلوب یالواره‌رق بابالرینی ئولومدن قورتارمشلر آما او طوبراقلر عثمانلی یوردونه قاتیلمش . فرنك شوالیه‌لری النده‌کی «کاوور ازمیری» ده آلنمش .

بوندن صوکرا محمدچلبی آنادولوده‌کی بکلری کندینه باغلایوب قونیه‌ده‌کی قارامان اوغوللری ئوستونه‌یورومش . آق شهر قوشادلدیغی زمان خلق آنادولو بکلر بکیسی محمد پاشایه شویله بر مکتوب یوللامشلر و قلعه قاپولرینی آچمشلر .

« آق شهر خلقنك حالنه آجییك . کندی‌قانده‌سندن باشقه هیچ بر شی دوشونمه‌ین بر طاقم رزیللر النده بك آجی کونلر کوردك چکیردك . اوتلاقلریمز چوراقلق ، زنکینلریمز دوشکون اولدی . چوق کیمسه‌لر آچلقدن یوردونی یوز ئوستو براقوب داغیلدی . چوق کیمسه‌لر قهردن ئورکدی ، واربی یوقونی اونودوب

يولوندن قاچمغه باشلامش .

بورساده قارامان اوغلو گورولتوسی ایله اوغراشیلیرکن روم ایلنده قسطنطنیه ایمپراطوری ، سلیمان چلبی شهزاده‌لرندن اولوب قسطنطنیه‌ده بولونان شهزاده «اورخان» ی قویویره‌رك قرن اووه «قرن اباد» طرفلرنده باشنه طوپلادیغی درمه چاتمه حایته‌لرله بر فتنه قوپارمغه قالقیشمش اما لالاسی اولان ترزی باشی ذغنوس شهزاده‌یی محمد چلبی‌یه تسلیم ایتمش و گوزلری کورایدیلوب بورسایه یوللانیلمش .

بعض بیلگیجلر بو شهزاده‌نك آدی «مصطفی» اولدوغنی سویلرلر اما بونك اورخان شهزاده اولدوغی سوز گوتورمز . [*]

---

[*] نامق کمال بك «بو شهزاده‌نك آدی ارطوغرول ایدی تاج التواریخ بویله گوسترمش دییور» تاج التواریخك بیرنجی جلدینك ٣٠٤ نجی یاپراغنك صوك سطرلرنده بورسا وباسنده «امیرسلیمان اوغلی اورخان بك دخی وفات ایلدی» دیه یازیلی اولدوغی کبی مرادیه‌ده «١١٠» صایلی توربه‌ده بر مزارك اوستونده «اورخان چلبی بن امیر سلیمان ٨٣٢» یازیسی وارکه بونلردن نامق کمال بکك اورخان یازه‌جغنه یاکلیشلقله ارطوغرول یازدیغنه ایناندم . بورسالی بلیغ کلدسته آدلی کتابنده ٤٦ نجی یاپراقده «حق میر (سلیمان) ابن یلدرم خانك فرزندی اورخان بیك دخی بو سال شیون مآلده پیمانه کش صهبای ممات اولمشدر» دییور .

براقفه چالیشمش ، بوندنده برشی قازانه‌مامش برگیجه‌ده
عسکرلریله قاپاییجه یولوندن داغلره چیقوب بورسا قلعه‌سی
آرقه‌سنده‌کی صرتلره طیرمانمش وصانکه کندیلرینه
یاردمجی عسکر گلمش گبی گوسترمك ایچین تپه‌لر اوستونده
آتشلر یاقدیرمش . حاجی عوض صوباشی ایشی آکلامش
همان دیشاری چیقوب قارامانلیلرك بوش براقدقلری چادرلره
صالدیرمش . آچلقدن چوق صیقندی چکن بورساده‌کی
عسکرلرینه وخلقه ایچه بریاغما یاپدیرمش وگیری گلوب
قلعه‌یه گیرمش . قارامان اوغلو بوده زمندنده بویله‌قاتمرلی
بر زیانله چیقدقدن صوکرا گوزو ییلمغه باشلامش .
اوتوز دورت گون سوردن بوصیقیشدیرمه‌دن قارامان
اوغلو الی بوش چیقمش .

ایرتسی گونی موسا چلبینك اولوسی قاپلیجه یولوندن
گتیرلمکده اولدوغنی دویونجه همان قوشوب اوکجه‌دن
طانیدیغی موسا چلبینك اولدوکنی گوزو ایله گورمش ،
آرتق دایانه‌مه‌مش . موسا چلبینك اولوسو ، آرقه‌سندنده
چلبینك ایر کیچ بورسا اووه‌سنه گلوب جانه‌جغنك
خبرجیسی اولدوغنی آکلامقده گجیکمه‌دیگندن بورسایه
یاپه‌بیلدیگی قادار فنالق ایتدکدن وقلعه دیشنده‌کی‌اولری
توزبه‌لری . جامعلری یاقوب یقدقدن صوکرا کرماستی

باشنه آلتین ایشله‌مه‌لی قاووق گیوب أوستونه قاباجه
صاردیغی صاریغی قاووغك تپه‌سنه قادار یوكسلدیر ودیك
یاقه‌لی، ایچی كورك قاپلی، یرده سوروننه‌جك قادار اوزون
یه‌كلی قافتان گیر ایمش .

بابا‌سنك اسیر اولدوغی گوندن تختنده یالكز قالدیغی
۸۱٦ هجرت ییلنه قادار گچن وقتی آز أوكجه‌كی یاپراقلرده
گوردولن بو پادشاه ادرنه‌ده موسا چلبی‌یی یكدكدن صوكرا
روم‌ایلی ایشلرینی صاغلامه باغلامق ایچین بر آز ادرنه‌ده
قالمش وقارده‌شی موساچلبینك أولوسونی خداوندگار غازی
توربه‌سنه گومولمك ایچین بورسایه وأوكلو بگلرندن میخال
اوغلو محمد بگی توقاده بدوی چارداغنه قاضیعسكری
شیخ بدرالدینی ازنیق قصبه‌سنه یوللامش .

بو اییكی قارده‌شلك ادرنه‌ده بر بریله اوغراشیرلركن قارامان
اوغلو یوره‌كلشمش . گلوب بورسایی قوشاتمش .
بورساده قلعه‌بگی اولان حاجی عوض صوباشی بورسایی
چوق گوزل قورومش . آره آره چیقوب قارامان اوغلو
عسكرلریله چارپیشه‌رق اونلری بایاغی ییلدیرمش . آرتق
قارامان اوغلو جانندن بیقمش ، قوردوغی طوزاقلرك
هیچ بر ایشه یارامدیغنی گورونجه ییكار باشی صویونی
جیلمبوز دره‌سنه آقیده‌رق حصار ایچنده‌كیلری صوسز

یدنجی پادشاه سولطان محمد چلبی

یردن یاپیلی ، اورته‌یه یقین بویلو ، گنیش گوگسلو ، چاتیق قاشلی ، درین باقشلی ، قارا تویلو ، قیرمزی‌یه قاچار بیاض و طوپارلاق یوزلو ، پك نازك ، چوق قوتلی بازیلی دیه توگلنمش اولان محمد چلبی اون ایچ یاشندن بری تخت آردنده قوشه‌رق دمیرك طاغیتدیغی عثمانلی طوپراقلرینی درله‌یوب طوپارلادیغندن توتورو تاریخلرده « بانئ ثانئ دولت » دیه آد براقشدر .

آلچاق گوکوللو ، یوموشاق یارادیلیشلی اولدوغی ایچین چلبی دنیلمش آما ، الك توکلو پهلوانلری یکه‌جك قادارده گوچلو قوتلی اولدوغی ایچین بو آده برده پهلوان «پهلوان» قاتدیروب « پهلوان چلبی » دیه شانلانمش .

جمعه گونلری کندی عمارتنده کندی الیله یمك داغیتمق ، هرکسه گوله‌ر یوز گوستروب وارلقلی‌نی وارلقسزی بر طوتمق گبی بیوك گوکوللولكلر گوسترمش .

موسا چلبینك بیلگیسی :

موساچلبینك قیلیغی قیافتی و بیلگیسی ایچین کتابلرده همان هیچ بیلگی یوقدر . جسور ، آما پك جسور اولدوغنی و باباسی ییلدیرم بایزید گبی گوزونی بوداقدن صاقینمه‌یان جسورلردن اولدوغنی هر یاپدیغی ایش گوستریور .

درویش قیافتنه گیروب اوستونه گلمش اولان قارده‌شی محمد چلبینك عسکرلری آره‌سنه دالمه‌سی گوزل بر ئورنكدر .

پك سرت ویاووز اولان بو شهزاده پادشاهدر . عثمانلیلرك آلتنجی پادشاهیدر . دولتك باش وزیری ، ئوكلو بگلری ، بیلگیجلری ، یگیچریلری ، هر شیلری کندی بویوروغی آلتنده اولدوغی حالده اوچ سنه آدینه خطبه اوقودوب پاره کسدیرمشدر . بونلر پادشاهلق ایچین یتمزسه او باشقه .

كنديسى يره يووارلانمس اولەرق بولمشلر . محمد چلبينك يانندە كتيرلديكى زمان يايينك كريشى ايله بوغدورولمش .
« الله رحمت ايلەسين »

موسا چلبينك چولوغى چوجوغى :

موسا چلبينك چولوغى چوجوغى ايچين كتابلردە هيچ برشى يوقدر . افلاق بكى ميرچەنك قيزى ايله ئەولنمش اولدوغنى بعض كتابلردە كوردم .

موساچلبينك كسديرديكى پارەلر : [*]

موسا چلبى ادرنەدە ٨١٣ يلندە آدينە خطبە اوقوتدوغى زمان پارەدە كسديرمشدر :

كوموش آقچە

« برى يوزو »	« اوتەكى يوزو »
	ضرب
موسى بن	ادرنە
بايزيد	خلد ملكە
	٨١٣

آغرلغى (٥) قيراط (١) حبە — بويوكلوكى (قطرى) ١٢ ميلمترە

[*] عيسا چلبينكدە ٨١٣ دە پارە باصديرديغنى « بيلەزكجى اوغلو » ديه ئوكلنمش اولان بر « اسكى پارەلر بيلكيجى » كتابنه قويمش آما بورانەكى موسانى غالبا بيلەزكجى اوغلو عيسا ديه اوقومش اولەجق . چونكه ٨١٣ اوقوندوقدن صوكرا اوستوندەكى يازينك عيسا اولەميەجغى كون كبى ميداندە . ٨٠٧ يلى صوكلرندە قارا طوپراغە كيرمش بر آدم ٨١٣ دە قالقوب پارە كسديرەجك دكل يا !

موساچلبی روم‌ایلنده دایانه‌میه‌جغنی اکلاینجه آنادولویه
گچوب قارامان اوغلو ایله برلشمکه نیتلندیگندن محمدچلبی
ایشنی داها خیزلی طوتمغه باشلامش وصوفیه‌اوستوندن بالقانلره
صارقوب صاقویانده «چامورلوصحراسی» ده دنیلن علاءالدین
اووه‌سنده سکز بیك کیشیلك بر اوردو باشنده بولونان
موسا چلبی ایله چارپیشمش . جنك قیزیشمش ، هرایکی
طرف ده قیپاق‌اوروشلرله‌اورته‌لغی‌قان‌دریاسنه‌دوندورمشلر .
اك صوکو لالابایزید پاشا اك بجریکلی بگلرله موسا چلبی‌یی
قوشاتمش . یکیچریلر موسا چلبینك قورتولمه‌سی ایچین
کندیلرینی اوکه‌فیرلاتمقده بربرله یاریش ایدرکن محمدچلبی
طرفنده بولنان اسکی یکیچری اغاسی حسن آغا
« یولداشلر نه‌یه عدالتلی ، مرحمتلی پادشاهمزك خذمتنه گلمکده
گجیکیورسکز ، هرکسی اذیتلر آلتنده چورودن بو آدمی
نه‌زمانه قادار چکه‌جکسکز » دیه باغیرمش موسا چلبی
یتیشوب برچاپیشده یاری‌یه قادار بچوب سوزونی آغزنده
براقمش آما کسکین بر قلینجده کندی قولو ایله قلینجنی
یره دوشورمش وکندی اطرافی سیرلدکجه محمد چلبینك
عسکری چوغالمقده اولدوغندن بوزولوب توکنمش اولان
عسکرلرینك ئولولری آره‌سندن چیقوب صاووشمش ،
آرقه‌سندن قوشانلر آز اوته‌ده حیوانی چاموره باتمش ،

ایکی طرفك حالی شویله‌جه ایکن یعنی موسا چلبی هر کسك گوکلنی قیروب محمد چلبی طرفنه قاچیریرکن محمد چلبی قسطنطنیه ایمپراطوروندن آلدیغی کمیلرله روم ایلی یه گچمش ، ویزه قصبه‌سنی اوردو یری ایدنمش آما اختیار اوره‌نوس بکدن گلن بر مکتوبده موسا چلبی ایله جنك ایتمکه عجله ایدلمه‌یوب وقتی گلنجه بوتون بکلر کندی طرفنه گچه‌جکنی بیلدیرلمش اولدوغندن بکله‌نمکه سوز ویرلمش وویزه‌دن قالقوب یوقاری‌یه دوغرو یورونورکن راست گلدکلری موسا چلبی عسکرلرینك اوکك قوللرینی بوزمشلر. بونی دویان موسا چلبی ادرنه‌یی براقوب زاغره‌یه و صوکرا دن بالقانلره دوغرو چکیلمش . محمد چلبی‌ده ادرنه اوستونه یورومش . ادرنه‌لیلر قاپیلری قاپه‌یوب موسا چلبی ایله اگلاشدقدن صوکرا قلعه‌یی ویره‌جکلرینی سویله‌مشلر . محمد چلبی‌ده زاغره‌یه یورویوب موسا چلبی‌یی بالقانلره دوغرو قاچیردقدن صوکرا فلبه‌دن صوفیه‌یه واورادن صربستانه گیتمش . موسا چلبینك یانندەکی بکلره گووه‌نه‌مه‌مسی یوزوندن قیردیغی خاطرلر چوقالدقجه یانندەکی عسکرلر آزالمش والك صوکو لالا بایزید پاشاده محمد چلبی‌یه قاتیلوب صرب اوردوسی‌ده قازانیلدیغندن آرتق محمد چلبی قوصوه‌یه دونوب موسا چلبی اوستونه یورومکه باشلامش .

بو ایشلر یولونه قوندوقدن صوکرا محمد چلبی موسا چلبی ایشنی بیتیرمکه حاضرلانمش و بیتوی عسکرینی طوپلایوب قاین آتاسی ذوالقدراوغلو سلیمان بکدن ده یاردم ایستەمش ، اوده بوتون قوتیله کلوب یتیشمش .

اوتەده ؛ موسا چلبینك یانندەکی بکلر ایسه موسا چلبیدن بك صوغومشلر ، هرکون بر باشقەتورلو اشکنجه ایله یاشامقدنسه محمد چلبینك یانه کچمەکی قافالرینه برلشدیرمشلر . ایدیلن اذیتلر آره‌سنده اختیار اورەنوس بکه یاپیلانی بك آجیدر :

یاشی بك ایلریلەدیکی ایچین چقتلکلرنده اوتوران اورەنوس بك کونك برنده موسا چلبیدن آلدیغی برمکتوبله ادرنه‌یه ایش باشنه چاغرلمش . اولانی بیتەنی اوتوردوغی برده هرزمان دویمقده اولان اورەنوس بك « بك یاشلی اولدوغی ایچین آرتق کوزلری کورمدیکنی واندن هیچ بر ایش کلەمیەجکنی » یازمش ، موسا چلبی اینانمەمش وزورله کتیرتمش . زوالی اختیار کندینی کوزوکورمەینلره بکزەتوب موسا چلبینك قارشیسنه اویله‌جه چیقمش . یەمك وقتی اولونجه بر صحان ایچنه قونولان قورباغەلری کوستروب « بو یمکدن ده ییك » دیمش . اورەنوس بك جان قورقوسیو ایله قورباغەلری هیچ یوزونی بوروشدورمەدن یەمشده قافاسنی قورتارەبیلمش .

داغیتدیغی بر زمانده موساچلبی یکیچریلریله محمد چلبینك اوستونه آتیلمش ، یکیدن قیزیشان جنك پك قانلی اولمش ومحمدچلبی یارالنوب آتندن دوشدوگی، وزیرلری طرفندن قسطنطنیه‌یه قاچیرلدیغی وقته قادار سورمش .

محمد چلبینك بوزغونلوغی آنادولوده دویولدوغی زمان ازمیرده جنید اوغلو حمزه بك عثمانلی آنادولوسنه صالدیرمش ، بونی دویان محمد چلبی همان بورسایه گچمش و بوتون آنادولوده‌کی عثمانلی بگلرینی باشنه طوپلایوب بوفتنه‌یی سوندورمش . ومحمدچلبی چاغیردیغی زمان (آنقره قلعه‌سنك قارامان یوردونه یاقینلغی ایچین یرندن آیرلمه‌سی اویغون اولمایه‌جغنی بیلدیروب) سوز دیکلمه‌مش اولان آنقره محافظی فیروز پاشا اوغلو یعقوب بك اوستونه یورومگه حاضرلانمش ، بونی ایشیدن یعقوب بك همان قوشوب محمد چلبینك قارشیسنه چیقمش و « چاغیرلدیغی زمان گلمه‌مسی دولتك ایلگی ایچین اولدوغنی » اکلاتمغه چالیشمش . محمد چلبی بویننك اورولمه‌سنی ایسته‌مش اما وزیرلر یعقوب بگك اسکی خدمتلرینی صایوب ئولومدن قورتارمشلر وبو قباحتك جزاسز قالمه‌سنه گوکلی قانمه‌یان محمد چلبی یعقوب بگی توقادده‌کی بدوی چارداغنه آتدیرمش .

قسطنطنيه ايمپراطورينه بولنيوب طوپلانمش اولان ويرگيلرى ايستهمش .

ابراهيم پاشا موسا چلبينك گيديشنى بگنمديگى ايچين آنادولويه گچوب محمد چلبى يه صيغنمش . محمد چلبى ده ابراهيم پاشايى باش وزيرلگنه آلمش .

موسا چلبينك توكلو بگلرندن كورشاه ملك آدلى بريسى ده قاچوب محمد چلبى يه گلمش . و موسا چلبى بوبله يانندهكى ايش اولرينى هپ بيلديروب قاچيرديغى ايچين يانندهٔ هپ نهايديگى بهلرسز كيمسهلر قالمش .

موساچلبى قسطنطنيه ايمپراطورندن بكلهديگى قارشيلغى آلهمايجه همان استانبول اوستونه يورويوب قوشاتمش .

بوصرهلرده قسطنطنيه ايمپراطورى ادرنه‌يه گچمگه حضرلانمش اولان محمد چلبى‌نك اون بشبيك صايلى اوردوسنه گميلر ويرمش اولدوغندن بواوردويه قارشى دورمق ايچين موساچلبى قسطنطنيه‌يى براقش ومحمدچلبينك عسكرينه قارشى چيقمش « اينجگز » اوودسنده ايكى اوردو اوروشوب ، بر آزدلق موسا چلبينك يانندهكى بگلر محمدچلبينك يانه گچدكلرندن موسا چلبى باشنك قايغيسنه دوشمش آما يكيچريلر دوزدورمشلر وقازانيلان جنگك اورتهلغه صاچديغى ياغما ايستهكرى محمد چلبى اوردوسنى

بر تختده ایکی پادشاه

« تخت قاوغاسنك کەریسی »

آلتنجی پادشاه سولطان موسی وبدنجی پادشاه چلبی سولطان محمد

ییلدیرمك میداندەکی دورت اوغلوندن [سلیمان ، عیسا ، موسا ، محمد] ایکیسی دونیادن گوچدوکدن صوکرا اورتەدە موسا ایله محمد قالمش .

موسا چلبی ، سلیمان چلبی‌یی ئولدورتوب ادرنەدە یرلشدکدن صوکرا قاردەشی محمد چلبی‌یە ویردیکی سوزو بوزوب کندی آدینە خطبە اوقوتغە وپارە کسدیرمکە باشلامش . وسلیمان چلبی ایلە یاپدیغی ایلك جنکدە کندینی براقوب سلیمان چلبی یانینە گچن صرپ دواتی اوستونە یورومش . صرپلیلردن اوچ قلعە آلمش . وصوکرا اشاغی اینوب سلانیکی قوشاتمش ، باش وزیر ابراهیم پاشانی

هجرت ییلنده ئولدورولدکدن[*] صوکرا بورساده چکرگه‌ده
خداوندکار غازی مراد خان توربه‌سنه گومولمشدر .

بورسالی بلیغ «گلدسته»سنده بو پادشاهی شویله‌جه ئوگه‌ر :

«شهزادهٔ مزبور اگرچه عیش وعشرتله شهرهٔ انام وشکست شیشهٔ نیك نام اتمشدر ، لکن شجاعتده مانند رستم ، سخاوتده رشك آودل حاتم ، بهجتده یوسف مثالی مسلم ایدی . استانه‌سنه التجا ایدن روی فقر گورمز وبرکره نائل لطفی اولان تنکدستی نه دیرلر بلمز ایدی . احمدی ، اسکندرنامه‌سنی بونلر نامنه ایجاد ایدوب مظهر لطف واحساناتلری اولمشدر . مرویدرکه هر یوم بر عبد مملوکنی مزبوره عطا ایله احیا ایدرلر ایدی . ادرنه‌ده جامع عتیق بناسنه وضع اساس ایدوب اتمامنه نقود سرمایهٔ عمر عزیزلری ایفا اتمه‌مکله برادرلری موسی چلبی تکمیلنه دامن درمیان اتمشدر . »

سکز سنه ایکی آی اون اوچ گون عثمانلی تختنده پادشاهلق اتمشکن کیم بیلیر نه‌دن ؟ بلکه‌ده آیریجه بر توربه‌سی ایله بر جامعی اولمادیغندن ئوتورو (!) پادشاهلغی یازلمه‌یان بو پادشاهك حقنی تاریخ گوکسی ایچنده صاقلادیغی ایچین آزتق بویا گلمش دوغروله‌جقدر .

[*] بعض بیلکیجلر سلیمان چلبینك ۸۱٤ ده ئولدوکنی یازارلر آما آز صوکرا ئورنکنی قویه‌جغز موسا چلبینك ادرنه‌ده باصدیردیغی پاره‌لرك آلتنده‌کی ۸۱۳ کورولوبجه کتابلرك یاکاشلغی میدانه چیقار .

امیر سلیمان چلبینك باصدیردیغی پاره لر :

گوموش آقچه

« بر یوزونده » « اوته کی یوزونده »

امیر سلیمان بن بایزید } طوغرا کبی ضرب ادرنه ٨٠٦ خلد ملکه ابو بکر [*]

آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه بویوکلوکی (قطری) ١٤ میلمتره

امیر سلیمان چلبینك بیلگیسی و یاتدیغی یر :

ییلدیرمك اڭ سوودیکی و « سلیمان شاه » دیه چاغیروب پك زیاده یوز ویردیکی وغایت یاقیشیقلی اولوب « عربجه و عجمجه اوقور یازار » دیه ئوگوله ن بو پادشاهك ایچکی یه پك دوشکون اولدوغنی و بویوزدن ، چوق وقتلر حماملرده سرخوش اوله رق بیتلر دوزوب ، اوقوتدوغنی تاریخ کتابلری یازییور آما ایچلرندن هیچ بری شو بیتده امیر سلیمان چلبینك دیه بر بیت یازمیور .

اسکی زمان آغزلریله سویله نن سوزلر آره سندن قیلغنی قیافتنی بوقادارجق اوگره نه بیلدیگمز بو پادشاه ٨١٣

[*] بورادهکی صایی « ٨٠٦ » در ، ٨٥٦ کبی گورونور آما اسکی پاره لرك اوستونده آره صره بویله فرنك صفری کبی یازلمش « صفر » گورولور .

خدمتدن صوکرا بنم ناموسیمی ایکی پارچلق ایتدی ، سز نه اوموپورسکز ؟ بن موسا چلبینك یانینه کیدیورم ، عقلی باشنده اولانده بویله یاپملی . »

دیه باغیرمغه باشلامه‌سی ، توکجه‌دنده سلیمان چلبیدن بزکین اولان بر چوق بکلرك موسا چلبی طرفنه قاچیلمه‌سنه سبب اولمش .

سرخوشلقدن آییلدیغی زمان سلیمان چلبی یاننده کندینه آجی کون دوستی قالان دمیرطاش اوغلو اورور بك وقارا مقبل بك وقراجه بکلرله آتلره بینوب قسطنطنیه یولونی طوتمشه‌ده دوکنجیلر کویی یاننده کویلولر یاقه‌له‌مش و موسا چلبینك اك اوکلو آدملرندن قویون موسا یتیشوب سلیمان چلبی‌یی اولدورمش .

امیرسلیمان چلبینك چولوغی چوجوغی :

چولوغی چوجوغی ایچین درین بیلکیلر یوق ، یالکز قسطنطنیه ایمپراطورینك قیزی ایله ئه‌ولندیکی بیلنیور . چوجوقلرندنده بردانه‌سنك آدی چیورکه اونی ده کتابلرك کیمیسی ارطوغرول کیمیسی مصطفا دیه کوستریور . وقسطنطنیه‌ده بولوندوغنی سویله‌یورلر .

روم ایلیده سلیمان چلبینك یوللادیغی آقینجیلر بوسنه‌یی ، طونه‌یی آشمش .

سلیمان چلبی ده ادرنه‌نك حمام صحبتلرینه دالوب گیتمش . ایشته بویله بر زمانده موسا چلبی گیزلندیگی یردن چیقمش ، سلیمان چلبی اوردوسندن قاندیروب کندی طرفنه چکدیگی میخال اوغلو محمد بگی اوك قوله قویوب ادرنه اوستونه یورومگه باشلامش . بو اوردویی گورنلر حمامده‌کی سلیمان چلبی‌یه خبر اوچورمشلر آما سلیمان چلبی کندینی اگلنجه‌دن آلیقویمق ایچین قورولمش بر دوزه‌ن دیه‌رك آلدیریش ایتمه‌مش و یانه گلنلری آزارله‌یوب قوغمش . اوره‌نوس بك سوز اگلاتمق ایچین حمامه گیرمش . « حاجی لالا ! نیچین بنم ذوقمه دوقونیورسکز موسا گبی برچوجوغك نه حدیکه دوشمش که بنم اوستومه گلمگه قادار قالقیشه بیلسك ! » سوزو ایله دیشاری چیقارلمش . و ادرنه باغلرینه قادار صوقولان موسا چلبینك اوگونه دورولمق ایچین سوز آلمغه گیدن یگیچری آغاسی حسن آغانك ، سوز سویله‌یه‌میه‌جك قادار سرخوش اولان سلیمان چلبی طرفندن ، صقالنك بر طرفی طراش ایدیله‌رك قاپو اوگونه آتیلویرمه‌سی و یگیچری آغاسنك :

— بو سرخوشدن نه بکله‌یورسکز ؟ بو قادار ایلدکدن ،

آتیلمش آما باش وزیر علی پاشا ، روم ایلی یه چکلمك ایستهین سلیمان چلبی یی قاندیروب یکیشهر طرفلرنده صارپ تپه‌لره چکمش واوراده اطرافلرینی قوشادان محمد چلبی عسکرلری آره‌سنه فتنه دوشوره‌رك محمد چلبینك شارابجی باشیسی الیاس آغایی کندی طرفلرینه چکدکلرندن بو حالی گوره‌ن محمد چلبی تکرار گری یه اماسیه طرفلرینه دونمش .

بر آرەلق محمد چلبی قارامان اوغلو محمد بك ایله‌ده برلشمش ، اك صوڭو قرداشی موسا چلبی یی سینوبدن روم ایلی یه گچیرمش وافلاق بگندن وصرب قرالندن آلدیغی یاردمجیلرله ادرنه اوستونه صالدیرتمش . سلیمان چلبی بو خبری دویونجه همان روم ایلی یه یتیشمش وقسطنطنیه ایمپراطورینی اله آلوب اونك یاردمیله موسا چلبی یه باغلی اولان صرپلیلری ده چکمش . جنك گونی صرپلیلر موسا چلبی اوردوسندن آیریلوبده بری طرفه قاتیلنجه موسا چلبی افلاقلیلرله برلکده افلاق یوردونه قاچمش .

٨١٠ هجرت یلندن ٨١٣ یلنه قادار قارداش قاوغالری سوتمش گبی گورونمش !

آنادولوده محمد چلبی دره‌بگلرینی ، قومشو حکومتلری عثمانلی یه باغلامقله اوغراشمش .

پك جانلی بر دلیل اولان شو یازیلری اوقودوقدن صوكرا امیر سلیمانك بشنجی پادشاه اوله‌رق كتابلره قونمه‌سنی هركس ایستر ، ناصل قونمه‌لكه آز آشاغیده كوروله‌جكی اوزره قارامان اوغلو ییلدیرم توربه‌سنی یاقوب ییقدقدن صوكرا بو توربه‌یی محمد چلبی یكیدن یاپدیرمش و بو طاشده ینه اوستونه قونمش . محمد چلبی كندیسی بویوك قارده‌شنك پادشاهلغنی طانیدقدن صوكرا كیری قالانلره هیچ بر شی دیمك دوشمز .

عیسا چلبینك ئولدوكی ییلده بو طاشه بولدوم .

سولطان امیر سلیمان آناطولیه كچدیكی زمان عیسا چلبی ئولمشدی . اونك كچدیكی ییلی بولونجه عیسا چلبینك ئولومنی اوندن ئوكجه آرامق لازم كله‌جك . ایشته بو طاش بزه سلیمان چلبینك بورسایه كیدیكی ییلی كوستریور . كلیش ، سنه‌نك باشنده اولدوغی ایچین آز ئوكجه كورولدوكی كبی عیسا چلبینك ٨٠٦ ییلنك صوك آیلرنده ئولدوكنه قاندم .

سلیمان چلبی بورسا طرفلرنده بر آز وقت كچیردكدن صوكرا انقره اوستونه یورومش ، محمد چلبی اورادن ده اوزاقلاشمش . سلیمان چلبی بورسایه دونوب طحال حامنده اكلنجه‌لره دالدیغی زمان محمد چلبی بورسا اوستونه

محمد چلبی ؛ باباسنك بوتون وزيرلری ، اوردوسی ، يانده بولونان بو بويوك قارده‌شله اوروشمه‌يی گوزونه كسديره‌مه‌مش ، آنقره‌يه قادار چكيلمش .

بورسا ؛ ييلديرمك الك بويوك اوغلونی ، تختك اصل صاحبنی گوروجه قاپولرينی آچمش .

سليمان چلبی باباسنك اوستونه بر توربه ياپديرمقله ايشه باشلامش . بر چوق بولونه‌مه‌يان شيلری بولدوران بو توربه‌نك اوستونده‌كی طاش ، اوقويانلره گوزل گوزل بيلگيلر ويريور وعثمانليلرك بشنجی پادشاهی سليمان چلبينك ، تاريخلره پادشاهلغی گيرمه‌مش اولان بو پادشاهلك بابالری آره‌سنه گيرمه‌سنه ديكيلی برشاهدگی دورويور . ايشته طاشده‌كی يازينك ئورنه‌گی :

(هذه روضة السلطان السعد المرحوم المغفور بايزيد خان
بن مراد خان بناها)
(السلطان الاعظم مولی ملوك العرب والعجم سليمان خان
بن بايزيد خان خلدالله)
(ملكه فی اول شهر المحرم السنة سبع وثمانمائه)

صول طرفنده :

قد وقع الفراغ من هذالعمارة المباركه
علی يد العبد الضعيف علی ابن حسين
غفر لهما ربيع الاخر تسع و ثمانمائه

جنگه چیقه‌جقی بر زمانده ۱۰۰۰۰ آتلی ایله محمد چلبی گلوب چاتمش. عیسا چلبی بو جنگده بوزولونجه قارامان طوپراغنه دوشمشده. قارامان اوغلو محمد بك محمد چلبیدن چکیندیگی ایچین یاردم ایتمه‌مش. بر اکلادیلیشه گوره؛ زواللی شهزاده طاغلره دوشوب اونودولمش گیتمش. بر اکلادیلیشه گوره‌ده؛ اسکی شهر طرفلرنده صیغندیغی بر حمامده محمد چلبینك آدملری طرفندن طوتولوب ئولدورلمش.

عیسا چلبینك بورساده ییلدیرم توربه‌سنده باباسنك صول طرفنده بر مزاری اولدوغی ایچین ایکنجی اکلادیلیشك دوغرو اولماسی عقله داها یاقیندر. عیسا چلبینك ئولدوگی گون و آی بولونه‌مازسه‌ده ۸۰٦ ییلنك صوك آیلرنده ئولدوگی اولوب بیتن ایشلری و ییلدیرم توربه‌سنك قپوسنده‌کی تاریخی قورجالاینجه میدانه چیقار.

محمد چلبینك آنادولوده اسکی گیدیشی یرینه گتیرمکه چالیشدیغی گونلرده، ادرنه حاملرنده‌کی اگلنجه‌لرك آز اولان آییق دقیقه‌لری امیر سلیمان ایچین آرتق بك دوشونجه‌لی اولمغه باشلامش. و الده، یوللانه‌جق بر باشقه عیسا چلبی اولمادیغی ایچین ۸۰۷ ییلنده ایسته‌مه‌یه ایسته‌مه‌یه کندیسی آنادولویه گچمش.

بك بازارنده گچیرمش . ایلك یازاولونجه قارامان طوپراغندن بعض یرلر اله گچیرمش آما صوکرا اون بیکه واران اوردوسی ایله گیری دونوب محمد چلبینك مملکتنده‌کی خلقی ئوزه ئوزه بورسایه قادار گلمش .. بورسالیلر ینه اسکی سوزلرینی سویله‌مشلر آما عیسا چلبی اوفکه‌لنمش وبورسا قلعه‌سنك طیشنده‌کی ئه‌ولری یاغما ایتدیرمش ، بونی دویان محمد چلبی طوپلایه‌بیلدیگی قادار عسکرله گلمش یتیشمش ، صباحدن ایکندی‌یه قادار سوره‌ن قانلی بر جنکده محمد چلبی کندی اوردوسندن اوچ کره چوق صاییلی اولان عیسا چلبی اوردوسنی بوزمش . وعیسا چلبی‌نی اسفندیار بگك النده‌کی قسطمونی‌یه قادار قاچیرمش .

بو آره‌ده قارامان اوغلو محمد بك محمد چلبینك بوگورولتولردن قازانجله قورتوله‌جغنی اکلادیغی ایچین دوستلوق باغلامغه قالقیشمش ومرعشده حکومت قوران ذوالقدر اوغوللرندن سلیمان بك‌ده قیزینی ویرمش .

عیساچلبی اسفندیار بگدن آلدیغی واطرافدن طوپلادیغی عسکرلرله براوچونجی اولمق اوزره ینه بورسا اوستونه گلمش ویاغمایه‌باشلامش آما محمدچلبینك یتیشدیگنی‌دویونجه آیدین ، منتشه ، صاروخان ، تکه اوغوللرینه گیدوب اونلرك حاضرلادیغی ٢٠٠٠٠ آتلی‌نی آلمش ومحمدچلبی ایله

یکیشه‌رک طرفلرینی دولاشوب اورالرینی‌ده کندی طوپراقلرینه قاتمش . وگرمیان اوغلو یعقوب بگه یوللادیغی بر مکتوبله باباسی ییلدیرم بایزیدك تابوتنی وقارده‌شی موسا چلبی‌نی ایسته‌مش و بورساده حاضرلاتدیغی توربه‌یه گومدورمش . قارده‌شی موسا چلبی‌یه‌ده طاتلی دیللر وگوللر یوزلر گوسترمش .

بورساده محمد چلبینك بویله بویوك بویوك ایشلر گورمه‌سی ادرنه‌ده‌کی امیرسلیمانی دوشوندورمگه باشلامش ، او آرالق عیسا چلبینك یاردم ایسته‌دیگی خبری گلنجه حاضرلاتدیغی بر اوردو ایله آنادولو یاقه‌سنه عیساچلبی‌نی گچیرمش . بوزمانلرده محمدچلبی آماسیه وتوقاد طرفلرنده چیقان بر قاریشیقلغی یاتیشدیرمغه گیتمش اولدوغندن اورته‌لغی بوش بولان عیساچلبی، بورسا اوستونه یورومش . بورسالیلر عیسا چلبی‌ی گوزل یوزله قارشیلامشلر و « قلعه‌یه گیرمك ایستر‌سه محمد چلبی ایله اوزلاشسون » دیه ویردکاری سوزدن آیرلمه‌مشلر . عیسا چلبی هانگی قلعه‌یه گیتدی‌ایسه هپ بوسوزلری دویمش . قیش‌ده گلوب چاتدیغندن محمدچلبی‌یه‌بر مکتوب یازه‌راق « بوقیشی گچیرمك ایچین قلعه‌لرینك برنده اوتورمغه » اذن ایسته‌مش . محمد چلبی‌ده بك بازارینی قیشلاق گوسترمش عیساچلبی اوقیشی

تكليف ایتمش آما بوتكليفه كوره عيسا چلبينك النه کچه‌جك مملكتلر هپ اسكی سلجوق دولتی آرتیغی اولوب دمیرك اسكی بكلرینی اوتورتدیغی مملكتلرمش . عيسا چلبی قیزمش « طوقت آتنده بویوتدوکم چوجوغك بكا ایتدیكی تكليفه باق » دیه‌رك محمد چلبی‌یه قلیچله قارشیلاق ویرمكه حاضرلانمش .

لوباظ واولو آباد ، ده دنیلان آبولیوند گولو قیسنده‌كی قلعه یاننده ایكی طرف عسكری چارپیشمش . محمد چلبی قازانمش ، عيسا چلبی قاچمش .

اوچونجی پادشاه وقتندن بری همان هر یاپراقده آدی گچن دمیر طاش پاشا ، قاچارکن كندی اوشاغی الیله ئولدورولمش [*] محمد چلبی اوردوسنده‌ده اوگلو بكلردن « اینه‌بك » ئولمش .

عيسا چلبی دوغرو جه‌نوه‌یه‌اورادن‌ده‌قسطنطنیه‌یه گیدوب بر روم دابریله گه‌لمش . وبرازصوكرا ادرنه‌ده‌كی سولطان امیرسلیماندن گلن یاردمجی عسكری آلوب آناطولویه گچمش .

عيسا چلبی روم دابریله سلیمان چلبی ادرنه حاملریله اكله‌نیركن محمد چلبی اولو آباد جنكنك آچدیغی قاپودن بورسایه گیرمش . شنلكلرله قارشیلانمش . صوكرا ازنیق ،

[*] دمیرطاش پاشا مزاری ایچین یازیلان یاپراقلرده ایسته‌نیلدیكی قادار بیلگی واردر .

دمیر ایدین طرفلرینی اوروب ، قسطنطنیه ایمپراطورینی خراجه کسدکدن صوکرا اگریدر قلعه‌سنڭ اوستونه یورومش ایشته ییلدیرم بو زمانده ئولمش .

ییلدیرمله دورت گون آره ایله دمیرڭ اڭ سوگیلی طورونی محمد میرزاده ئولدوگندن دمیر آرتق عثمانلی طوپراقلرینی براقوب سمرقنده قادار گوچمگه حاضرلانمش . گیتمه‌دن عثمانلی یوردونی پارچه پارچه ایدوب هر برینی اوته کنه بریکنه داغیتمش .

بورسایی ییلدیرمڭ اوغلو عیسا چلبی‌یه ، قسطمونی‌یی اسفندیار بگه و گرمیان دینلان کوتاهیه طرفلرینی یعقوب بگه ، قارامان مملکتنی بورسا زاندننندن چیقاردیغی محمد بگه ویرمش . بویله‌جه ، اسکی سلجوق دولتی پارچه‌لاندیغی وقت آنادولوده‌کی اسکی اوجاقلردن قالان بگلری یرلی یرینه اوتوردودرکن ، ییلدیرمدن قاچوب کندیسنه صیغینان آیدین ، منتشه ، صاری خان ، حمید بگلری ده اسکی یوردلرینه یرلشدیرمش .

بالیکسر طرفلرنده صاقلانمش اولان عیسا چلبی ، یاره‌سی ایی اولوب اسیرلکدن قورتولمش اولان دمیر طاش پاشایی یاننه آلوب بورسایه گلمش یرلشمش . تام بو زمانده محمد چلبی برمکتوب یازوب آنادولویی بنلرنده پایلاشمه‌غی

امیر سلیمان ؛ کوچوك قارداشی قاسم چلبی ایله قیز قارداشی فاطمه سلطانی قسطنطنیه ایمپراطورینه رهن ویرمش وقارتال ، پندك گبزه (گکبوزه) طرفلرینی‌ده براقمش . ادرنه‌یه گیدنجه دمیردن گلن برنامه‌یه قارشیلق چویره‌رك روم‌ایلی یوردو ایله قناعت ایتمش . بوندن صوكراكی وقتلرینی همان ذوق ایچنده گچیرمكدن هیچ گیری قالمه‌مش وپك سودیگی حمام اگلنجه‌لری ایله صفالره دالمش .

روم‌ایلنده سلیمان چلبی ، او زمانلر عثمانلی یوردونده پك ایلریله‌مش اولان ، ایچكی ایله كندینی پیراتمقده ایكن بری‌ده ، اناطولو طوپراغنده ، اماسیه طرفلرینه چكیلن محمد چلبی ؛ دمیرك قوردوغی ، اك عقللی آدملرك بیله زور قورتوله‌جغی طوزاقلره دوشمه‌مك ایچین قارایازیجی ، قارا دولت شاه ، قوباد اوغلو ، كوبك اوغلو . اینال اوغلو ، گوزلر اوغلو ، گوینك اوغلو ، مرامی مزیدگبی هر گون یوزلرجه‌سی گوروان چته‌لری تپه‌لمكله اوغراشیورمش .

دمیر ، بو قادار طوزاقلرك هیچ بر ایشه یارامدیغنی گورونجه محمد چلبی‌یی كندینه گویگی ایتمگه قالقیشمش ومحمد چلبی اسكیشهره قادار گلمش اما ، یانندەكی دەگرلی وزیرلری لالا بایزید پاشا ایله صوفو بایزید بو دولابی‌ده ، دمیری گوجندیره‌مدن هیچه ایندیرمشلر .

تخت قاوغاسی

بشنجی پادشاه سولطان امیر سلیمان وآلتنجی پادشاه سولطان موسا ویدنجی پادشاه سولطان محمد چلبی وعیسی چلبی

ییلدیرمك الك سەوگیلی اوغلو و « سلیمان شاه » دیه چاغیردیغی امیر سلیمان ییلدیرمك اسیر اولدوغندن آز ئوگجه باش وزیر علی پاشا ایله برابرکده چالا قامچی جنك میداننادن اوزاقلاشمشلر ، تاریخلرك ــ یك بویوك بر خیزله ــ دیەرك زمان گوستردكلری گونك برنده بورسایه گلمشلر . پادشاهك چولوغنی چوجوغنی ویوکده خفیف بهاده آغیر اشیانی طوپارلەیوب گمایکدن بیندکلری گمیلرله دوغروجه استانبوله گچمشلر . آرقەلرندن قوغالایانلر گمایکه گلدكلری وقت ایش ایشدن گچمش اولدوغنی گورونجه بورسانی واطرافنی یاغمایه باشلامشلر .

الك دوغروسیده «تخت قاوغاسی» دینلیرسه بو زمان
اکلادلمش اولور .

تخت هیچ بوش قالمامش ، ییلدیرمك اوغوللری
هر بری بر طرفده پادشاهلق قورمش و بر دوزویه بربرلریله
اوغراشمشلر . بویله اوتونجه آرتق « سلطنت آره‌لغی »
« دور فترت » دیه آیریجه بر زمان آییرمق دوغرو اولمه‌یه‌جغی
گبی تخت قاوغاسی ایچین آیریجه یازیلر یازمغه‌ده سبب
یوقدر . بن دوغرودن دوغرویه بشنجی ، آلتنجی ، یدنجی
عثمانلی پادشاهی اولمق اوزره آدلرینی براقش اولان بو
شهزاده‌لرك زمانلرینی یازمغه گیریشدم .

برقاچ سوز

اسکی تاریخ کتابلری ییلدیرم بایزیدك اسیر دوشدوگی ۸۰٤ ییلندن چلبی سولطان محمدك عثمانلی تختنده باشلی باشنه قالدیغی ۸۱٦ ییلنه قادار گیچن وقته « سلطنت آره‌لغی » دیمشلر . سلطنتده آره‌لق ، تخت اوستونده پادشاه بولونمادیغی زمانه دینیلر . حالبوکه بو ایکی صانی آره‌سنده گیچن زمانده عثمانلی تختنه دورت کشی صارلمشدر . اونك ایچین بو وقته « سلطنت آره‌لغی » دیمك یاکلشدر .

« دور فترت » دیمك‌ده دوغرو اوله‌ماز ، هر ملتك تاریخنده آز چوق گوروان قانلی گونلر « قاریشیقلق گونلری » دیمکدر ، عثمانلی تاریخنده ایسه « قاریشیقلق گونلری » پك چوقدر ، او گونلرده آیرلمغه قالقیشیلیرسه صوگرا ایشك ایچندن چیقیله‌ماز .

شهزاده‌لر قاوغاسی دیمك اولان « فترت شهزادگان » دوغرو اوله‌بیلیرسه‌ده اك ایسی « برتختده دورت پادشاه »

آلان » در . یالکز بو ادەکی « آقچه » سوزو پاره دیمك اولمەیوب « آلان » ده آلمق ویرمك دیمك دکلدر . بو ادەکی « آقچه » بیاضلغی بیلدیرن « آق » ایله کوچوکلك ایچین قاتیلمش « جه » سوزوندن برلەشوب بیاضجه ، بیاضه یاقین دیمك اولان آقچه دیمکدر . « آلان » تورکجه بر سوزدر . « آغاجلق آرەسندەکی دوزلوکلر و آغاجسز یرلر » دیمکدرکه صویك « اقچه آلان » دینلن یردن کلدیکی ایچین بو آد ویرلمشدر .

بورسانی سولەیەن وهر کورەنك کوکلنی قاپان اولو جامعده ییلدیرمك غیرتیله یاپدیرلمشدر . [*]

بو اسکی تخت یری ینه کوزدن دوشمەمش ، برچوق کوزللکلرله بزەنمش ، ییلدیرم یاپدیردیغی یاپیلری قوتلی وقفلره باغلامش .

[*] جاملر ، آقچه آلان صویو ، اولو جامع ایچین آشاغیده داها چوق بیلکیلر وار .

اوکه سورمشلر برده ییلدیرم نه‌باقسین قلعه‌قاپوسنی آچارکن یاره‌لانان درویش «بنم سنده بر امانتم اوله‌جق .» دییه‌ن ییلدیرمه امر سولطان گوله‌رك «بر ده گیل ایکی» دیمش .

ایشته بو ایشلر ایچین بورسالیلر بویله حکایه‌لر اکله‌تیرلر .

ییلدیرم وقتنده بورسا چوق گنیشله‌مش . پادشاه جامع ایله مدرسه‌لرینی قصبه‌نك گون دوغوسنه دوغرو یاپدیردیغندن او طرفلر پك شنلنمش ، قلعه‌نك اوطرفده‌کی — بو گون ییقیقلری گورولن — دووارلرینی‌ده ییلدیرم قوردورمش . شمدیلرده بگلك باروتلرك آنباری اولان قلعه‌گبی بویوك یاپی ، ییلدیرم وقتنده «شفاخانه» دیه یاپدیرلمش . صوکرالری «شفاخانه» عقلنی اوینادان کیمسه‌لرك قونولدوغی یرلره دینلمگه باشلاندیغندن اوییقیق یری بو گون ییلدیرم سمتنه گیدنلر ، اورادە راست گلدکلری هرهانگی بر کیمسه‌یه صورسه «شویاپی نه‌در؟» دیسه «تیمارخانه» دیه قارشیلق آلیر .

ییلدیرم یاپدیردیغی عمارت ایله مدرسه وجامعنك صویونی‌ده پك بویوك غیرتلرله گتیرتمشدر . آقچاغلایان ، آقچاغلیان ، دیه‌ده اکیلان بو صویك اصل آدی «آقچه

شهریمزده دخی واقع اولور امیددرکه بو کلام رجامز قبول اوله
باقی امور رأی پادشاه عالمپناهکدر تمت

م

من المحب الفقیر محمد حمزة
الفناری القاضی
بروسه
المحروسه

م

شمدی شو مکتوبده سویله‌نن سوزلری بورساده ماصال گبی اکلاتیلان اسکی سوزلرله تاملایه‌لم .

ییلدیرم بر قلعه‌یی قازانمغه چالیشیورمش بر تورلو اله گچیره‌مه‌مش قلعه هرطرفدن قوشادلمش پادشاه قپوسنك اوگنه گلمش زورلامشلر زورلامشلر بر تورلو قیره‌مه‌مشلر ، بردرویش گلمش آز زورلامقله قاپویی آچمش . ایچری گیرلمش او آره‌لق آتیلان اوقلرله درویش قولوندن یارالانمش . ییلدیرم چوره‌سنی چیقاروب یاره‌یی باغلامش ، آرتق بر داها بو درویشی گوره‌مه‌مش ، بو ایشی‌ده اونوتمش . جنکدن صوکرا بورسایه دونمش بورساده‌کی بیلگیجلره پك اوفکه‌لی ایمش . هله نکاح قییان بورسا قاضیسنه پك گوجه‌نك ایمش .

مودانیه اسکله‌سندن بورسا ایلری گلنلری پادشاهی قارشیلامغه چیقمشلر . «ایشته گوه‌ییکز» دیه امیرسولطانی

مغبون ومحروم نه دنیا ونه اخرت حاصل اولدی نعوذبالله من ذلك ایتدی بو امر عظیم ایچون پادشاه عالمپناهدن بزم دخی رجامز وتمنامز اولدرکه شمدیکی حالده اول قتلنه امر ایدوککز (« ایتدیککز » دیتك اوله‌جق) کمسه اولاد رسولدن بر صالح عزیزدرکه اهل ولایت واهل کرامتدرکه معلوم دکلدرکه روم اقلیمنه بر بونجلین آل رسولدن عزیز قدم باصمش اوله الآن رایکان کویکوکز اولمشلردر عجم اقلیمنده استیه ایدیکز ونیجه نیجه تحتلر وارمعانلر و وملغ (واوك بری ، مبلغ اولمسی عقله یاقین کلن ملغ کبی یازلمش اولان یازیدن صوکرا اولسه کرك) بیش کشلر کوندروب بخاردن (بخارا اولسه کرك) سعی ایدوب کتوره ایدیکز حضرت رسول علیه السلام واکمل التسلیم سلطنله دوشر اوله ایدیکز زهی سعادت الهی که ظاهراً وباطناً سز مسخر اولمشدر دنیا کز واخرتکز معموردر . زیاده اوله یوماً فیوما واندن صکره بوکون یکوکز (کویلوکز اوله‌جق) اولان امر سلطان علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل مقوله‌سندن عد اولونانلردندر بی اشتباه امتنکی جهتندن خصوصا که بو نسل رسول علیه السلام دخی اوله وهم بز بوندن کوردیکمز اشاری (اشارتی اوله‌جق) حضرت رسولدن صکره بونلردن ظاهر اولان کبی روایت اولونورکه زیرا دونك (دونکی اوله‌جق) کون کویکوکز صیحهٔ واحده ایله یعنی قرائت ان کانت الاصیحة واحدةً فذا هم خامدون دیتك برله قرق نفر قوللرکوز برنفسده دوشوب قپولرنده جان ویردیلر کندیمز واروب اعیان شهرله تمازلرین قیلوب جمله‌سنی دفن ایتدك شویله که بردخی تجاوز اولونه چوق قورقودرکه اصحاب قریه‌یه اولان معنا بزم

دەوەجی اوآلتینلرله دەوەجیلر مزارینك اولدوغی یری صاتین آلوب مزارلق یاپدیرمش . اوراسنی شویله براقملم . ییلدیرم بو کوز اوکوندەکی کراماتی کوروب اینانمش آما قیزینی ویرمەمش .

آغزدن آغزە کلن خبرلره نه قادارە قادار اینانمق لازم کلەجکنی البتە هرکس کندیسی بیلیر . بوندن دورت یوز بوقادار سنه اوکجەکی بر ایش ایچین سویلەنن بو سوزلری ــ آز برلردەبر برندن آیریلەرق ــ چوق یوروسەلی دوشمشدر .

بو ایشدن صوکرا ییلدیرم حسکه کیتمش . او، یورسادە یوق ایکن قیزینی کابین ایتمشلر . ایشنە اونرنکنی آشاغیە یازدیغمز مکتوب بونی اکلاتیور :

(حضرت منلا قاری حضرت امیر قدس سره العزیز ایچون یلدرم خانه کوندردیکی عرضك صورتیدر دیو بو محله درکنار اولندی

انه من السلیمان و انه بسم الله الرحمن الرحیم والصلوة والسلام علی محمد حبیب الکریم الرحیم اما بعد من اضعف العباد الی حافظ البلاد السلطان ابن السلطان مفخر ال عثمان ابوالمجاهدین ناصر الاسلام والمسلمین مدالله تعالی طول حیاتك وکثر اولادك مسلسلاً الی یوم الدین معلوم اوله که پادشاه عالمپناه بزم رسولمز محمد المصطفی علیه الصلوة والسلامدن مقدم عیسی علیه السلام اصحابندن اوچ پیغمبری انطاقیه قومی تکذیب ایدوب قتل ایتدکلری وینه اذا وجفادن صکره یدنجی کون وبعضیلر روایتنده اوچنجی کون اول نبیلری نقل ایدوب سونشی سونشی اولرینه کلیرکن اولساعت جبرائیل علیه السلام برصیحه برله هلاك قیلدی جمیعسنی فنا ایلدی

مغبون ومحروم نه دنیا ونه اخرت حاصل اولدی نعوذبالله من ذلك
ایمدی بو امر عظیم ایچون پادشـاه عالمپناهدن بزم دخی رجامز
وتمنامز اولدرکه شـمدیکی حالده اول قتلنه امر ایدوککز
(« ایتدیککز » دیتك اوله‌جق) کمسه اولاد رسولدن بر صالح
عزیزدرکه اهل ولایت واهل کرامتدرکه معلوم دکلدرکه روم
اقلیمنه بر بونجلاین آل رسولدن عزیز قدم باصمش اوله الآن
رایکان کوبکوکز اولمشلردر عجم اقلیمنده استیه ایدیکز ونیجه نیجه
تحفلر وارمعانلر وو ملغ (واوك بری ، مبلغ اولمسی عقله یاقین
کان ملغ کبی یازلمش اولان یازیدن صوکرا اولـه کرك) بیش کشلر
کوندروب بخاردن (بخارا اوله‌کرك) سعی ایدوب کتوره‌ایدیکز
حضرت رسول علیه‌السلام واکمل التسلم سلطنله دوشر اوله‌ایدیکز
زهی سـعادت الهی‌که ظاهراً وباطناً سز مسخر اولمشدر دنیاکز
واخرتکز معموردر . زیاده اوله یوماً فیوما واندن‌صکره بوکون
بکوکز (کویلوکز اوله‌جق) اولان امر سلطان علما امتی کانبیاء
بنی‌اسرائیل مقوله‌سندن عد اولونانلردندر بی‌اشتباه امتلکی جهتندن
خصوصاکه بو نسل رسول علیه‌السلام دخی اوله وهم بز بوندن
کوردیکمز اشاری (اشارتی اوله‌جق) حضرت رسولدن صکره
بونلردن ظاهر اولان کبی روایت اولونورکه زیرا دونك
(دونکی اوله‌جق) کون کوبکوکز صیحهٔ واحده ایله یمنی قرائت
ان کانت الاصیحة واحدةً فاذا هم خامدون دیتك برله قرق نفر
قوالکوز برنفسده دوشوب قپولرنده جان ویردیلر کندیمز واروب
اعیان شهرله تمازلرین قیلوب جمله‌سنی دفن ایتدك شویله‌که بر دخی
تجاوز اولونه چوق قورقودرکه اصحاب قریه‌یه اولان معنا بزم

دهوه‌جی اوآلتینلرله دهوه‌جیلر مزارینك اولدوغی یری صاتین آلوب مزارلق یاپدیرمش . اوراسنی شویله براقملر . ییلدیریم بو کوز اوکونده‌کی کراماتی کوروب اینانمش آما قیزینی ویرمه‌مش .

آغزدن آغزه کلن خبرلره نه قادار اینانمق لازم کله‌جکنی البته هرکس کندیسی بیلیر. بوندن دورت یوز بوقادار سنه ئوکجه‌کی بر ایش ایچین سویله‌نن بوسوزلری ـ آز برلرده بربرندن آیریله‌رق ـ چوق یورسه‌لی دویمشدر.

بو ایشدن صوکرا ییلدیریم حسکه کیتمش . او، یورساده یوق ایکن قیزینی کابین ایتمشلر . ایشته ئوزنکنی آشاغی‌یه یازدیغمز مکتوب بونی اکلاتیور :

(حضرت منلا قاری حضرت امیر قدس سره العزیز ایچون یلدرم خانه کوندردیکی عرضك صورتیدر دیو بو محله درکنار اولندی

انه من السلیمان وانه بسم الله الرحمن الرحیم والصلوة والسلام علی محمد حبیب الکریم الرحیم اما بعد من اضعف العباد الی حافظ البلاد السلطان ابن السلطان مفخر ال عثمان ابوالمجاهدین ناصر الاسلام والمسلمین مدالله تعالی طول حیاتك وکثر اولادك مسلسلاً الی یوم الدین معلوم اوله‌که پادشاه عالمپناه بزم رسولمز محمدالمصطفی علیه‌الصلوةوالسلامدن مقدم عیسی علیه‌السلام صحابه‌سندن اوچ پیغمبری انطاقیه قومی تکذیب ایدوب قتل ایتدکلری وبنه اذا وجفادن صکره یدنجی کون وبعضیلر روایتنده اوچنجی کون اول نبیلری قتل ایدوب سونشی سونشی اولرینه کیتدکن اولساعت جبرائیل علیه‌السلام برصیحه برله هلاك قیلدی جمیعسنی فنا ایلدی

یاپدیریورمش بر درویش کلمش ، قیزینی بخارالی شیخ محمد شمس‌الدین ایچین ایسته‌مش . پادشاه بویله دوغرودن دوغری‌یه بر ایسته‌یش عقلنه کتیرمدیکی ایچین ، غالبا شاشه‌لامش . « اولماز » ده‌یه‌مه‌مش . « درویش بابا بر پادشاه قیزی آله‌جق قادار آغیرلق ویره‌بیله‌جکمیسکز ؟ » دیمش . درویش « ایسته‌یکده کورەلم ! » دیمش . پادشاه قرق قاتیر دەوه ایله آلتین ایسته‌مش .

درویش « واره‌یم شیخمه سویله‌یه‌یم » دیمش . چوق کچمه‌دن ینه ییلدیرمك یانینه کلوب « او خیرلی ایش اولدی ییتدی . شیخم راضی اولدی . قرق قاتیر دەوه یوللایك که آلتینلری آلسینلر » دیمش . پادشاه دوشونمش طاشینمش بو قادار آلتینی اولان بر کیمسه‌نك برقاچ دەوه‌یی بولامه‌مسنه بر تورلو عقل یاتیشدیره‌مامش وکندی قوللرینه سویله‌یوب درویشك یانینه ایسته‌دیکی قادار دەوه ودەوه‌جی قاتیلمش . درویش دەوه‌جیلری کوك دره صویونك ییلدیرم جامعی حذاسندن کچن یرینه کتیرمش . اوراده‌کی طاشلردن دولدورمه‌لرینی سویله‌مش . نه اوله‌جغنی بیلمه‌ین دەوه‌جیلر دەوه‌لری یوکله‌مشلر . درویش « ایسترسه‌کز کندیکز ایچینده ایسته‌دیککز قادار آلیکز » دیمش . دەوه‌جیلرده بر یم طوربه‌یی طاش دولدورمشلر آما بر آز صوکرا دیك باشی چیقارکن بو طاشلری نه یاپه‌جقلرینی بربرینه صورمشلر ودوکمشلر . یالکز بر دانه‌سی دوکمه‌مش .

ییلدیرم تو‌ربه‌نك اولدوغی یرك اوکونده اوتورمش اطرافه باقینیرمش ، دەوه‌جیلر کلمش یوکاری یوشالتمشلر برده نه کورسونلر کوك دره آیاغندن طوپلادقلری طاشلر پارل پارل یانیور او وقتك که‌جر آلتینی اولمش .

ایشی اولدوغی کبی ییلدیرمه‌ا کلاتمشلر . کندی آلتینلرینی طوربه‌لرندن دوکدوکاری ایچین دەوه‌جیلر آجینمشلر . طوربه‌سنی دوکمه‌ین

پك چوق اولدوغی سوز گوتورمز آما بونلرك نه‌لر اولدوغنی گوسترەجك یازیلر ، اثرلر آز .

خداوندكار وقتنده بورسا قاضیسی اولوب تاریخ كتابلرنده ایكی بویوك وقانلی ایش ایچین آدی گچن بر كیمسه وار :

« ۱ ـ . جناب معالی نصاب قرنداشم یعقوب بك ضاعف‌الله قدره كمال عدالت اوزره اولوب لكن ساوەجی بك احوالیچون بروسه قاضیسی بر كاغد گوندروب عینیله در كیسه قیلنوب سدهٔ سنیه‌لرینه ارسال قلندی » .

۲ ـ . یلدیرم بایزید قاردەشی یعقوب چلبی‌ نی بوغدوروبده گومولك ایچین باباسنك ئولوسی ایله برلكده بورسایه یوللادیغی زمان ینه بورسا قاضیسنه بر كاغد یوللامش . »

شو قانلی ایشلرده بورساده قاضی كیمدر ؟ بوتون تاریخ كتابلری بو آدی گوسترمیورلر بزم بولوشمزه گوره بو زمانلرده بورسا قاضیسی « شمس‌الدین فناری » حضرتلری ایمش .

یلدیرمك قیزلرندن خوندی خاتون باباسنك گوكلی اولەدن قوجه‌یه گیتمش . بو ایشك ناصل اولدوغی پك ایجه اكلاشیله‌میور آما ماصال كبی آغزلرده دولاشان بر ایكی تورلوسنی بورایه یازیویره‌جگم :

یلدیرم بایزید یلدیرم محله‌سنده‌كی جامع ایله عمارت ومدرسه‌لری

يلديرمك وقتنده‌كى اولو بيلگيجلر :

الك باشده « شمس الدين فنارى » دنيلن محمد حمزه ايله محمد كوروى وشيخ جزرى وشمس الدين فنارينك اوغلو محمد شاه ايله ، آدى اوگجه‌دن گچن « علاءالدين اسودك » اوتلو حسن پاشا وارنيقلى قطب الدين ؛ باباسى مراد بك وقتندن آرته قالان دگرلى بيلگيجلر اولوب يلديرم وقتنده آدلرى ايشيديلمرده ، « قاموس » دنيلن كتابى يازان فيروز آبادلى مجدالدين وشمس الدين فنارينك اوغوللرندن يوسف بالى وشيخ جزرى اوغوللرندن بويوك وكوچوك محمدلر (محمد اكبر ، محمد اصغر) واحمد وايرانلى عبدالواحد ، احمدى ، شيخ بدرالدين ، عربشاه اوغلو (ابن عربشاه) وهكيم باشى حاجى پاشا ايله بخارادن گلن وبورساليلرجه « امير سولطان » ديه اگيلان شيخ محمد شمس الدين وقيصرى‌ده دوغوب آق سراى‌ده بويويه‌ن شيخ حامد وشيخ حاجى بايرام ولى گبى آدى شانى هر طرفلردن دويولان بيلگيجلردر .

يلديرم بايزيدك وقتنده بورسا :

يلديرم بايزيد وقتنده بورساده اولوب بيته‌ن ايشلرك

باقر پاره (مانغیر)

« بر یوزو » « اوته‌کی یوزو »

بایزید خلد ملکه

بن مراد

بویوکلوگی (قطری) ١٨ میلمتره

ییلدیرمك باش وزیری :

چاندارلی خیرالدین پاشانك اوغلو علی پاشا .

ییلدیرمك وزیرلری واوکلو بکلری :

دمیر طاش پاشـا ، غازی اوره‌نوس ، میخال اوغلو محمد بك ، دمیر طاش پاشا اوغلو یخشی وعلی بکلر ، اینجه بالابان بك ، مالیقوچ بك ، اینه‌بك صو باشی ، قارا مقبل ، فیروز پاشـا ، پاشا یگیت ، یعقوب بك ، مقبل صو باشی ، دمیر طاش بك ، چاندارلی باش وزیرك اوغلو ابراهیم پاشا ، مراد پاشا ، منت بك ، مصطفی بك ، طورخان بك ، بشیر بك ، طاهر بك ، محمد بك ، داوود بالی ، ئه‌لا گوز احمدی ، محمدی . در بونلردن فیروز پاشا ایله یخشی بك ، مصطفی بك ، داوود بالی ، منت بك آنقره جنگنده ئولمشلر .

بیلگیسی یوکسك ، قلمی ده قلیجی گبی کسکین اولان بوپادشاهك بر قباحتی واردر . ئەوەت ! سولطان ییلدیرم بایزیدك ، بو اولو پادشاهك قصوری بریجك‌در .

اوده : « پك جســور اولمەسی » ایدی . هر شیئك چوقو چوقدر ، جسارتك‌ده چوغلوغی ـ هله بر پادشاه ایچین ـ بویوك قباحتدر .

نیگبولی قلعەسی اوگونده « بره دوغان ! » دیه باغیران ییلدیرمی جسارتی ایچین بویوك گورورز آما ، اوردوسی باشندن آیریلان برپادشاهك (کندندن باشقه هرکسی کوچوك گورمەسی) دیمك اولان بو آیریلیشنی «قباحتدر» دیه آڭارز .

ییلدیرم داها آز جسور اولسه ایدی آقصاق دەمیرك قارشیسنه داها باشقه تورلو چیقاردی .

ییلدیرمك باصدیردیغی پارەلر :

عثمانلی آقچەسی (آقچۀ عثمانی)

« بر یوزو »	« اوتەکی یوزو »
بایزید	خلد ملکه
بن مراد	٧٩٢
آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه	بویوکلوکی (قطری) ١٦ میلیمتره [*]

[*] ١٢ ، ١٤ ، ١٥ میلیمتره قطرلی‌لری‌ده واردر .

توربه‌سنه گومولمش آما صوڭرادن «چلبی سولطان محمد» گتیردوب بورساده ییلدیرم محله‌سنده یاپدیردیغی جامعك اوگونده‌کی توربه‌سنه گومدورمشدر . [*]

ییلدیرم بایزیدك بیلگیسی :

قیلیج قوللانمقده ، دوشمان قوواﻻمقده نه قادار دگرلی ایسه ــ وقتنه گوره ــ قلم قوللانمقده‌ده سولطان ییلدیرم بایزید اوقادار بیلگیلی ایمش .

صرب قرالی لازارینك قیزی اولیوه‌رانی آلدیغی وقت ایچکی قوللانمغه‌ده باشلامش آما صوڭرا «امیر بخاری» دوغرو سوزلرله پادشاهی دوغرو یوله گتیرمش وایچکی‌یه توبه ایدن پادشاه شویله بر بیت دوزمش :

« سپیده دم‌که شدم محرم سرای سرور »
« شنیدم آیت توبو الی‌الله ازلب حور »

بو بیت‌ده ییلدیرم بایزیدڭدر :

« یاری رند زمانه‌در صاندم	بخت وصلی ترانه‌در صاندم
اهل هجرانه فتنهٔ اغیار	اورته‌ده بر بهانه‌در صاندم
کوز اوحیله قین فین باقیشی	دل آلوب قصدی جانه‌در صاندم
قصه‌یی آکلامامش اخر کار	آنیده بر فسانه‌در صاندم
خشمله زخمناك دل سوزی	یلدیرمدن نشانه‌در صاندم »

[*] ییلدیرم توربه‌سی ایچین آیریلان یاپراقلرده داها باشقه بیلگیلر واردر .

یاپراقلرده گوروله‌جگی اوزره ـ سلیمان چلبی قیزقارده‌شی فاطمه‌سولطانله برلکده قسطنطنیه‌ایمپراطورینه‌ردن ویرمشده اوندن گمیلر آلوب قارشی یاقه‌یه گچمش . بوشهزاده‌نك صوکو آشاغی یاپراقلرده ینه گچه‌جکدر .

قیزلرینی‌ده کیملره ویردیگی آدی آدینه‌ایچه‌بیلنه‌میور آما ییلدیرم قیزلرینی کندی وزیرلرینه ، وزیرلرینك اوغلونه ویردیگی ودمیر طاش پاشـانك اوغوللرندن برینه قیز ویردیگی تاریخلرده گچیور . آز ئوکچه سویلدیگمز گبی قیزلرك بر دانه‌سنی ، « خوندی » خاتونی « امیر سلطان » دینلن « محمد شمس‌الدین‌البخاری » یه ویرمشدرکه بونك ایچین بولدوغمز دلیللری آشاغیده یازه‌جغز .

بر قیزینی‌ده آنقره جنکندن صوکرا دمیر ؛ طورونی محمدمیرزایه آلمش واسکیشهر اووه‌سنده اولودوگونلر اولمش .

ییلدیرم ٧٦١ هجرت ییلنده دوغمش و ٧٩١ شعبانك اون دوردونجی پازار ایرتسی گونی اوتوز یاشنده عثمانلی تختنه اوتورمش . ٨٠٤ ذی‌الحجه‌سنك اون دوقوزونجی جمعه گونی آنقره جنکنده اسیر دوشدوگندن اون اوچ ییلدن برقاچ آی آرتق پادشاهلق ایتمش . و ٨٠٥ شعبانك اون دوزدونجی پنجشنبه گونی ئولدوگندن قرق دوردونی دولدورامه‌دن گوچمشدر .

ئولدوکدن صوکرا آق شهرده « سید محمود حیرانی »

بویله اولونجه محمد چلبی ایله اونك بویوگی مصطفی وموسی
چلبیلرده قسطنطنیه ایمپراطورینك قیزندن دوغمه‌مشلردر.

گری یه یالکز قاسم چلبی قالیر . بونك‌ده قسطنطنیه
ایمپراطورینك قیزندن دوغمه‌سنه اینانوب اینانمه‌مق
هرکسك کندی بیله‌جگی شیدر .

بوسوزلری بویله درین درین قورجالامقده بر سبب
وار . آز اوکجه یلدیرمك قاریلرینی یازارکن ، الڭ اوکجه
گرمیان اوغلونك قیزیله ئه‌ولندیگنی سویله‌مشدك. بودوگون
۷۸۳ده اولدوغی و ۷۸۹ده سونه‌تلاك اوچ اوغلو بولوندوغی
دوشونولونجه یلدیرمك گرمیان اوغوللرینه گوگی اولمه‌دن
ئوکجه ئه‌ولی بولوندوغی اڭلاشیلیرکه بو قارا اڭلاق یری
زمان آیدینلاته‌جقدر .

یلدیرمك مصطفی وقاسم آدلی اوغوللرندن باشقه
گیری قالان چولوغی چوجوغی هپ بورساده یاتارلر .

مصطفی چلبی ؛ ادرنه طرفلرنده آصیلدیغی وکندینه
دوزمه‌جه دینیلدیگی ایچین مزاری ده اوطرفلرده‌در .

قاسم چلبی‌ی [*] ــ تخت قاوغاسی ایچین یازیلان

---

[*] « تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سی » آلتنجی کتابنك
آرقه‌سنده‌کی قارولیدی‌افندی « ئه‌کلمه » سنك ۸۳ نجی یاپراغنك
چیزکی آلتنده قاسم چلبی‌ی سلیمان چلبینك اوغلو دیه گوستر آما
یاکلشدر . ایکنجی سولطان مرادك قارده‌شلرینك ایچنده‌ده
اوراجقده یازلدیغی‌کبی علاءالدینلر حسنلر یوقدر. یری‌کلنجه بونلرك
کیملر اولدوغی کوروله‌جکدر .

ییلدیرم بایزید ٧٨٣ده داها شهزادهلگنده گرمیان بگنك قیزی دولت شاه قادین ایله ئهولنمش . برده ٧٨٩ده باباسی وقاردهشی ایله برلکده قسطنطنیه ایمپراطورینك اوچ قیزیله ئهولنمشلر .

پادشاه اولدوقدن صوگراده صرب قرالی لازارك قیزی واستفانك قیز قاردهشی اولیوهزا ایله ئهولنمش ٧٩٨ده ، موره‌دهده دلپوفی‌دوقه‌سی دولوسك قیزینی هدیه‌ویرمشلر . کتابلرده گورولن ایشته بوقادار .

شمدی بوقادیتلردن هانگی چوجوقلرك دوغدوغنی بولمق لازمکه بوبراز زورجه‌در .

٧٨٩ده‌کی دوگونده ییلدیرمك اوچ اوغلو سونهت ایدلدیگی ایچین بویوك شهزادهلر (ارطوغرول ، سلیمان ، عیسا) قسطنطنیه ایمپراطورینك قیزی ایله گرمیان بگنك قیزندن دگل .

محمد چلبی گرمیان بگنك قیزندن دوغمشدر . [*]

[*] میدانجق محله‌سنده هونتو (خوندی) سولطان دیه بلله‌نیلن بر توربه واردرکه اونك ایچنده‌کی مزارك باش طاشنده شویله یازیلیدر :

هذه
تربة الشریفة السیدة المحدرة
سلطان الخواتین دولت خاتون
وهی والدة السلطان الاعظم سلطان
محمد بن بایزید خان خلد ملکه

الی باغلی اولەرق دوشمانڭ قارشیسنە چیقاریلان بودگرلی پادشاه دها آلتی آی قادار یاشامش . آق شهردە ایکن خستەلانمش . سکز یوز بش هجرت ییلی رجبنڭ اون ایکیسندە باشلایان خستەلغی آغیرلاشمش شعبانڭ اون دوردونجی پنجشنبه گونی ئولمش . بورسادە ییلدیرم محلەسندە جامعی قارشیسندەکی توربەیە گوموِلمش .

« الله رحمت ایلەسین »

خستەلغی ایچین تورلو تورلو سوزلر سویلەنیور :

بیلگیچلرڭ کیمیسی بوغاز خستەلغندن « خناق » ، کیمیسی نفس دارلغندن « ضیق صدر » ، کیمیسی حوما « حمای محرقه » دن ، کیمیسی خفقاندن ، کیمیسی اینمەدن « نزول » ئولدی دییورلر .

ییلدیرم بایزیدڭ چولوغی چوجوغی :

ییلدیرمڭ ؛ ارطوغرول ، سلیمان ، عیسی ، مصطفی ، موسی ، محمد ، قاسم آدلی یدی دانه ارکك اوغلو اولمش قیزلرندن دە خوندی ، فاطمه [*] آدلی ایکی دانەسی بیلینیور . داها باشقه قیزلری اولدوغی تاریخلردن اڭلاشیلیور اما آدلری بیلنەمیور .

---

[*] خوندی سولطان بورسادە « امیر سولطان » دیە بللەنمش اولان « محمد شمس الدین البخاری » ایلە ئولندیکی ایچین امیرسولطان توربەسندەدر . فاطمەنڭ آدی آشاغیدە گچەجکدر .

صایيلی اوردوسی قارشیسنده اون بيك يكيچری ايله
اوچ دورت بيك قاپو قولو اوجاقليلری قالمش .

قرق بيك كشيلك زرهلی آتلی ايله قوتنی پكلشدیريلەن
دمير طرفی داها آلتی ساعت بو بر آووج سودو تميز
عثمانليلرله اوغراشمش ونفس آله بيلن هر نفر النده‌كی
سلاحك حقنی اوده‌مكه چاپالاديغی ايچين بوصوك ساعتلر
دمير اوردوسنه ئوگجه‌كندن داها بهالی‌یه اوطورمش .

الك صوكو پادشاه يانندەكی جانی پك عسكرلريله دميرك
گورونمكده اولان اوتاغنك اوچيوز آديملق ياننه قادار
صوقولمش . دمير بوگله‌نك بيلديرم اولدوغنی اوگرنديگی
زمان محمود خان آدلی بر باشبوغنی صاييسز عسكرلرله
يوللايوب ديری طوتولمه‌سنی سويله‌مش .

بيلديرم كاه ششبرله كاه قليجله يول آچوب داها
صوقولمغه اوغراشيركن يانندە الك صوك قالانلرده توكه‌نمش .
ياپ يالكز قالنجه بيله ينه ايلری زورلامش ، اطرافدن
آتيلان كمندلرله بينديگی ياغيز آت يوارلانوبده كنديني
يره فيرلاديركن الندن قايجی‌ده فيرلامش آما شمديده
خنجرينی چكمش ، اونكله‌ده بر قاچ كيشی تپه‌له‌مش الك
صوكو هر طرفنی قوشادان دوشمانلری النه دوشمش .

آنقره جنگی دنيلن بوقورقونچ وقانلی ميدان جنگی
بويله‌جه بيتمش .

اوده سلیمان چلبی عسکرینك آردی صره چکلمکه باشلامش .

آرتق جنگك ناصل بیته‌جکی بللی اولمش . عثمانلی اوردوسنك الڭ ایشه یارایه‌جق آدملری توکنمش . دمیرطاش پاشا آلدیغی صابیسز یاره‌لرك آقیتدیغی قاندن جانسز گبی جنك میداننده یاتارکن یاننده اوغلو یخشی بك، فیروز پاشا ، مصطفی بك داوود بك دونیادن گوچمش اوله‌رق صیره‌لانمشلر ، یاره‌لی اولان بر اوغلو علی بك‌ده باباسنك باش اوجونده بکلرکن دمیر عسکرینك النه کچمش .

بو حاللری‌ده گورەن اوره‌نوس بك ، پاشا یکیت ، بالابان بك باشلرینی چویروبده اطرافلرنده کیمسه‌جکلرك قالمدیغنی گورونجه برر طرفه چکلمشلر .

عیسی‌چلبی ایله محمدچلبی‌ده یانلرنده قالان عسکرلریله جانلرینی قورتارمشلر .

مصطفی چلبینك نه اولدوغی بیلنمه‌مش ، صوڭرادن اڭلاشیلدیغنه گوره ، موسی چلبی‌ده اسیر دوشمش .

صباحك ساعت اونونده باشلانان جنك گوندوز ساعت آلتیده ایشته بوگله گیرمش .

بوندن صوڭراسی ایچین دمیرك او ، یوز بیڭلرجه

قولو اولان احتياط) قوتیده صاغ صول قوللرك ياردیمنه قوشدورمش .

جنك صینیرینك بوتون بويونده ، بیتوی قوتیله اوغراشان ییلدیرمك اوستون اولدوغی بر زمانده عثمانلی قوشونتولری (تاتار آتلیلری ایله آیدین ، منتشا ، گرمیان ، صاری خان عسکرلری) دمیر طرفنه قاتیشوب قلیجلری ایله اوقلرینی عثمانلی اوستونه چویردکلرندن بونلرك براقدقلری آرهلق یرلره گیرهن دمیر عسکرلری عثمانلی اوردوسنك آرقهسنی قاپاتمش . عثمانلی عسکرلری بو قورقونج حالی گوردوكلری زمانده بیله جنكدن واز گچمه مشلر ، « یا ئولوم ــ یا ناموسله قالم » جنكنی بیلوب گری دونمکله آلیش ویریشی اولمایان بو اوردو دمیر عسکرلری آرهسنده قوپوق زنجیر گبی پارچه پارچه اوغراشیرلرکن باش وزیر علی پاشا صول قولدن آیریلوب صاغ قولدهکی شهزاده سلیمان چلبینك یاننه کلمش . صرب قرالیده اوردونك آردندن دولاشوب ییلدیرمك یاننه وارمش .

باش وزیر شهزاده سلیمان چلبی ایله برلکده بورسا یولونی طوتمش .

صرب قرالیده جنگك آلدیغی حالی اوکه سوروب چکلمك لازم اولدوغنی سویلهمش . پادشاهی قاندیرهمانجه

گاه بر طرف گاه اوته‌کی طرف اوستون گله گله بر زمان اولمش‌که جنك میدانی هر ایکی طرفك ئولولری ایله دولمش آما دمیر طرفندن اکسیلن بر قلیجلك یری آرقه‌دن یوللانان اون قلیجله قاپادلدیغی حالده عثمانلی صره‌لری ، گورونور قادار ، سیره کلشمگه باشلامش .

بو یله‌ایکن بیله صاغ صول قوللرك بو ایشی باشارامیه‌جغنی آکلایان دمیر بویوك اوغلو میرزا محمد سولطان الی آلتنده‌کی یدیوی اورته قولو جنك میدانته سورمش وعثمانلی اورته قولونده ییلدیرم بایزیدك الی آلتنده‌کی یکی‌چریلرك اوستونه یوللامش . یکی‌چریلرك قورشـونلری بو قولوك اوك صره‌لرینی یره سرمش آماـ یردن توره‌یه‌ن مانطارکبی ـ یرلرینی یکیلری دولدورمش .

آز ئوکجه محمد چلبینك یاردیمنه قوشدوغی عثمانلینك صاغ قولو، قارشیلرنده‌کی دمیر اوردوسنك صول قولونده‌کی شاهرخ قولونی یرندن قوپاروب گریله‌تدیگی شو صره‌لرده میرزا محمد سولطان آییردیغی بر آز عسـکرله بو طرفه یتیشمش دمیرده اوچ قول عسـکر یوللایوب بو طرفی پکلشدیرمش .

آرتق ییلدیرم جنـگك ایجه قیزیشدیغنی گورمش والنده‌کی صوك (شهزاده مصطفی ، عیسی ، موسی چلبیلر

چوق زمان ئوكجه بيلديرديكى منجملر « بو ييلديزك گوكده گورونمه‌سى عثمانلى اوردوسـنك جنگى قازانه‌ميه‌جغنه اشارتدر » ديه اللهدن باشقه كيمسه‌نك بيله‌ميه‌جگى ايشلرله عسكرلرك غيرتلرينى قيردقلرندن بويوزدزده كنديلرينى قورقويه قايديرانلر اولمش .

« سوروك ! سوروك » ديه باغيره‌رق ايلرى آتيلان دمير عسكرلرينى عثمانليلر « الله الله » ديه قارشيلامشلر .

دميرك اورته قولى محمد چلبينك الى آلتنده‌كى اوك قاراقوللرى ايله اوغراشيركن صول قوللرى‌ده عثمانلينك صاغ قولونده‌كى آنادولو عسكرى ايله صرب قوشونتولرينه صالديرمشلر آما اوزون سوره‌ن قانلى بر جنك ، دمير عسكرينك بر ايش بجره‌مه‌مسى يوزوندن آزيجق طاوسه‌مش وبوايشى گوره‌ن ميرزا شاهرخ گريده‌كى بوتون قوتيله همان اوطرفك ياردمنه يتيشمش وعثمانلى صاغ قولونى ايجه صيقيشديردقلرى بر زمانده اوك قاراقوللرده‌كى محمد چلبى‌ده عثمانلى قولونك ياردمنه قوشمش .

عثمانلينك صول قولونده‌كى سليمان چلبى قارشيسنه گلن ميران شاهده بو قولو قوشاتمش آما روم ايلى جنك ارلرى روم ايليده پارلاتدقلرى قليجلرينك پارلاقلغنى گوسترمشلر .

بويله‌جه بيتوى جنك خطى مرزاق مرزاعه ، قليج قليجه خنجر خنجره ، بوغاز بوغازه اوروشه ،

جنك بیلگیجلرینك باشنده هنوز اون دورت یاشنده‌کی شهزاده محمد چلبی .

الڭ گریده براقیلان بوتون اوردونك (احتیاطنده) ده شهزاده مصطفی ، عیسی ، موسی چلبیلر .

دمیرڭ اوردوسی‌ده شویله‌جه حاضرلانمش :

صاغ قولده ؛ دمیرڭ الڭ بویوك اوغلو میران شاه ایله اوغلو ابوبکر میرزا .

صول قولده ؛ میرزا شاهرخ ایله میرزا خلیل ودمیرڭ طورونلرندن شاه حسین .

اورته قولده ؛ دمیرڭ الڭ بیوك اوغلو اولوب بر قاچ ییل أوکجه ئولمش اولان میرزا جهانگیرك اوغلو ودمیرڭ الڭ سوگیلیسی میرزا محمد سولطان وعمر شیخ اوغوللری ومیرزا پیر محمد ، میرزا اسکندر .

الڭ گریده (احتیاطده)ده ۴۰۰۰۰ زرهلی آتلی واوتوز ایکی فیل ایله دمیر .

داها جنك باشلامه‌دن ییلدیرم اوردوسنده ؛ صوسوزلقدن ئولنلر اولمش . برقاچ گون أوکجه گوك یوزونده برقویروقلی ییلدیز گورونمش ییلدیزلرله اوغراشوب تورلو تورلو یالانلرله آدم اوغوللرینی اسکی زمانلردن بری آلداتدقلری ایچین پیغمبریمزڭ «بوتون منجملر یالانجیدر» دیه‌دوزه‌نبازلقلرینی

اولان آنقره یانندهکی « چبوق آباد »ده قارشیلاشان بو ایکی اوردودن بری قالاباالغنه ، بری‌ده عسکرلرینك دایانقلغنه گووه‌نیورمش .

عثمانلی اوردوسنی ییلدیرم کندی ایله یرلشدیرمش . شویله‌جه :

صاغ قولده ؛ آنادولو عسکرلری و بونك گریسنده بوقولو پکله‌مك ، آره‌لقلری دولدورمق ایچین صرب عسکرلری .

صول قولده ؛ روم‌ایلی جنك ارلرینك باشنده پادشاهك اڭ بویوك اوغلو سلیمان شاه [امیر سلیمان] .

اورته قولده ؛ قاپو قولو دنیان (سپاه ، سلحدار ، پیك ، صولاق ، علوفه‌جی ، غربای یمین و یسار) عسکرلرله صایسی چوقالدیلان یکیچریلر و عذبلرڭ باشنده ییلدیرم بایزید .

قوتلی بر اوك قاراقولنده‌ده ؛ باش وزیر علی پاشا ، اوغلو ابراهیم پاشا ، دمیر طاش پاشا ، روم ایلی بگلر بگی فیروز پاشا ، غازی اوره‌نوس بك ، مالقوچ بك ، عیسی بك ، یعقوب بك ، بلبان بك ، پاشا یگیت ، بشیر بك ، طاهر بك ؛ مقبل بك ، حسین پاشا ، مراد پاشا ، داوود بالی ، الاگوز احمدی ، محمدی گبی اڭ اوگلو ودگرلی

بو آره‌ده دویدوق‌که کماح قلعه‌سنه عسکر صوقوب اویور فتنه‌یی آیاقلاندیرمشسکز. او زمان آکلادق‌که طهرتن بهادرك سویله‌دیکی سوزلر دوغرو دکلمش وبزده ارزنجان اوستونه یورودوك. اکر باریشقلق ایسترسه‌کز یاپدیغکزدن وازکچوب پیشمان اولدوغکزی بیلدیرمك ایچین بر آدم یوللایك. احمد جلایری ایله قارا یوسفی‌ده قوغوك. بزده یانمزده‌کی سزك دوشمانلریکزك سوزلرینی دیکلمه‌یه‌لم. طهرتن بهادر، جرجیس بهادر وسلیمان بهادر ایله حاجی پاشا واوغوللرینك ئوتجه‌کی یرلری بزده قالسین، سیواس ایله مالاطیه والبستان کبی سزك یوردلریکزده سزك اولسون. یاپیله‌جق «باریشقلق کاغدی» ده کعبه‌نك دیوارینه آصیلسین‌که کیم بوزارسه تکرینك توکنمز قهرلرینه اوغراسین».

ییلدیرم دمیرك مکتوبنه یوللادیغی قارشیلقده؛ «عثمانلی دولتنك شمدی‌یه قادار اللهدن باشقه کیمسه‌نك اوکونده باش اکمدیکنی» یازمش.

دمیر ییلدیرمك ایلچیلرینی کیری چویرمه‌دن کماحی آلمش وکری دونه‌ن ایلچیلرله اسکی ایستدکلرینی ایسترکن شمدی برده «شهزاده‌لرندن برینی‌ده یانمه‌رهن یوللاسك» دیه خبر یوللامش وکندیسی‌ده قیصری اوستونه‌یورومش.

دمیرك عسکرینك صاییسی ٨٠٠,٠٠٠ دن آرتیق اولوب ییلدیرمك عسکری؛ اصل عثمانلی قوتنه قاتیشان قوشونتولرله برلکده آنجق ١٢٠,٠٠٠ اولمش.

٨٠٤ هجرت ییلنك ذی‌الحجه‌سنك اون‌دوقوزونجی وتموزك اون‌دوردونجی جمعه کونی چیبق اووه‌دنیلمه‌سی داها دوغرو

یوللادیغی بر مکتوبك آردی صره کندی ده یوله چیقمش.
و یاواش یاواش عثمانلی طوپراقلرینه یاقلاشمغه باشلامش.
بو مکتوبك ده تورکجه سنك ئورنگنی آشاغی یه یازدم :

دمیردن ییلدیرمه مکتوب

« اونه دنبری سزکله دوستلق باغلامغه چالیشدق . قارشیلغنی ترس کوردوك . نه‌لر یاپه بیله جکمزی آکلایه بیلمه‌کز ایچین سیواس قلعه‌کزی آلدق و سزك قوتکز آزالیرسه ، دین دوشمانلری یوز بولوب ده آزارلر دیه‌رك داها ایلریسنه وارمق ایسته‌مدك ده یوردوکزی چیکنه‌مکدن ، مملکتلریکزی ییقمقدن وازکچدك و شامه دوغرو دوندوك . سزك خسته‌لغکزی ایشتدی ایدك . یوقسه سزله قارشیلاشمق شاملیلرله صاواشمقدن داها قولایدی . بزم چکیلدیکمزی دویار دویماز ، ایتدیکمز بو ایلکاره قارشیلق ، بزی « کافر » دیه اطرافلره یازارق دوغروجه ارزنجانه کلدیکز . یانکزده‌کی علمایه صوروك بر کره ؛ مسلمان اولانلره « کافر » دیمك نه دیمکدر . ارزنجانه کلدیکزی دویونجه بزده عسکر چیقاروب آرقه‌لرندن کندیمزده یوله چیقدق . نخجوان و خوی طرفلرینه کلنجه کیری دوندوکوکزی دویدوق . طهرتن بهادرده کندی چولوغنك چوجغنك کیری یه ویرلدیکنی و سزك یاپدقلریکزه پیشمان اولدوغکزی سویله‌یوب یانکزده‌کی احمد جلائری ایله قارا یوسفك آدملرینی قوغدوغکزی بیلدیردیکندن بزده اولدوغمز یرده دوراقله‌مشدق . او صره‌لرده سمرقندده‌کی بویوك اوغلوم محمد سولطان بهادر اورا عسکرلریله کلوب یتیشدیکندن ـ اللهده بیلیوریا ـ نقمان ، قریم و کفه طرفلرینه کیده‌جك ایدك و بر قول عسکریمز شروان چکیدلرینه قادار وارمشلردی بیله . بوسوزلریمه آدملریکزدن اولوب یانمزده بولونان احمدله صونقورده شاهدلك ایدر . تام

داها زیاده حرمتلی مکتوبلر آلمش آما دمیر بو حرمتلی سوزلر آره‌سنده‌ده زهرلی دیشلرینی گوسترمکدن هیچ‌ده گیری قالمه‌مش . و الك صوكو مالاطیه‌دن حلبه اورادن شامه دوغرو گیتمش حلبی یاقمش ییقمش . شام خلقی ، برچوق پاره‌لر ویره‌رك مملکتلرینی قورتارمغه چالیشمشلر ، دمیرده ئوگجه راضی اولمش آما گونك برنده توربه‌لردن برینك اوستونده اوتلر بیتدیگنی گورمش و (نه‌در بو تعظیمسزلك ؟ سز وقتیله « حضرت امام حسین » ایچین‌ده بویله یاپمشسکز ، دوروك سزدن اونك‌ده اجیسنی چیقاره‌یم) دیه‌رك شامی‌ده یاقمش ، خلقی قیلیجدن گچیرمش . اورادن باغداده گیتمش ، اوردوده طوپلانان اسیرلری براشارتله ئولدورتوب دوقسان بیك آدم کاله‌سندن بویوك بر قوله یاپدیرمش .

بری طرفده ییلدیرم ؛ دمیردن گلن مکتوبلرده‌کی آجی سوزلری چکه‌مه‌مش اوردوسنی قالدیروب ارزنجانه یورومش . والیسی (طهرتن) دنیلن (ظاهرالدین) ی یاقه‌لاتوب ارزنجانی اله گچیرمش وچولوغنی چوجوغنی بورسایه سورمش .

ییلدیرم دمیری بوله‌مایجه بورسایه دونمش . او زمان باغداده‌اولان دمیرده ، ارزنجان ایشنی دویونجه ، ییلدیرمه

پیغمبریمزه اویانلرله یاردمجیلر [اصحاب وانصار] هپ اویله دکلمی ایدی ؟ انصافلی خرستیان اوغلو انصافسز مسلمان اوغلوندن داها خیرلیدر . جنك قازانمق عسکرك چوقلوغنده آزلغنده دکل ، آللهك بویوروغنده‌در . جنکده قازانمق قازانه‌مه‌مق هر ایکیسی‌ده بزدن ئوتجه کانلرکده باشندن کچمشدر . رحمتلی بابام دوشمانی یکدکدن صوکرا عاجز بر اسیرك النده شهید اولدی . سیواسی آلوبده مسلمانلرك ناموسنی چیکنه‌مکزه قارشی بز نه‌دیه‌لم . تکری یاراتدیغی قوللرندن کچمز . بویله دلیللر صایوب کندیکزی قباحتسز کوسترمك ایسته‌یورسکز آما عرب دیلیله ، عجم سوزو ایله سزدن نه‌قادار مکتوب کلمشسه هپسنده‌ده پك غرورلی وکبرلی داورانمه‌کز او قباحتلریکزی میدانه چیقارمازمی ؟

هرپادشاه بویوکدر آما سزك قادار بویوککدن اوچماز . بوقادار یوکسلدکدن صوکرا باباجه ئوکودلر ویرمکه قالقیشمق چیرکین دوشر .

شمدی‌یه قادار عثمان اوغوللاری دوشمانلرینه یالتاقلق ایتمدیلر ، دوزه‌ن قورمقده بزم ایشیمز دکلدر . بز کونش کبی آچیق ودوغرو ایشلری سه‌وه‌رز . هرکسك ایلکی کوتولوکی یارادیلیشنه باغلیدر .

عقللی وبیلکیجلره دانیشمه‌دن کندی قافانزه کوره ایش کورمك بزلرده عادت اولمدیغی ایچین بو یازیلرکده اویله‌جه دوشونولوب طاشینلوب یازلدیغنه اینانکز . نه وقت ایلری کلیر وجنکه قالقیشیرسه‌کز بزلری‌ده آلله‌ه صیغینه‌رق قارشیکزده بولورسوکز .

بومکتوبدن صوکرا آتش پوسکوره‌ن بو ایکی جنك آدمی بایاغی باریشیر کبی اولمشلر . ویلدیرم ، دمیردن

ييلديرمدن قارشيلق

مكتوبكزى آلدق ، سيواسه كيرديككزى اوكرندك . بزم تبريزه كيدوب اوراده جنك ايتمك ايستهمهمزه شاشمشسكز . اكر كنجه وشروان يولو ايله كيتمك ايستهسهك اوكومزه كيم دوره بيليركه قاپچاقليلر سزه دارغين وبزه باغليدرلر .

مالاطيه وسينوب ايشلرى ايله شاقهلاشمشسكز . او زمان بزم ايشمزه اويله كليوردى . عسكرلريكزك چوقلوغنه پك كووهنيورسكز ، دوشمشسكزدركه آتام ارطوغرول (رحمة الله عليه) سلچوق پادشاهى علاءالدينى صيندرمش اولان اون بيكدن آرتق تاتاره آلتى يوز آتلى ايله هجوم ايدوب قزانمشدى . اوغلو عثمان غازىده صايىسى ايكى يوزله بيك آرهسندهكى عسكرلرايله برلكده جنكى كندينه هم دنيا هم آخرت ايچين كارلى بر عادت ايدنمشدى .

آلتيه يوز بيكارجه شكركه وقتمزه كلنجهيه قادار دولتمز هپ بويومكدهدر . باشقه دينده كى پادشاهلردن آلديغمز قلعهلرى اسكى زمان پادشاهلرى رؤيالرندهبيله كورمهمشدر . نهسينوبلر نهمالاطيهلر اونلرك بر بورجونه پنجرهلك ايدهمز .

قسطمونى وقارامان وبونلره بكزر يرلرك پادشاهلريله اولان ديرليكسزلك هپ اونلرك اويغونسزلغندندر . بوقسه دونيانك كوزومزده ذره قادار دهكرى يوقدر . اكر مملكتلر بيقاردق آتشلر صاچهرق يورد قازانمق ايستهسه ايدك كون دوغودن كون باطىيه قادار يرلرى اله كچيردك . بز اويله ياپمدق . هپ دين دوشمانلرىنى اوردوق . مسلمان پادشاهلرى ، بزده اومدوقلرىنى بولدولر . اونلرك يوردو بزم يوردومز ديمكدر .

عسكرلريكزك چوقلوغى وبزمكيلرك كافردن دونمه اولمهسى عيب دكلدر .

عسکریمزك صایسنی اوکرنمشکردر . بزده سزك عسکرك دکه رینی بلله دك . هله سیواسده بولدوغمز عسکرلریکزك ویردیکی خبرلر اسکی بیلکیلریمزی صاغلاملادی . بز سیواسه ناموسمزی قورومق ایچین کلمشدك ، تکرینك اذنیله اوده اولدی . مسلمانلر آره سنده دیرکینسزلك ایسته مدیکمزدن اللهدن قورقوب بومکتوبی یوللایورز . اکر سزده مملکتك ییقلمه سنی ایسته مزسه کز ایکی طرفکده ناموسنی یکله یه جك بر دیله ك مکتوبی ایله بر ایلچی یوللایك که بزمله دوستلق باغلادیغکزه اینانه لم وسیواسی سزه براقوب کیده لم ، کیده لمده دین دوشمانلری میدانی کنیش بولمه سینلر .

بویله یاپدقدن صوکرا بندن سزه بر ضرر کله جك اولورسه او زمان بن دین دوشمانلرینه باردیم ایتمش صاییله یم . ایی بیلك که سوزومی هیچ بوزمام .

بوقادار الی آچیق داورانمه مز مسلمانلرك بربرینه دوشمه سیله دین دوشمانلرینك قازانجلرینه یول ویرمه مکی دیله دیکمزدن ئوتوردر .

ایشیتمشسکزدرکه بزباشقه پادشاهلرده شفقتلی ئوکودلرویردیکمز زمان اونلرك کبرلری آرتمشدی صوکرا الله اونلرك یوردلرینی بزلره ویردی . اکر سزده اونلرك طوتدوغی یولو طوتارسه کز اومولورکه سزك ایشکزده اونلره بکزر .

هر زمان بزم عسکریمزه « اعدای بی دین و بد مذهب » دییورسکز . اللهه صیغینرز سزك بوسوزوکزدن . بزده اللهك بویوردوغی یولو قوالایورز . هم سزك عسکریکزك چوغی دین دوشمانی خراج ویریجیلر ایکن بزم عسکرلریمزکه ئوز به ئوز مسلمان ومسلمان اوغوللریدر . نیچین دینسز دییورسکز ؟ اکر بزم عیبمز دونیایی اله کچیردیکمز ایسه تخته اوتوردوق ، پاره کسدیردك ، خطبه اوقوتدق بویوزدن اوکا حق قازاندق . کوچوکلرك بویوکلری دیکلمه سی لازمدر . بزده ایلخانیه اوغوللرندنز . عقیلیره وبیلکیجیلره دانیشه رق قارشیلق یازمغه عجله ایدیکز .

ارطوغرولك آجيسنیده تازه‌لدیگی ایچین ییلدیرم پك كدرلنمش، بر گون یورسا اووه‌سنده گزرکن قارشیلاشدیغی بر چوبانك یانیق یانیق چالدیغی قاوال سسنی دویونجه :

« چال چوبان چال ! . . . ارطوغرول گبی اوغلوك ئولمدی سیواس گبی قلعه‌ك ییقلمدی » دیدیگی سویله‌نیور .

دمیر سیواسی آلدقدن صوکرا ییلدیرمه عجم دیلی ایله بر مكتوب دها یوللامش . اونك‌ده ایچنده‌کی یازیلر ایشه یارایه‌جق گبی اولدوغی ایچین ییلدیرمك قارشیلغی ایله برلكده تورکجه‌لرینی بورایه یازدم .

دمیردن ییلدیرمه سیواسدن مكتوب

قرق ییلدر دونیایی اله گچیرمكله اوغراشیورز . پادشاهلرك هپسی بزم قوللوغمزه گیردیلر . شمدی کیمیسی سوه سوه ایشلرمزی کورویور ، کیمیسی‌ده، کندیسنه بر ایش بویورمق ایچین آغزیمزه باقیور . ایش بویله ایکن سز نه‌دن چكینیورسكز ؟ برده ؛ یاشامه یوزوندنده سزدن بویوك وباباکز یرنده‌یم .

یوللادیغكز مكتوبلرده قورو کورولتولر ایتمشسكز ودمیری یاقه‌لامق ایچین تبریزه گیده‌جكم دیه یازمشسكز . سز ، بنی بیلمزسه‌کز بن ، بكا گله‌جك زیاندن قوروتمه‌یی بیلیرم . « بكا بر قارش یاقلاشانه بر آرشین یاقلاشیرم » سوزونده اولدوغی گبی دنیالر قازانمش اولان عسكرمله سیواسه گلدم . وتكرینك بویوروغی ایله اورایه‌ده گیردم .

اوکرندككه سز مالاطیه قلعه‌سیله گیجه کوندوز دورت آی اوغراشمشسكزده ینه اله گچیره‌مه‌مشسكز . چوقدن بری سینوبی‌ده آلمق ایسته‌یورسكزده آله‌میورسكز . بز ایسه اللهه شكر سیواسی آز کونده آلدق . وهانكی قلعه‌یه صالدیردقسه آلمه‌دن دونمدك . غرورلانمق ومكتوبلرده آتوب طوتمق عقللی ایشی دكلدر .

بو ایکی مکتوبدن آکلاشیلیورکه اصل قاوغانی قیزیشدیرانلر اللرندن مملکتلری آلنان بکلر دگل بوایکی مسلمان پادشاهنك بر برینی چکه‌مه‌مسیدر . ایلك مکتوب یوللایان دمیر اولدوغی ایچین قاوغا قاشاغیسی‌ده او .

ناصل‌که دمیردن قاچان بکلر ییلدیرمه صیغنمشسه ، مملکتلرینی ییلدیرمه آلدیران آیدین،منتشه،صاری‌خان گبی آنادولو بکلری‌ده‌دمیره‌صیغنمشلر . بونلرده‌فسادقومقوه‌سی .

دمیرمکتوبنك قارشیلغنی آلیر آلماز۸۰۳سنه‌سی آغستوسنده همان‌سیواس‌اوستونه‌یورومش . اون‌سکز گونده قلعه‌یی‌ییقوب ایچنده کیلرینی‌چولوغه‌چوجوغه وارنجه‌یه‌قدرپارچه‌لاتمش . دوورت‌بیك کیشی‌یی ، قافالرینی باجاقلری آره‌سنه باغلادوب ، قازدیردیغی هندکاره دیری دیری گومدورمش .

بیگیجلرك کیمیسی :

(سیواس قلعه‌سنده والی اولان‌ییلدیرم بایزیدك بویوك اوغلو ارطوغرول‌بك‌ده بوجنك‌ده ئولمش وصوکرادن بورسایه کتیریلوب پنجشنبه حمامنك قارشیسنده‌کی جامعنك‌یانده‌کی‌توربه‌یه کومشلر .)

دیه یازمشلرسه‌ده سیواسده اوزمان قلعه بکی مصطفی پاشا آدلی بر کیمسه اولوب ارطوغرول شهزاده‌نك‌اوراده والیلکی داها اوکجه‌در . و ارطوغرول شهزاده جنکدن ئوکجه ئولمشدر .

سیواسك الدن چیقمه‌سی ، آز ئوکجه ئولن شهزاده

ییلدیرمدن دمیره قارشیلق

شکر او اولو تکری‌یه اولسونکه بزی مسلمان یارادوب عرب وعجم پادشاهلرندن اوستون قیلمشدر . صلواة تکرینك پیغمبریله او پیغمبرك آل واولادی واصحاب کرامی اوزرینه اولسون . ای « دمیر » آدیله آکیلان قودوز کوپك ! ای روم تکفورندن کافر اولان دمیر ! بیلکه ، مکتوبکی اوقودم ای اوغورسز . بنی بویله ماصاللرله‌می قورقوده‌جقسك ؟ بویالانلرله‌می آلداده‌جقسك ؟ یوقسه عسکرلریمی هندده کوردوکلرینه‌می بکزه‌دییورسك ؟ یوقسه هرات ، عراق عسکرلری کبی‌می صانیورسك ؟ یوقسه حلب وشام ده‌کیلر کبی‌می بیلیورسك ؟ بونلرده بنم قلیجمك قوتنی آکلامشلردر . . .

سنك ایشك سوزونده دورمه‌مق ، عرض وناموس ییقمق ، قان دوکمکدن باشقه برشی دکلدر . بزلر ایسه کون طوغوسندن باطی‌یه قادار اولان پادشاهلرك اولولرندنز . بزم عسکرلریمزك طوتومنی بیلیرسك وضعیفلره یاردمجیلغمزی‌ده دویدوك . یول کسوب جان یاقانلرله دین اوغرونده جنك ایدنلر البت بربرندن آییرد ایدیلیر . جنك بزم صنعتمز دین اوغرونده جنك ایدنلرك عادتی‌ده عادتمزدر . اکر سن دونیالق ایچین یولومزده کوپکلر کبی قارشیمزه چیقارسه‌ك بزده سکا قلیج چکدرز واو زمان آللهك بویوردوغی اولور . بزم ارلریمز جانلرینیماللرینی بو اوغورده توکتدکلرندن آخرتده جنت اونلر ایچیندر . بزم ایشیمز کوجومز دین دشمنلریله جنکلشمکدر .

بیله‌سك که بزه سوز یوللایوبده جنك میدانینه کلمزسه‌ك قاریلرك اوچ طلاقله بوش اولسون . اکر سن کلیرسه‌ك‌ده بن قاچار وقارشیکه چیقمازسه‌م بنم قاریلرمده اوچ طلاقله بوش اولسونلر . سلام مسلمانلرك اوستونه اولسون آللهك لعنتی‌ده سکا وسکا اویانلرك قیامته قادار هپسی اوستونه اولسون .

بکلرك دمیره صیغنمه‌سندن ایلری کلمش دیه کوستریورلر . دمیرك ییلدیرمه یوللادیغی عربجه مکتوبله ییلدیرمك بونه بو دیلده چویردیکی قارشیلغك تورکجه‌لرینی بورایه یازیوردم . هم او وقتك مکتوبلرینه تورنکدر همده ایشك اصلنی اك دوغرو اوله‌رق مکتوبلر کوستریور .

دمیردن ییلدیرمه‌کلن برنجی مکتوب

تکری‌یه شکر ، پیغمبره صلواتدن صوکرا ای روم دیارنده پادشاه اولان ییلدیرم بایزید بیله‌سن‌که بز تکرینك بویوروغیله چوق جنکلر ایتدك وخلقك هپسی بزه کوله اولدولر . بیله‌سن‌که قارا یوسف ایله سلطان احمد جلایر بزم کسکین قلیجمزك قورقوسندن سکا صیغندیلر . سکاده کیزلی قالماسین‌که بو آدملر فتنه دوزوب یورد ییقارلر . بونلر فرعون وهامان کبی کافرلردر . اکر کندینی قورومق دیلرسه‌ك اونلری قوغ . بونلر سنك یوردونه کلمشلر ، انی بیله‌سن‌که بونلر اوغورسوزدر ، کیتدکاری یرلره اوغورسوزلق کوتورورلر . بونلر ، روم دیاری پادشاهنك آماننده اولمامیدرلر . اونلردن صاقینکز ونزده بولورسه‌کز یاقه‌لایوب قافالرینی کسیکز . صاقین بو بویوروغمزدن آیقیری ایش یاپمه‌یك ، صوکرا قهرمزی سزه‌ده یونلدیرز . بزه قارشی دورانلرك باشلریکه کلنلری البت دویمشسکزدر ، آره‌مزده اویغونسزلق چیقمه‌سین . هله جنکی هیچ کوزه آلدیرمه‌یك ، دوشونك‌که بز دمیندن بری سزه تورنه‌کلر صایدق دوکدك . بوسوزلرك آلتنده کوزوکزی ییلدیره‌جق شرشی صاقلی اولدوغنه‌ده ایناننکز . سلام آللهك امرنی طوتانلره اولسون .

ایله بر محکمه و بر جامع یاپدیرتمقله وهر سنه اون بیك آلتون ویرگی ویرمکله قسطنطنیه ییلدیرمك الندن قورتوله بیلمش .

٧٩٨ ییلنده اوره نوس بگله غازی یعقوب بك روم ایلنده موره یه قادار اولان یرلری قزانمغه اوغراشیرکن دمیرطاش پاشاده آنادولوده بهسنی ، مالاطیه ، کماح طرفلرینی اله گچیرمش .

هجرتك سکز یوز برنجی ییلنده ییلدیرم قسطنطنیه‌یی تکرار قوشاتمغه حاضرلانمش وایمپراطوره یوللادیغی خبره ترس جواب آلمش اولدوغندن همان یوله چیقمغه‌داورانمش آما دمیرك یوللادیغی مکتوب ، اورته‌لقده‌کی شنلگی گیدرمش ، یاقین زمانده مملکتك اوستونده قانلی قاصیرغه‌لر ئه‌سه‌جکنه ، درین دوشونه‌ن قافالیلری قاندیرمش .

اسکی تورك یوردونك سمرقند قصبه‌سنده دوغوب بویوك جنکلرله اوکله‌نن ، قوردوردوغی انسان کله‌سندن قوله‌لرله‌اطرافنه‌قورقوصاچان طوپال‌دمیر اسکی کتابلریزده « تیمورلنك » دیه آکیلیر .

آقصاق دمیرك عثمانلی یوردونه گلمه‌سنی یازیجیلر ؛ دمیرك ئوکوندن قاچان بگلرك ییلدیرمه ، ییلدیرمدن قاچان

طوتوب كتيرسه‌لر ، حاكمده اونلرك ايتديكنى يانته براقسه ، بو ايش همان اوراجقده ، قارده‌شلرينك ئولوسى داها يردن قالديرلمه‌دن يا پيايويرسه او حاكمه ايچندن نه ديرسك ؟

يلديرم عسكرينك كوزو اوكونده ئولنلرك قانى آله‌رق يوره‌كلرينى پكلمشدركه قلم قوللانانلرى بيلمم آما قليج طاشيانلره ، عسكر قلبنى يوقلايانلره صورولسه دونيانك ؛ بوندن بشيوز سنه اوكجه‌دكل ، بلكه داها بشيوزسنه صوكرا بيله بويله حاللر كچيره‌جكنى سويلرلر صانيرم . ئورنك ايستر ايسه‌كز كريدده‌كى چيغلقلر ، عجم يوردونده‌كى ايكيليتلر الك آچيق ئورنك اولمازمى ؟)

بوجنك هرطرفلرى صيندير مش ، بوسنه ايله بولغارستان واولاحيه بوتون عثمانلى يوردونه قاتيلمش . ماجارستاندن گلن آقينجيلر اون آلتى بيك اسير گتيرمشلر . بوپارلاق قازانج هرطرفلره يازلمش . وهرطرفلردنده قارشيلقلر گلمش .

مصرده‌كى عباسيه خليفه‌سى برنجى متوكل على الله‌ك يوللاديغى قارشيلقده « سولطان اقليم روم » يازيلى ايمش . ايشته بوگوندن صوكرا پادشاهلريمزه « سولطان » دينلمشدر .

بوجنكدن صوكرا يلديرم اينه‌قسطنطنيه‌يى صيقيشديرمغه باشلامش آما سوزده باش وزير على پاشا رومليلردن آلديغى صارى صارى آلتونلرك خاطرى ايچين يلديرم بايزيدده‌ب ايشك زور طرفلرينى گوسترمگه باشلاديغندن بر مسلمان محله‌سى

گیری قاچمغه و قاچارکن آلمانیالی قونت پالاتن رو برله قونت دوسیللی نك یاننده کی توتون شوالیه لرینی ، انگلیز ، اسوبچره ، لوکسانبورغ فلامان ، بلجیقا قوشونتولرینی ده برلکده سورومگه باشلامشلر . پولونیالیلرله اولاحلیلرك باشنده کی میرچه ده قاچانلره قاتیلمش . ماجار قرالی بو قارغه شه لق آره سنده کندینی بر بالقجی قاییغنه دار دارینه آتوب یاقه سنی قورتارمش . اوته کیلر یکیجری قلیجی ایله اسیرلك آره سنده قالمشلر .

ییلدیرمك ایلك ایشی فرنکلرك ئولدوردوگی اون بیك کشینك آجیسنی آلمق اولمش . همان اوراجقده اون بیك کیشی یی ئولدورتیویرمش .

(فرنك بیلکیجلری وقلمنی اونلره بکزه ته رك دوغرولق تاصلامغه یلته نن مسلمان یازیجیلر ، ییلدیرمك بوایشنی « غداراق » « ظلم » دیه یازارلر . فرنکك قباحتی بوقدر ، چونکه اوآز اوجه اون بیك عثمانلی یی ئولدورته نن فرنك قرالنك یاپدیغنی خوش کورورده ییلدیرمك کنه « غداراق » دیر چونکه اوجه ئولنلر مسلمان ، صوکرا ئولدورولنلر خرستیان . « طرف کوتمیورم » دیه بار بار باغیران بو بیلکیج بلکه ده قلمنه دوغرو یازدیرتمق ایسته مشدر آما بوراده ینه آیقیری یازدیرمش ینه آیقیری . اونك ایچین فرنکه بر شی دیه مزسه کده بزم دوغروق تاصلایان بیلکیجلریمزه شو قادارجق بر صورومز وار :

— یازیجی افندی کوزونك اوکونده باغیرته باغیرته اولادلرینی ، قارده شلرینی ، بابانی چاتیرچاتیر دوغراسه لر ، صوکرا اودوغرایانلری

گلمیه‌جکدر » دییور ، ئوکلو مارشاللرندن بووسیقو « گله‌میه‌جکدر » دییور ، سردار دو ، قونت دولامارش ، فلیب‌دوبار ، ژان‌دووی‌یه‌نده بونلرگبی‌دوشونیورلرمش .

ایرتسی گون ئوك قاراقوللری عثمانلی اوردوسنك گلدیگنی سویلدیگی زمان بونلر ئوگجه ایناننه‌مه‌مشلر ، صوکرادن قانمشلر .

ماجار قرالی سیگیزموند ، عثمانلیلرك یومروغنك آجیسنی بیلدیگی ایچین ، اوردو قورمقده ایش آدملریله قونوشورکن فرنکلر گوجنمشلر . « کندیلرندن سوز آلنمه‌دن باشقه‌لرینه نیچین صورولیورمش . جنگك الك شانلی یری اولان اورته‌سنی فرنکلردن‌باشقه‌سی‌طوتمیه‌جق ایمش . »

جنك ؛ دمیرلره گومولمش فرنکلرك ، ییقیجی هجوملریله‌باشلامش ، وئوك صره‌لرده‌کی عذبلرداغیلمشلر ، فرنك آتلری آره‌سنده قالان اون بیك قادار عذب اسیر دوشوب ئولدیرلمش .

عثمانلی‌یی بو قادار صانان فرنکلر دارمه داغنیق ایلریلرکن ، کوچوك بر طومبه‌نك گیریسنده آلتمش بیك کیشیلك یکیجری اوردوسنك ، مزراقدن یورویوجی براورمانه بگزه‌یه‌ن دوزگون صره‌لری قارشیسنده گیری

اسپانیول گمیلری سلانیکی قوشاتمشلر آما پادشاه یتیشوب شهری قازانمش ، دوشمانلری یوسکورتمش .

بری یاندنده ماجار قرالی سیگیزموند باغیره چاغیره آوروپادن یاردمجی طوپلامش . آوروپاده قیلیجنه گووه‌ننلر بونلره قاتیلمشلر ، صاییسی چوقه واران بو اوردولر طونه‌یی کچوبده نیکبولی‌یی قوشاتدقلری زمان کندیلرینه او قدار گووه‌نیورلرمش‌که « گوك دوشه‌جك اولسه مزراقلریمزك اوجونده دوردوررز » دیمشلر .

قلعه‌نك بگی اولان دوغان بك ییلدیرمك یتیشه‌جگنی بیلدیگی ایچین دایانمش .

فرنك اوردولرینك ایلری گلنلری ییلدیرم بایزیدی شویله یاپوب بویله ایده‌جکلرینی آکلاتیرلرکن ییلدیرم برگیجه تك باشنه نیکبولی قلعه‌سنه قادار یاناشوب « آیره دوغان !.. » دیه چاغیرمش قلعه اوستونده‌کی قلعه بگی پادشاهنك سسنی طانیمش و « بوراده‌یم پادشاهم » دیوب هرایشلری یولونده اولدوغنی وداها اوزون زمان دایانه‌بیله‌جکلرینی آکلاتمش .

بکله‌یه بکله‌یه فرنکلرك جانی بك صیقیلمش ، اونلرك حسابلرنجه ییلدیرم آنادولوده !...

فرانسه قرالنك قارده‌شی قورقوسز ژان « بایزید

قارامان اوغلو علی بك دمیرطاش پاشـانی قویویرمش آما یلدیرم آرتق حنجنی یکەمەمش و قارامان اوغلونی یاقەلاتوب اوجاغنی عثمانلی یوردونه قاتمش . کندینه تسلیم اولونان علی بکك قافاسنیده دمیرطاش پاشا کسمش .

٧٩٤ هجرت یلنده آنادولوده هیچ برغائله براقمەمق ایچین قیصری ایله سیواس آرەسنده موغول وتاتار دوکونتولرندن بربکلك قوران قاضی برهان الدینك اللندن یورلری آلمش وبو آرالق کوتوروم بایزید بكده ئولونجه اونكده یوردو عثمانلی یه قاتیلمش .

عثمانلی یوردو روم ایلندەطونه یه ، آنادولوده کوردستان داغلرینه دایانوبده آرەده قسطنطنیەدن باشقه یابانجی قالمایجه ، باشنه نەلر گلەجگنی آکلایان ایمپراطور ، کلیسالری بیله ییقدیروب قلعه یاپدیرمغه باشلامش . بونی یلدیرم دویمش ، برخبرله هپسنی ییقدیرمش ، صوکرادە ، یوللادیغی عسکرلرله قسطنطنیەیی قوشاتمش . یدی ییل سورەن بوقوشاتمه آرەسنده قارەدکز بوغازینی گوز آلتنده بولوندیرمق ایچین بو گون بیله باقانلرك گوزونه آتالریمزك غیرت ئورنگی گبی گورونن آنادولو حصارینی یاپدیرمش . وقوشاتمەیی ایچه صیقشدیردیغی برگونده ایمپراطورك یایغارلرینەقوشان ونديكلى ، فرانسز ، جنویز ،

ییلدیرم استانبول ایمپراطورلرینی ایسته‌دیگی زمان ایندیروب بیندیرمش و اونلری بر عثمانلی والیسی گبی قوللانمش واستانبول ایمپراطورینی یوللایه‌رق کندی آدمنی کندینه اوردوروب الاشهر قلعه‌سنی عثمانلی‌یه باغلاتمش. صوکراده؛ آیری آیری وارلقلرنده بر ایکی کشینک کیفنی تماملامقدن باشقه بر ایشه یارامه‌یوب برلشدکاری زمان بویوك وقورقونج براوردو اوله‌جق اولان، دینلری بر، ملتلری بر، بکلری آیری؛ آیدین، صاری‌خان، منتشا بکلکلرینی‌ده عثمانلی یوردونه قاتمش.

قارامان‌اوغلو علی بکك چیقاردیغی برفتنه‌یی یاتیشدیرمق ایچین گیدن پادشاه علی بکی ایچ ایلنه دوغرو قاچیرمش صوکرا صوچونی باغشلامش اما قونیه‌یی عثمانلی‌یه قاتوب النده یالکز طاش ایلی ولایتده‌نی براقمش. بر آرداق یوردلری اللرندن چیقان بکلر سینوبده‌کی اسفندیار اوغلو کوتوروم بایزید بکه صیغنمشلر. اوده افلاق بکی میرچه‌یی قیشقیرتمش؛ ییلدیرم؛ ییلدیرم گبی یتیشوب میرچه‌یی بوزمش اما قارامان اوغلونك، دمیر طاش پاشانی آکسزین باصوب اسیر آلمش وآنادولوده دیله‌دیگی گبی آتوب طوتمغه قالقیشمش اولدوغنی دویدوغندن همان بورسایه‌یتیشمش. وداهااوردوسنی طوپلامغه اوغراشیرکن

دوردونجی پادشاه سولطان ییلدیرم بایزید

قانلی بر جنك میداننده باباسی ایله قارده‌شنك قانلی ئولولری آره‌سندن اوستونك باشنك قانی ایله گچوب عثمانلی تختنه اوتوران ییلدیرم بایزیدی اسکی تاریخ کتابلری ؛ قرمزی‌یه قاچار صاری رنکده ، دگرمی یوزلو ، ایری بورونلو ، ماوی کوزلو ، قومرال صاچلی ، قوتلی و سرت باقیشلی دیه ئوگرلر .

کیم بیلیر ؛ بلکه‌ده بو قادار قیزیللیغك بر اشمه‌سی بو پادشاهك وقتنی قانلی گچیرمش وصوکونی آجی باغلامشدر .

قوصوه جنگندن ادرنه‌یه دونولدوگی زمان ییلدیرم عثمانلیلغه یارایه‌جق ایشلری گوروب گوزتمك ایچین دمیرطاش پاشایی صربیه‌یه ، فیروز بگی ویدین اوستوندن مجارستانه یوللامش و کندیسی بورسایه دونمش . صرب قرالی لازارك یرینه اوتوران استفان یوقاری صربیه‌ده کندیسی پادشاهلق ایتمك اوزره گیری یوردوندن واز گچه‌رك دمیرطاش پاشا ایله باریشقلق باغلامش .

(غفرالله ولوالديه فى شهر محرم الحرام سنه اربع وثمانين ثمانمائه من الهجرة النبوية المصطفويه)

يازيسى الك صاغلام دليل .

ايشته اوچونجى پادشاه وقتنده‌ده بورسـايى بو قادار اوگره‌نه بيليورز . چونكه ئوكجه‌دنده سويلنديگى گبى المزده او زمانلر ايچين يازلمش كتابلر پك آزدر .

دوله‌توب طوپلانمش اوگونه ، صویونوله‌جق یری یاپدیرمش ، مملکتی او طرفلره دوغرو یایمق ایچین‌ده ـ بك بگندیگی یوکسکجه بریره ـ واسیل آدلی برقالفه‌یه اوستونده مدرسه‌سی ایله گوزل بر جامع قوردورمش . هم بونلری همده اوراجقده‌کی عمارتله توربه‌نی قوتلی وقفلره باغلامش .

ینه ۷٦۷ییلنده حصار ایچنده پادشاهلر سراینك قارشیسنه « شهادت جامعی » دنیلان قلعه جامعنی یاپدیرمش .

تاج‌التواریخده [جلد ۱ یاپراق ۸۱] « گوکدره مقسمنده‌کی مسجد مراد اولکدر » دیه بر یازی وار آما بو دوغرو دگلدر . اوبنا ، اوستونده‌کی طاشك یازیسندن آکلاشیلدیغنه گوره، بوندن یوز اون ییل صوکرا یاپیلمش .

طاشده‌کی :

(قدبنا هذالمسجدالمبارکة فی ایام‌السلطنة السلطان‌البرین وخاقان‌البحرین السلطان ابن السلطان سلطان)

(محمد ابن مراد خان خلدالله ملکه وسلطانه العبد المحتاج الی الله الملك الحی یحیی ابن یحیی حسین الشهیر بدستور خان)

خداوندكار مراد بكك وزيرلرى :

خيرالدين پاشا ، على پاشا .

خداوندكار مراد بكك اوكاو بكارى :

حسن الپ اوغلو لالا شاهين پاشا ، حاجى ايلى بگى ، قارا دمير طاش پاشا ، صاريجه پاشـا ، اوردنوس بك ، ايتجه بالابان بك ، طورجه بالابان بك ، شير مرد بك ، پاشا يكيت ، عيسى بك ، مستجاب صو باشى ، اينه بك صـو باشى ، قارا مقبل بك ، يارالى دوغان بك ، فيروز بك ، قوتلو بغا . احمد بك ، الياس بك ، دمير طاش پاشا اوغلو يحشى بك ، ميخال بك اوغلو محمد بك .

خداوندكار مراد بك وقتنده كى اولو بيلكيجلر :

قاضى محمود ، شـمس الدين فنارى ، اوغلو محمد شاه ، محمد كرورى ، علاءالدين اسودك بويوك اوغلو حسن پاشا ، ازنيقلى شيخ قطب الدين .

خداوندكار مراد بك وقتنده بورسا :

اوچونجى پادشاه وقتنده ده بورسا ايچين يازلمش بيلگيلر آزدر . خداوندكار غازى چكركه ده اسكى قاپليجه صويونك دگرنى آكلاديغى ايچين اسكى زماندن قالمه بوحمامى

گوموش آقچه

«بر یوزو»

ابو

لااله:لاالله

محمد

رسول الله

عمر

آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه [*]

«اوته کی یوزو»

مراد بن اورخان

خلد الله ملکه

بویوکلوکی (قطری) ١٧ میلمتره

بر باشقه تورلوسی :

«بر یوزو»

لااله الاالله

محمد رسول

الله

آغیرلغی (٥) قیراط (٢) حبه

«اوته کی یوزو»

مراد بن اورخان

خلد الله ملکه

بویوکلوکی (قطری) ١٤ میلمتره

عرب یازیسی ایله گوموش آقچه :

«بر یوزو»

مراد بن

اورخان

آغیرلغی (٥) قیراط (٣) حبه

«اوته کی یوزو»

خلد

ملکه

بویوکلوکی (قطری) ١٩ میلمتره

باقر پاره (مانغر) :

«بر یوزو»

مراد بن

اورخان

«اوته کی یوزو»

مراد بن

اورخان

بویوکلوگی ١٨ میلمتره در .

---

[*] بر درهم ١٦ قیراط ، بر قیراط ٤ حبه در .

اوچ پادشاهمزڭ صاغلقلرنده ناصل چاغیرلدیغنی آڭلاشلمش اولورکه آرتق سوزو اوزاتمغه دگمز .

مرادبگڭ بیت دوزدوگی ده سویله نیور شو آشاغیده‌کی بیتی قوصوه جنگی گیجه‌سی دوزمش :

« آب روی حبیب اکرم ایچون — کربلاده روان اولان دم ایچون
شب فرقتده اغلاین کوز ایچون — ره عشقکده سورین یوز ایچون
اهل دردڭ دل حزینی ایچون — جانه تأثیر ایدن انینی ایچون
ایله یارب لطفکی همراه — حفظکی ایله بزه پشت وپناه
اهل اسلامه اول معین ونصیر — دست اعدانی بزدن ایله قصیر
باقمه یارب بزم گناهمزه — نظر ایت جان ودلدن آهمزه
ایتمه یارب مجاهدینی تلف — تیر اعدایه قیلمه بیزی هدف
چشممز صقله کرد معرکه‌دن — جند اسلامی بکله مهلکه‌دن
بونجه ییل سعی واجتهادمزی — غزوات ایچره بحشی آدمزی
ایتمه یارب قهرکیله تباه — بو نامی خلق ایچنده سیاه
راه دین ایچره بن فدا اوله‌یم — سپر عسکر هدی اوله‌یم
دین یولنده بنی شهید ایله — آخرتده بنی سعید ایله
ملك اسلامی پایمال ایتمه — منزل فرقهٔ ضلال ایتمه
کرمڭ چوقدر اهل اسلامه — دیلرم کیم اریشه اتمامه »

خداوندکار مراد بگڭ باصدیردیغی پاره‌لر :

مرادبگڭ وقتنده باصیلان پاره‌لر گوموش ایله باقیردر. یازیلری « کوفی » و « عربی » در .

خداوندکار غازی یه ده صاغلغنده سلطان دنیلمه مشدر. مصردن کلن بر کاغدده «سلطان الغزاة والمجاهدین» دنیلدیکی ایچین بعض بیلکیچلر پادشاهلریمزك بویله آکیلدیغنی سویله مکه عجله ایدییورلر. اورخان بکك ایلك یاپدیردیغی مسجد طاشنده ده «سلطان الغزاة» دیه یازدیرمش اولدوغنی بر قاچ یاپراق یوقارده بزده کوستردك. اما بونلر کاغد اوستوندن آیریلمه مش و پادشاهلریمزه مراد بك وقتنده ده سلطان دنیلمه مشدر. ایشته دنیلمه دیکنه نوزنك :

الجزؤ الخامس عشر

« وقف مولا السلطان الاعظم الملك الظاهر »
« ابو سعید برقوق ملك دیار مصر والسام والحجاز »
« حلد الله ملکه علی تربة المرحوم الشهید مراد بك »
« ابن ارخان بن عثمان نور الله ضریحه وقدس »
« روحه وقفا محبساً عن [illegible] ابدا الی ان یرث »
« الله المیلاد وهو خیر الوار[illegible] »

خداوندکار غازی توربه سنده چالینه دورت دانه سی قالمش اولان مصحف جزؤلرینك [*] قابلری ایچنده یازیلی اولان شو یازی کوردولدوکدن صوکرا ایلك

---

[*] اشبو جزؤلردن کری قالان (الجزؤ العاشر ، الجزؤ الرابع عشر ، جزؤ ۲۰) اوچونده ده بو یازیلر آز یرلرده بربرندن آیریلوب اوچونده ده « مراد بك ابن ارخان بن عثمان » دیه یازیلیدر . نوقطه‌لی حرفلرك چوقونده نوقطه یوقدر .

یاره‌لاندیغی پرده معده‌سی ایله باغرصاقلری گومولدوگی ایچین قوصوه صحراسنده‌ده توربه‌سی واردر . کندیسی بورساده چکرگه‌ده یاپدیردیغی جامعك یاننده بر گوزل توربه‌ده یاتار .

خداوندگار غازینك بیلگیسی :

بو قادار یرلر قازانان بو پادشاه ایچین بعض فرنك بیلگیچلری «اوقومق یازمق بیلمزمش» دیرلر ودلیل اوله‌رق‌ده – راگوزه قرالی ایله یاپیلان بر دانیشیقلق فرماننك آلتنه یازمق بیلمدیگی ایچین الینی مرکبله‌یوب باصدیغنی ویازیجیلر بوال ئورنه‌گنی سوسله‌یوب ایچنه پادشاهك آدینی قاتوب «طوغرا» قیلیغنه‌صوقدوقلرینی – سویلرلر .

بزم بولوشمزه گوره اوچونجی پادشاهمز پك درین اوقومه بیلنلردن ایمش . قوصوه جنگی گیجه‌سی مصحف اوقودوغنی بوتون بیلگیچلر یازیور .

یازمغه گلنجه بوکا سوزدن زیاده یازیسنك ئورنگنی گورمك الڭ قوتلی دلیلدر ، پادشاهك بر فرمان قیسنه یازدیغی «بیورلدی» ئورنگنی بن کندی گوزومله گوروب ایناندم . بونك بر ئورنگنی ایشته یازیورم :

«شرط واقف موجبنجه عمل اولنوب خلافنه جواز گوسترلمیه» .

ایلریده بونك رسمی‌ده باصدیریله‌جقدر .

خداوندکار غازی یه ده صاغلغنده سولطان دنیلمه‌مشدر.
مصردن گلن بر کاغدده «سلطان الغزاة والمجاهدین» دنیلدیگی ایچین بعض بیلگیچلر پادشاهلریمزك بویله آگیلدیغنی سویله‌مگه عجله ایدیورلر. اورخان بگك ایلك یاپدیردیغی مسجد طاشنه‌ده «سلطان الغزاة» دیه یازدیرمش اولدوغنی بر قاچ یاپراق یوقارده بزده گوستردك آما بونلر کاغد اوستوندن آیریله‌مه‌مش و پادشاهلریمزه مراد بك وقتنده‌ده سولطان دنیلمه‌مشدر. ایشته دنیلمه‌دیگنه نورنك:

الجزؤ الخامس عشر
«وقف مولا السلطان الاعظم الملك الظاهر»
«ابو سعید برقوق ملك دیار مصر والسام والحجاز»
«حلد الله ملکه علی تربة المرحوم الشهید مراد بك»
«ابن ارخان بن عثمان نور الله صریحه وقدس»
«روحه وقفا محسا عن بدا الی ان برك»
«الله المیلاد وهو حر الوالد»

خداوندگار غازی توربه‌سنده چالینه چالینه دورت دانه‌سی قالمش اولان مصحف جزؤلرینك [*] قاپلری ایچنده یازیلی اولان شو یازی گورولدوکدن صوکرا ایلك

[*] اشبو جزؤلردن کری قالان (الجزؤ العاشر، الجزؤ الرابع عشر، جزؤ ٢٠) اوچونددده بو یازیلر آز یرلرده بربوندن آیریلوب اوچونده‌ده «مراد بك ابن ارخان بن عثمان» دیه یازیلیدر. نوقطه‌لی حرفلرك چوقونده نوقطه یوقدر.

یاره‌لاندیغی یرده معده‌سی ایله باغرصاقلری گومولدوگی ایچین قوصوه صحراسنده‌ده توربه‌سی واردر . کندیسی بورساده چکرگه‌ده یاپدیردیغی جامعك یاننده بر گوزل توربه‌ده یاتار .

خداوندگار غازینك بیلگیسی :

بو قادار یرلر قازانان بو پادشـاه ایچین بعض فرنك بیلگیچلری « اوقومق یازمق بیلمزمش » دیرلر ودلیل اوله‌رق‌ده ــ راگوزه قرالی ایله یاپیلان بر دانیشیقلق فرمانناك آلتنه یازمق بیلمدیگی ایچین الینی مرکبله‌یوب باصدیغنی ویازیجیلر بو ال ئورنه‌گنی سوسـله‌یوب ایچنه پادشاهك آدینی قاتوب « طوغرا » قیلیغنه‌صوقدوقلرینی ــ سویلرلر .

بزم بولوشمزه گوره اوچونجی پادشـاهمز پك درین اوقومه بیلنلردن ایمش . قوصوه جنگی گیجه‌سی مصحف اوقودوغنی بوتون بیلگیچلر یازیور .

یازمغه گلنجه بوڭا سوزدن زیاده یازیسنك ئورنگنی گورمك الڭ قوتلی دلیلدر ، پادشـاهك بر فرمان قیسنه یازدیغی « بیورلدی » ئورنگنی بن کندی گوزومله گوروب ایناندم . بونك بر ئورنگنی ایشته یازیورم :

« شرط واقف موجبنجه عمل اولنوب خلافنه جواز گوسترلیه » .

ایلریده بونك رسمی‌ده باصدیریله‌جقدر .

غازی خداوندکارك چولوغی چوجوغی :

خداوندکار غازینك ایلك ئوکجه کیمك قیزینی آلدیغنی تاریخلر یازمیور ، یالکز باباسنك یرینه کچدیکی سنه ایچنده بایزید آدنی قویدوغی اوغلو دنیایه کلدیکنی سویلیورلر . بوندن آکلاشیلیرکه ئوکجه‌دن ئه‌ولنمشدر . ییلدیرم بایزیدك آناسی « کول چیچك » آدلی بر قادین ایمش .

پادشاهك ۷۸۷ ییلنده بولغار قرالی سوسمانك قیزینی و ۷۸۹ ییلنده‌ده قسطنطنیه ایمپراطورینك اوچ قیزندن برینی آلدیغنی کورویورز آما بونلرك ایکیسی‌ده « بایزید ، یعقوب ، ساوه‌جی ، نفیسه » دیه تاریخلرده آدی کچن اوچی ارکك بری قیز درت اولادك آدلری آکیلدقدن صوکرا یاپیلمش دوکنلرله آلندیغندن ایشیمزه یارامازه . « کول چیچك » قادین ایچین اولان بیلکی توربه‌لر ایچین آیریلان یاپراقلرده‌در .

غازی خداوندکار مراد بك ۷۲۶ هجرت ییلنده بورسا قازانیلدیغی صره‌لرده دوغمش و ۷۶۱ ده اورخان غازینك یرینه کچمش و ۳۲ جنکده بولونمش و ۷۹۱ سنه‌سی شعبانك اون دوردونجی بازار ایرتسی کونی قوصوه صحراسنده شهید اولمشدر . بوحسابجه یاشی ۶۵ پادشاهلغی اوتوز ییل سورمشدر .

ایچین عجله ایدن بیلگیجلر پك چوق لازملی شیلری سویله‌مگه بیله وقت بوله‌مه‌مشلر ، ایشته بویوزدن بوجنکده ایکی طرفدن نه‌قادار آدم ئولدوگی بیله بیلنه‌میور .

جنك بیتنجه صرب قرالنك گوگیسی « میلوش قابیلوویچ » (مسلمان اولدم) دیه‌رك خداوندکار غازینك چادرینه گیرمش ویه‌گی ایچنه صاقلادیغی خنجرله پادشاهی قارنندن صاپلامش .

پادشاهك ایکی شهزاده‌سی دوشمانك پشینی قوومقده ایمش ، همان آدم صالوب بیلدیرم شهزاده‌یی بولوب گتیرمشلر . باباسنك یانینه گیردیگی زمان ئولوم دوشه‌گنده گورمش آغلامغه باشلامش .

خداوندگار غازی :

« دنیاده ئولومدن کیم قورتولمش که سن بکا آغلایورسك ؟ آغلایه‌جقسه‌ك مسلمانلره آغلا ! حاللرینی پریشان براقمه ، یرم سکا قالییور ، دوغرولوقدن ، ایلکدن آیرلمه‌ده نیه‌ده خیراپله آکدیر . پادشاهلنك سرمایه‌سی دوغرولوقدر . پادشاهلغی راحت بر شی صانمه : دنیانك اك زور ایشی پادشاهلقدر . دنیاده ایی آد براقمغه چالیش . ایشك شانکه دنك اولسون » .

دیه‌رك ئوگودلر ویرركن بودنیادن گوچمش .

« دوراغی جنت اولسون »

قاراقول قاوغاسی اوزون سورمه‌مش ، خرستیانلرك
قاچمه‌سی ایله چارچابوق بیتمش آما بوكا اوفكه‌له‌نن دوشمان
همان هپ بردن بر صالدیریشله ایلری آتیلمش و وولق
برانقوویچ قولو یعقوب چلبی قولونی بایاغی گیری‌یه بیله
پوسكورتمكه باشلامش آما ، هیچ بكلنمه‌ین بر وقتده
ییلدیرم شهزاده اوگونده‌كی بوسنا قرالی قولونك ایشنی
همان بیتیریویروب اورته‌لغه سرسملك ویرن بر خیزله صول
قولوك یاردیمنه یتیشمش و وولق برانقوویچ ییلدیرم قارشیسنده
دوره‌جق قادار جسارت گوسترده‌مه‌یوب گریله‌مكه باشلامش .
چوق گچمه‌دن صرپ قرالی عسكرلرینك جسارتنی
تازه‌له‌مك ایچین الك قورقونچ یرلره صوقولمغه باشلادیغندن ،
اطرافنده‌كی قالابالقدن بویوكجه بریسی اولدوغنه عقلی
یاناشدیران عثمانلی عسكرلری قلنج اوشوروب یاننده‌كیلرنی
داغتمشلر و قافاسنی كسوب بوقوجه اوردونك صولك
دیره‌گنی‌ده دویرمشلر . دوشمان اوردوسنه چوكن قورقو
بولوطلری یاوور داغلرینك آرقه‌سنه ، طونه بویونك
دوزلوكلرینه قادار صاووشمه‌دن قافالرندن آیرلمه‌مش .

٧٩١ ییلی شعبانك اون دوردونجی پازار ایرتسی
گونی یالكز شو ایشلرله بیتمش صایلماز . بوندن صوكرا
بومیدانلقده ایكی بویوك ایش داها اولمش كه اونلری یازمق

خرستیان اوردوسی دیزلمش . لاپ صوبی ایکی اوردونك آره‌سنده قالمش .

عثمانلی اوردوسنك دوزه‌نی شویله ایمش :

(صاغ قولده شهزاده یلدیرم بایزید ایله روم‌ایلی بکلربکی دمیر طاش پاشا ، اوره‌نوس بك ، اینجه بالابان بك ، طورجه بالابان بك ، شیرمرد بك ، لالاشاهین پاشا ، عیسی‌بك ومستجاب صوباشی‌عسکرلری . صول‌قولده شهزاده یعقوب‌چلبی و(قوشونتو) عسکرلری ایله آنادولو بکلربکی صاریجه پاشا وقسطمونی . حمید ، منتشه ، تکه اوغوللری وکرمیان آتلیلریله اینه‌بك صوباشی وقارا مقبل‌بك . اورته‌ده یکیچریلر وقاپوقولی‌عسکرلری ایله خداوندکار غازی بولنیورمش . باش وزیر علی پاشا ایلری قاراقولده‌ایمش .)

بوکا قارشیلق اوته طرفده صرپ قرالنك قارده‌شی اوغلو « وویلیق‌اوغلو » (وولق برانقوویچ) صاغ‌قولو ، بوسنا قرالی « توره‌قو » صول قولو ، صرپ‌قرالی «لازار» اورته قولو اللری آلتنه آلمش .

جنك ایکی‌طرفك ایلری قاراقوللرندن آتیلان‌اوقلرله وعثمانلیلرك اورته قولونده چندیر آغانك قوماندا ایتدیکی طوپجی آتشی ایله باشلامش .

بو چارپیشمه‌ده « گیجه باصقین یاپارسه‌ق قارا کالقده پادشاهی‌بوله‌میوب‌قاچیریرز » دیه‌ن‌اشقودره بکی « یورکی قاستریوتی » قاچمغه اوغراشیرکن یاته‌لانوب قفاسی کسیلمش .

دیه اوزمانك الڭ بویوك جنك ارلرینی کندی چراغلرینه ایندیره‌ن ییلدیرم شهزادەیه صورمش :

ییلدیرم بایزید شهزاده :

— بز شمدی‌یه قادار حیوان آرقه‌سنه صاقلانه‌رق ایش گورمه‌دك ، تا ڭرینك اولولوغنه صیغینوب میدانه آتیلدق . دوشمان قارشیسنده گیزلنمك دیمزك ، دولتمزك شاننه یاقیشماز دیه دوشونویورم .

دیمش .

صدراعظم علی پاشایه صورولونجه :

— بن‌ده بویله دوشـونویورم . بو گیجه مصحف آچدم : « یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین » آیتی چیقدی . اللهك اذنیله جنگی بز قازانه‌جغز بویله اویغونسز ایشلره یاناشمغه دگمز .

دیمش .

دمیرطاش پاشایه صورولونجه :

— دوه‌لر دوشمانك زرهلی حیوانلرندن اورکرسه اوزمان نه یاپیله‌جق .

دیه‌سویلدیگی سوزلر ایشلك‌ارککچه قرارلاشدیرلمسنه هرکسی قاندیرمش .

ارته‌سی صباح لاپ صـویو ایله ییتنیجه صویونك برلشدیگی یرك قبله‌ســنده عثمانلی اوردوسی ، ییلدیزنده

سوره‌ن بر جنراللرینك سوزونه قارشی ، « گیجه وقتی آرقه‌لرینی انی قوواممه‌یزده قاراکلقده بلکه پادشاهی یاقه‌لایامه‌یز » دیه‌ن اشقودره بگی « یورگی قاستیریوتانك » سوزلرینی آلقیشلایه‌رق ذوقه ، اگلنجه‌یه دالمشلر . قافالر « آق‌جینی » لرله ایجه توسسوله‌نجه هربری برر آرسلان کسیلوب ایرته‌سی صباح شویله اوروب بویله کسه‌جکلرینی آکلاتارق صیزمشلر .

عثمانلی اوردوسنده ؛ غازی خداوندکار بیتوی بگلرینی طوپلایوب اونلرله قونوشمش . ایش آدملرینك ، جنك ارلرینك هپسنی سویلتمش :

(قوصوه جنگی عثمانلینك ئولوم ، قالیم آلیش ویریشیدر . بوراده برکره یوزو دونن اوردو بر داها هیچ بر یرده طوتونه‌مه‌یه‌جق . هله آنادولوده‌کی عثمانلی یوردو قومشو حکومتلره صاحبسز برچفتلك گبی قاله‌جق ایدی)

ایشته بونلری بویله‌جه‌قورجالایان دریندوشونجه‌لیلر اوردونك اوگونه ده‌وه‌لری دیزمه‌گی و دوشمانك زرهلی حیوانلرینی بویله‌جه اورکوته‌گی اوگه سورمشلر .

خداوندکار غازی :

— نه دیرسك بایزید ؟

وبوتون خرستیان دولتلرینی طوپارلەمش ایدیلردن ؛ ماجارلردن پك چوق یاردمجیلر دەوشیرمش .

او قیشی قلعەدە گچیرمش اولان خداوندکار غازی دمیر طاش پاشانك اوغلو یخشی بگی صربك ایچریلرینه قادار یوللایەرق شەهر کوی قلعەسنی و اطرافنی یاغما ایتدیرمش ، آلمان بر چوق اسیرلردن دشمنك حالی اوگرەنیلمش . بوندن صوکرا اینەبك صو باشی وصاریجه پاشادە یخشی بگك یاپدیغنی تکرارلەمشلر .

ایلك یاز گلوبدە مرجه صولری آزالمغه باشلاینجه عثمانلی اوردوسی یورویوشه باشلامش و کوستندیل اوستوندن صربستانه گیرلمش .

(ایکی طرف عسکرینك صاییسی ایچین بیلگیجلر باپراقلردولوسی یازیلر یازمشلر هیچ بریسی ایشك ایچندن چیقەمەمش کیمیسی دوشمانی بش یوز بیك عثمانلی یی ایکی یوز بیك گوسترمش . کیمیسی عثمانلی یی اوتوز بیك خرستیانلری یوز بیك بولمش بزم بولوشمزه گورە برلەشن آنادولو حکومتلریدە صایلدیغی حالدە عثمانلی اوردوسی الای بیکدن فضله یتمش بیکدن آز ایمش اوته طرفدە عثمانلینك اوچ مثلی ایمش)

ایکی اوردو قوصوه اووەسنك اورتەسندە برشتەنك بشبیك آدیم قادار « ییلدیز » طرفندە قارشیلاشمش . ایکی طرف حاضرلانمغه باشلامش .

خرستیانلر ؛ همان عثمانلینك اوستونه آتیلمەغی اوکه

٧٩٠ده دوشمانلره قاتیلدیغی میدانه چیقان بولغار قرالی «سوسمان»ك اوستونه باسی خیرالدین پاشانك یرینه وزیر اولان علی پاشا اوتوز بیك کیشی ایله یوللانمش. او وقتك الك اوکلو جنك ارلرندن دمیر طاش پاشا اوغلو یخشی بك الك اوکده بولونیورمش. یخشی بك پراوادی‌یی قازاندیغی کون علی پاشا یتیشمش هپ برلکده طرنوه اوستونه کیدلمش اوندن صوکراده شومنی (شمنی) اله کچیرلمش، نیکبولی قلعه‌سی قوشادلمش یاره‌لی دوغان بك آدلی بر ییکیت قوصوه طرفلرینی چیکنرکن بری‌ده علی پاشا کندینی دوزه‌نلرله اویالاماغه اوغراشان بولغار قرالی سوسمانی بوتون مملکتنی عثمانلی‌یه براقوب یالکز جانی ایله چولوغنی چوجوغنی دوشوندوره‌جك قادار صیقشدیروب بریاز ایچنده بوتون بولغارستانی عثمانلی طوپراغنه قاتمش.

٧٩١ ییلنك ایلك یازنده بالقان یارم اطه‌سنك اوستو قانلی کونلر کچیرمکه حاضرلانیورمش.

خداوندکار غازی آیدین، منتشـه، صاری خان، کرمیان، قسطمونی حکومتلرندن یاردجی طوپلامش، بوتون عسکرلرینك روم ایلنده‌کی جنکه یتیشمه‌سی ایچین نه‌لازمسه یاپمش.

صرب قرالی، بوسنا، هرسك، آرناوودلق حکمدارلرینی

یوزو گوسترنلرك دوزنلرینه قاپیلوب بیه‌جك ایچه‌جك طوپلامغه داغیلدقلری زمان آکسزین قوتلی دوشمان اوردولری گورونوویرمش ، اون سکز بیك کشیلك عثمانلی اوردوسندن ایلك هجومدن صوکرا صاغ قالان بش بیك کیشی دوکوشه ، دوکوشه گوکسلرنده باغرلرنده دلینمدك یر قالمایجه‌یه قادار اوغراشوب ه داغ یوللرینی طوتمشلر و یکیلنلردن داها یورغون دوشوب داها ایلریسنه‌وارمغه جسارتلری قالمه‌یان صرپ ، بولغار ، بوسنا ، اشقودره اوردولرینك آردسندن دورت یوز قادار یاره‌لی ایله لالا شاهین پاشا و عسکرلك ناموسی قورتاریله‌بیلمش .

یوز بوقادار ییلدنبری جنك میدانلرینك صیرتی یره گلمه‌مش شانلی ارلری ایلك بوزغونلق آجیسنی ۷۸۹ هجرت ییلنده ایشته بویله‌جه دویمشلر .

خداوندکار غازی بو بوزغونلوغه هیچ الدیریش ایتمه‌مش . قسطنطنیه ایمپراطورینك اوچ قیزندن برینی کندینه ایکیسنی‌ده ییلدیرم‌بایزید و یعقوب آدلی شهزاده‌لرینه آلمش و یکیشهر اووه‌سنده اولو دوکونلر قورولمش ، درنکلر دوزولمش . ییلدیرم بایزیدك اوچ اوغلو سونت ایدلمش .

ینه بو زمانلرده قارامان اوغلو علی بك صینیری گچوب بزم یوردومزدن اولان بك شهری ، سیدی شهری ، یالوواج طرفلرینی یاغما اتمگه باشلامش . روم ایلنده‌کی مملکتلری شنلندیرمکله اوغراشان غازی خداوندکار همان یتیشوب قونیه اوووه‌سنده قارامان اوغلونك آغزینك دادینی ویرمش آما قارامان اوغلو قاریسی اولان نفیسه سولطانی یوللایوب « آمان » دیه‌مش ، صوچو باغشلانمش . یایدقلری یانه کار قالمش .

« قونیه جنگی » دیه تاریخ یاپراقلرینی دولدوران بو ایشده شهزاده بایزید جنك میدانینك بر اوجوندن اوته‌کی اوجونه بك خیزلی یتیشدیگی ایچین « ییلدیرم » دیه آدلانمش .

ینه بو جنکده بویوك ایشلر گورن دمیر طاش بگه « روم ایلی بگلر بگلیگی ـ پاشالق » ویرلمش .

بو ایشلر اولوب بیتدکدن صوکرا قارامان اوغلونی آیاقلاندیران بوسناقرالنك حقندن گلنمك ایچین لالاشاهین پاشا یوللانیلمش [*] آما گیدن عسکر ، بزه دوستلق

---

[*] بیلکیجلرك کیمیسی « بو جنکده بولونان دمیر طاش پاشا ایدی » دیرلر آما نامق کمال بگك [عثمانلی تاریخی جلد ۱ جزؤ ٦ یاپراق ٣٥٢] قوشدوغی دلیلر ایله بو قوماندانك لالا شاهین اولدیغی ایچه میدانه چیقمشدر .

خارجامعه باشـلامش کندی آدینه خطبه اوقوتمش [*] اولدوغندن یاپدیغی ایشدن گیری دونمك داها زور گلمش باشنه طوپلانان آدملریله باباسـنه قارشی جنگه چیقمش . ایکی طرف « کته » اووه‌سـنده قارشیلاشمش ، ایدیلن جنکده سـاوه‌جی بگك آدملری داغیتیلوب کندیسی یاقالانمش وگوزلرینه « میل » چکدیرلمش .

ینه بو سنه ایچنده صوگرادن خیرالدین پاشـا آدیله وزیر اولان اسکی « قاضیعسکر » چاندارلی قارا خلیل ایله قارامان دیاری شیخ‌الاسـلامی مصلح‌الدین ایکی طرفك (وکیلی) اولمش وپادشاهك قیزی نفیسه سولطانی قارامان اوغلو علی بگه ویرمشلر . آق شهر ، ایلغین ، آق سرای قصبه‌لرینی قارامان اوغلونه گیدن سولطان خانم « حاچی » گوتورمش .

بو قادار وقتدر ، بویوك یاردیملری ایله قوتمزی یکلشدیره‌ن وزیر خیرالدین پاشا [چاندارلی قاضیعسکر قارا خلیل] ۷۸۸ هجرت ییلنده ئولمش . یرینه اوغلو علی پاشا گچیرلمش .

---

[*] نتایج‌الوقوعات [جلد ۱ یاپراق ۱۵] ده ساوه‌جی بگك بورسـاده کندی آدینه پاره‌ده کسدیکی یازیلی آما بویله برپاره بوگونه قادار هیچ بریرده گورولمه‌مش . باشقه کتابلرده‌ده بولونه‌مامشدر .

ینه بوسنه ایچنده دمیرطاش بگك خرستیانلردن قوردوغی عسکره «وینق» دیه آد ویریلیور ، بونلر اوردونك آغیراقلرینی طاشیه‌جقلر، خدمتلرنده بولونه‌جقلر.

٧٨٥ هجرت ییلنده حمید و گرمیان سانجاقلری بایزید شهزاده‌ده ، قره‌سی سانجاغی یعقوب بگده ایمش . پادشاه روم ایلیده‌کی دوشونجه‌لرینی باشه چیقاره بیلمك ایچین آناطولودن هیچ برصیزلتی چیقمه‌مسنی آرزو ایدییورمش. الڭ کوچوك شهزاده ساوه‌جی بگی ده بورساده کندی یرینه بکجی براقوب روم ایلینه گچر ؛ ٧٨٧ ده «ساوه‌جی بگڭ عصیانی» خبری کلیر .

[بو ایشده‌ده بیلگیجلر ایکی‌یه آیریلیور ، کیمیسی :
« عثمانیلك الڭ قویو دوشمانی اولان قارامان اوغوللری شهزاده‌یی قاندیرمش . »
دییورلر . کیمیسی‌ده :
« قسطنطنیه ایمپراطوری یانی پالئولوغك کوچوك اوغلو آندرونیقوس ایله شهزاده ساوه‌جی بك سوز برلیگی ایدوب بابالرینك الندن حکومتی آلمغی قورمشلر وایکیسی بردن فساد چیقارمشلر . » دییورلر] .

خداوندکار غازی بو ایشی دویونجه همان آناطولیه کچمش و هیچ بیلمه‌مزلکدن گلوب برمکتوب یوللایه‌رق شهزاده‌یی بیغاده سورگون آوینه چاغیرمش .

بریده شهزاده ساوه‌جی بك خزینه‌یی ایستدیگی گبی

٧٦٧ ده پادشاه بورساده اولو دوگونلرله بایزید ، یعقوب ، ساوه‌جی آدلی چوجقلرینی سونت ایتدیرر وصوکراده یاپیلر یاپدیرمغه باشلار . روم‌ایلنده‌ده ایلریله‌مه‌یك بویوك بر خیزله آرتار . بولغارلردن « کوستندیل » صربیلیلردن « نیش » آلینیر . صرب قرالی لازاری ایسته‌نیلدیگی وقتده بیك آتلی ایله عثمانلی اوردوسنه قاتیله‌جغنه ، اوقه‌لرله گوموش ویره‌جگنه سوز ویرر . بولغار قرالی شیشمانده ویرگی‌یه باتیریلیر . قیزینی‌ده پادشاهه ویرر .

اینجه بالابان آدلی بر غازی « صوفیه » یی قازانیر . دمیرطاش پاشا « مناستر ، پرلپه ، اشتیپ ، قارلی ایلی » طرفلرینی اله گچیریر .

٧٨٣ ده بورساده اولو دوگونلر اولور شهزاده بایزید بگه کرمیان اوغلو علی بگك قیزی « دولت شاه » قادینی آلیرلر .

بو دوگونك صاچیسی « کوتاهیه ، سماو ، طاوشانلی ، اگری‌گوز » قلعه‌لری اولویور . گلین گلیرکن بو قلعه‌لرده عثمانلی یوردونه قاتیلیور .

ینه بو سنه ایچنده حمید ایلی بگندن بك شهری ، سیدی شهر ، اسپارطه ، یالواج قلعه‌لری صاتین آلینیور .

ایشته عثمانلی تاریخلرنده بو جنگه « صرپ صیندیغی وقعه‌سی » دیرلر .

بو جنگك مژده‌سنی پادشاه بیغا قلعه‌سنی قازانغه چالیشیرکن آلمش .

حاجی ایل بگی ، عثمانلی یوردونه اورخانبك وقتندن بری بویوك بویوك خدمتلر ایدن بواولو غازی بوزماندرده ئولمشدر .

عثمانلی تاریخنك هر یاپراغنی کندی قابلری گبی قارا گوردن ، اوستده‌کی سوزو ایله آلتده‌کی لافی بربرینه اویمه‌یان بعض بیلگیجلر ، (حاجی ایل بگینك لالاشاهین پاشاطرفندن زهرلتدیرلدیگنی) ، گچمش زمانك هرایشنی ، بوگونکی‌ده دگل‌ده بلکه انسانلرك بوندن یوزلرجه سنه صوگرا قوللانه‌جقلری اولچولرله اولچمگه یاته‌نن کندینی بك بگنمش کیمسه‌لرده (گوزلرینه میل چکدیرلدیگنی) سویلرلر . تاریخ یازمه‌غی « مداخلق » صانان کیمیسی‌ده دورلودورلو دولامباجلی یوللردن گیدرك (حاجی ایل بگنك بوجنگدن ایکی سنه اوگجه ئولدوکنی و بوجنکده بولونان اوره‌نوس بك اولدوغنی) یازارلر . سوزلری بربرینی طوتمازده آرده زواللی حاجی ایل بگنك ناصل ئولدوگی آکلاشیلمه‌دن قالیر .

جنكلرده چوق قازانج اولوبورمش . اولو بيلگيچلردن «قارا رستم» اسيرلردنده خزينه حقى آلنمه‌سنى اوگه سورمش و بر اسيره «١٢٥» آقچه قيمت قونمش، هر اسير ايچين خزينه‌يه «بشده بر» آلنمغه باشلانمش كه «پنجك» وه خمس شرعى» دينان بو ويرگى دولته بويوك بر ايراد اولمش .

٧٦٦ هجرت ييلنده پادشاه بورسايه گچمش . آدلرينى آزاوگيجه صايديغمز روم ايلنده‌كى بالقان دولتلرى ادرنه‌نك آردى صره قايه‌نكده مسلمان النه دوشديگنى دويونجه بوتون اوروپانى ونولايه ويره‌رك مسلمانلق دوشمانلغى ايله اوگه‌نن آلتمش بيك كيشيلك بر اوردو طوپارلامشلر . لالا شاهين پاشا پادشاهه خبر صالديرمش . گلن دوشمان مريچ بويونده ايلريله‌مگه باشلامش . دوشمانك صاييسنى آڭلامق ، نه‌يابديغنى ، نه‌ياپه‌جغنى ، نره‌لره قادار صوقولدوغنى اوگرنمك ايچين شاهين پاشانك يوللاديغى دورت بيك كيشيلك بر سوارى قولى حاجى ايل بگينك الى آلتنده ، قرا گاق بر گيجه‌ده دوشمان اوردوسنى باصمش . نه‌يه اوغراديغنى بيله‌مه‌ين هرچشيدده ، دورلو قيلقده آدملردن برله‌شك اولان بو اوردو دارمه داغين اولمش . صرب بگلرى مريچده بوغولمشلر ، ماجار قرالى زور قوتولمش .

آنادولوده اونلره یارداقچیلق ایدنلرك گوزلرینی ییلدیرمغه یتوب آرتمش ؛ صوكراده روم ایلی یه گچمش ، كندیسی « چورلو » ایله « چتال بوغاز »ی آلغه اوغراشیركن حاجی ایل بگی ایله اورەنوس بك ده « كشان » ایله « دیمتوقه »یی اله گچیرمشلر .

صوكرا برلەشن قوللر ادرنه اوستونه یورومش ایلك جنكده از ككجه داوراتان دوشمان چوق گچمەدن ییلغنجه قلعەیه قاپانمش ، بگلری او گیجه قایقله مریچ صوبوندن قاچوب قلعەیی باشسزده براقدیغی ایچین ایچریده کیلرده قلعه قاپیلرینی آچیویروب تسلیم اولمشلر . « ٧٦٣ »

پادشاه دیمتوقەده وادرنەده سرایلر جامعلر یاپدیرمغه باشلامش . اوردوده ایكی یه بولونوب بر بولوگو اورەنوس بگله گوموجنه اوستوندن واردار یكیجەسی ، سیروز طرفلرینی ؛ اوتەكی پارچەسیده پادشاهك لالاسی ایكن روم ایلی بگلر بگلگنه چیقارلمش اولان شاهین پاشانك ایلی آلتنده زاغرەلردن فلبه اوستوندن قوجەبالقانلرك ئەتكلرینی اله گچیرمگه قویولمشلر .

قازانیلان مملكتلرك همان هپسنده یاپیلان بر چوق یاپیلر عثمانلیلرك ناصل بر دویغو ایله ایش گوردوكلرینه پك گوزل شاهددر .

ایشلر اومولمازکن اورخان غازی وقتنده دوزولن دولت ماکنه‌سی مراد بگك النده‌ده پك دوزگون ایشله‌مشدرکه بوندن ؛ قورولان دوزه‌نلرك نه‌قادار حسابلی اولدوغی میدانه چیقار .

پادشاه تخته چیقدیغی سنه بر اوغلو اولور ، آدینی «بایزید» قویار .

عثمانلیلرك روم ایلنده یرلشمه‌سنی کندیلری ایچین ضررلی گورن قسطنطنیه ایمپراطوری «یانی» ایله صرب برنسلرندن «ووقاشین» و «اوغلی‌یه‌شا» بوسنا قرالی «تی‌وِرتقو» بولغارچاری «شیشمان» اولاح‌وویووده‌سی «میرچه» برلشمشلر ، عثمانلیلرك بوتومه‌سنی چکه‌مه‌ین قارامان اوغوللری‌ده آنادولوده‌کی گرمیان اوغوللری ایله اوته‌کی بریکی بگلری کندینه باغلایوب بونلره قاتیشمش ، اونلر روم ایلنده عثمانلیلری قوومغه اوغراشیر ایکن بونلرده آنادولوده اوغراشدیره‌جقلر . ایش پك حسابلی ودوزگون دوشونولمش آماخداوندکارغازی داهادوشونجه‌لی داورانوب بوفسادی خبر آلیر آلماز قارامان اوغوللرینك قیشقیرتدیغی«اخی‌نی‌کنلری »اوستونه‌صالدیرمش‌وآکسزین ۲٥۰۰۰ کیشی ایله آنقره قلعه‌سی اوکونده گورونمش وقلعه‌یی اله گچیرمش . بوچابقلق قارامان اوغوللری ایله

اوچونجی پادشاه خداوندکار مراد بك

ازنیق ده والی اولان مراد بك باباسنك قیمتلی اوگودلرینی دیگلرکن اوتوز بش یاشنده ، عقلی باشنده ، تام ایش گوره جك بر زمانده ایمش .

اورته بویلو ، طوپارلاق یوزلو ، شاهین باقیشلی ، اگلی چاتیق قاشلی ، بویوجك بورونلو ، آرسلان گبی ایری دیشلی ، اوزون بویونو ، گنیش گوگسلی ، اوزون وقالین پارماقلی ، خداوندکار غازی دیه اوگوله‌ن بو پادشاه ایچین کسکین قلملی بر بیوك عثمانلی بیلگیجی « گونش باتمه‌دن دوغان بر ییلدیز » دیه‌رك اورخان غازی ایله سلیمان پاشانك پارلاق وبجریكلی ایشلری آراسنده کندینی گوسترده‌ه‌مش اولمه‌سنی آگلاتیر .

دوغروسی ده بو . اورخان غازی جنك میدانلرنده هپ کندندن صوکرا ایش باشنه گچه‌جك اولان سلیمان شهزاده‌یی بولوندورور ومراد بگی بولوندوغی سنجاقدن آییرمازمش . بویوزدن شهزاده مراد بکدن اوقادار بویوك

شمدیکی اورخان جامعی صوکرادن یاپیلمه‌در . اصل یاپیلیشی ٧٣٦ یلنده وشمدیکی ئورنکده ایمش .

عمارت ینه اولدوغی یرده ایمش .

شمدیکی بلدیه باغچه‌سنك حوضنك اوکونده بویوك بر اورخان مدرسه‌سی وارمش . بونلرك چوردسی دیوار ایله ئورتولو واستانبولده ، کیمی جامعلرده کوروولدوکی کبی ایچ ایچه قبولرله کیریلیرمش .

بعض قیمتلی آغیزلرك « ایلك حربیه مکتبمز » دیه‌ده آدلادقلری یکیچری قشله‌سنه بز شمدی « امیر خانی » دیبورز .

پادشاهك بویله مملکت بزه‌مکله اوغراشمه‌سی هرکسی غیرته دوشورمش وخلق هپ بوطرفلره دوغرو یاپیلمغه باشلامشلر داها بر چوق جامعلر خانلر ، ئه‌ولر یاپیلمش . قصبه‌ده پادشاهك ایسته‌دیکی سمته دوغرو بویومکه باشلامش .

حصار ایچنده‌کی سرایلر شنلندیرلمش اوراده‌ده برقاچ مسجد یاپیلمش .

ایشته ایلك بورسایی بوقادار بر آکلایش ایله کورویورز .

شهزاده سلیمان پاشا او گیجه‌ده سویلندیگی گبی نیلوفر قادیندن ٧١٥ هجرت ییلنده دنیایه گلمش . مولوی درویشلگنه گیردیگی ایچین باشنه اونلر گبی کولاه گیرمش . پك بیلگیلی، چوق آگلایشلی اولان بو شهزاده‌نك آگسزین وقضا ایله ئولمه‌سی پك آجیقلیدر .

اورخان غازینك وقتنده بورسا :

باشلانغجدن صوگرا یازدیغمز «عثمانلیلره گچمه‌دن بورسا» یازیلرینی عثمانلیلر النده ایکن گچیردیگی گونلرله تاملایه‌بیلمك ایچین هر پادشاه وقتنده بورسانك حالنی آیری آیری گوسترمك ایسته‌دك . بیلگیلر شوگونزدن اوزاقلغی قادار آزدر . الك اسکی گونلرك بیلگیسی همان یوق گبیدر . اورخان غازی وقتی ایچین بولدوقلریمز ایشته شونلر :

٧٢٦ ییلنده بورسا حصار ایچنده‌کی پارچه‌در . اورخان غازی مملکتی گون دوغویه دوغرو چکمك ایسته‌مش وجامعی ایله عمارتنی و مدرسه‌سی ایله ینگیچری قشله‌سنی ـ شمدیکی بیلدیگمز و برازینی گورمکده اولدوغمز یرلره ـ قوردورمش .

جامعلر صره‌سنده اوزون اوزادی‌یه یازیله‌جغی اوزره

آما بورساده بری ییقیق بری ده همان ییقیله‌جق گبی ایکی جامعی اولدوغنی بیلنلر پک آزدر .

اولو جامع یاننده طومروق اوگونده داراجیق برآردلق قیسنده اللی آلتمش سنه اوگجه بر جامع وارمش . بر تپره‌نمه‌سنده ییقیلمش . شمدی ییقیقلقدن باشقه برشی یوق ، بو جامع سلیمان پاشانك جامعی ایمش :

(هامر آدلی فرنك بیلگیجینك یازدیغی عثمانلی تاریخنك دوردونجی کتابنده « جنازه‌سی بروسه‌ده شکرجیلر چارشیسنده انشا ایتدیردیگی جامعده دفن ایدلمیه‌رك بولایرده یاپدیردیغی جامع یاننده گومولدی » دیه یازیلیدر) .

حصار ایچنده — ترکیب درشکو نلرینك هر محله‌مزده بر « ولد » قاتدقلری وقت — ولدحلوانی قیلیغنه صوقولان حلواجی‌اوغلو محله‌سنده‌کی اونودولمش جامع سلیمان پاشانك ایمش .

(ایلك یاپراقلرده یاگلشلقله « موره یکیشهرلی » دیه گوستردیگمز بورسه‌لی بلیغك « گلدستهٔ ریاض عرفان » آدلی کتابنك اون‌دوقوزونجی یاپراغنده « بروسه‌حصارنده حلوانی‌محله‌سنده اولان مسجد بو شهزادهٔ قدسی خرامك نمونهٔ آثاریدر » دیه یازیلیدر) . [*]

[*] بو جامعلر ایچین صره‌سی گلنجه داها سوینه‌جك بیلگیلر وار .

غازی فاضل ، آجه بك ، حاجی ایلی بك ، اوره‌نوس بك ، حسن آلب ، ایود بك ، قارا جعفر .

اورخان غازی وقتنده‌کی اولو بیلگیجلر :

صوگرادن وزیر اولان قارا خلیل ، کوردستانلی تاج‌الدین ، قیصرلی داوود ، قاراخواجه ، قیصرلی محسن .

اورخان غازی وقتنده‌کی اولو شیخلر :

عجم دیارندن گلمه شیخ گیکلی بابا ، شیخ اخی اوران ، شیخ ابدال موسی ، شیخ آرانجی بابا (دوغلو بابا) ، شیخ ابدال مراد ، عجم دیارندن گلمه شیخ قاراجه احمد سولطان .

شهزاده سلیمان پاشا :

عثمانلی دولتنی قوران ارطوغرول اوغوللرینك روم ایلی طوپراغنه ایلك گوموله‌نی ، او طوپراقلره ایلك آیاق باصان سلیمان پاشادر .

سلیمان پاشا عثمانلی تاریخنده اونودولماز بر آد براقمشدر . صوك زمانلرك گنجلری اونك اوگلو آدینی هر کسلره دویوردولر .

بولایرده‌کی توربه‌سنده یاتان بو بحریکای شهزاده‌نك یوردومزده بك چوق یاپیلری واردر . یگی‌شهرده‌کی مدرسه‌سنی — آدی ایله آگیلدیغی ایچین — بیلنلر چوقدر

اورخان غازینك باصدیردیغی پاره‌لر :

ایلك اوكجه عثمانلی آقچه‌سی غازی اورخان وقتنده باصدیرلمشدر . او زمانكی پاره‌لر « كوفی » دنیلن یازی ایله وشو بیچمده ایمش .

« بر یوزو »

ابوبكر
علی لا اله الا الله عثمان
محمد
رسول الله
عمر

« اوته‌كی یوزو »

اورخان
خلد الله
ملكه

بو پاره‌لر گوموشدن كسیلمش بش قیراط اوچ حبه آغیرلغی و ۱۸ میلمتره (قطری) وارمش .

ینه بو بویوكلكده آما قالین ، ایكیسی برلك آقچه‌لرده باصدیرلمش اونلره « چفته آقچه » دنیلمش .

او وقتلر پاره آدی یوقمش آلیش ویریشده آقچه ، (آقچۀ عثمانی) عثمانلی آقچه‌سی دنیرمش .

اورخان غازینك وزیرلری :

بویوك قارداشی علاءالدین پاشا ، بویوك اوغلو سلیمان پاشا ، كوچوك اوغلو مراد بك .

اورخان غازینك اوكلو بكاری :

آق صونقور ، قارا حسن ، اوغلو دمیرطاش بك ، بالابانجق اوغلو ، آقچه‌قوجه اوغلو ، قیزیل اوغلان اوغلو ،

ئولمزدن آزاوگجه ؛ ــ یرینه گچه جك اولان ــ برنجك شــهزاده سی مراد بگه ویردیگی ئوگودلره باقیلنجه پك بیلگیلی ودوغرو سوزلی ، پاك ئوزلو بر پادشاه اولدوغی آکلاشیلیر .

بوئوگودو تاج التواریخی یازان خواجه ســعدالدین افندی بیتینه دوزدوگو ایچین بعض بیلگیجلر [*] بو بیتی دوزه‌نی ده اورخان بك صانمشــلر اما تاج التواریخده بیتك باشــنه « لمؤلفه » دیه یازیلی اولدوغی گوزولونجه بیتك ، خواجه سعدالدینك اولدوغنه شبهه قالماز .

او قیمتلی ئوگود شو یولده ایمش :

« بنم ایچین آغلامه . دین یولوندن ، شریعت بویوروغندن آیریلمق ایش طوتمه ، رعیانی بکله . باشلی باشنه قالدیغك زمان دوغرولقدن آیریلمه . کیمسه‌یی اینجیدوب اوزمه . دنیاده بویله لکله انی آد براقیلیه‌بیلیر . دین اوغورنده جنك ایت . دنیایه مغرور اولمه . ایی اولورسه‌ك بنی ده خیر دعالرله آکدیررسك . »

[*] تاریخ عطا جلد ٤

اورخان غازینك « آسپورچه » آدلی بر قادینی داها اولدوغنی تاریخلرك هیچ بری گوسترمدیگی حالده — توربه‌لر ایچین یازیلان یاپراقلرده گوروله‌جگی اوزره — بو آد ایله آکیلان بر قادینی وبوندن دوغمه ابراهیم آدلی برشهزاده‌سی اولدوغنی‌ده سویله‌ینلر وار .

اورخان غازینك قاسم آدلی برشهزاده‌سی داها وارکه نشانجی تاریخنده « سلطان قاسم کوچوك ایکن وفات ایتدی آنك‌ده مزار شریفی بروسه‌ده‌در » دیه بربیلگی وار . هانکی قادیندن ونه زمان دوغدوغنی چوق آرادم ، بوله‌مدم . [*]

اورخان غازی ۶۸۰ هجرت ییلنده دوغمش و۷۲۶ ده تخته چیقمش ۷۶۱ ده ئولمش اولدوغندن یاشی ۸۱ پادشاهلغی ۳۵ ییل سورمشدر . بورساده حصار ایچنده عثمانجق توربه‌سنك گون دوغوسنده آیریجه بویوك بر توربه ایچنده یاتار .

اورخان غازینك بیلگیسی :

اورخان غازی ایچه‌دوشونجه‌لی ، حسابه ایش گورور، یاپدیغنی یاپه‌جغنی بیلیر بر پادشاه ایمش .

[*] توربه‌لری بورساده اولان شهزاده‌لر ایچین بیلگی آرمیانلر توربه‌لر ایچین آیریلان یاپراقلرده بولورلر .

اولو بر دولتك اور الرده یایلمه باشلانغجی اولدوغنی کندیره نلر قارشی دوره غه چابالامشلر آما برشی بجره مه مشلر .

٧٦١ ییلنده بر یابان قازینك آردی صره شاهین صالوب آت قوشدوران شهزاده سلیمان پاشانك آتی تو کزله مش ، شهزاده کندینی یره فیرلاتمش آماطوپارلانه مه مش قافاسی برقایایه چارپمش ، اوقیمتلی شهزاده هیچ اومولمه دق برزمانده قرق آلتی یاشنده ایکن بودنیادن گوچمشدر .

« الله رحمت ایله سین »

بوقارا خبر عثمانلی یوردونك هرطرفلرنده آجی آجی گوز یاشلری دوکدورمش ، هله اورخان غازی شو گیجکین یاشنده اوقادار چوق کدرلنمشکه بو دگرلی شهزاده نك اولوموندن ایکی آی گچمه دن اوغلونه قاووشمشدر .

« یوردو اوجاق اولسون »

اورخان غازینك چولوغی چوجوغی :

اورخان غازی ایلك اوکجه کندینه جنك آرماغانی دیه ویریان « نیلوفر » قادین ایله ئه ولنمش .

شهزاده سلیمان پاشا ایله مراد بك بوقادیندن دوغمش .

تاریخلر اورخان غازینك برده قسطنطنیه پرنسسی ایله ئه ولندیکنی یازییور ، بونك آدی « ته ئودورا » ایمش .

بوندن اولادی اولوب اولمادیغی بللی دگل .

بری ایچنده بو ایستهك کوکاشمش اولدوغنی سویله‌مش اورخان غازی‌ده اذن ویرمش . قاراکلق بر کیجه‌ده « قاپی داغ » یدرم آداسی یانندهکی « ایدنجك » یانندن اوکوز دەریلرینی شیشیروب یاپیلان ایکی صالك اوستونه غازی فاضل ، حاجی ایلی بکی ، آق صونغور ، قیزیل اوغلان اوغلو ، آجه بك ، اوره‌نوس بك ، قارا حسن اوغلو دمیرطاش ، بالابانجق اوغلو ، اقچه‌قوجه‌اوغلو کبی آدی شانی بللی سکسان کیشی بینوب روزگارك یاردیمنه ، صویوك آقینتیسنه کندیلرینی براقشلر . دوغروجه قارشی یاقه‌یه یاناشوب بیلگیجلرك « چمنی » و « جیمبه‌جك » دیه‌دیازدقلری چمنلك قلعه‌سنه صالدیرمشلر . قلعه‌یی قازانوب اوراده بولدوقلری قایقلرله همان او کیجه داها اوچ یوز کیشی‌یی روم ایلی طوپراغنه کچیرمشلر . اوچ گون صوکرا اوچ بیك کیشی‌یه واران قوتدن بر آزی سلیمان پاشانك ارقه‌سنده بولایر ، معلقره ، ایپصاله ، تکفور داغی واوراده‌کی کوچوك حصارلری الده ایدرکن کیری قالانی‌ده آجه بکله فاضل بکك یاننده کلیبولی‌یی قوشاتمش .

اوچ ییل ایچنده بو غازیلر عثمانلیلق تملنی روم ایلنده‌ده برکیتمشلر . روم ایلنده ایلك آتیلان بوایری آدیمك ،

فرنك يازيجيلرى بوزمانلر ايچين هركسى كنديلرينه گولدوره‌جك ماصاللر دوزمشلر .

دگرده برتكنه‌سى اولمايان عثمانليلرك قرق (!) گميسنى ايكى گمى ايله قوغالايوب اوتوز بشنى (!) باتيرمشلر . بشنى (!) قاچيرمشلر .

اون بيگلرجه كشيلك (!) عثمانلى اوردولرينى قرق اللى كشى ايله قوشادوب كنديلرينك برونلرى بيله قانامه‌دن بيگلرجه‌سنى (!) ئولدوروب ، بيگلرجه‌سنى اسير آلمشلر :

او يله‌يا مادامكه برشى اولمادى ، او يدورمق گركمزمى ؟

بودولامباچ يوللرده اڭ چوق دولاشان روم يازيجيلريدر . بونلرك اويدورد وقلرى ماصاللر آره‌سنده برده « شهزاده خليل » دوزه‌نى واركه بونى « عثمانجق » توربه‌سنى يازاركن بيتوى دليللرى ايله اورته‌يه قويه‌جغز .

(باشقه‌لرينى آيپلاركن آز قالدى بزده اويرلو طوتوبوردق . غالبا ييرمى سنه‌لك آجيق يرى اورتمك ايچين بزده بوشلوق دولدورمغه قالقدق)

شهزاده سليمان پاشا قارا عيساليلردن آلنان يرلرك دگز قييلرينى دولاشيركن قارشى ياقه‌يه بك باقارمش ، گونك برنده باباسى « روم ايلى طوپراغنده ايدينيله‌جك يوردوڭ عثمانليلغك بويومه‌سنه بك ياردم ايده‌جكنى » آڭلاتيركن سليمان پاشا بو ايشك كنديسنه براقيلمه‌سنى ديله‌مش واوته‌دن

۷۳۱ده ازنیق فتحندن صوکرا علاءالدین پاشا
ئولمش . وزیرلك بویوك شهزاده سلیمان پاشایه ویرلمش .

۷۳۷ هجرت یلنده قره عیسا دولتنك امیری عجلان
بك ئولونجه سرت وکوتو خویلو اولان بویوك اوغلونك
یرینه اورخان غازینك یاننده تربیه ایدلمکده اولان کوچوك
اوغلو دورسون بکك کچیرلمه‌سی ایچین قره عیسالیلر
اورخان غازی‌یه نامل باشبوغلرندن حاجی ایل بکی یوللامشلر
پادشاهده قره عیسالیلرك دیله‌دیکنی یاپمش وکرماستی ،
میخالیج ، اولو اووا (اولو آباد) و بوتون قارا عیسا
مملکتی عثمانلی الینه کچوب پادشاهك بویوك شهزاده‌سی
سلیمان پاشا بوسانجاغه « بکلر بکی » اولمش وبویورده‌کی
دکرلی بکلردن غازی فاضل ، آجه بك ، حاجی ایل بکی ،
اوره‌نوس بك عثمانلی اوردولرینك شانلی غازیلری آره‌سنه
قاتیلمش .

روم ایلی یاقه‌سنده عثمانلیلر :

عثمانلی تاریخلرنده قارا عیسا یوردونك قارانیلمه‌سندن
صوکرا همان « روم ایلنی کچیش » کورولور ۷۳۸ یلندن
بردن بره (۷۵۸) ه کچیلنجه آره‌ده یرمی ییلق برزمان
آتلانیور .

قاتیشیرمش. بونلرك كتیردیگی عسكرلرده، - صوكره لری وینه ئوكلرنده، قارا اورمان تپه‌لرنده‌كی دهشتلری دیللره دستان اولان - « آقینجی » آدی ویرلمش .

عسكرك و بیتوی خلقك قیلیغی قیافتی بللی ایدلمش . باشنه قونان بوروك « قاووق » هركسی بربرندن آییرد ایدرمش :

پادشاهك ، قاپو قولو عسكرلری بیاض ، اوته‌كی عسكرلر قیرمزی بوروك گیه‌جك ضابطلر بوروكلرنده‌كی صیرمه‌لرندن بیلنه‌جك .

مملكت ، سانجاقلره آیرلمش . هر سانجاغك بگی ، قاضیسی ، تخت یرنده‌كی كندی بویوكوندن گله‌جك بویوروغه بویون اگرمش بر سانجاق بگی ئولونجه یرینه اوغلو گچرمش .

« دیوان همایون » قورولمش . سنجاق بگلری بودیوانه باش اولان پادشاهك قارشیسنده بیلگیسنی ، گورگوسنی اورته‌یه آته‌جق كه ملتك ایشی ، ملته یارایه‌جغی گبی گوروشوب دوشونوله‌بیلسین .

یوز باشی ، بیك كشیسنه بیك باشی دیگیلمش . بونلر ایشی گوجوایله اوغراشوب جنك اولونجه طوپلانیرمش . چوق گیچمه‌دن بونك ضرری گورولمش ده « دیوشیرمه » دوزه‌نی قورولمش .

« دیوشیرمه » عثمانلی یوردینده‌کی رایه (رعایا) چوجوقلرندن برقاچ ییلده بر طوپلانه‌جق اون دورت اون بش یاشلیلر مسلمانلر کبی تربیه‌ایدیلوب یتیشدیریله‌جك . بونلره بول بول علوفه (آیلق) ؛ تمیز تمیز ییه‌جك ، گوزل گوزل گیه‌جك ویریله‌جك .

ایشته صالدیریشلرینه داغلر دایانه‌میان « ینگی چری »لر !..

⁂

تورکلردن « مسلم » آدیله آتلی (سواری) صنفی دوزولمش . بونلره آیلق ییللق ویریلوب یالکز اکوب بیچمك ایچین طوپراق ویرلمش .

ایشته گوكلر کبی گورله‌یه‌رك هجوم ایدن « سپاهی »لر .

⁂

اوروپا دولتلرینك هپسندن اوگجه عسکر یازان ، نظاملی اوردو قوران عثمانلیلر بوقادارله‌قالمه‌مشلر . دوشمانله جنکلشمك لازم گلنجه ایلك سوزله هر سانجاق بگی سانجاغنك بویوکلوگنه گوره — آتلی عسکرله اوردویه

کوچوك اوغلو مراد بك ، چاندارلی قره خلیلدن بر (دیوان) قورولمش .

ایشته بر وقتلر دنیالری صارصان ، بویوك عثمانلی دولتنك صاغلام تملرینی بو درنك دوز شدر .

بو وقته قادار هپ سلچوق پارهلری ایله آلیش ویریش ایدلمکده اولدوغندن ایلك دفعه ۷۲۹ هجرت ییلنده عثمانلی پارهسی باصدیرلمش .

پادشاهلره امیر دینیلیردی آما اورخان بك وقتنده یازیلان اسکی طاشلرك اوستونده :

وهو الامیر الکبیر المعظم المجاهد فی سلطان الغزاة غازی بن الغازی شجاع الدنیا والدین الآفاق بهادر زمان اورخان بن عثمان [*]

دیهده یازیلر گورولویور و بو پادشاهه « سولطان » ده دینلدیگی آگلاشیلیور

بوتون عشیرت آتلی اولدوغی ایچین قلعهلری قوشاتمقده لازم اولان یایا عسکر اولمدیغندن تورك اوشاغندن یایا عسکری یازلمش . اون کشیسنه اون باشی ، یوز کشیسنه

---

[*] جامعلر ایچین یازیلان یارافلرده بو یازیلی طاشك بیتویسی واردر . [جامع قلعه ـ شهادت جامعی] .

« او وقتلر یوردومزده اوقومق یازمق بیلنلر پك آز اولدوغی ایچین نه‌لر اولوب بیتدیکنی دوغرو و دوروست بوله‌میورزده (آجینه‌رق سویله‌یورم) روم یازیجیلرینك فرنك بیلگیجلرینك کتابلرینه باقیورز . »

حصار ایچنده‌کی خسته‌خانه‌نك اولدوغی یرده شمدی بیله آرایچی گوزلردن گیزله‌نه‌مه‌ین ییقیق دیوارلر — یاپیلیشندن آڭلاشیلدیغی گبی — روملردن آرته قالان اسکی سرایك ییقیلیقلری‌در .

بوسرای [*] اورخان غازینك سوزو ایله دوزولوب قوشولمش ، بو اولو دولتك ، قوجه دنیایه یك یوکسکدن باقان برچوق خاقانلر یتیشدیره‌ن بو ملتك دوزه‌نلری ، یاسالری (قانون) ایشه اوراده دوشونولوب قورولمشدر .

ازنیق قازانیلنجه‌یه قادار بورسا تخت یری قالمش . ۷۳۱ده ازنیقه گوتورولمش آما چوق گچمه‌دن ینه بورسایه گتیرلمش .

بورسا تخت یری اولونجه گوچبه عشیرت حالندن دولت قیلیغنه چوقدن گیرمش اولان عثمانلی خاقانلغنك گیدیشاتی دوشونولمش واورخان غازینك بویوك قارداشی علاءالدین پاشا « باش وزیر » و اورخانك بویوك اوغلو سلیمان پاشا ،

[*] بورسانك سرایلری ایچین بولدوغم بیلگیلر سرایلر ایچین آیریلان یاپراقده یازیله‌جقدر .

ایکنجی پادشاه اورخان غازی

عثمانلی دولتنه آدینی ویرن ، تمل قویان عثمان شاهدر آما بو تملی صاغلاملایان اوغلو اورخان غازیدر . اوتوز ییللق خاقانلغی ایچنده هپ بو دولتی پرکیتمك ایچین اوغراشمش واویله قوتلشدیرمشدرکه بوگونه گلنجه‌یه قادار ایچریدن ، دیشاریدن چاپالایان بجریکلی ، بجریکسز پك چوق دوشمانلر او تملی صارصه‌مه‌مشلر .

پادشاهلریمز ایچنده دوزگون ایش گوده‌نلرك اوك صره‌لرنده اورخان غازی بولونور .

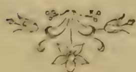
« توز بنیه قانیشیق بیاض بکزلی ، چاتیق قاشلی ، ایری ئه‌لا گوزلو ، قوچ بورونلو ، آز صقاللی ، گولر یوزلو ، غایت گنیش اوموزلرینه پك یاقیشان اوزون بویلو » دیه ئوگولن « بورسا فاتحی » اورخان غازی ؛ اسکوداره دورت ساعتلك اوزاقلغی اولان صمان دره وهرکه وازمیت قلعه‌لرینی قازاندقدن صوگرا تخت یرینی بورسایه قالدیرمش . ٨٢٧ ییلنده بورسا پك شنلنمشدر .

اوكلو غازيلر :

صاری ياتی ساوه جی بك . بای خوجه . آی دوغدو بك ، قوكور آلپ . غازی عبدالرحمن . آقچه قوجه . آق دمير . صالتوق آلپ . صمصمه چاووش . كوسه ميخال . شيخ محمود .

اوكلو قاضيلر واولو بيلگيجلر :

عثمان غازينك قاين آتاسی شيخ اده بالی . عثمان غازينك امامی دورسون فقيه . شيخ مخلص بابا . اوغلو عاشق پاشا . بونك اوغلو علوان چلبی . اخی شمس الدين . اخی حسن . چاندارلی قارا خليل . اورخان بكك امامی عثمان بخشی . مولا « تاج الدين كوردی » . قايصرلی داوود . قره خواجه دينلن « علاء الدين اسود » .

ئولورکن اوغلو اورخان بگه ویردیگی اوگوتلر همان شو سوزلرله بیتیور :

« سنك کبی برخلف براقدیغم ایچین غمسز ئولویورم . عادل ودوغرو اول . عفو ایله معامله ایله . نرده برعالم کوررسه‌ك اوکا حرمت ایت . عسکره ، ماله مغرور اولمه . بوتون تبعه‌یی حمایه ومحمد دینی نشر ایت . شریعت یولوندن آیرلمه . بز الله‌ك رضاسنی ایسته‌یورز . مرادیمز جهانه شاه اولمق دکلدر . ایشته پادشاهلرك بر یوزونده‌کی ایشلری بودر . وبونك ایچین تکری اونلری ایشلرنده موفق ایدر » .

ایشته براوگودکه اوگونکی دگری نه‌قادار قیمتلی‌ایسه بوگون داها زیاده طوتولمغه لایق بر (قانون) .

عثمان شاهك چولوغی چوجوغی :

عثمان شاهك ایکی اوغلو اولمش . بویوگی علاءالدین پاشا ، کوچوگی اورخان‌بك . باشقه اوغلو وقیزی اولوب اولمادیغی بللی دگل . کندندن صوکرا کوچوك اوغلو تخته چیقمش . بویوك اوغلو علاءالدین پاشاده کوچوك قارده‌شنه وزیرلك ایتمش .

عثمان شاهك سانجاق بگلری :

تخت یری ، سوگود . قاراجه حصار بگی ، اورخان بك . بیله‌جك بگی ، علاءالدین پاشا . اسکی‌شهر بگی ، گوندوز آلپ . این اوگو بگی ، آیغود آلپ . یارحصار بگی ، حسن آلپ ، اینه‌گول بگی ، دورغود آلپ .

بورساده، حصار ایچنده «گوموشلو کونبد، گوموشلو قبه، مناستر، عثمانجق» دیه آکیلان تور به سنده گومولودر . «دوراغی جنت اولسون»

عثمان شاهك بیلگیسی :

عثمان شاه اوقویوب یازمق بیلمزمش اما - بك چوق نمونه‌گی گورولدوگی گبی - نیجه اوقور یازارلردن داها چوق بیلگیلی ایمش . آردصره بیتده دوزمش . شو بیت او بویوك خاقانك سوزلرندندر :

«گوکل کراسته سیله بر یگی شهر وبازار یاپ
ظلم ایله زنجیرلره هر نه استرسه‌ك وار یاپ
اسکی یگی شهری باری اینه گوله‌دك هپ واری
قیروپ گچیردك اغیاری بورسه‌یده‌یق تکرار یاپ
قورداولوب گیرمه‌سوری یه آرسلان اول باقمه کیری یه
چارایدوب هایدی چری یه دل گچدیکی حصار یاپ
ازنیق شهرینه خور باقمه سقاریه صوبی گبی آقمه
ازنگمیدیده آل باقمه هر برجنده بر حصار یاپ
عثمان ارطغرل اوغلیسین اغوز قاره خان نسلیسن
حقك بر کمتر قولیسك اسلامبولی آچ گذازیاپ»

ایچین بورسانك ده بوندن بر قاچ گون اول آلندیغنه اینانمق لازم گلیر .

بورسا هجرتك ۳۲۳ نجی یلنده حلب طرفلرینك پادشاهی اولان عرب ملکلرندن سیف الدوله حمدانی طرفندن فتح ایدیلوب مسلمانلر الینه کچمش و ۲۳ ییل مسلمانلر النده قالمش وصوکره رومیلر گیری آلمشلردی .

بورسا قازانیلنجه عثمان غازینك خسته لغنك آغیرلاشدیغی خبری گلیر . اورخان بك همان سوگوده قوشار باباسنی اولوم دوشه گنده بولور . باباسی گوزل بر اوگود ویرر . وکندیسنك بورسایه گومولمه سنی سویله یوب اولور .

اولدوگی زمان قالان اشیاسی :

برقاچ بیگیر ، بر ایکی سورو قویون ، بر قاچ گوزل قیلیج ، بر طوزلوق ، بر قشیق ، بر یگی بز صاریقدن باشقه بر شی دگلمش .

قیمتلی آدینی بو دولته آرمغان براقان بو پادشاه «٦٥٦» هجرت ییلنده سوگودده دوغمش ، « ٦٨٠ » ده باباسنك یرینه گچمش ، « ٦٩٩ » ده باشلی باشنه پادشاه قالمش . « ٧٢٦ » ده اولمش اولدوغندن بو حسابجه « ٦٩ » ییل یاشامش و « ٢٧ » ییل پادشاهلق ایتمش اولور . [*]

[*] عثمان شاهه صاغلغنده سولطان دینلمه مش . قوردوغی دولت بویودکدن صوکرا کنی خانلره سولطان دینلنجه کچمشلرده ده او آد داقیلمش .

اولدوغی » ســویلندیگندن همان آدیرناز قلعه‌سی فتح ایدلمش تکفوری‌ده ئولمش . بوایش بجریلدکدن صوکرا پیکار باشنه گلنمش اردو قورونمش . او زمان بورســا تکفوری اولان « برس » قارشی دورمغه حاضرلانمش آما قسطنطنیه ایمپراطوری اولان « آندرونیقوس » تسلیم اولمغی دها یوللو گوردوگی ایچین « آمان » دیه‌یوب تسلیم اوله‌لرینی بیلدیرمش . قلعه ایچنده‌کیلرده بوســوزلری دیکله‌یوب « اوتوز بیك بیزانس آلتینی » ویره‌رك بوکا قارشیلق برقیللرینه‌ضرر گلمه‌دن کملیگه‌چکلمشلر . [*]

بویله‌جه بورسا عثمانلی‌النه گچمش . بوکا صوکرا گلن شاعرلرتاریخ دوزمشلر :

« زهی فتح وظفر الحمدلله   که آلدی بورسه‌یی کافردن اورخان
دیدم ای طالبی تاریخن آنك   آلندی بورسه اولدی دارایمان »

بورسانك هانگی آیده ، هانگی گونده فتح ایدلدیگنی چوق آراشدیردم . بزم اســکی تاریخ کتابلریمز بویله شیلره قولاق آصمه‌دقلرندن هیچ برشی بوله‌مدم . یالکز « اوتوز دوردونجی خداوندکار سالنامه‌سی » عثمان‌غازینك ئولدوگی تاریخی « ٢١ رمضان ٧٢٦ » دیه گوســتردیکی

[*] بورســانك صوك تکفورینك آدی « برس » اولدوغنی « صولاقزاده » تاریخنده گوردم « بلیغك » کلدسته‌ٔ ریاض عرفانده‌ده [یاپراق ١٤] بویله یازیلی .

الك صوکو اولفر بویونده‌کی بالابان کوینده بویله ییقیق بر یر اولدوغنی خبر آلدم آما کیدوب کزمك قسمت اولمدی . قوله‌لرك یرینی بالابان بك یاپدیردیغی ایچین اوراده اولماسی اویابیلیرسه‌ده بونك قلعه‌یی قوشاتمقده اصلا ایشه یارایه‌جغنی آکلایق زورجه .

اکر آدیرنار طرفندن کله‌جك یاردیمجیلری دوردورمق ایچین ایسه عقل براز یاناشیر آما دها یاقیشه‌جق یرلر وارکن اوراده قادار صوقولمده نه کار وار .

اوته‌کی قوله‌یی ، عثمان شاهك قارده‌شی اوغلو آق دمیر ، قاپلیجه‌لرك اولدوغی یرده قوردورمش .

قاپلیجه‌لرك یانده کسمه قایالر بك چوق . وییقیقلقلرده وار آما اونلر هپ یکی شیلر . یکی قاپلیجه‌نك آز ایلریسنده قارا مصطفی ایلیجه‌سی ایله « عجملر » بکله‌مه‌سی آره‌سنده یولك دیله طرفنده کوکورتلویه کیدن یول آغزنده « اشك بهدی » بوغازی دنیلن یرده اون اون بش ییل اوکجه بویله بر ییقیقلق واردی . شمدی بتوی یوق ایدلمش ، سوکولمش اولان او ییقیقلق یرك آق دمیرك یاپدیردیغی قله‌نك یری اولدوغی سویله‌نیور .)

بورسانك قوشادلمه‌سی اون سنه سورمش ایچنده‌کیلر دها دایانه‌جق ایشلر آما ییه‌جکلری بیتمکه یاقلاشمش ، ۷۲٦ هجرت ییلنده عثمان غازینك « نیقریس » دنیلن آغریلری زیاده‌لشدیکندن سوکودده یاتمقده ایکن اوغلو اورخان بك بوتون قوتیله بورسا اوستونه یورومش . کوسه میخال بك ، دورغود آلب ، شیخ محمود ، آخی حسن ایله برلکده قورولان بر مجلسده « آدیرناز تکفورینك آره صره بورسایه یاردمجی قاچیره‌بیلمکده

عثمان شاه چوق اختيارلامش اولدوغندن صوڭ زمانلرده دولت ايشلرينی كوچوك اوغلو اورخان بگه گوردورورمش .

بورساىی ايچه قوشاتمق ايچين ايكی دانه قولهياپيلمش . بونلرك برى قاپليجهلرك يانىنده برىده اولقر دره‌سى قيىسنده ايمش .

(بو قولهلرك يرلرينی بولمق ايچين چوق اوغراشدم . مولا عرب محلهسنده طوپوزوك باغچهسى دنيان يرده بولهبيلهجكمى سويلديلر . اورادهكى ييقق يرلرده بويله بر شى كورهمدم . « بالابان » ديه آرديه آرهيه بورساده ايكى ير بولدوم ، اونلردنده ايشيمه يارايهجق بر بيلكی چيقارامهدم .

(اوتهكى يوزونده)

نيك بد چون همى ببايد مرد
جنك انكش بكور خويش فرست
برك عش حور كوبس فرست
كس نيارد ربس زبس فرست

جامع قاپوسى اوستونده :

« امر الامير الكبير والزاهر الخطير المرحوم الغفور السعيد الشهيد المحتاج الى رحمت الله
تعالى طايى قراجه بك بن عبد الله هذه العمارة فى ايام الدولت السلطان محمد بن مراد خان خلد ملكه فى تاريخ سنه احدى وستين وثمان مائه هجرية نبويه »

جامعك كون باطيسندهكى تربه قاپوسنده :

هذه تربة لخاتون قرجه بك
ولاديها احمد بك الذى تمت
عمارته بسعيه سنه سبع وسبعين وثمانمائه

« امر علیدن » دونمه اولمه‌سی هیچ سوز گوتورمز . عثمانلی تاریخلرنده دورت بش دانه صایه‌لان « قاراجه بك » لر بونك طورونلریدر . [*]

بوندن صوکرا بورسا ایله ازنیقك اله کچیرلمه‌سی چاره‌لری حاضرلانمش، هر ایکیسی ده آیری آیری قوشادلمش .

[*] الك اوکاولری اولان وفاتح سلطان محمد وقتنده بلغراد جنکنده ئولن قاراجه بك میخالیجده کومولودر . مزاری « عمارت جامعی » دینان ییقیق جامع اوکونده‌در : مراقلیلرك ایشنه یارار دیه‌رك مزار طاشی ایله جامعنك طاشنك اورنکارینی بورایه یازیویردم :

مزارطاشی : باش طاشنده (بریوزونده)

قال رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم
عجلو بالصلوة قبل الفوت
وعجلو بالتوبة قبل الموت

(اوته‌کی یوزونده)

قال رسول علیه‌السلام
المؤمنون لایموتون
بل ینقلون دار الی دار
لااله الاالله محمد رسول‌الله

ایاق طاشنده (بریوزونده)

هذا قبرالامیرالکبیر وهو قراجه بك
بن عبداه المرحوم المغفور السعید
الشهید فی غزاوت قلعهٔ بلغراد فی زمان
خلافت سلطان محمد بن مراد خان فی
اواسط شعبان ست ستین وثمانمائه

(برآزی ده اوته‌کی یاپراقده)

تکفورلر النده‌ن قلعه‌لرینی قولایجه توپ کلیك یاقینلرینه ، مرمره قییلرینه قدر صوقولمش یکیشهری ده اله کچیروب تخت یری ایدنمش .

بوندن صوکرا ساقاریه صویو بویونه دوغروده کیدلمش بر طرفدن ده قاطرلی داغلری آشیلوب ازنیق کولونك قییلری قازانیلمش ازمیت اوودسنه دوغرو ایلریله‌نیلمش .

۷۰۱ هجرت ییلنده قسطنطنیه‌دن دکز یولو ایله کلن روم قیصرینك عسکری ایله ازنیق یانینده‌کی قویون حصارده بویوك بر جنك اولمش . روملر دکزه دوکولمش . قسطنطنیه ایمپراطوری ، موغول پادشاهندن یاردم دیله‌مش ؛ اوده قیصرك قیز قارده‌شی « ماری » نك کلین دیه یوللانمسنه قارشیلق چاودار تاتارلری عثمانلی یوردونه صالدیرمش اما عثمان غازینك اوغلو اورخان بکك ، هنوز اون بر یاشنده‌کی بو کنج یله کوسه میخال بکك کوستردکاری ارلکلر قارشیسنده دارمه داغین اولمشلر .

ایلك دکز جنکی ده بو زمانلرده اولمش . اوکلو باشبوغلردن آیغود آلپك اوغلو قارا علی قایقلرله مودانیه قارشیسنده‌کی « ایمرالی » آطه‌لرینه کچمش وقازانمش .

بو قارا علی‌یه طاز علی ، امیرعلی ده دینیلیرمش . اصل آدی « قالولیمنوز » اولان ایمرالی آطه‌لرینك

ایلك عثمانلی پادشاهی غازی عثمان شاه

آلتی یوز التمی آلتی هجرت ییلنده سوگودده دنیایه گلن و قارا بگزلی اولدوغی ایچین «قارا عثمان» دیه اوگله‌نن عثمان غازی اورته بویلو ، اوزونجه قوللو ، گگیش گوکسلی ، چاتیق قاشلی ، طوپارلاق یوزلو ، طاتلی سوزلو و پك جسور ایمش .

یاقه‌سی ، آستاریله بر اورنکده ، قوللری دیزلرندن آشاغی قادار صارقان بول قافتان گیوب ، باشنه گیدیگی قیرمزی چوخه‌دن خوراسانجه تا کگه‌سنك اوستونه چیقتایلر توره‌سنجه گایشی گوزل صاردیغی صاریغك اوجونو آرقه‌دن براقیرمش .

قیلیغنی قیافتنی بزدن اوگجه گلنلرك بویله جه بیلدیردکلری برنجی پادشاهمز غازی عثمان سلچوق حکومتنه اولان باغنی قیروب آتدقدن صوگرا یوردونی گنیشلتمگه قالقیشمش و — طوتدوقلری بوزوق دوزه‌نك آره‌لرینه دوشوردوگی فتنه‌لرله — بربری قیرمقده اولان قومشو

تاریخ استقلالمز قمریه حسابیله (٦٩٩) اولنجه شمسیه حسابیله ٦٧٨ سنه‌سی اولمش اولور . حزیرانك طقوزنجی کوننه تصادفی حقنده ضعیف بر ادعا واردر . امر اخیره قدر بوك قبولی مناسبدر . »

دیه یازیلی .

اوتوز دوردونجی کره باصیلان « خداوندکار ولایتی سالنامه‌سنده » ده [یاپراق ٢٥] ده :

[« ٦٩٩ سنه‌سی جمادی‌الاولیسنك دردنجی کونی بالاستقلال جالس تخت سلطنت اولوب »] .

دیه یازیلی .

بیلگیسی چوق اولانلر شمدی‌یه قادار دوغروسی بولونامه‌یان بو قیمتلی کونی بولمق ایچین نه قادار اوغراشمه‌لر آزدر .

بو کوچوك دولتلرك هپسی بر گونده قورولمادی وکیمیسی آز عمرلی ، کیمیسی چوق یشایشلی اوله‌رق ، دوزولن بودولتلر پك چابوق بوزولدی . صوکراده دوغرولوغنه گووه‌نن بونلرك هپسنی کندی آره‌سنه قاتوب گنیشله‌دی .

عثمانلی دولتی آلتی یوز دوقسان دوقوز ییلنده قورولانلرندندر .

آلتی یوز دوقسان دوقوز هجرت ییلی هر عثمانلی‌یم دیه‌نك بیلمه‌سی لازم اولان بر صاییدر .

یالکز بوقادار دگل ، بونك گونی قوتلولامق ، قوتلولامق ایچین‌ده آرایوب بولماق لازم .

بو زمانلری بیلدیرن تاریخ کتابلرینك همان هپسنی آراشدیردم ، اسکیلر صوصموشلر ، یکیلر بیلمه‌مزلکدن گلمش . یالکز « تاریخ ابوالفاروق » آدلی کتابده [جلد ١ یاپراق ٣٩] :

« وقعه [*] هجرتك ٦٩٩ سنه‌سنده ، میلادك ١٣٠٠ نده ظهور ایتمش ایدی . لکن آیك هانکیسنده اولدیغی حقنده اعتماد اولنه‌جق معلومات شمدیلك مفقوددر . خزینهٔ همایون ایله قونیه اوراقنده بولنمق احتمالی واردر .

[*] سلچوق پادشاهنك تختدن ایندیرلمه‌سی .

گلدیگنی دعوا ایتمش . عثمان شاهده (عدالتنی) دوغرولوغنی اوگه آتمش . بویله‌لکله آنادولو ایچنده ، اسکی سلچوق یوردونده شو حکومتلر قورولمش :

١ ــ آیدین اوغوللری حکومتی : آیدین ایلنده
٢ ــ صاروخان اوغوللری حکومتی : مغنیسا طوپراغنده
٣ ــ منتشه اوغوللری حکومتی : موغله طرفلرنده
٤ ــ گرمیان اوغوللری حکومتی : کوتاهیاده
٥ ــ قاراعیسا اوغوللری حکومتی : بالیکسرده
« قره‌سی حکومتی‌ده دینیلیردی »
٦ ــ حمید اوغوللری حکومتی : اسپارتاده
٧ ــ تکه اوغوللری حکومتی : انطالیه‌ده
٨ ــ قارامان اوغوللری حکومتی : قونیاده
٩ ــ رمضان اوغوللری حکومتی : آدانه‌ده
١٠ ــ ذوالقدریه اوغوللری حکومتی : مارعاشده
١١ ــ قیزیل احمدلی اوغوللری حکومتی : قاسطانبولوده
« بونلره صوکرادن اسفندیار اوغوللری دنیلدی »
١٢ ــ پروانه اوغوللری حکومتی : سینوبده
١٣ ــ قوباد اوغوللری حکومتی : صامسونده
١٤ ــ قاضی اوغوللری حکومتی : سیواسده
١٥ ــ اخی ترکمنلری حکومتی : آنقره‌ده
١٦ ــ عثمان اوغوللری حکومتی : اسکیشهر طرفلرنده

گیتمك ایچین قلعه‌یی بوشالتمش اولان خلقك آزلغندن‌ده قازانه‌رق اوراسنی‌ده اله گچیریرلر . آز صوکرا اینه‌گول‌ده عثمانلی یوردونه قاتیلیر .

٦٩٨ده این اوکو قازانیلوب کوپری حصاری قوشادلمش و (گچن یاپراقلرده گورولمشدی‌یا) عثمان شاهك عموجه‌سی دوندار بك اولدورولمشدر .

صوکونجی سلچوق پادشاهی اولان ایکنجی علاءالدین ، موغول « ایلخانیه » دولتنك پادشاهی محمود غازانك الندە اویونجاق گبی ایدی . بوکا سلچوقیه پادشاهی دیمکدن زیاده قونیاده اوتوران « بر موغول والیسی » دینك دها یاقیشیق آلیر .

٦٩٩ هجرت یلنده محمود غازان ایکنجی علاءالدینه قیزمش و تختندن ایندیرمش ، یرینه‌ده کیمسه‌یی بیندیرمه‌مش ، بویله‌لکله سلچوق دولتنی سوندورمش اولدوغندن سلچوق حکومتنك هر والیسی ، هر دره بگی باشلی باشنه قالمش ، هر بریسی سلچوق پادشاهنك میراثنه کندندن دها لایقلی بر میراثجی اولمدیغنی اوکا سورمش .

کیمیسی سلجوقیلره خصم واقربا اولدوغنی ، کیمیسی یری یوردو چوق اولدوغنی ، کیمیسی قونیه یوردو کندنده اولدوغی ایچین باشقه‌لرینك کندینه اویمه‌سی لازم

دومانیچ جنگنده ئوله‌ن قالانوسك اوغلو اولان بیله‌جك تکفوری ایله یارحصار تکفورینك قیزی « نه‌نوفا » یاخود « نیمفه آ » ئوله‌نه‌جك ایمش . ٦٩٤ده بوایکی تکفور سوزبرلیگی ایدوب عثمان شاهی‌ده دوگونه چاغیروب ئولدورمگی قورارلر . عثمان شاه دوستی اولان کوسه میخالدن بونی دویار ؛ اوته‌دنبری قشلاقدن ، یایلاغه چیقارکن آغیراشیالری ، اختیار قادینلری بیله‌جك قلعه‌سنه براقمه‌غی عادت ایدینه‌دیگی ایچین بو سفرده بواشیانی یوللار آما قرق قادار دیزمان دلی قانلی‌ی اختیار قادین قیلیغنه صوقارده اویله یوللار . کندیسی‌ده ، اوزمان سکز یاشنده‌کی کوچوك اوغلو اورخان بگی الك سچمه عسکرلرله پوصویه یاتیروب ، بیله‌جك یاننده‌کی چاقیر پیکارنده قورولان دوگون یرینه گیدر ؛ اوراده بر قوغا باشلار ، عثمان شاه آتلانیر ، تکفورلرده آردینه دوشر ، چوق گچمه‌دن پوصویری گچیلیر ، پوصوده‌کیلر وقتنده یتیشوب چالاقیلیچ ایشلرینی بیتیریرلر . بیله‌جك تکفوری اوراجقده جان ویرمش ، یکی گلین قوجه‌سز قالمش اولدیغندن آدینی « نیلوفر » دیه دگیشدیروب بوراده کوستردیکی یارارلیغه قارشیلق اوله‌رق اورخان بگه ویریرلر . صوڭرا یارحصارده قازانیلیر ، اختیار قادین قیلیغیله بیله‌جکه گیره‌نلر ، دوگونه

قاراجه حصارك فتحندن صوكرا گلن ايلك جمعه گونی جامعه دوندورولان بر كليسه ايچنده « دورسون » آدلی بر فقيه اوقودوغی خطبه‌ده سلچوق پادشاهنك آدندن صوكرا عثمان شاهك آدینی‌ده قوشمش .

ايشته بوكا باقه‌رق بعض بيلگيجلر ؛ عثمان شاهك بوگوندن باشلی باشنه پادشاه قالديغنی ايلری سوريورلر اما يالكز خطبه‌اوقوتمقله پادشاهلق اوله‌مايه‌جغی ميداندهدر .

عثمان شاه قاراجه حصاره بر قاضی اوتوردوب او وقته قادار تورك پادشاهلرنده هيچ گوروله‌ين بر بويوكلوك گوسترمش وخلقك دعوالرينی اوقاضی‌یه گوردورمش .

ايشته بودوغروگيديش عثمانلی‌يوردونی شنلنديريور ، بوكوچوك عشيرتی جانلانديريور .

بوزمانلرده سلچوق پادشاهی پك آيقيری بر يول طوتوب ، ظلمدن ، فنالقدن باشقه شيلره قولاق آصماديغندن أوتورو ٦٩٢ده عثمانلی طوپراغنده‌كی (علما) خطبه‌لردن سلچوقلرك آدينی چيقارمشلر .

ايشته تاريخ يازانلرك كيمی‌سی‌ده بوكا باقوب « عثمان شاه بوزماندن باشلی باشنه‌پادشاه‌قالمشدر » ديرلر . و « آل عثمان » سوزلرنده‌كی « ابجد » صايسنك گوستردیگی « ٦٩٢ » يازيسنی باشلانغج صايارلر .

« قوچه » اله گچر . خارمان قایا تکفوری کوسه میخالده عثمان شاهك النه اسیر دوشر .

٦٨٧ ده اینه گول تکفوری قاراجه حصار تکفوری ایله برلشیر ، چیقاردقلری عسکره قاراجه حصار تکفورینك قارده‌شی « قالاتوز » ی باش دیکه‌رك عثمانلی یوردونه صالدیررلر . اطرافده‌کی تکفورلرده هپ یاردیمه قوشارلر . ایکی طرف دومانیچ‌ده چارپیشیر . جنگی عثمان شاه قازانیر آما بو جنکده‌ده صاروپاتی ساوه‌جی بك شهید دوشر .

٦٨٨ ده عثمان شاه قاراجه حصار اوستونه یورور . جنگی وقلعه‌یی قازانیر . آلنان اسیرلردن ، قیمتلی اشیادن بر آزینی‌ده قارداشی اوغلو « آق دمیر » ایله سلچوق پادشاهی اولوب قونیه‌ده اوتوران دوردونجی سولطان غیاث‌الدینه یوللار . سولطان بوندن چوق خوشلانمش ویازدیردیغی بر فرمانله اسکیشهری ده قاتەرق سوگود طرفلرینی عثمان شاهه ویرمش وداوول ، زورنا ، آق بایراق ، طوغ یوللامش . فرمانه باقیلیرسه بو هدیه‌لر ٦٨٨ ده گلمش آما نامق کمال بك و ، قارشیسنده‌کی قاندیره‌نی یولو ایله بیلن ، باشقه بیلگیجلر بو فرمانك داها صوگرا « ٦٩٨ » ده یازلدیغنه هرکسك ایناناجغی گبی قوتلی دلیللر قوشویه‌رلر .

اوج بگی ارطوغرول اوغلو عثمان شاه [*]

عثمان شاهك ٦٨٠ يىلنده باباسنك يرينه اوج بگی اولدوغی سلچوقيه پادشاهلرندن گلن اوچ يارليغدن (فرمان) اكلاشيليور . بونلردن ايكيسنده – سوز آره‌سنده – آدی گچركن عثمانشاه دينيلديكی ايچين بزده اويله ديدك .

عثمانشاه‌ده – باباسی گبی – عمرينی جنكلرله گچيرمش . تاريخلرده ايلك جنك « قوچه » صاواشيدر . ٦٨٤ هجرت يىلنده قوچه‌ليلر عثمانليلرك يايلايه گيدن داوارلارينه صاتاشدقلری ايچين عثمان شاه – قوچه‌ليلرك‌ده بگی اولان – اينه‌گول تكفوری اوستونه يورور . اينه‌گوللولر برپوصو قورارلر آما عثمان شاه بوطوزاغه دوشمز ودوشمانلرينی يكه‌ر آما بو جنكده – بوندن اوكجه‌يازديغمز گبی – قارده‌شی اوغلو « بای خوجه » شهيد دوشر و بر ييل صوكراده

---

[*] بورساده ياتان آلتی پادشاه زمانی برآز اوزونجه‌يازدم . ايلريده توربه‌لرده ياتانلری يازاركن تكرارله‌مه‌مق ايچين بوندن داها كسديرمه يول بوله‌مادم .

بونلرڭ نره‌لرده یاتدقلرینی ، نه‌لر یاپدقلرینی بولوب
چیقارمق بوندن صوڭرا توره‌یه‌جك گنجلرڭ بورجودر .
بونلر ایچین کتابلرده یازیلان یازیلر بورسا تاریخنه اوقادار
یارامیه‌جغی ایچین سوزو اوزاتمیه‌جغم .

اولدورلمسیدر . نره‌یه گومولدوگنی کتابلرده بولامادم . کیمسه‌دن‌ده اوگرنه‌مدم . سوگودده گومولمش اولمسنه عقلم یاتیور .

ارطوغرول بگك اویماق اولولری وباشبوغلری :

اسکی تورك یوردوندن ارطوغرول بك ایله برلکده سلچوق طوپراغنه گلن اولوجالرله باشبوغلرك آدلرینی رمضان زاده تاریخی شویله گوستریور :

آقچه‌قوجه ، قوگور آلپ ، طورغود آلپ ، حسن آلپ ، صالتوق آلپ ، صمصمه چاوش ، قارداشی سورولمش چاوش ، عبدالرحمن غازی ، آق باش ، محمد آلب ، قارا اوغلان ، قارا مرسل ، بختلو [*] ، قاراتکه ، شیخ محمود ، مهماد ، قاراتکین .

[*] مفصل آدلی تاریخ کتابنده بخشلو دیه یازلمش اما بوگون الآن بختیار دیه قوللانیلان آده رمضان زاده‌نك یازیسی داها چوق بگزه‌دیکی ایچین اونی داها دوغرو بولدوم . ینه مفصلده قارا تکین (قره‌تیکن) دیه یازلمش تیکن یاخود دیکن دیمك اولان بویله برآد هیچ دویولمه‌مش اما آلپ‌تکین ، سبکتکین دیه تکین آدلی مسلمانلر پك چوقدر .

بیلگی بك آز آما اورتانجه قارده‌شلری گوندوز بك ایچین بوده یوق یا !...

گوندوز بك ایچین ؛ رمضان زاده نشانجی محمد پاشانك کتابنده «باپراق ۱۰۱» «گوندوز آلپ ازنیقده مدفوندر» دیه یازیلی . بوگا همان اینانیویرمیوبده بوزمانده ازنیقك دها روملر النده اولدوغنی ، عثمانلیلره گچمدیکنی دوشونوویرسه‌ك رمضان زاده‌یه اینانانلر بزه البت داریلازلر .

ارطوغرول بگله بو طوپراقلره برلکده گلن برده «دوندار بك» وار . ارطوغرولك کندیسندن دها یاشلی اولان بو قارده‌شی ایچین تاریخ کتابلری صوصویورلر صوصویورلرده بردن بره تورلوتورلو ماصاللر اویدوریورلر . کیمیسی دییور : «دشمنلرله برلك اولدی» ؛ کیمیسی دییور : «عثمان شاهك ایلریله‌مه‌سنی ، کندی اوستونه گچمه‌سنی چکه‌مدی» . کیمیسی ده دییور : «اختیارلادی ، بوگادی ده نه یاپدیغنی نه یاپه‌جغنی بیله‌مدی» . ایشته بربرینی طوتمایان بو سویله‌نیشلرك صوگونده دوغرو برشی گورونیورکه: عثمان شاهك اوگونده قورولان برقورولطای «دیوان» ده الك ایلری گلن اویماق بگلرینك ، باش بوغلرك سوز برلگیله دوقسان یاشنی گچمش اولان بو اختیارك

ارطغرول بكك چولوغی چوجوغی :

ارطوغرول بكك هانگی بیلده دوغدوغی بللی دكلدر . كندیسی سوكودده توربه سنده یاتار .

قاریسنك آدی ونردده یاتدیغیده بیلنمیور .

اوچ دانه اركك اوغلو اولمش : صارویاتی ساوه‌جی ، كوندوز ، عثمان .

قیزی اولوب اولمادیغی بللی دكل .

اوچ اوغلوندن صارویاتی ساوه‌جی بك ایچین اولان بیلگیلر پك آزدر . بونك آدی ایلك اوكجه ایاچیلكه سلچوقیه پادشاهنك یاننه كوندرلدیكی زمان كچر . برده ؛ اینه‌كول تكفوری ایله ایدیلان بر جنكده ارطوغرولك طورونی ، صارویاتی ساوه‌جینك اوغلو بای خوجه شهید دوشوب ارمنی بلنده كوموملش ، آز صوكرا بر باشقه جنكده صارویاتی ساوه‌جی بكده اوغلونك ئوجونی آلمق ایچین دشمن ایچنه دالوب شهید اولمش . نامق كمال بكك « عثمانلی تاریخی » دیه یازدیغی كتابده [جلد ۱ ، جزؤ ۲ ، یاپراق ۷۵] صارویاتی ساوه‌جی بكك سوكودده باباسنك توربه‌سنه كوموله‌دوكنی كوردم .

عثمانجغك اك بیوك قارده‌شی ایچین بوقادارجق بر

سلجوقیه پادشاهی برنجی علاءالدین ارطوغرول بگه «امیرالامراالق» مسندی ویرمش .

ارطوغرول بك بوندن صوڭرا کی عمرینی‌ده سلجوقیه پادشاهنك اطاعتی آلتنده گچیروب (٦٨٠) هجرت ییلنده دوقسان یاشنی گچمش اولدیغی حالده ئولمش .

بعض کتابلرده ارطوغرول بگك ٦٨٧ده ئولدوگی یازیلی آما اورنگنی [*] آشاغی‌یه یازدیغمز سوگودك عثمان بگه ویرلدیگنی بیلدیرن فرمانك تاریخی اولان آلتی یوز سکسان اوچ صاییسی الده‌ایکن ٦٨٧یه ایناغق اویاماز . بابانك صاغلغنده اوغلونه فرمان یوللامق، بلکه اولورسه‌ده، اوبابانك ایشدن چکیلمش اولمسی لازم . حال بوکه هیچ بر کتابده ارطوغرول بگك ایشدن الچکدیگی یازیلی دگل . بویله اولونجه (٦٨٧) دیه‌ن کاتب چلبی ایله فرنك بیلگیجی هامر بو ایشده آلدانمشلر دیمکدر .

---

[*] عجم دیلنده یازیلان واون سوزلی ایکی یوز یتمش یدی بویوك سطر دولدوران بوفرمانی، آرایانلر فریدون بك منشأتنده بولورلر، بزیالکز اك صوکوکی یازییورز :

« . . . حررفی اوائل شهر رمضان المبارك سنه ثلاث وثمانین وستمأته بمقام قونیه » .

عثمان بك بوکاینه عجم دیلی ایله اوتوز بر سطرلق بر قارشیلق یوللامش .

بودورت قارداش گیده جکلری یرایچین اوزلاشامه مشلر
ایکی یه بولونمشلر . ارطوغرول ایله دوندار دورت یو
چادر خلقی ایله گری دونوب ارضروم یانلرینه گلمشلر
اوراده سلجوقیه پادشاهی « علاءالدین کیقباد بن کیخسرو»
بگندیردکاری جسارتلری یوزوندن سوگود ودومانیچ
طرفلرینه یرلشدیرلمشلر .

بوراده ارطوغرول ، سلجوقیه پادشاهلرینك اوج بگی
اولمش واولوسی اویماق اویماق بورالرده یایلمش ، قیشی
اوزمانکی یازیجیلرك ؛ «بید» ؛ «صفصاف» دیه آدلادقلری بز
شمدیکی سوگود اووه لرنده . یازی ؛ «دمانیچ» «طومانیچ»
دیه ده یازیلان دومانیچ یایلالرنده گچیروب وقت بولدوقج
کندیلرینه دالاشانلره جنکلر آچه رق ارلکلرد
گوسترمشلر .

ایلك جنك پورصاق چایی کنارنده کی «قاراجه حصار» د
اولمش اوراسی قازانیلمش . بر بویوك جنکده بورس
ایله یکیشهر آره سنده چنگیزدن آرته قالان تاتارلرله اولمش
اوچ گون سورن بوجنك تاتارلرله برلك اولان روملرك
ارمنی بلندن اینه گول یولونه دوغرو قاچماغه باشلادقلری
زمان بیتمش آما ارطوغرول بك پیشلرینی براقمیوب
مرمره دکزی قییلرینه قادار قوغالامش . بوجنکده بولونان

بن آی قتلغ بن طغرا بن قرایتو بن ساقور بن بالغای بن
سنقور بن توقتمور بن یاسیاق بن چمندور بن قتلق بن
توراق بن قرا خان بن یاسو بن یلواج بن بای بك بن
طغرا بن طوغمش بن گوج بك بن اورتق بن قماری بن
قرناری بن چکتمور بن طورخ بن قزل بوغا بن یماق بن
باشبوغه بن سورمیری بن بایسوری بن سونج بن چار بوغا
بن قورخان بن باچق بن قوماش بن قره اوغان بن سلیمان
شاه بن قورخلو بن بودلغان بن بای تمور بن تورمش بن گوك
الپ بن اوغوز خان بن قره خان بن قایی خان بن دیب
ناقوی بن اولجه خان بن یافث بن نوح پیغمبر » دیه عثمانلی
خاقانلرینك صویونی گوسترر . تورکارده آنالرینك آدینی
یدی گوبگه قادار صایمق عادتی پك اسکیدن قالمه‌در .
بویوزدن بو صایشده‌ده یدی‌یه قادار اولانه بر شی
دینلمزسه‌ده اورادن صوگراسی ایچین انجه ئه‌له‌یوب صیق
دوقویان بعض بیلگیجلر یاپراقلرله یازیلر یازمشلر ، بوتون
بویازدقلرینك صوگونده — مسلمان اولسون خرستیان
اولسون — هپسنك قلمی بوعشیرتك پك تمیز بر صویدن
گلدیگنی گوسترمشدر .

سلیمان شاه ئولونجه درت اوغلو قالمش .
گوزدوغدی ، صونغور تکین ، ارطوغرول ، دوندار .

عثمانلیلره کچدکدن بو کونه قدر بورسا

عثمانلیلرك آصلی :

آزبحق گریدن باشلایه‌جغز : هجرتك آلتی یوز ییرمی دوقوزونجی ییلنده بابالری سلیمان شاهی « جعبر » یاننده فرات صوبی قیینه گومن قایی خان عشیرتنك اسکی زمانلری ایچین تاریخ کتابلری – بربرندن بك آز یرلرده آیریله‌رق – درین بیلگیلری اولمدیغنی سویلرلر ، اونلرك ترکستانده « ماهان » جوارنده بر عشیرت خاقی اولدوغنی وچنگیز خانك توره‌دیگی زمانده وان گولی قیبلرینه قدر چکیلوب « اخلاط »ده قالدقلرینی وصوکرا حلب طرفلرینه ایندکن اولوسك باشی اولان سلیمان شاهك صویه دوشوب شهیداولدوغنی یازارلر . بواولوسی آز اوکجه‌کی یاپراقلرده آدی گچن تورکاره اولاشدیره‌رق نوح پیغمبرك اوغلو یافثه قدر ایریشدیررلر .

تارح‌التواریخی یازان شیخ‌الاسلام خوجه سعدالدین افندی « سلیمان شاه بن قیا آلپ بن قزل بوغا بن بای تیمور

باغلامه :

« عثمانلیلره گچمه‌دن بورسا » دیه یازدیغمز یازیلرڭ صوڭونده‌ده آدی گچن دورت یوز چادرلق بو عشیرت عثمانلی دولتنڭ تملیدر .

بونلری نره‌دن اوکرندم :

شجرهٔ ترکی . نجیب عاصم بکڭ تورك تاریخی . « تاریخ عالم »، « تاریخ مدنیت » ، « تاریخ عمومی احمد حلمی » آدلی کتابلرده تورکاره دائر یازلمش یازیلرله « تورك یوردی » آدیله اون بش کونده بر چیقان کتابده تورکلك ایچین یازیلان یازیلردن .

ایلریله‌مه ، یوكسلمه زمانلرینی كوروب آتلاتدقدن صوكرا اللرنده‌كی عباس اوغوللرینه براقشلر بونلرده عباسیه دولتی قورمشلردی .

ایچلرندن بش آلتی دانه‌سی دوغروجه ایش كوره‌بیلمش آما صوكره‌دن كلنلر خوشجه وقت كچیرمكی ملت ایشنه باقمقدن دها اكلنجه‌لی بولدوقلرندن بونلرك عسكرلكنده قوللانان توركلر « امیرالامرا » آدی آلتنده حكومت سورمكه باشلامشلردی .

اورته‌لغك بویله یوصلو وقتنده آسیا اورته‌سی آز اوكجه سویلدیكمز كبی هر اولوسی بر دولت قیلمنه قویمقده ایدی .

ایشته ینه بوزمانده یوقاریده ، قره قوروم صحرالرنده تیموچین آدلی بر كوچبه چنكیز آدیله توره‌یوب جوشقون بر سیل كبی اوكونه كلنی ییقوب یوق ایدەرك قوجه بر تورك حكومتی قورمغه اوغراشیوردی .

یوقان طوفانلری اوكوندن وقتیله چكیله‌بیلنلر باشلرینی قورتارمش اولویورلردی .

آلتون طاغلرندن قوپوب خراسان چوللرینه صیغنان بر تورك اولوسی ، قایی‌خانیلرده آكلاشیله‌مه‌مازلق یوزوندن ایشته بوزمانده وان‌كولی‌قییلرینه‌قدر چكیلمشلردی .

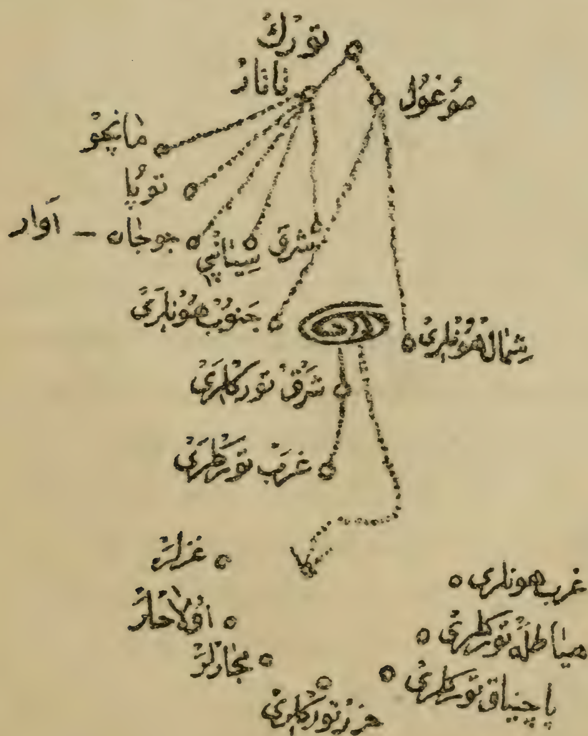
چینلیلرك گونباطی‌یه دوغرو قاچیردقلرینی آز اوگجه گوردوگمز هونلر گیتدکاری یرلرده برچوق آدلرداقنمشلر؛ غربی هونلر ، هیاطله تورکاری ، پاچیناق تورکاری ، مجارلر ، اوزلر ، اولاحلر ، بونلرك الك اوگلولریدر .

تورکلرك الك اسکی [قرون اولی] زمانلرینه ایشته آنجق بویله پرده آرقه‌سندن گورور گبی باقه‌جغز . چوق یرلری الك آلتنده قالان بوقیورینتیلی پرده‌یی ییرتمقده دگل ایشیلداتمقده بیله تاریخ چوق زحمت چکیور .

اسلام دیننك اورته‌لغی آیدینلاتدیغی [قرون وسطی] زمانلرده ایسه برکتلی طوپراقلرده یتیشن چمن گبی آسیا اورته‌سنده تورك اولوسلری دوب دولودور . بونلرك همان هپسی اورته‌لغی قاپلایان سلطنت هوسندن پای قاپمغه چالیشیورلر . بر چوق تورك حکومتلری قورولویور ، بوزولویور ، بر باشقه‌سی اونك یرنده توریور ، ذاتاً بوزمان قونوب گوچمه وقتیدر . ایچلرنده خوارزملیلر ، غزنویلر ، مملوکیلر ، سلجوقیلر الك چوق شهرت قازانمشلردر .

حضرت محمد مصطفی (ص . ع) لك دوردونجی خلیفه‌سی امام علی (ك . و)ه قارشی دوروب شامده امویه سلطنتی قوران معاویه و اوندن صوکرا گلنلر

برده غرب توركلری قوللو آيرلمش . بر زمانده بويله‌جه گچمش . الك صوگی هجرتدن يوز اون ايكی ييل صوگرا سلچوق تركلرينك اجدادی شرق توركلرينك اوجاغنی سوندورمش . بوندن يگرمی بش سنه صوگراده غرب توركلری عرب سرداری قيتبه‌نك الی آلتنده‌كی اوردونك اوگندن داغيلوب بر دها طوپلانه‌مه‌مش .

وبو زمانلرده تورکلرڭ باشلرنده تئومان ، مته‌تانژو کبی رئیسلر بولونیور . صینیرلری چین دکزندن قپچاق چوللرینه قدر اوزایان قوجه بر حکومت قورویورلر .

هجرتدن بشیوز یتمش‌دورت ییل اوکجه آسیاطاعونی وکوچك اولوسلری بیله طاغیدان اچ قاریشقلقلری تورکلرڭ آیرلمه‌سیله بیتمشدر .

بوزمانده یوقاری ، آشاغی چکیلمه‌لرینه گوره آدلانان تورکلر شمال‌هونلری، جنوب هونلری دیه ایکی‌یه آیریلنجه چینلیلر همان جنوب هونلریله برلشوب شمال هونلرینی گون باطی‌یه دوغرو قاچیرمشلر ، صوگراده تیبتلیلر ایله برلشوب جنوب هونلرینی‌ده شمال هونلرینك گیتدیکی یوله یوللامشلر .

هونلرڭ بویله‌جه داغیلمه‌سندن بوشالان یرلرنده بربری آردنجه سیانی ، توپا، جوجان تاتارلری یرلشمش . وهونلردن ، اورادن اوزاقلاشه‌مایانلری دمیر اوجاقلرنده قوللانمشلر آما بونلرده (تومنه) آدلی بر موغولی باش ایدوب آیاقلانمشلر و بوتاتارلری گون باطی‌یه دوغرو قاچیرمشلر ، شرق تورکلری دیه بر خانلق قورمشلر . شرق تورکلری چوق بویومش چین دکزندن یاییق گولنه [اورال] قدر یرلری قازانمشلر وهجرتدن اللی ییل اوکجه‌یه قدر بویله‌جه‌یاشامشلر ، بوزمانلرده بونلردن

موغوللر ؛ موغول خانك ئولومنده الك بويوك اوغلو قرا خانك، اوندن صوكراده اوغوز خسرو دينلن اوغوز خانك سوزونه اويمشلر.

هجرتدن ٣٤٠٠ ييل قدر اوكجه گلن بواوغوز خان توركلرى درلەمش طوپارلامش بويوك بر دولت قيليغنه صوقمش صوكرا بوقوت ايله چينى، هندى بيتوى آسيايى يكمش، ايران طوپراغنى چيگنه يوب شامى آلمش مصر صينيرينه دايانمش.

اوغوز خاندن صوكرا دها دوقوز كشى صره ايله باش اولمشلر.

بوسويلەنن سوزلر – هرقومده اولديغى گبى – تورك تاريخنك افسانەسى صاييلير.

شمديكى مورخلر «هونلر، توركلر موغوللر، هونغريلر، تاتارلر» ديه بر بر ندن آييرد ايدەمدكلرى انسانلرك ٢٦٠٠ سنه قدر اوكجه چينك يوقاريلرنده ياشادقلرينى بولويورلر.

بوندن صوكرا ؛ برزمان ايچين تورك تاريخى ايله چين تاريخنك بربرينه قاتيشديغى وتوركلرك هان هروقت چينه آقين ايتدكلرى گورونور. مورخلرى كسديرەن، تاريخلرى ياقديران چين فغفورى چين شيهو آنغتى نك هجرتدن سكزيوز اوتوز آلتى ييل اوكجه قوردوردوغى اولو سدلر هپ توركلرك قورقونج آقينلرندن قورونمق ايچين دوزولويور.

آزیجق تورك تاریخی

سوز صره‌سی اویله ایدی ، شمدی بورسانك عثمانلی النه ناصل گچدیگنی یازمق لازمدی آما عثمانلیلرك نره‌دن گلدکلری و کیمك نه‌سی اولدقلری آڭلاشیلمه‌دن ایلریله نیرسه اولان بیتن ایشلر بر برینه ایجه باغلانه‌مایه‌جق .

اسکی تاریخ کتابلری ؛ شمدیکی انسانلر نوح طوفانندن بری یاشامش دیورلر و «توراتده بویله یازیلی» دیه تورکلری‌ده نوح پیغمبرك اوغلو یافث جنسندن باشلادیورلر .

یافثك اوغلی (تورك) ، اوندن صوڭرا اوغلو (تونك) ، صوڭرا (ایلچه خان) ، صوڭرا (دیب باقوی ، صوڭرا (کیوك خان) ، صوڭرا (النجه خان) تورکلره باش اولمش . (النجه خان) قالموق طرفلرنده وایسی گول قییلرنده‌کی یوردونی (تاتار) ، (موغول) آدلی اوغوللری آره‌سنده ایکی‌یه بولمش .

تاتار و اوغوللری خطای طرفلرینه چکیلوب صوڭرالری موغوللرله جنگلر ایتمشلر .

بونلری نره‌دن اوکرندم :

فریق سلیمان پاشانك « دوراغی اوچاق اولسون » تاریخ عالم آدلی کتابندن مصرلیلره ، روماليلره ، ایرانیلره ، یونانلیلره ، ارمنیلره دائر یازیلان یازیلر .

احمدحلمی عمومی تاریخنك روماليلری ، ایرانلیلری ، مصرلیلری ، یونانلیلری یازان یاپراقلری .

شارل سه‌نیه‌بوسه‌دن تورکجه‌یه دوندورولان مدنیت تاریخنك روماليلره ، مصرلیلره ، ایرانلیلره ، یونانلیلره دائر ویردیکی خبرلر .

١٣٢٥ هجرت ییلنده ولایت مطبعه‌سنده باصیلان «سالنامه» .

یونانستان تاریخی : قسطنطنیدی افندینك .

اسکی مصر تاریخی : شارل نورماندن تورکجه‌یه دوندورلمش بر کتاب .

بونلردن باشقه امویه ، سلجوقیه دولتلرینی بیلدیرن بعض کتابلر قاریشدیریله‌رق بویازیلر یازلمشدر .

گمیلرینی استانبوله چویرمشلر هجرتك آلتی یوزنجی ییلنده استانبولی قازانوب اوراده برلاتین ایمپراطورلغی قورمشلر. قسطنطنیه ایمپراطوری علکسینك گوگیسی توئودور لاسقاریس ده ازنیقده ازنیق ایمپراطورلغی قوروب بتینیایی، لیدیایی، فیریکیایی قازانمش.

آلتمش ییل صوڭرا لاتینلر قوغولمشده اسکی گیدیش یرینه کتیرلمش.

بوزمانلرده بورالرده هیچ اومولمایان بر قوت قوتلی تملر اوستونه قورولویوردی.

ترکستاندن قالقوب حلبه اوراده بابالری سلیمان شاهی جعبرده فرات صوی کنارینه گومدوکدن صوڭرا ارضرومه دوغرو دونن برعشیرت سلچوق پادشاهی سلطان علاءالدین کیقباده بگندیردکاری جسارتلری یوزندن سگود دومانیچ طرفلرینه یرلشدیرلمشلردی، باشلرندهکی ارطوغرول بك اولدوکدن صوڭرا بوگون آدی بویوك بر دولته میراث اولان عثمان بك عشیرته باش اولویوردی که بو طرفلرك آلتی یوز ییلدن بری صاحبی اولان بو خاندانی آز صوڭرا گوره جگز.

صوڭرا روما شرق ايمپراطوری هرقل بورسه‌يلره بونك حسابنی صورمش ویكيدن قسطنطنيه بويوندوروغی بورسايی قيصديرمش .

اسلام دينی اورته‌لغه يايلغه باشلانجه مسلمانلرده بورسا طوپراقلرينی چيگنه‌مگه باشلامشلر ، معاويه‌زماننده باشلايان قسطنطنيه آقينلری هارون الرشيد وقتنده روماليلردن ويرگی آلماغه قدر وارمش . ايشته بويله‌جه بر وقتلرده عرب آتلری بورسا طوپراقلرينی چيگنه‌مش

روم سلچوقی پادشاهلری روم مملكتنده دولت قوردوقلری زمان [٤٧٠ هـ] بورسا ياقينلرينه قدر مملكتلری اللرينه گچيرمشلر ، او آره‌لق تخت يری ايدينديكلری ازنيق شهری اوڭونده برنجی اهل صليبك اوڭونجه طوپال اشكله يورويه‌ن پيه‌زلرميت ايله زوگورت غوتيه قلنج ارسلانك قلنجندن يالمشلر آما آرقه‌دن گلنلر ازنيق و ينتوی بتينيانی آلوب آشاغی دوغرو صارقشلر . ايشته بر از وقتده بو طوپراقلر اوروپا شواليه‌لرينك آياقلری آلتنده ازيلمش .

دوردنجی صليب جنگنده‌ونديكليلر قدسه‌گيده‌جكلرينه

روماليلر بورساده پارەده كسمشلر : برپانەایمپراطور رسمی قويمشلر بر يانەده « بتينياس » ديه يازمشلر . بتينيا بر زمانلرده پونت ولايتندەكی واليلرله قوللانيلمش . هجرتدن ٣٠٥ سنه اوگجه روماليلر خرستيانلغی بگەنوب پوته طایفەیی براقمشلر .

هجرتدن ٢٣٣ ييل اوگجه روما ايمپراطورلغی ایکی‌يه بولوندوگی زمان بتينيا ، قسطنطنیه‌یی تخت یری ایدينن شرقی رومايه باغلانمش .

بورسا اصل هجرتدن دوقسان آلتی ييل اوگجه‌پارلامغه باشلامش . بی‌تی‌یا دینلن چکرگەده صيجاق معدن‌صولری اوستونه‌قورولان‌حامله‌اوگلنمش ، ايمپراطور ایچین یاپيلان قوجه‌مان بر سرايه ایمپراطوریچه توئودورا دورت بيك آدميله گلمش .

بوسرايك خرابەلری اوستونه شمديکی جامع‌یاپيلمش دينيليور . آز آلتده‌کی قالين واسکی ديوارلر بو سوزك يك‌ده یاگلش اولمديغنی گوستریيور .

هجرتدن اون بر ييل اوگجه عجم شاهی خسرو پرويز استانبوله‌قدر بيتون اناطولی‌یی قازانديغی‌زمان بورساليلرده هيچ صومەدکاری روماليلره قارشی عجملرله برلشمشلر آما

هجرتدن ۳۷۳ ییل اوکجه ایمپراطور واله‌ریه‌ن کوننده اسکیت قومی بتینیایه صارقمش و بر چوق یرلر اره‌سنده بورسای‌ده یاقوب ییقمشلر آما آز صوکرا والی لوکیوس اغناطیوس همان یکیدن گبی دوزدورمش خلق اونك آدینه طاش دیکدیرمشدر .

بو طاش بورسا عثمانلی موزه شعبه‌سنده [۷۲ صایی] ایله بولونور [*] روم دیلنی بیلمدیگم ایچین بیلنلر بکا شویله‌جه اوقویو ویردیلر :

حسن طالع — نومرو ۷۲

مؤسس بنیان دولت اوویقتوار
لولیانونك محترم سفیری و
قره دکز حوالیسی وبتینیانك
ایکنجی بانیسی ل . اغناطیوس
نامنه رکز اولنمشدر

---

[*] بورسا موزه شعبه‌سنده بورسا تاریخنه یارایه‌جق رومجه طاشلرك بورایه یالکز صایسنی یازیورم . اودیلی بیلمدیکم ایچین اوکرندکلریمك دوغرولوغنه کووه‌نه‌مدم :

۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹ حصار ایچندن کتیرلمشلر
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳

۵۷۱ کورکله ــ یورکیلی استاسیونندن کتیرلمش
۶۲۵ ۱۳۲۳ سنه‌سی صوبولاری یاپیلیرکن بولونمش

عثمانلی بیلگیجلرندن بلیغك یازدیغی بورساتاریخنده اون دوردنجی یاپراغك قیسنده « جدار قلعهٔ بورساده لسان سریانی اوزره عهدقریبه‌دك موجود بوترکیب منقوش (سام بن نوح) آغزندن ترجمه اولنمشدرکه نقل ایدرکه بوقلعه‌نك تعمیرینه یتیشدم لکن بانیسی کیمدر معلوم دکلدر دیمشدر » دیه یازیلی یری اوقویانلرك بورسانك طوفاندن‌ده اوکجه (!) یاپیلدیغنه ایناممه‌لری لازم گله‌جك . او زمان شو دورت بیلگیجدن هانگیسنك سوزونه ایناتیلمسی دها دوغرو اوله‌جغنی کسدیرمك ایچین آزیجق دوشونوویرمك یتر آرتار . بزه قالیرسه بودورت اکلادیشك اڭ دوغروسی «په‌لین» ڭ سویلدیکی‌در .

بتینیا رومانك بر ولایتی اولدقدن صوڭرا پونتلی مهرداد ارمنی قرالی دیقران ایله برلك اولوب روماليلری یکمشلر آما اوزون صاواشلرله روما جنرالی لوکوللس بونلری قوغمش وتریاریوس *Triarius* آدلی بر روما ضابطی‌ده بورسایی قورتارمشدر. ٧١٤[هجرتدن اوکجه]

هجرتدن ٥٣٨ ییل اوکجه روما اتپراطوری ترایان وقتنده بورالرڭ والیسی اولوب آز اوکجه آدی آکیلان گنج په‌لین اوونتلر یالکز حصار ایچنه صیغدیرلمش اولان بورسایی بویوك یاپیلرله بزه‌مش ، دوناتمش .

آما نیقومد روماليلرك ياردميله تكرار يرلرینی گیری آله‌بیلمش وئولورکن‌ده روماليلره اصمارلامش . ایشته اوزمان بتينيا روماليلرك بر ولایتی اولمش .

[هجرتدن اوكجه] ٧١٧

ایشته‌بورساشهری بوقانلی‌گونلر آره‌سنده‌قورولمشدر . جوغرافيا بیلگیجلرینك باباسی دیه آ کیلان آماسیه‌لی « استرابون » بورسانك ياپیلمه‌سنی لیدیالی قره‌زوسله جنك ايدن پروسياس آدلی برقرال زماننده گوستریيور . بیزانسلی یازیجی « اتیه‌ن » ده بویله دییور .

قره‌زوسك قراللغی هجرتدن بیك یوز یتمش ایکی سنه اوكجه‌باشلایوب بیك‌یوز آلتمش‌سکز سنه اوكجه بیتدیگندن بو ایکی بیلگیجك سوزلرینه باقیلنجه بورسا هجرتدن بیك یوز یتمش سنه اوكجه یاپیلمشدر .

روماليلرك بورسايه والی‌دیه‌یوللادقلری « گنیج‌به‌لین » آدلی بر بیلگیج ده ایکنجی پروسیاس وقتنده ؛ روماليلره زاما جنگنده یکیلن قارطاج‌جنرالی آنيبال بتينيايه صیغینوب اوراده دوستلق گوردوگندن بوكا قارشیلق اولیمپ طاغی اتگنده برشهر قوردیروب پاره‌سنی کیسه‌سندن‌اوده‌دی ، آدینی‌ده پروسیاسك آدینه بكزه‌سك‌دیه پروسياس قویدی » دیه یازمش اولدیغندن بوكا باقیلنجه بورساشهری هجرتدن سکز یوز ییل اوكجه قورولمش اولیور .

اولدوغندن بوممذکتلر یکی حکمدار جنرال ایزیماخوس النه کچمش و بوده تخت یرینك آدینی دکیشدیروب «نیکیا» دیدیرمش .

بتینیا قرالی ژیپه‌تس اسکندری قارشیلادیغی کبی آنتیغونی و صوکرا لیزیماخوسی‌ده کوجندیرمه‌مش ، بویله‌لکله مملکتنی النده طوته‌بیلمش .

ژیپه‌تسدن صوکرا بتینیاده بر بری آردی صره کلن قراللردن برنجی نیقومد [٩٣٠ – ٨٩٨] ازمیت شهرینك اولدیغی یرده بر شهر قوردروب اوراسنی تخت یری ایدنمش و آدینی «نیقومدیا» قویمش .

صوکرا ژه‌لاس [٨٩٨ – ٨٨٤] صوکرا طوپال پروسیاس [٨٨٤ – ٨٣٨] صوکرا ایکنجی پروسیاس [٨٣٨ – ٧٩٣] دها صوکرا ایکنجی نیقومد [٧٩٣ – ٧٣٣] الك صوکرا اوچونجی نیقومد [٧٣٣ – ٧١٧] قراللق ایتمشلر .

بونلرك زمانلری برغمه قراللری ایله جنکلر ، غول آقینلرینه دایانمق ، پونتلولرله برلشه‌رك رومالیلره قارشی طورمق کبی قانلی ایشلرله کچمش . صوك قرال اوچونجی نیقومد ، پونتلولردن آیریلوب رومالیلره یوزچویرمش ، بویوزدن پونت قرالی مهرداد ایکی کره بتینیایی قازانمش

اگمش . بوندن صوکرا آسیا ـ آوروپا جنکلری دینك اولان « مدیق ـ مد ـ مدیا » صاواشلرنده بیلدیزلر صایسنه واران هر بچمده ؛ هرقیاقده‌کی ایران عسکرلری هپ بتینیا طوپراغنی چیکنه‌مشده دکزلری آشمش .

[هجرتدن ۱۱۰۰ سنه اوکجه]

ایشته بویله گاه مصر بویوندوروغیله ؛ گاه ایران دیزگینلری ایله باشی باغلانان بتینیا طوپراغی قانلی نعللر آلتنده آشینیرکن اوستونده برده « بتینیا قراللغی » طاشیغنه چالیشیرمش .

یونانیلرك بویوك اسکندر دیدکلری « اسکندر رومی » عجم شاهی اوچنجی دارا ایله جنکلشمك ایچین چناق قلعه بوغازنده گمیلردن عسکرینی چیقاردیغی زمانلرده بتینیا قرالی ژیبه‌تس *Zybœtès* آغیر هدیه‌لرله قارشیلامغه قوشدیغندن یرنده قالمش واسکندر ئولونجه بتینیا اسکندر مملکتلری آره‌سنده جنراللری النده تقسیمه اوغرامش .

آناطولی‌یی اله‌گجیره‌ن جنرال آنتیغون هجرتدن‌دوقوز یوز اللی‌یدی ییل اوکجه ازنیق گولی [آسقانیا] قیسنه قوردوغی برشهره کندی آدینی‌قویوب ـ بتیاده آره‌لرنده اولدوغی حالده ـ مملکتینی‌دوزلتمکه اوغراشیرکن « بویوك ایپسوس » جنگی باشلامش بو صاواشده آنتیغون تلف

شمدیکی بورسانك اولدوغی یرلرده تینیلیلر یراشمش.

اسکی تاریخلر بورالری ایچین چوقجه بر شی بیلدیره میورلر آما اسکی زمانده یاشایان حکومتلرك تاریخلری آراشدیریلنجه بورالرك آدیده آکیلیور . مثلا :

مصرلیلرك تاریخنه باقیلنجه : هجرتدن ایکی بیك بو قدر ییل اوکجه « بویوك سیزوستریس » دینلن اون دوقوزونجی سلاله‌نك ایکنجی رامسه‌سی طونه بویلرینه قدر گوتوردیکی عسکرلرینی بورالردن گچیرمش ، دیمك بورالر مصر طوپراغنه قاتیلمش .

یونانلیلرك تاریخلرینه گوز گزدیریلنجه : هجرتدن ایکی بیك بو قدر ییل اوکجه توره‌یوب هجرتدن بیك دوقوز یوز قرق سکز ییل اوکجه صوك گونلرینی بیتیردیکی ماصال گبی سویله‌نن ترووالیلر ییغا قلعه‌سی ایله شمدیکی بورسا سنجاغنك بولوندیغی یرلرده یشامشلر .

ایران تاریخلرنده آدی گچن لیدیالیلرده هجرتدن بیك ایکی یوز بش ییل اوکجه‌یه گلنجه‌یه قادار بورالره صاحب قالمشلر . او زمانلرده توره‌ین فارس شاهی کیخسرو قزیل ایرمق قییسنده « ته‌مبره » جنکنده لیدیا قرالی قره‌زوسه قارشی جنکی قازانجه بتینیا لیدیالیلردن قورتیلمش آما ایکی یوز سنه قدرده عجم ساتراپلرینك « صدر آب » سوزونه بویون

عثمانلیلره کچمه‌دن بروسه

اسکی کتابلره باقیلیرسه انسانلر نوح طوفاننه قدر دنیایه پك یاییله‌مامشلر .

نوح پیغمبرك گمیسی قارایه اوتوردیغی زمان ایچندن چیقانلر تورەیوبده بولوندوقلری یرلره صیغه‌مامغه باشلایجه یافث اوغوللرندن «گومر» ك طورونلری او زمانلرده «پونت اوقزەن» دینلن شمدیکی قره‌دکز قییلرینه‌یاییلدقلری وقت ایچلرندن « اشکناز ــ صقالبه » آدلیسی شمدیکی سقاریه صویی یاننده یرلشمش . بر زمانلر بویله‌جه کچمش صوکره وقتیله روم ایلنده یرلەشن یاوان اوغوللرندن کتیمك ویافثك سکزنجی اوغلو ترسیسك دوللری « پروپونتید » دینلن مرمره دکزینی آشوب *Thini* تینی ، *Mariandini* ماریاندینی ، *Bebryces* ببریك ، *Dardani* داردانی ، *Mysi* میزی ، *Mrones* مه‌ئون آدلریله مرمره قییلرینی ، قره‌دکز کنارلرینی ، اطه‌لر دکزی یقینلرینی قاپلامشلر .

بهار پك طاتليدر . الڭ صوگو بورسا سوگیلی ، یاشانەجق بر یردر .

بونلری نره‌دن اوگرندم :

عثمانلی جوغرافیاسنی یازان کتابلرله ، دوغرودن دوغرویه نفوس وویرکی دائره‌لرندن صورمقله ، بورسه‌ده چوق یشامش اختیارلرله اوزون بویلو قونوشمقله ، یکرمی سنه‌لك بورسه‌ده یاشامەنك اوگرتدیکی بیلکی ایله .

روزگارلر

بورساده روزگار دیمك لودوس دیمكدر . وقت وقت ئهسهن ، یوكسك یرلرده چاتیلری آچوب كیرهمیتلری یرلره صاچان بو صیجاق روزگارك قورقوسندن خلق كیرهمیتلرینك اوستونی قالدیرملره بكزتمشدر . دیشاردن گلن بر یولجو داملردهكی طاش قالاباغنه شاشار قالیر ، آماردهبورسا لودوسی گورونجه بوچارهیی آزبیله گورور. بورسالیلر آتالرندن قالمه شویله بر سوز بللهمشلردر : « لودوسك گوزو یاشلیدر » . دوغروسیده بو . همان هر لودوسدن صوكرا بر یاغمور یالكز سوقاقلری دكل ، لودوسك قالدیروب آتدیغی كیرهمیتلرك آچیق براقدیغی دلیكلردن گیرهرك ئهولری دوشهمهلری ده صیرصیقلام ایدر.

سوركسز بر قیش كانون اول اورتهسنه یاقین یرلری آغاردیر ، « یازدن قالمه گون »لر « قورودوجی لودوس »لر خالقك یاردیمنه یتیشیر . كانون ثانی ایله شباطده همان بویلهجه گچر . مارت یاغمور آییدر .

آره صره سوردكلیجه قیشلرده اولوركه قهوه پیكهلرنده اولوجهلر بونلری ماصال گبی اكلاتیرلر .

ایلك بهار بك شن وچابق گچر ، یاز یاقماز ، صوك

قاباق محصولنك كيمى سنه‌لر ايكى واوچ كره يتيشديكى اولوركه بو يوزدن استانبولليلر ــ كنديلرى دها چوق سودكلرى حالده ــ بورساليلره قاباقجى ديرلر

كستانه‌سى، شفتاليسى ، ايرى آرمودلرى پك اوكلودر. « شو بورسانك كستانه‌سى اوقه چكر بش تانه‌سى » ديه توركوسى بيله واردر .

باشليجه تجارتى قوزه‌جيلقدر : ايپك ايشلمه‌لرى ، حمام طاقملرى ، قيمتلى قوماشلرى هريرده شهرتليدر .

آريجيلق ، گول ياغجيلغى گبى آز زمانده چوق پاره قازانديران تجارتده بوصوڭ سنه‌لرده تك توك باشلامشسه‌ده بوڭا (وار) ديه‌مك بيله دوغرو صايلماز .

اهاليسى اومولديغندن زياده قناعتلى ، بكلنديكندن فضله اطاعتليدر .

اسكله‌سى موداني‌ه‌در . بورايه آلتى ساعتلك بر قارا يولو وبرساعت قرق بش دقيقه‌لق بردمير يولوايله باغليدر . دمير يولو دار خطليدر . [*]

بورسادن اينه‌گوله، يكى شهره، كمليكه، مودانيه‌يه، ميخاليچه، آدرنازه كيدن يوللر كون دوغوسندن باطى‌يه دوغرو صره ايله يشيل اووه اورته‌سنده ديك يماچلر اوستنده گوزوكورلر .

[*] دمير يولو ايچين اولان بيلكيلر صره‌سى كلنجه يازيله‌جقدر .

قیزرشدیه‌سی	١	صنایع مکتبی	١
ابتدائیه مکتبی	٥٣	غیرمسلم مکتبلری	٤
رژی اداره‌سی	١	رژی قوزاجو قوغوشی	١
چارشی	٤٧	محله	١٩١
جاه	٤١٩	سوقاق	٩٥٥
چیقماز سوقاق و آره‌لق	٣٢٧		

اولدوغنی ١٣٢٥ ییلنك ویرگی ایشلرینی یاپانلردن اوگرندم .

بوسنه ایچین بر مطبعه ایله بر مسجد ، بر جامع درت مکتب ، بر قاچ دکان ، بر قاچ ئه‌و قاتمق لازم .

بورسانك هم صنعته همده چفتچیلکه پك الویریشلی اولان طوپراغی ، اوونك اورته‌سنده دونه دولانه آقان اولفر «نیلوفردره‌سی» وبودره‌یه قاتیشن ـ کون باطیسندن کون طوغی‌یه دوغرو صره ایله ـ جیلمبوز ، گوکدره ، نمازگاه دره‌سی ، قارنجه دره‌سی دیه آدلانه‌رق قصبه‌یی دیکلیکنه یاروب کچن درت دره ایله صولاندیغی ایچین بورسا چفت چیبق مملکتیدرده .

اکینلره ، یمشلره ، باغلره ، باغچه‌لره بت بره‌کت آقیدان بو دره‌لر آره صره طاشـار ، هم شهرده هم اووه‌ده بایاغی ضررلر یاپار . ییقیلن ئه‌ولر ، صو آلتنده قالان تارلالر ، ئوله‌ن انسانلرده اولور .

بورسانك محصولنده‌کی بره‌کت الودریشلیجه‌در . هله

حمام	٢٧	ییقیق حمام	٥
فاصون دکرمنی	١٨	قره جه دکرمنی	١٢
یوك طراق ماكنه سی	٢	جامع	١٠٩
ییقیق جامع	٦	مسجد	٧٣
نمازگاه	١	فتواخانه	١
ییقیق دارالتدریس	١	موقتخانه	٢
توربه	٧٠	مدرسه	٢٧
عمارت	٨	تكیه	٣٩
چاماشیرلق	١	غسلخانه	١
مزارلق	١٥٦	كلیسا	١٠
سناغو	٤	متره‌پولیدخانه	١
مرخصه خانه	٢	چشمه وشادروان	٥٧٩
صوتقسیمی	٥٣	كوپری	٢٤
میدان وسیر یری	٩	خنكار كوشكی	١
حكومت قوناغی	١	عسكر دائره سی	١
تلغرافخانه	١	قره غولخانه	١٦
بلدیه دائره سی	١	خسته خانه	١
تیمارخانه	١	دارالمعلمین	١
حریردارالتعلمی [قوزه جیلق مكتبی]	١	عسكر اعدادیه سی	١
ملكیه اعدادیه سی	١	عسكر رشدیه سی	١

چیقییور . بوگا براز دها قانیلنجه بوگونکی نفوس‌ده بولونه‌بیلیر .

بونفوسه گوره بورسا شهری ؛ ازمیر ، بغداد ، حلب ، شام ، بیروتدن صوکره عثمانلی آسیا طوپراغنده الڭ قالاباالق یر دیمکدر .

بورساده :

أو	١٣٧٧٢	دکان	٤٢٢٨
قهوه	٤٣٣	میخانه	٨٠
عرصه	٨٧٣	هوتل	٢١
خان	٨٦	اوطه	٣٤٥
بویا خانه	١٧	فرون	١١٧
باغ خانه	٥	اجزا خانه	٩
ایپك فابریقه‌سی	٤٢	بوجكلك	٤٧
دوداخ خانه	١٤	کیره‌مید خانه	٢
چوملکخانه	٤	دباغ خانه	٣١
شیشه‌خانه	١	بالق‌خانه	١
سلخانه	١	طلومبه خانه	٢
مطبعه	٣	تماشا خانه	١
کوشك	١٧	اخیر وعره‌به‌لق	١١٤
عمومی آبدستخانه	٤٦	انبار	٢

شهرك آدینی بورسه ، بورسا ، برسه ، برسا ، بروسه ، بروسا دیه قیلقدن قیلیغه صوقمه‌لرینه باقیلنجه آدی بوقادار قاریشدیریلان بر مملکتك کندی نه قادار قارا گونلر گچیردیگنه عقل یاناشیر .

استوا دائره‌سندن ۴۰,۰۲,۳۲ یوقاریده [عرض شمالی] وغرینوویچ طول باشلانغجی صاییلدیغنه گوره ۲۸,۵۸,۲۷ صاغده [طول شرقی] اولان بومملکتك اقلیمی بوگا بگزه‌ین یرلر گبی بك صولاق و رطوبتلیدر .

بورسانك نفوسی بایاغی برخیزله آرتمقده‌در . ایشته اورنگی :

۱۲۹۹ ییلنده ارکك وقادین ۵۲۰۰۰
۱۳۲۳ « « « ۶۳۳۰۰ ایکن
۱۳۲۵ سنه‌سنده یازیلان نفوسه گوره :

	ارکك	قادین
اسلام	۲۶۳۷۴	۲۶۷۴۰
روم	۲۷۷۴	۲۶۹۷
ارمنی	۳۴۹۳	۳۶۰۷
یهودی	۱۷۲۴	۱۷۱۳
	۳۴۳۶۵	۳۴۷۵۷ که

ایکیسنی طوپلانجه ۶۹۱۲۲ نفوس اولدیغی میدانه

بورسا جوغرافیاسندن بر یاپراق

دڭزدن ۲۵۳۰ فرنك آرشینی یوكسكلگی اولان كشیشك اتكلری اگینه بویونه ساعتلرجه سوردن اووه‌لرله قوشادلمشدر .

بلكه‌ده ؛ تپه‌سی هر زمان قارلرله ئورتولو اولدیغی ایچین — آق صقاللی بر پاپاسه بڭزه‌دلمك ایستندیگندن ئوتوری — كشیش دیه آدلانان بو داغلرك مرمره دڭزی یوزونده‌كی اتكلری بورسا اووه‌سیدر .

یاریسی داغ دیبنده ، یاریسی اووه قییسنده ، باقانلرك گوكلنی آچان ، بربری اوستونه قونمش گبی ئه‌ولر ، بیاض بیاض منارەلر ، قبه‌لر ، آره‌ده‌كی طوپ طوپ آغاجلرله بربرندن آیری كبی دوران شو گورونوش «خداوندكار ولایتنك» مركزی ؛ عثمانلیلرك اسكی تخت یری اولان «بورسا» شهریدر .

اسكیلرك ، وزن دوزگونلگی قافیه خاطری ایچین

سوزی ، بویله اولدوغی گبی سویله‌یه‌جك بر زمانده بولوندوغمزی وبزدن اوگجه گلنلرك او اوغورده نقدر زحمتلر چکدیکنی دوشونمیه‌جك قدر صایغیسزلق ایتمیه‌جگمی نی بیلنلر البت صورانلره سویله‌یه‌جکدر .

شونی‌ده قاته‌جغم :

بیلگیسی بندن یوکسك ، قلمی بندن کسکین ، گورگوسی بندن چوق اولانلر ، کندیلری ایچین آیریلان یازیلرك پك آز اولدوغنی وبوسطرلردن اڭ صوڭکی بلکه بر ایکی طاش یازیسی اوگرنمش اوله‌بیله‌جکلرینی اونوتمه‌سینلر .

بلیغ ؛ او زمانه انشـاسیله یاپراقلر دولدورمش آما سوزلرینه دلیل قوشمامش .

حسن تائب ؛ دونکی طاشلری اوقومغه اوشه نمه مشده بشیوز ییللق یازیلره گوز یومش .

بن بو ایکی کتابدنده بر ایکی شی آلدم ، آلدم آما اونلری بر کرهده یرلرنده گوزومله گورمه دن ایناننامدم .

بو یازیلری اوقویانلر کندیلری گورمش گبی ایناناسینلر ، چونکه یازان گوزو ایله گورمه دن ، الی ایله دوقونمه دن هیچ برشیئه ایناننامش والک کوچوك بربیلگی ایچین گونلرینی ، هفته لرینی ، آیلرینی اسیرگه مه مشدر .

ایشته کلرینی یازارکن ده « شوندن دویدم ، بوندن آلدم » دیه رك یر گوستروب کتابنه قویمشدر .

بو سوزلری اوقویونجه ؛ یازانی ، « کندینی پك بگنمش » دیه عیبله ماغه قالقان اولورسه آلدانیر ، چونکه یازان یاکلشلرینی سویله یور ، اکسیکی چوق اولدوغنی ده صاقلامه یور .

نه وت ! بندن اوکجه یازانلرك کی گبی بو کتابده دها صوکره یازیله جقلره گوره اکسیکدر . بونی تماملامق یکی توره یه جك گنجلرك بورجودر . ایشته اونك ایچین بو کتابك آدینه « بورسا تاریخی » دیمکدن ایسه « بورسا تاریخی قلاغوزی » دیمکی دها دوغرو بولدم .

باشلانغیج

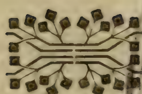
تکرینك اولولوغنه صیغینه‌رق ، پیغمبردن یاردم دیله‌یه‌رك بو ، زور و یوروجی ایشه باشلیورم :

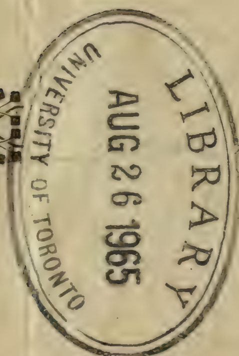
انسان یوردونه یارار آدم اولمق ایچین چوق ایشلر یاپه بیلیر : کیمیسی یاره‌سنی صارار ، کیمیسی اوغروندە باغرینی یارالار . کیمیسی یولونده جان ویرر ، کیمیسی‌ده جان ویرنلری صوکرادن کلنلره اوکره‌تیر .

ایشته بن بو ایشلری یاپانلری طانیتمغه چالیشه‌جغم .

بندن اوکجه‌ده بو یولو قوغالایانلر اولمش : « کلدستهٔ ریاض عرفان » آدلی کتابی یازان مورە یکیشهرلی بلیغ « دوراغی جنت اولسون » چوق اوغراشمش ، یورولمش آما سوزلرینی الك اسکی قفالره کوره دوزمش .

« مرآت بروسه » یی یازان حسن تائب ، هیچ ایشه یارامایه‌جق شیلره بر چوق یاپراقلر آچمش‌ده اصل لازم اولان یرده سوز سویله‌مکدن قاچمش .

LIBRARY
AUG 26 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

بورسا تاريخى

قلاغوزى

يازان

بروسه ايلى رشديهٔ عسكريه سى تاريخ و جوغرافيا خوجه سى

سوارى ملازمى

عبد القادر

بروسه — مطبعهٔ ولايت

١٣٢٧

